383

Örkény István

Nuvele-minut. EXPOZIȚIA DE TRANDAFIRI

Prozator și dramaturg maghiar, Örkény István (1912—1979) a debutat în 1941 cu un volum de nuvele *(Dans marin)*, cu o puternică tentă umoristic-grotescă, ce-i va caracteriza toate scrierile de mai tîrziu. Dintre lucrările sale mai vechi, notabile sînt: *Voronej* (1944), *Furtuna de zăpadă* (1947), *Postul la Buda* (1948), *Principesa Ierusalimului* (1966). Piesele *Familia Tót* (1967) și *Joc de pisici* (1969) s-au bucurat de succes în multe țări. Opera sa cea mai importantă și de mare popularitate este seria intitulată *Nuvele-minut*, cuprinzînd proze scurte, de o maximă concentrare, în egală măsură umoristice și dramatice. Microromanul *Expoziția de trandafiri* are ca temă moartea și întreaga strădanie de artă a scriitorului de a stabili, în mod voit realist, un documentar asupra acestei probleme fundamentale a umanității.

EDITURA UNIVERS

GLOBUS

Lei 13

10

ÖRKÉNY ISTVÁN

Expoziția de trandafiri

NUVELE-MINUT

1982

ÖRKÉNY ISTVÁN

NUVELE-MINUT

Expoziția de trandafiri

COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE
Grafica : Nicolae Sîrbu. Ilustrația : Damo Stefan

ÖRKÉNY ISTVÁN
EGYPERCES NOVELLÁK

Magvető, Budapest, 1969

„Rózsakiállitás"
— Regény —
Szépirodalmi Könyvkiadó
Budapest,

GLOBUS

Örkény István

Nuvele-minut
EXPOZIȚIA DE TRANDAFIRI

În românește de
CONSTANTIN OLARIU
Prefață de
ALEXANDRU BALACI

EDITURA UNIVERS
București
1982

CUVÎNT ÎNAINTE

CUVÎNTUL NOSTRU de introducere la acest tulburător volum de proză al lui Örkény István se va revendica de la un imperativ de concentrare expresivă pe care îl impune scrisul unuia dintre cei mai reprezentativi scriitori ai literaturii maghiare contemporane.

Am mai avut prilejul să relatez şi altădată că l-am cunoscut pe Örkény István la Budapesta asistînd la premiera piesei sale *Familia Tót*, care avea să străbată, întovărăşită de aplauze unanime, un vast itinerar european. Cu mijloacele artistice ale umorului tragic care-i caracterizează întreaga operă, personajele stranii ale unei profunde drame a dezumanizării se agitau frenetic, pecetluite de inutile zbateri, pentru a evada din încarcerarea alienării.

Îl recunoaştem astfel şi prin volumul său de proză *Nuvele-minut*, tradus în româneşte de Constantin Olariu, scăpărînd de paradoxuri şi care poate aminti, printr-o asociaţie, deloc bizară pentru un italianist, de tot nonconformismul prezent în paginile stranii ale prea lucidului *Gog* al lui Giovanni Papini.

Într-un scurt interviu acordat traducătorului şi care serveşte drept introducere pentru cititorul român, autorul îşi defineşte nuvelele drept ecuaţii matematice, pentru a căror descifrare trebuie să colaboreze imaginaţia dilatatoare a cititorului cu concentrarea expre-

sivă a scriitorului. Örkény István consideră că omul zilelor noastre este supus unei avalanșe a cuvintelor, o inundație generală a verbului, care dezechilibrează calitatea în balanță cu cantitatea. El își propune drept postulat estetic, ca prin aticism, prin laconismul mijloacelor expresive, să izbească atenția cititorului, să-i asalteze imaginația, să-l facă să devină părtaș în procesul enunțării și receptării mesajului creației. Arta poetică a lui Örkény István în *Nuvele-minut* se revendică primordial de la concentrarea ideilor în nuclee vibratoare și nu de la descriere. Literatura, în concepția sa, nu este subsumată documentarului, alte mijloace de comunicare (presa, radioul, televiziunea) preluînd sarcina informațională. Ca și în estetica poeziei ermetice, a simbolismului, cititorul devine colaboratorul iluminat, scuturat din apatia sa de receptor pasiv, intrînd în dialog — lucid și patetic, — cu autorul, mîndru, pînă la urmă, de a-i putea primi în dar mesajul descifrat cu strădanie.

Nuvelele-minut ale lui Örkény István sînt apologuri reînnoite, subtile fabule ale modernității noastre neliniștite. Este prezent totdeauna în concentrarea lor minerală, de piatră care izbește în apele calme ale unui lac pentru a trezi centre mobile de unde, care se interferează la infinit, un filon liric de adeziune la toate meandrele și contorsionările personajului contemporan. Eroii nuvelelor sale trăiesc între ziduri invizibile, pirandelliene, și neputînd înfrînge claustrarea, se drapează în mantia neagră a disperării. Ironia scriitorului față de spectacolul existențial contemporan este profund amară, dar niciodată el nu se desolidarizează de personajele sale. Tragicul sens al trăirii dramatice în imposibilitatea atingerii unor zone senine

este exprimat la mari tensiuni emoționale. Cu toată stricta, voita supraveghere a elanurilor și efuziunilor, toate paginile de proză concentrată ale lui Örkény István sînt străbătute de o intensă participare. Limitarea eforturilor umane pe drumurile pierdute ale învecinării ataraxiei are profunde rezonanțe în arta verbului scriitorului maghiar. El urmărește totdeauna cu o atenție încordată, tensională, toate posibilele itinerarii labirintice ale omului chinuit de întrebări fără răspuns. Există un alt tragic sens în oscilația perpetuă a personajelor între încredere și dezamăgiri, între umbre și lumini, dar în tunelurile în care ele caută să înainteze își păstrează caracteristica primordială, axa cardinală a condiției umane, aspirația continuă de a ascende către cerurile clare, luminate de speranțe. În paginile *Nuvelelor-minut* fulgeră metafore stranii, se manifestă un barochism intelectual, încrucișat de linii suprarealiste. O supraimpresiune de imagini din domeniul artelor culorilor suscită, asociativ, prezența „semnelor“ plastice ale lui Chagall sau Victor Brauner. Dar cartea lui Örkény István este în esență o mărturie extrem de lucidă despre contemporaneitate, iar zborul fanteziei sale nu este mai înalt decît perceperea unui cititor atent, interesat, atras irezistibil între liniile de forță ale cîmpului magnetic al modernității prozei sale. Cititorul atent îl poate totdeauna întovărăși pe autor în această proiectare în viitor și în fabulosul prezentului. Grotescul unor pagini nu deformează niciodată personajele pînă la a nu mai putea fi recunoscute în umanitatea lor, care poate fi a noastră, a tuturora, sub presiunea și impactul violent al unor cauze care aparțin unui univers exterior ostil. Împotriva manifestărilor unei asemenea lumi este îndreptată întreaga finalitate

de satiră alegorică a narațiunilor lui Örkény István, cu toată încărcătura lor dramatică pînă la explozie.

Sensibilitatea îndurerată a autorului se înscrie în aria unor sensuri pure etice. Așa sînt și paginile unei *nuvele-minut*, mai mari ca dimensiuni, poate de *o oră* (cronologic vorbind), romanul concentrat *Expoziția de trandafiri*. Tema centrală a acestor pagini este moartea și întreaga strădanie de artă a scriitorului este de a stabili, în mod voit realist, un documentar asupra acestei probleme fundamentale a umanității. Legii vieții, iubirii (această temă puternică a artei verbului de totdeauna), i se opune contrariul ei, legea austeră a conștiinței morții, ideea și caracteristica care îl diferențiază pe om de toate celelalte făpturi, de restul existențelor în univers.

Dincolo de orice iluzii mistice care ar putea calma parțial neliniștea primordială umană în fața infinitului care anulează, se impune acceptarea nu totdeauna senină a destinului de muritori, a trecerii și transformării generale. Oamenii se pot strînge solidari lîngă marele mister al morții. Tema aceasta, în paginile sinteticului roman al lui Örkény István se înscrie cu profundă luciditate, cu o mare forță dramatică. Există aci, exprimată dinamic, o vibrantă, emoționantă conștiență de o stare inexorabilă dar care elimină o reprezentare macabră. Moartea este o mare liniște în contrast cu fenomenul teluric. Ea sigilează neschimbarea, definitivul, în contrast cu viața care este echivalentă cu dezvoltarea și variația. Paginile acestea care descriu ultimele ceasuri ale unor bolnavi incurabili au facultatea vie a dialogului în flux neîntrerupt care îl amintește desigur pe modernul dramaturg. O concluzie a întregului volum al narațiunilor însumate în această nouă

apariție a Colecției *Globus* a Editurii Univers este că Örkény István izbutește să echilibreze realitatea și fabulosul. Nu se înregistrează seisme catastrofale și nici falimente generale ale umanității. Crizele și alienarea pot să fie depășite. Dominantă rămîne, pe fondurile sumbre, lumina de auroră nestinsă a încrederii în om. Și țelul uneia dintre cele mai stranii alegorii din această carte subliniază hotărît *Întotdeauna mai există o speranță.*

Autorul versiunii românești a tulburătorului volum al lui Örkény István este poetul Constantin Olariu. Cu acest ultim titlu el înscrie în lista sa bibliografică de traducător din limba maghiară, mi se pare, cel de al patruzecilea volum. Este o elecventă demonstrație de activitate intensă de creație, de devotament intelectual în consolidarea raporturilor culturale între două popoare vecine și prietene. Pe lista de scriitor-traducător a lui Constantin Olariu sînt înscrise numele prestigioase ale lui Ady Endre, Babits Mihály, Karinthy Frigyes, Móricz Zsigmond, Krúdy Gyula, Illyés Gyula, Szakonyi Károly, Illés Endre. Din literatura scriitorilor maghiari din România a tradus pagini reprezentative din opera lui Asztalos István, Kovács György, Méliusz József, Papp Ferenc, Szabó Gyula, Sütő András, Szász János. El este și unul dintre cei patru autori ai masivei *Antologii a literaturii maghiare*, în patru volume, ceilalți fiind Lőrinczi László, Szász János și Majtényi Erik. Și acest ultim volum este o altă dovadă a deosebitei sale activități de prezentator al valoroasei literaturi maghiare în România și a deosebitului său har de traducător perfect.

ALEXANDRU BALACI

ACESTE NUVELE SÎNT TOT ATÎTEA ECUAŢII MATEMATICE

Respectînd dorinţa autorului de a pătrunde chiar şi cu interviul nostru în universul laconic al minimiturilor cuprinse în *Nuvelele-minut*, am renunţat la orice altă introducere.

DE CE *NUVELELE-MINUT* sînt, aşa cum sună titlul în original, nuvele „de durata unui minut" ? Credeţi, poate, că omul zilelor noastre suferă de criză de timp ?

Dimpotrivă. Personal cred că omul zilelor noastre suferă din pricina avalanşei cuvintelor. De dimineaţă, de cînd dă drumul la radio, pînă seara, cînd închide televizorul, puhoiul ştirilor şi informaţiilor cade asupra sa prin intermediul ziarelor, al feluritelor mijloace de transmisie, al oamenilor ce vorbesc tare şi al reclamelor luminoase, seara. În urmă cu un secol, două, omului i se vorbea mult mai puţin, „foile" apăreau o dată la două săptămîni, pe două pagini, şi tocmai pentru că erau puţine, cuvîntul avea o importanţă şi o greutate mai mare. Azi însă ne înecăm în cuvinte, şi tot ce e în cantitate mare îşi pierde din valoare.

Prin faptul că folosiţi cu zgîrcenie cuvintele, vreţi să le redaţi acestora importanţa cuvenită ?

Ţinta pe care-o urmăresc eu, ca dealtfel orice scriitor, este priza asupra publicului. Faptul că am scris ce simt şi ce gîndesc nu are valoare decît dacă izbutesc să transmit aceasta cititorului. Fireşte, din multiple motive, despre care s-a scris enorm de mult, procesul respectiv e din ce în ce mai dificil ; uneori, cînd vrea să-şi transmită ideile, scriitorul aproape că e forţat să-l ia cu asalt pe cititor. Cam aşa ceva ar fi şi laconismul meu.

N-am înţeles prea bine. Pare o afirmaţie puţin cam paradoxală : ceea ce-i mai puţin e mai mult, expunerea mai săracă e mai eficientă...

Nu e nici un paradox în asta. Elementul esenţial al scrisului e alegerea, discernerea, eliminarea. Ceea ce trec sub tăcere e la fel de important cu ceea ce exprim. De fapt, prin asta n-am descoperit nimic nou, şi ceea ce s-ar putea să ţi se pară paradox, în realitate e un loc comun. De ce aş zăbovi să descriu un peisaj, o faţă, un interior, cînd în conştiinţa cititorului, la fel ca în aparatul de developat al fotografului, la cuvîntul *cameră* apare oricum o imagine, modelul propriei camere, imagine pe care nu merită să o modifici, pentru că nu prezintă ceva esenţial. Însă tocmai prin faptul că pun în mişcare imaginaţia cititorului, pasivitatea sa ia sfîrşit, cu alte cuvinte el îmi devine tovarăş de scris, şi cu cît îi pot activa mai bine fantezia, cu atît am şanse mai mari ca ideea mea să devină şi a lui. Aşadar, am încercat să îndepărtez de pe trunchiul literaturii tot ce — respectînd esenţa — se poate îndepărta.

Cum aţi caracteriza *Nuvelele-minut* ?

Pentru mine, aceste nuvele sînt tot atîtea ecuaţii matematice — ele cer un minim de expunere din

partea scriitorului, şi în acelaşi timp maximum de imaginaţie din partea cititorului.

Cu alte cuvinte, asta ar însemna că literatura se eliberează de sarcina sa informaţională ?

În bună parte, da. Într-un roman al său, Balzac descrie strălucit procesul tipăririi cărţii, de la fabricarea hîrtiei şi munca tipografică, pînă la romanul gata legat. Pe atunci, asta era o temă-şcoală pentru scriitor — deci ceva important, şi în acelaşi timp prezentînd un interes acut. Azi însă presa, radioul, televiziunea, aşadar un uriaş aparat informaţional explică pe larg ce desebire este, de pildă, între un insecticid şi bomba atomică.

Şi, în schimb, ce face arta ?

Începe să se formeze o nouă, sau mai degrabă să reînvie o antică legătură între creator şi cititor. Aş da un exemplu. Secolul al XIX-lea : un tablou, la mijloc cu o casă, pe acoperişul casei un coş din care se ridică un fuior de fum. Sufleteşte, fiecare îşi nuanţează tabloul acesta altfel, dar de exprimat el a fost exprimat într-un singur fel. Însă dacă pe pînză nu rămîne decît fuiorul de fum, atunci restul sîntem nevoiţi să ni-l imaginăm noi înşine. În noi se declanşează ceva, anumiţi curenţi senzoriali, anumite asociaţii de idei, aşadar se instalează o stare de concentrare care-l trezeşte pe cititor din oboseală, din apatia sa, iar din moment ce am început dialogul, din potopul cuvintelor cîteva picături pătrund sub impermeabilul înveliş protector.

Cu alte cuvinte scriitorul ajunge la cititorul său... Şi care ar fi „ars poetica“ scriitorului ?

Dă-mi voie să împrumut ideea unuia dintre meşterii mei. Spunea el odată că ceea ce poetul din vechime exprima aşa : „Bruma strălucea ca perlele pe catifeaua de smarald a ierbii“ — poetul de azi trebuie să spună aşa : „Iarba era udă“. Dar acest „Iarba era udă“ trebuie să sune astfel încît cititorul de azi să simtă totuşi cum că „bruma strălucea ca perlele pe catifeaua de smarald a ierbii“. Uneori am senzaţia că ideea asta nu e numai a acelui meşter, nu numai a mea, ci că e o „ars poetica“ valabilă şi comună pentru scriitorii din secolul XX. Trăim într-o lume a reînnoirii, şi ca urmare e necesar să ne înnoim şi noi meşteşugul. Însă în aşa fel ca *noul* să păstreze tot ce e veşnic în om.

Budapesta, 15. XI. 1972

Interviu realizat de
Constantin OLARU

MOD DE ÎNTREBUINȚARE

În ciuda scurtimii lor, nuvelele alăturate sînt scrieri absolut inteligibile.

Avantajul lor constă în faptul că omul economisește timp, lectura neacaparîndu-i atenția săptămîni sau luni în șir.

Pînă fierbe un ou moale, pînă răspunde numărul pe care îl formăm (în cazul cînd sună ocupat), să citim o Nuvelă-minut.

Nici indispoziția, nici cine știe ce stare nervoasă, nu prezintă un impediment. Le putem citi șezînd sau stînd în picioare, pe vînt sau pe ploaie, ori călătorind într-un autobuz supraaglomerat. Mare parte din ele pot fi gustate și în timpul mersului. Important e să fim atenți la titluri. Autorul s-a străduit să scrie cît mai concis, așadar n-a conceput manuscrise goale de conținut. Înainte de a ne fi urcat în tramvai, se recomandă să ne uităm ce număr poartă tramvaiul. La fel de important e să citim titlul acestor nuvele.

Firește, asta nu înseamnă că e de ajuns să citim numai titlurile. Întîi se va citi titlul, apoi textul : e unicul mod de întrebuințare valabil.

Atențiune !

Cine nu înțelege ceva, e bine să recitească bucata cu pricina. Dacă nu înțelege nici așa, atunci înseamnă că greșeala se află în nuvelă. Nu există oameni proști, ci numai Nuvele-minut proaste.

ÖRKÉNY ISTVÁN

Situații

NIMIC NOU

ÎNTR-O DUPĂ-AMIAZĂ obeliscul de granit, greu de circa trei măji, de pe locul de veci nr. 14, parcela 27, din cimitirul comun al Budapestei, se răsturnă cu un bufnet uriaş. Îndată după aceea mormîntul se deschise, şi răposata ce odihnea acolo, pe numele ei Hajduska Mihalyné, născută Stefánia (1827—1848), învie.

Pe obelisc mai era dăltuit cu litere mîncate de vreme şi numele soţului ei ; el însă, nu se ştie de ce, nu învie.

Din pricina cerului înnorat, în cimitir abia se aflau cîţiva oameni, dar cei ce auziră bufnetul se strînseră îndată acolo. Între timp tînăra femeie se şi scuturase de ţărînă şi de bulgării de pămînt, apoi ceru împrumut un pieptene şi se pieptănă.

O bătrînică cu maramă neagră pe cap o întrebă cum se simte.

Mulţumesc, bine, îi spuse Hajduskáné.

Nu-i e sete ? se interesă un şofer de taxi.

Deocamdată nu doreşte să bea, îi răspunse fosta răposată.

Mizerabilă cum e apa asta din Budapesta, observă şoferul, nici el n-ar avea chef să bea.

Da' ce cusur are apa asta ? îl întrebă Hajduskáné.

Păi, bagă la clor în ea !

De băgat bagă, întări grădinarul bulgar Apostol Barannikov, care vindea flori la poarta cimitirului. Din pricina asta, el e silit să-şi ude răsadurile mai gingaşe cu apă de ploaie.

Cineva spuse că azi în toată lumea se pune clor în apă.

Aici, discuţia se împotmoli.

— Şi, ce mai e nou ? se interesă tînăra femeie.

Nici o noutate, îi răspunseră.

Iar se făcu linişte. În clipa aceea începu să plouă.

— N-o să te ude ? o întrebă pe înviată Deutsch Dezsö, mic negustor de beţe de undiţă.

Nu contează, îi spuse Hajduskáné. Ea, dimpotrivă, chiar e moartă după ploaie !

Asta depinde de ce fel de ploaie e, observă bătrînica.

Ea zicea de ploaia asta călduţă, de vară, îi explică Hajduskáné.

Ba el, unul, n-are nevoie de nici un fel de ploaie, spuse Apostol Barannikov, că-i alungă din cimitir pe vizitatori.

Da, îl înţelege foarte bine, întări micul negustor de beţe de undiţă.

Aici, se lăsă o pauză ceva mai lungă.

— Păi, povestiţi-mi odată ceva ! îi privi insistent înviata.

— Ce să-ţi povestim ? spuse bătrînica. N-avem noi prea multe de povestit.

— Cum, nu s-a întîmplat nimic de la paşopt, de la războiul de eliberare încoa' ?

— De întîmplat, totdeauna se întîmplă cîte ceva, dădu din mînă micul negustor. Da' vorba neamţului : *Selten kommt etwas Besseres nach.*

— Asta e ! adăugă şoferul de taxi şi, ca şi cînd ar fi vrut să nu scape o cursă, plecă dezamăgit, cătinel-cătinel, înapoi la maşina lui.

Tăceau. Înviata se uită în jos, spre groapa ei, pe care încă n-o astupaseră cu pămînt. Mai aşteptă un pic, dar văzînd că nu-i mai spune nimeni nimic, le mulţumi celor din juru-i.

— La revedere, spuse şi coborî în groapă.

Pentru a nu aluneca pe lutul umed, micul negustor de beţe de undiţă îi întinse mîna prevenitor.

— Cu bine ! îi spuse tinerei femei cînd o văzu jos.

— Ce s-a-ntîmplat ? îi întrebă lîngă poartă şoferul de taxi. Doar n-o fi coborît iar în mormînt ? !

— Ba a coborît înapoi, spuse bătrînica clătinînd din cap. Măcar că... tare bine-am legat o vorbuliţă.

CE-O FI ? CE-O FI ?

FAMILIA J. (o familie mai răsărită) mi-a solicitat cea mai desăvîrşită discreţie în legătură cu numele lor. În compensaţie mi-au făgăduit să-mi povestească fără nici o înfloritură totul, în speranţa unor binevoitoare îndrumări din partea cititorilor.

După lungi ani de privaţiuni îşi clădiseră pe terenul moştenit în fosta stradă 127 (azi strada Rivalda) o casă proprietate particulară cu patru camere, în care se mutaseră anul trecut, de Sfînta Maria Mică (amănunt, dealtfel, lipsit de importanţă).

Veneau dintr-un demisol care, ce-i drept, era un pic igrasios, dar nici unul din ei nu avusese de suferit vreodată din pricina asta. În schimb, strada Rivalda e un brîu de verdeaţă, casa e aşezată cu faţa spre răsărit, numai soare. Totuşi, abia terminaseră de despachetat, că-şi simţiră pielea furnicată de mîncărime.

În dîrdora primei bucurii, nu dădură nici o atenţie mîncărimii. Aveau în sfîrşit tot ce-şi doriseră ! Casă, boiler, televizor, aspirator şi încă multe altele, pe care nu e cazul să le mai înşirăm aici. Şi-atunci, ce-o fi asta ? La început îşi spuseseră că-i extenuare nervoasă, explicaţie în fond plauzibilă, dacă ţinem seama că într-adevăr îşi clădiseră casa cu preţul sîngelui şi-al sudorii.

J. de pildă, inginer de profesie, lucrase ziua-noaptea, acceptase orice muncă suplimentară — azi trăieşte cu cofeină. Doamna J., care dusese tratative cu oficialităţile, alergase de colo-colo după muncitori, împrumuturi, aprobări pentru materiale, îşi pierduse încet, încet, echilibrul sufletesc. Se repede cu lopăţica de muşte şi plesneşte cu sete-n pereţi, fie că sînt, fie că nu-s muşte.

Pe fiica lor, care iubea pe un altul, o măritaseră cu băiatul unui medic veterinar din provincie, pentru că proaspetele rude îi ajutaseră cu o sumă frumuşică. Unicul lor băiat visa să se facă medic. Dar aceeaşi problemă se punea şi în privinţa lui : căpătuială, ori o diplomă de medic ?

De atunci, bietul băiat trăieşte un coşmar, moţăie întruna ca bolnav, deşi nu consumă nici un fel de cărnuri, iar din produsele animale, doar caşcaval topit şi lapte. Şi tocmai pe el l-a năpădit primul mîncărimea ! Vreme de două luni a bătut pragul clinicii dermatologice, dar nici un tratament nu-i fusese de folos.

Nici celorlalţi. Mîncărimea li se manifestă nu în anumite puncte, ci pe toată suprafaţa corpului. N-o potoleşte nici scărpinatul, nici compresele, nici feluritele pomezi ori prafuri calmante. Înainte de masă e oarecum mai suportabilă, dar seara şi mai cu seamă noaptea devine nesuferită.

Ce s-o fi întîmplat ? Viaţa familiei J. e un iad. E un du-te-vino. Pleacă glonţ, se întorc glonţ. Mănîncă în picioare. Nici de şezut nu

mai şed, pentru că brusc îi mănîncă ceafa, vîrful nasului, încheietura genunchilor şi tot ce nu-i mîncase în locuinţa lor din subsol. Nenorocirea sporeşte prin faptul că nu numai punctul nevralgic al mîncărimii — de pildă urechile — îi mănîncă, ci şi degetele cu care-şi scarpină urechile. Zău aşa, ce-o mai fi şi asta ?

Pentru a vă satisface curiozitatea, înşir mai jos tot ce-au făcut pînă acum pentru a combate pacostea.

Au încercat absolut toate alifiile ce le-ar fi putut fi de folos.

Fac permanent ultraviolete.

Au deparazitat.

Şi-au fiert toată lenjeria de corp.

L-au chemat pe dr. K. E. (la fel, mi-au cerut să nu-i divulg numele), care în urma unei cercetări amănunţite făcute cu o baghetă magică, a stabilit că nici în casă, nici în jurul ei nu a detectat vreun cîmp magnetic nociv.

Acum au auzit că apa Iordanului ar fi bună împotriva mîncărimii.

Îi roagă pe cei ce au posibilitatea să facă rost de o asemenea apă, să se prezinte.

La fel şi pe cei ce nu au posibilitatea, dar s-au lecuit de o pacoste asemănătoare.

Precum şi pe cei ce au suferit de aceeaşi nenorocire, şi nu s-au vindecat.

Pe scurt, să se prezinte toţi şi să le spună ce-i de făcut. Că aşa, nu se mai poate trăi !

UN TELEFON FOARTE MATINAL

M-AM TREZIT din somn speriat. Întîi, fiind întuneric, am fost silit să caut pe pipăite receptorul. Apoi, să-mi caut vocea, din bezna trupului.

— Alo ! am rostit răguşit.

— Alo !

— Cine e ? am întrebat.

— La telefon Petőfi.

Sosisem acasă noaptea tîrziu, de la Balaton. Am devenit nervos.

— Ascultă, domnule, i-am zis. Nu-mi plac glumele proaste.

— Dumnezeule ! mi-a zis. Dac-ai şti ce greu e să dai telefon de-aici ! Am cercetat de două ori pînă să văd pe cine sun. Sau poate nu ai chef să stăm de vorbă ?

— Va să zică nu glumeşti ? Vorbesc într-adevăr cu Petőfi ?

— Exact. Să trecem, deci, la chestiune. Avem la dispoziţie trei minute, atîta-i convorbirea.

— Da, numai că pînă acum nu m-a sunat încă niciodată un mort. La ce chestiune să trec ?

— Mi-e absolut egal. Întreabă-mă ceva.

— Eu, pe dumneata ? Aşa, netam-nesam ?

— Nu mai pierde timpul. Sînt sigur că ai vrea să afli ceva de la mine.

— Desigur, desigur. Numai că acum nu-mi vine în minte.

— Ce anume nu-ţi vine în minte ?

— Nimic.

— Păi, am auzit că te-ai pronunţat laudativ la adresa mea, undeva în faţa unei asistenţe numeroase.

— Oho, şi nu o dată ! Sînt încă din copilărie un mare admirator al lui Petőfi !

— Mă bucur.

— Pînă şi proza lui mă pasionează !

— Admirabil ! Atunci să stăm de vorbă.

— Despre ce ?

— Nici acum nu ţi-a venit nimic în minte ?

— Nici acum.

— Ce să zic, aşteptam mai mult de la dumneata.

— Îmi pare sincer rău.

— Atunci, la revedere.

— Noapte bună.

MOARTEA ACTORULUI

AZI DUPĂ-MASĂ, pe o stradelă ce dă în strada Üllö, pierzîndu-și cunoștința, popularul actor Zetelaki Zoltán a căzut lat.

Trecătorii l-au transportat la clinica din apropiere, unde zadarnic au încercat cu cele mai noi cuceriri ale științei — pînă și cu un plămîn artificial — să-l readucă la simțire. După un îndelung duel cu moartea, eminentul actor și-a dat sufletul seara la șase și jumătate ; corpul neînsuflețit a fost transportat la Institutul de Anatomie.

În ciuda acestui tragic eveniment reprezentația din acea seară a „Regelui Lear" decurse normal. E drept, Zetelaki ajunse la teatru cu o mică întîrziere și în actul întîi arăta extrem de obosit (ici-colo apelînd vizibil la ajutorul sufleurului), dar pe parcurs își reveni din ce în ce mai mult, și moartea regelui o jucă atît de convingător, încît spectatorii îl răsplătiră cu aplauze la scena deschisă.

Apoi l-au invitat la masă, dar nu s-a dus.

— Azi am avut o zi grea, s-a scuzat el.

PRESTIGIU

TIMP DE DOUĂ săptămîni ne-am tot făcut planul că-l vom cumpăra. Zi de zi ne opream în fața tarabei și priveam cu jind. În cele din urmă, de ziua mea de naștere, în 5 aprilie, la ceasurile douăsprezece, am întrebat cît costă. „275 de franci", ne-a spus negustorul. „Ananas de prima calitate, absolut proaspăt, savuros."

Nevastă-mea găsi că-i scump, eu însă nu. Firește, față de pepenii verzi era scump, dar ca ananas, desigur, nu. L-am cumpărat, l-am adus acasă. L-am așezat într-o scrumieră și l-am privit. I-am dat tîrcoale, ne-am împrietenit cu el, l-am lăudat ce frumos și exotic e. Din coadă îi crescuse o plantă aparte, un fel de palmier ; dacă l-am uda sau l-am pune în apă, poate că în scurtă vreme ar crește mare și ar înflori.

În hotel se răspîndi repede vestea că cei de la camera cinci au cumpărat un ananas. Femeia de serviciu veni și se prezentă — pînă în clipa aceea nu-i văzusem nici urma — și ne sfătui să-l curățăm de coajă, să-l tăiem felioare, să presărăm peste el zahăr tos și să-l lăsăm așa vreo două zile. „E-o prostie ! ne spuse pe palier o studentă englezoaică. Consumați-l cu rom, așa e cel mai delicios." Un compatriot, cu care pînă atunci nu schimbasem decît saluturi, ne-a vîrît o fițuică pe sub ușă. „Nu vă luați după nimeni, scria. Trebuie cojit cît mai

gros, căci coaja e insuportabilă, însă miezul trebuie consumat aşa cum e.“

Seara, l-am curăţat de coajă şi l-am mîncat. N-avea nici un gust. Era puţintel chiar mai rău decît un dovleac. Şi crud, şi cu zahăr, şi cu rom. Abia am izbutit să-l dăm gata, apoi am băut cîte-un pahar de apă. A treia zi ne-am întîlnit pe palier cu studenta, englezoaica. „Cum v-a plăcut ?“ se interesă ea. „Foarte mult“, i-am răspuns. A oftat. „Orice s-ar spune — zise — ananasul e ananas !“ De atunci, cînd şi cînd mă opresc pe furiş în faţa tarabei negustorului de fructe şi mă uit cu jind la ananaşi.

ÎMBĂTRÎNIM

AM ÎNTREBAT dacă n-au camere cu un pat.

— Nu avem decît camere cu şase paturi — mi-a spus portarul — dar sînteţi norocos, una e goală.

Mi-a făgăduit că nu mai repartizează pe nimeni în cameră. Dealtfel nici n-ar avea pe cine ; e o regiune viticolă, mi-a explicat, şi a trecut sezonul.

M-a condus în sus pe scările măturate de curent şi cu pereţii mucegăiţi. În cameră erau şase paturi de fier, şase lavoare, şase scaune, şase noptiere şi un singur bec, gol-goluţ, cu o lumină chioară.

— Nu-i cine ştie ce frumos, mi-a spus portarul. Dar s-a şi început construirea unui hotel modern, cu o sută de paturi.

M-am dezbrăcat. Tocmai voiam să sting lumina, cînd a intrat un bărbat cu ochelari şi servietă. Ne-am măsurat din priviri, nu cu cine ştie ce plăcere.

— Portarul m-a asigurat că o să fiu singur.

— Şi pe mine, am spus.

Ne-am prezentat cu nişte mutre îmbufnate, dar politicoşi. El pornise la marea cramă de dinsus de orăşel, spre a pregăti olimpiada viticolă planificată pentru la toamnă ; dar chiar aici în faţa hotelului, avusese un accident de

automobil. După cinci minute a sosit și șoferul său ; s-a spălat pe mîini și pe față, apoi și-a apăsat pe frunte lama briceagului. Acolo unde se izbise de rama parbrizului, îi crescuse un cucui zdravăn.

Eram acum trei. Al patrulea sosit fu un polițai. Nici nu s-a uitat la noi, a dat doar din cap, scurt. N-am scos un cuvînt. Nimănui nu-i face plăcere să discute cu un polițai. După el intră cu pași tîrșiți un bătrînel, atît de vlăguit, încît se prăbuși pe primul pat liber, gîfîind. Nici lui nu i-am spus nimic. Dar ușa iar se deschise și intrară deodată douăzeci sau douăzeci și cinci de oameni. Ochelaristul începu să urle :

— Ce căutați aici ? Aici nu-i adăpost pentru mase, ci cameră de hotel !

Aflarăm însă că acest grup numeros era doar o părticică din călătorii unui tren de persoane. Trenul deraiase în plin cîmp și ei veniseră pe jos de-a lungul șinelor. Majoritatea rămăsese peste noapte la un cămin pentru tineret al trustului de construcții ; restul fusese repartizat aici, în camerele hotelului. Dar în timp ce se lămureau acestea, ușa se tot deschidea și închidea. Din pricina mulțimii oamenilor nu puteam vedea nici măcar dacă vin sau pleacă, n-am observat decît că sîntem din ce în ce mai mulți. În paturi, unde adineauri stăteau culcați cîte doi sau trei, acum oamenii se văzură siliți să se scoale. Iar eu, care-mi alesesem cel mai bun pat, de lîngă geam, pur și simplu mă ghemuisem în colț.

— Permiteți-mi să ies, m-am întors spre specialistul de vinuri. Prefer să petrec noaptea în stradă.

— Ce, dom'le, nu-ți încapi în piele ? m-a întrebat ironic. Poftim de-ncearcă dacă poți !

Avea dreptate. Nu ne mai puteam clinti din loc. În plus, m-am și înșelat în legătură cu acest specialist, care pînă atunci se arătase atît de amabil. După scurt timp, cînd eram de-a binelea presați unul în altul, l-am rugat să nu stea într-o rînă, ci să se întoarcă față-n față cu mine. Pentru a-i ușura manevra, m-am oferit să-mi sug burta cît pot. El însă n-a binevoit să facă nici măcar acest mic gest de amabilitate, spunîndu-mi că în cazul acesta el s-ar pomeni cu cotul osos al polițaiului drept în coaste. Ba mi-a mai cerut nervos să-mi scot cheile din buzunar, chipurile că îl apasă pe rinichi. Cu chiu, cu vai, am izbutit să-mi introduc mîna în buzunar, dar n-am mai putut scoate de acolo nici cheile, nici mîna.

Specialistul în vinuri, care era binișor mai scund decît mine, se propti cu umăru-i în dreptul inimii mele. Am rămas așa. Nici măcar nu ne mai certam. Abia mai puteam respira, pentru că mereu-mereu soseau alți și alți oaspeți și ori de cîte ori se închidea ușa, ne presam unii într-alții tot mai mult.

PÎNĂ ȘI CELE MAI TEMERARE VISE SÎNT REALIZABILE !

— DRAGĂ FERI, cîinele ăla de colo, al treilea, nu trage !

— Din păcate, biciul e puțin cam scurt.

— Ba am impresia că mai și șchioapătă un pic.

— Te cred că șchioapătă, din moment ce n-are decît trei picioare !

— Ia te uită, ai dreptate... Nu-i păcat de-un biet animal olog, să-l înhami la mașină ?

— Privește mai atentă, Ilonka. Toți cei doișpe cîini sînt cu cîte trei picioare.

— Vai, săracii !

— Mai degrabă deplînge-mă pe mine, scumpo ! Am răscolit toate maidanele pînă am izbutit să adun doișpe cîini ologi.

— Poate că nu mă pricep la treaba asta, dar îmi vine să cred că un cîine normal trage mai bine și e mai rezistent.

— Nu te contrazic. Numai că eu sînt un citadin sadea. Ce dracu să fac cu doișpe cîini cu cîte patru picioare ?

— Doar nu ți-o fi frică de ei, Feri ? !

— Ba eu mă sperii pînă și de-o ciupitură de țînțar. Trebuie să te porți delicat cu forțele

naturii. Să zicem că potăile astea ar avea patru picioare. Să zicem că turbează din cine știe ce. Sau să zicem că-mi smulg hățurile din mînă... Prefer să nici nu mă gîndesc la una ca asta, scumpo !

— Zău dacă te înțeleg ! Dacă ți-e frică de cîini, de ce-i înhami la mașină și nu mergi cu ea ca tot omul ?

— Pentru că șofez foarte prost.

— N-ai decît să înveți.

— Nu-i chiar așa, scumpo... Omul și mașina nu-s entități egale.

— Privește și tu în jur. Nu vezi nici o altă mașină trasă de cîini ! Nici măcar una !

— Destul de rău ! Deși omul, din păcate, nu mai poate ajunge din urmă tehnica. De folosit o folosește, dar în realitate tremură de frica ei.

— Mie nu mi-e frică de automobil.

— Numai că Simca asta prinde o sută cincizeci de kilometri pe oră...

— Vai, nu mă-nnebuni, Feri... Mor după viteză !

— Ești puțin cam nesăbuită. În fond am pornit doar de zece zile din Budapesta și uite, ne și aflăm la Siófok.

— Cu doișpe cîini nici măcar nu-i cine știe ce scofală.

— Ai dreptate ! Numai că am tras frîna de mînă încă de la Budapesta.

— N-ai impresia că ești cam exagerat de prudent ?

— E exact viteza pentru care sîntem făcuţi.

— Ia uite ce de oameni ! Vezi ? Şi toţi cască gura la noi.

— Invidioşi.

— Holbează nişte ochi !

— Te cred ! Doar văd şi ei că pînă şi cele mai frumoase vise ni le putem realiza.

INFORMAŢIE

DE PAISPREZECE ani stă în cuşeta de la poartă, după o mică fereastră glisantă. Oamenii nu-i pun decît două feluri de întrebări.

— Unde-s birourile Montex-ului ?

La care răspunde :

— Etajul întîi, pe stînga.

Cealaltă întrebare sună aşa :

— Unde se află Institutul de Prelucrare a Deşeurilor de Sacîz ?

La care el răspunde aşa :

— Etajul doi, pe dreapta, uşa a doua.

Vreme de paisprezece ani n-a greşit încă niciodată, fiecare a primit îndrumarea necesară. Numai o singură dată s-a întîmplat ca o femeie să se oprească la ferestruică şi să-i pună una din obişnuitele întrebări :

— Vă rog frumos, unde-i Montex-ul ?

La care el, în mod excepţional, şi-a aţintit privirile în depărtări, apoi a rostit :

— Din nimic venim toţi, şi tot în marele nimic puturos ne întoarcem.

Femeia a făcut reclamaţie. Reclamaţia a fost analizată, discutată, apoi lăsată baltă.

Într-adevăr, nu-i un caz chiar atît de important.

MOARTEA STICLEI

LA CINCI DUPĂ masă începu să răsufle încet, dar nimeni nu băgă de seamă. Márti se pregătea de examen ; era atît de adîncit în studiul lingvisticii încît limba îi atîrna din gură. Ceilalţi îi aşteptau pe oaspeţi, chinuiţi de emoţie.

Respiraţia deveni mai tare, amestecată mai tîrziu cu nişte sunete gîjîitoare. Nu-i dădu nici acum nimeni atenţie, în ciuda faptului că nervii fiecăruia semnalau cum că în casă se află un fel de sursă de sunete neobişnuite. Numai că există în noi şi un organ de semnal care estompează totul, pentru a întîrzia răul. De cînd ni s-au tocit instinctele, nu ne alarmează decît pericolele iminente. Pînă nu ne atinge trupul, nu e nici o deosebire între un sîmbure de cireaşă scuipat şi un glonţ slobozit pe ţeava puştii.

Gîjîiturile deveniră tot mai dese, apoi amuţiră. Dar tocmai atunci, în această linişte de rău augur, se auzi un sunet clipocitor, ca şi cum s-ar fi spart o arteră şi din plămîni sîngele înspumat ar năvăli în gură. Toţi se strînseră buluc, alergînd. Mama Olga lăsă încet maioneza şi exclamă :

— Doamne !

Márti spuse :

— Ce vină am eu, mamă ? !

Mama Olga spuse :

— Pentru că niciodată nu eşti atentă ce faci.

Bunicuţa interveni :

— Nu vă certaţi, că acuşi închide băcănia.

Într-adevăr, cineva ar fi trebuit să coboare să schimbe sifonul. Dar nu aveau puterea să se mişte. Stăteau şi priveau sticla, pentru că nimic nu e mai greu de suportat decît suferinţa.

În interiorul sticlei apa sfîrîia ; sfîrîitul acesta îi făcea trupul să fremete. Pe gură îi ieşeau bulbuci, care se spărgeau şi i se scurgeau pe margini. Era mută, dar poate că suferea ; din organismul acesta închis, sunetele nu puteau răzbate afară. După un timp acidul se mistui, apa se limpezi, sticla deveni tăcută. Nu mai urcă din ea nici măcar un bulbuc. Mama Olga se aplecă deasupra ei şi ascultă, dar sticla nu mai dădu semn de viaţă.

— Doamne, ce-o să fie cu noi ? întrebă bunicuţa.

Nimeni nu răspunse.

PANTHEON UNGAR

— S-A ANUNŢAT şi la ziar că timp de două săptămîni avem închis, spuse la telefon portarul muzeului. „Relicvele Războiului de independenţă“ e închis, iar pentru „Amorurile lui Liszt“ abia acum se adună materialele.

— Da' ce să fac cu fetele ? Ăsta era programul fixat pentru după-amiază.

— Duceţi-le la Muzeul de Arte.

— Acolo am mai fost. Gîndeşte-te şi dumneata : astea-s din provincie, fetişcane de cincisprezece ani. Lor, orice obiect material le spune mult mai mult decît cele mai frumoase picturi din lume !

— Păi, cum Dumnezeu să le fac expoziţie ? întrebă portarul. Las de-o parte că sînt numai eu singur.

Vocea profesoarei trăda atîta dezamăgire încît portarul ceru un scurt răgaz pentru gîndire, apoi anunţă că are să încerce să încropească „niscai“ material pentru după-masă, deşi, ce-i drept, o să fie o treabă foarte sărăcăcioasă şi improvizată. În lipsă de catalog, vor trebui să se mulţumească numai cu explicaţiile date de el.

În foaier nu era afişat decît un petic de hîrtie scris la maşină : Expoziţia memorială Hubauer Sándor.

În sala nr. 1 era expusă baioneta lui Hubauer Sándor-tatăl, pe care-o adusese acasă din primul război mondial, dar asta nu le interesă prea mult pe fete. Apoi, urma cartea de rugăciuni a bătrînei Hubauer Sándorné, născută Süle Mária, la care, la fel, abia aruncară o privire, deşi aceasta prezenta cît de cît interes prin faptul că era plină de reţete culinare. Dar vitrina următoare, care în sfîrşit îl înfăţişa pe însuşi Hubauer Sándor, la vîrsta de opt luni, gol-goluţ cum l-a făcut maică-sa, întins pe burtă, recoltă un succes cu atît mai mare.

— Vai, ce dulce ! oftă o fată, în care dăduse de pe acum glas viitoarea mamă. Şi tot acolo mai erau : găletuşa mult ciocănită şi hîrbuită a micuţului Hubauer, lopăţica şi mica roabă. Apoi un dinte de lapte. Certificatul de vaccinare. Un ciob din ochelarii săi pierduţi. (După cum se ştie, pînă la vîrsta de 15 ani Hubauer Sándor a fost miop, dar mai tîrziu i-a trecut.)

— Şi voi, fetelor — le atrase atenţia profesoara — e bine să mergeţi regulat la examenul periodic al ochilor.

În următoarea vitrină, un bloc-notes terfelogit.

— Hubauer Sándor şi-a notat încă din adolescenţă tot ce-a cheltuit, pînă la ultimul bănuţ... Iar asta e o maşină de brodat.

Fetele se minunară, deşi nu era decît o maşină de tip vechi, acţionată cu picioarele, marca Omag, cu o deschidere de opt milimetri, la care — în timp ce Hubauer se căznea zadarnic să transforme în realitate măreţele-i planuri — soţia lui lucra de dimineaţă pînă seara... Numai cu această muncă prost plătită, cu brodatul de monograme de opt milimetri izbutea să cîştige

pîinea cea de toate zilele a familiei... Binecuvîntată fie amintirea acestei mașini de brodat ! Fără ea, cum s-ar fi descurcat o familie de patru guri dintr-o anemică leafă de portar ?

— Și de ce fel erau acele planuri mărețe ? se interesă una din elevele nelămurite.

— De tot felul, spuse portarul. Pentru a avea o mai bună privire de ansamblu, le vom împărți în trei categorii : preocupări de natură economică, politică și științifică.

Din păcate, datorită prea puținului timp de care a dispus, din această multitudine n-a izbutit să strîngă decît așa, cîteva mostre. Opera științifică a lui Hubauer așteaptă încă să fie prelucrată : cert e însă că i-a trecut prin cap atît ideea unei rachete lunare (de departe mult anterioară celor de azi), cît și ideea folosirii energiei solare. (El se gîndea la uriașe pungi de staniol, în care energia solară putea fi înmagazinată cam așa cum s-ar aduna căldura în castanele coapte.) Cît privește vederile politice ale lui Hubauer, despre ele abia dacă s-au păstrat cîteva însemnări scrise, iar discuțiile cu prietenii au fost în parte date uitării.

— Ce păcat ! Și în ce constau aceste vederi ? întrebă profesoara, după ce se văzu silită să le apostrofeze pe fete, care începuseră să trăncănească.

— După cum se știe, Hubauer era un luptător pentru pace. Odată, spre mai mare groaza nevestei-si, și-a scuturat pumnul către trupele germane pătrunse în țară. A dezertat din armată și se ascundea ici-colo, cu hîrtii false ; chiar și

„Ordinul de lăsare la vatră" ce poate fi văzut în vitrina nr. 7 e un astfel de fals măiestrit, semnătura fiind opera nevestei lui Hubauer. Curajul său orb îți putea ridica părul măciucă ; spre sfîrșitul războiului, cu patalamale false în buzunar, găsindu-se în grădina unui restaurant aflat sub observația agenților, a decretat cu glas tare : „Zilele lui Hitler sînt numărate !" Dealtfel, cîțiva mușterii de pe la mesele învecinate s-au și uitat la el.

— Agenți ? se interesă o fată.

— Nu, spre norocul lui, numai cunoscuți. Dar Hubauer era omul care ar fi rostit același lucru chiar dacă l-ar fi ascultat niște agenți.

Fetele rămaseră încremenite de spaimă. Apoi trecură buluc în următoarea sală, unde se afla o mică locomotivă-jucărie.

— Asta-i o cassă de economii-combină — îi zicea „Neclintit pentru patria ta", explică portarul, cu un gest dureros, ce voia să spună că din toate proiectele unui spirit genial n-a rămas, una peste alta, decît un astfel de nimic concret, pe care el însuși îl socotește un moft... Dar pînă și lîngă această combină poate fi văzută decizia de respingere a Biroului de brevetare a invențiilor !

— De ce „combină" ? Cum vine asta ? se interesă profesoara.

— Păi, dacă se bagă bani înăuntru, aparatul cîntă „Neclintit pentru patria ta !"

O fată bagă o monedă în aparat. Așteptară, dar nu se auzi nimic.

— Nu funcționează, spuse portarul.

— Nu contează, lămuri profesoara. Invenția în sine te învață nu numai la economie, ci și la gînduri patriotice.

— Și nu l-a sprijinit nimeni, niciodată ? întrebă o fată.

— Niciodată. A îmbătrînit în izolare, fără să fie înțeles.

— Nici un plan nu i s-a realizat ?

— În țara asta ? dădu din mînă portarul. Așa se duce viața omului la noi !

Toți tăceau, atinși de vîntul tragediei naționale.

— Iar acesta de aici e maiorul Gagarin ! arătă portarul spre o fotografie color.

— Se cunoșteau unul pe altul ?

— Din păcate, nu.

— Din ce cauză ?

— Întîlnirea n-a avut loc, rosti portarul, mai pe ocolite.

Nu mai rămăsese de văzut decît o singură vitrină.

— Asta-i Cartea de muncă, cu care mergea la lucru... Hubauer Sándor a trăit modest și retras, n-a cerut și nici n-a așteptat avantaje. Priviți, micul său dejun : o jumătate de litru de lapte, o sută de grame de parizer, pîine.

Înconjurară laptele, parizerul, pîinea. Cîtorva fete le dădură lacrimi în ochi. Mulțumiră, se așezară în rînd și plecară. O săptămînă mai tîrziu, aveau extemporal : „Ce-am văzut cu prilejul excursiei de studii făcute la Budapesta ?“ Tineretul nu e însuflețit decît de lucruri excepționale ; au scris pagini întregi despre biserica Sf. Matei, despre un bufet cu autoservire,

despre Steagul țării... Despre Expoziția memorială Hubauer Sándor aproape nimic. Deh, tineretul de azi !

Dar nu-i nimic. Poate că odată și-odată... Poate peste douăzeci sau treizeci de ani. Ori peste patruzeci de ani. Atunci au să-și aducă aminte de Hubauer !

CLIMAX

MIROSUL DE GAZE l-a observat administratorul. Sparse uşa. Scrisoarea de adio zăcea pe duşumeaua de piatră a bucătăriei ; deasupra ei, o mică scrumieră de faianţă, în ea chiştocul ultimei ţigări.

„Azi am împlinit patruzeci şi patru de ani, citi administratorul. Nimeni din casă nu mă iubeşte. Întreprinderea de reparaţii nu e dispusă să-mi repare plafonul, prin care pătrunde ploaia. Vreau să mor. Văduva Berger Mihalyné.“

Chiştocul purta urme de ruj.

IN MEMORIAM DR. K.H.G.

— *HÖLDERLIN IST ihnen unbekannt ?* întrebă dr. K.H.G. în timp ce săpa groapa pentru hoitul de cal.

— Cine-a fost ăsta ? întrebă paznicul neamţ.

— Cel care-a scris *Hyperion,* îl lămuri dr. K.H.G., căruia îi plăcea foarte mult să fie explicit. Cea mai mare figură a romantismului german. Dar Heine, de pildă ?

— Cine-s ăştia ? întrebă paznicul.

— Poeţi, spuse dr. K.H.G. Nu-l cunoşti nici pe Schiller ?

— Ba-l cunosc, spuse paznicul neamţ.

— Şi pe Rilke ?

— Şi pe el, spuse paznicul neamţ, şi se făcu roşu ca racul, şi-l împuşcă pe dr. K.H.G.

Portrete

PORTRET DE BĂRBAT

AR FI O EXAGERARE să afirm că-mi merge bine, dar nici motive să mă plîng nu am. Cînd am ieșit, m-au primit imediat ca paznic la un șantier, ceea ce în bani înseamnă foarte puțin, dar nici de muncit nu e cine știe cît. După un gard de sîrmă ghimpată zac 5 000 de butelii cu acid sulfuric și cîteva sute de butoaie de metal, de doi hectolitri fiecare, conținînd alcool industrial. Așadar eu mă aflu acolo pentru ca să nu se fure, treabă care nu e o afacere decît dacă omul stă cu ochiul pe ceilalți în timp ce el însuși fură. Din păcate, eu unul nu fac așa ceva, mai ales că am ieșit prin amnistie. Trebuia să mă gîndesc la un cîștig suplimentar, ceea ce însă, în starea mea sufletească, ar fi fost destul de anevoios, pentru că de pe urma chestiei prin care am trecut, am avut o mulțime de dezamăgiri, și m-am jurat să nu mă mai încred de-acum încolo în nimeni, voi face totul singur, dacă e nevoie să rabd de foame, rabd de foame, însă mă bizui numai și numai pe mine.

Norocul m-a însoțit încă de la primul pas. Citind un anunț, m-am dus la Serologie, în strada Timár. M-au întrebat dacă vreau să donez sînge. Le-am spus — da, donez sînge. De-atunci, nu numai că am ajuns inițiat, ci îndrăznesc să

afirm că această legătură a devenit an de an mai fructuoasă.

Nu pot înfățișa date foarte exacte, deși îmi țineam anumite evidențe, numai că într-o zi mi s-a udat carnetul pe care-l aveam în buzunar. Totuși, cu excepția unor mici pauze accidentale, din 1951 pînă azi am donat institutului aproximativ 68 de litri de sînge. Se știe că între timp au intervenit cîteva fluctuații de preț destul de importante. La început se plătea cu 30 de forinți decilitrul, ceea ce, ținînd seama de împrejurările de atunci, nu era o sumă neglijabilă. Atunci mi-am cumpărat pălăria asta, niște ciorapi, jartiere și altele. Mai tîrziu, cînd s-a dat amploare donațiilor benevole, au scăzut prețul la 25 de forinți, ceea ce, firește, a dat naștere unei situații dezavantajoase, astfel că pînă și cei mai vechi donatori de sînge au lăsat de izbeliște institutul. După cum se știe, la 1 ianuarie 1956 prețul sîngelui a fost ridicat la 50 de forinți, și tariful acesta e în vigoare și azi.

N-aș vrea să spun că personal am fost bine inspirat, pentru că în fond numai datorită firii mele am continuat să donez fără crîcnire sînge și pe vremea cînd se plătea cu 25 de forinți. Cred însă că m-au îndrăgit încă de pe atunci, căci într-o zi m-am pomenit cu un medic tînăr, care m-a întrebat dacă n-aș avea chef să trec la măduvă. L-am întrebat dacă donația de măduvă exclude pe cea de sînge, și el m-a liniștit, asigurîndu-mă că pot continua liniștit să donez sînge, măduva îmi va aduce un oarecare cîștig suplimentar, ceea ce-mi prindea foarte bine.

Nu-mi plac oamenii prost îmbrăcaţi, şi lenjeria mea de corp ajunsese într-o stare deplorabilă.

După cîte ştiu, e nevoie de măduvă pentru că infecţiile din radiaţiile apărute în procesul celei mai noi munci de cercetare fizică atacă măduva osului, şi maladia nu se poate vindeca decît prin transplant. În ce mă priveşte, am impresia că treaba asta mi-a picat cum nu se poate mai bine. Îţi fac injecţii, nu simţi decît o înţepătură în coşul pieptului şi cu acelaşi ac cu care îţi străpung osul îţi şi extrag îndată măduva. De fiecare dată îmi extrăgeau cinci centimetri cubi, care se plăteau cu 150 de forinţi. Judecînd la rece, suma nu-i cine ştie ce mare, dar personal, n-o socotesc totuşi derizorie, căci la o adică banii ăştia îi primesc pe nimic, doar se ştie că în trei, patru luni substanţa respectivă se regenerează perfect.

Reuşita mă bucura, şi nici măcar eu însumi nu ştiam că această carieră a mea la institut va mai avea continuare. A şi avut ! Acum trei ani acelaşi medic, căruia îi puteam fi recunoscător pentru măduvă, veni iar la mine. Ca urmare a bunăvoinţei lui, m-am numărat printre primii cărora li s-a inoculat sînge infectat cu izotopi. Îndrăznesc să afirm că şi în treaba asta am fost la înălţime. Într-adevăr, într-un asemenea institut ştiinţific, şi faptul e explicabil, nu există acel simţ practic meschin datorită căruia escrocii şi alţi oameni cu existenţă dubioasă adesea se dedau la cele mai josnice înşelătorii.

Iată ce s-a întîmplat cînd s-a început inocularea cu sînge infectat cu izotopi. După cum se ştie, pentru cercetarea acestuia, în prima zi se extrag din venă 20 centimetri cubi de sînge, care îndată după infectarea lui cu izotopi e introdus în circuitul sîngelui. Preţul : 150 de forinţi. Dar cu asta nu s-a încheiat. După un ceas se cercetează, cu un fel de aparat de calculat, urmările, şi totodată, pentru un control mai bun, ţi se extrag iar, pe loc, 5 centimetri cubi de sînge, pentru care se plătesc 50 de forinţi. Asta înseamnă că în ziua analizei omul primeşte în mînă 200 de forinţi ; după aceea nu mai trebuie să se prezinte decît o dată pe săptămînă, cînd i se iau 5 centimetri cubi de sînge, şi i se plătesc cîte 50 de forinţi de fiecare cantitate. E foarte trist, dar nu pot trece sub tăcere că s-au găsit indivizi, şi nu puţini, care, după ce au încasat cei 200 de forinţi, n-au mai pus piciorul pe la institut. Multe experienţe s-au ratat din pricina lor !

Trăgînd învăţăminte de pe urma acestor experienţe, institutul a luat anumite măsuri de precauţie. Acum, în prima zi nu se mai avansează decît 50 de forinţi ; în felul acesta fiecare îşi face pînă la capăt analizele de control săptămînale, şi numai la ultima, cînd rezultatul controlului e negativ, adică infectarea a luat sfîrşit, primeşte în mînă cei 200 de forinţi. Asta n-o spun ca să-mi împletesc în jurul capului vreo cunună de lauri, dar aş vrea să subliniez că nu din pricina comportării mele s-a simţit nevoia unei astfel de măsuri.

Punînd cap la cap toate acestea, calculînd deci cîştigul meu anual, n-aş putea afirma că ies

4*

nişte cifre astronomice. E drept, n-am amintit de unele avantaje mai mărunte, care într-adevăr nu pot fi puse la socoteală, dar care joacă totuşi un rol în modestul meu buget. Aşa, de pildă, cu fiecare prilej — prin urmare şi la o donaţie de sînge obişnuită — capăt o gustare, constînd din pîine, un triunghi de brînză, 1 conservă de ficat de porc, 2 cuburi mici de unt şi o sticlă de suc de fructe Bambino. Totodată capăt şi cheltuiala de deplasare, de fiecare dată contracostul a 2 bilete de tramvai.

Starea sănătăţii mele e bună. În afară de asta, am norocul că sînt optimist din fire, deşi n-aş putea afirma că văd viitorul în roz. Cu alte cuvinte, aşa cum nu-l înşel eu pe altul, nici pe mine însumi nu mă amăgesc nici în sens pozitiv, nici negativ. Dacă izbutesc, încă vreo cîţiva ani, să donez în paralel sînge şi măduvă, treabă de care nu am motive să mă îndoiesc, cred că în general nu mă mai ameninţă nici un fel de lipsuri.

Toate acestea le-am realizat cu propriile mele puteri. N-am cerut ajutor de la nimeni, şi ca urmare n-am mai avut parte de dezamăgiri, ca în trecut. Apoi, contează foarte mult şi faptul că nu am pasiuni dăunătoare, nici măcar nu fumez. Îmi place să mă plimb, mor după aerul curat, mă încîntă circulaţia trepidantă a oraşului seara, galantarele de tot felul. Îmi place şi ploaia şi ninsoarea liniştită. Nu mă deranjează nici canicula. Umblu cu capul descoperit. Fie vară, fie iarnă, mă spăl cu apă rece.

CÎT TRĂIEŞTE UN COPAC ?

BÁNNÉ APRINSE lampa. Afară mai era lumină, dar de cînd se apropiase frontul prefera să preîntîmpine întunericul. Mai ales azi, cînd era singură acasă, iar afară ceaţa se bulucea atît de compactă, încît gardul din faţă, aflat la cîţiva paşi de geam, părea să fi dispărut.

Luă bidonul cel mare, de untură, şi cratiţele smălţuite. Turnă sodă în apa ce clocotea pe foc, cînd deodată cineva ciocăni la uşă. Tresări. Dădu la o parte perdeaua.

Nu erau nemţii. În prispă stătea o femeie, singură.

— Aici locuieşte Bán Sándor ?

— Eu îs nevasta lui, spuse Bánné.

Necunoscuta era îmbrăcată din cap pînă-n picioare foarte demodat. Pe părul ei neîngrijit şi pe jumătate încărunţit purta o pălărie de fetru aducînd a oală, aşa cum se puteau vedea numai în filmele de acum douăzeci de ani. Mînerul umbrelei de modă veche se termina într-un cap de papagal, cu doi ochi negri de sticlă, ca două boabe de piper, ochi care priveau nemişcaţi de-o parte şi de alta.

— Am venit în urma anunţului.

— Ce fel de anunţ ? se miră Bánné.

Căci ei dădeau anunţ la ziar numai la începutul primăverii şi sfîrşitul toamnei — niciodată

toamna. Noua sosită își deschise însă poșeta-burduf înțesată cu mărunțișuri, obiecte de uz și amintiri de tot felul, de parcă și-ar fi cărat cu ea toată averea, și începu să le scoată pe rînd. Un teanc de scrisori îngălbenite, legate cu panglică, blocnotesuri vechi, fotografii, fiole cu medicamente, bilete de cinema folosite și un pulverizator de parfum, gol dar încă mirositor. În fotografii putea fi văzută o tînără femeie cu pălărie cu pene, cînd cu un cîine lup, cînd fără el, dar fața tinerei era demult ștearsă și colțurile fotografiilor roase.

În timp ce zornăiau feluriți bani de nichel, juju-uri și chei, femeia găsi în sfîrșit anunțul din ziar, mototolit, pe care nu se mai distingeau citeț decît literele mari : *Pomicultura Bán Sándor.*

— Numai că eu aș vrea să mă întorc acasă cu trenul de cinci.

— Nu vine pînă atunci, spuse Bánné. S-a dus în sat, că mîine tăiem porcu'.

Femeia se uită în jur ca stoarsă de vlagă. De pe fața-i palidă pudra cădea petice-peticele, ca tencuiala de pe un zid foarte vechi. Nu-și trăda nici un fel de simțămînt, dar tocmai în această stare larvară era ceva mișcător, ca plînsul fără lacrimi al unui clovn cu fața acoperită de făină.

Bánné nu cunoștea prețurile. Se măritase abia de un an și jumătate. Bărbatul o ferea pînă și de vînt și n-o lua cu el la școala de pomicultură decît pe vreme frumoasă și cel mult la altoit. Vorbi, totuși, așa :

— Cu ce v-aș putea servi ?

— Vreau să cumpăr ceva, spuse necunoscuta.

— Arbuști ornamentali nu avem, spuse Bánné. Doar puieți de pomi fructiferi.

— Mi-e totuna, spuse după o clipă de ezitare cumpărătoarea. Numai frumoși să fie.

— Avem puieți de patru ani, spuse Bánné.

— Nu mă pricep, spuse femeia, rotindu-și privirile la fel de descumpănită ca adineauri. Aș fi vrut unul ceva mai mare.

— Bărbatu-meu se ocupă de treburile astea, spuse Bánné. Dar dacă puteți aștepta un pic, vă conduc chiar eu să vedeți grădina. Își spălă în apă fierbinte cratițele. Le șterse cu un ștergar curat, apoi azvîrli apa în curte. Era o femeiușcă plină de viață, cu fiece părticică a trupului frumos rotunjită, și făcea totul cu mișcări atît de rotunde și cu atîta plăcere, încît nu-ți mai puteai lua ochii de la ea. Dealtfel străina nici nu mai îndrăzni să-i spună vreun cuvînt pînă cînd ea nu-și șterse mîinile după ce încheie treaba. Abia atunci întrebă :

— Așteptați un copil ?

— Da, spuse Bánné.

— Putem merge ? întrebă femeia și-și atîrnă de braț papagalul.

Era noroi. Călca greu, clătinîndu-se, în pantofii ei cu toc înalt. Merseră vreo cinci minute, suind la deal. În ceață, puieții și pomișorii se profilau ca sute și sute de linii conturate cu creionul.

— Toți ăștia-s ionatani, arătă în juru-i Bánné. Ăștia-s pătuli. Ăștia-s renete. Ăștia-s London Pepin, explică ea pe măsură ce înaintau. Aici încep caișii.

Străina se opri.

— Nu-mi plac, spuse. Credeam că pomii ăştia-s mai mari. Mai legaţi, mai plini, mai puternici.

— Atunci poftiţi încoa', o chemă Bánné. Migdalii dau rod după cinci ani.

— Nu mă interesează roadele, rosti indispusă străina. Şi-apoi, n-am timp să aştept cinci ani. Se opri şi împunse cu umbrela un pom.

— Am o tumoare uterină, spuse apatic. Cancer.

— Îngrozitor ! se sperie Bánné. Şi nu se poate opera ?

Străina îi aruncă o privire pătrunzătoare.

— Pe cînd îl aştepţi ? întrebă pe neaşteptate.

— Pe cine ? se holbă la ea Bánné. A ! Pe martie...

Străina porni mai departe. Ajunseseră cam pe la capătul parcelei, pe o cărăruie ce urca domol. Ceaţa era deasă ca ţesătura unei pelinci ; abia se putea vedea la cîţiva paşi.

— Ăsta ce-i ? întrebă străina, arătînd cu umbrela spre o răchită care se înălţa cu crengile-i zornăitoare, osoase, tocmai la marginea parcelei.

— Ăsta ? Nimic ! spuse Bánné. Ăsta-i doar un copac, acolo...

— Cam aşa ceva îmi place ! spuse străina şi porni iar în grabă, clătinîndu-se, spre răchită. Pînă la capătul parcelei se mai aflau tot felul de copaci, frasini, mesteceni, sălcii ; îi sădise încă bunicul Bánnéei, pare-se pentru a stăvili vîntul ori poate numai pentru a fi acolo să delimiteze parcela sa de cea a vecinului. Apoi copacii se răreau tot mai mult, iar pe coama dealului nu mai era decît unul, singuratic.

— Ce-i ăla de acolo ? întrebă străina.

— Tei, spuse Bánné. Da' are vreo cinşpe ani.

— Îl cumpăr pe ăsta.

— Pe ăsta ? se miră Bánné. Poate pentru foc ?

— Aşi ! spuse străina. Doar aşa.

— Nu pricep, spuse Bánné. Ăsta nu mai poate fi sădit în altă parte.

— Nici nu vreau să-l sădesc în altă parte.

— Atunci, ce să faceţi cu el ?

— Nimic, spuse străina. Cît costă ?

— Vreţi să-l lăsaţi aici ? se cruci Bánné. Zău dac-am mai pomenit una ca asta !

— Rămîne-aici unde e, spuse străina. Numai că-i al meu.

Bánné stătea uluită. Măcar de-ar fi omul ei aici ! Privea şi ea copacul, care nu era peste măsură de înalt, totuşi vîrful i se pierdea în ceaţă. Era un exemplar cu trunchiul zvelt, drept, ca un adolescent plin de viaţă, bine legat, dar nu cine ştie ce frumos.

— E tocmai ce-am vrut, spuse străina. Cît ceri pe el ?

— Numai bărbatu-meu ştie treburile astea, spuse Bánné descumpănită. Da' pînă acu' n-a vîndut niciodată din ăştia.

— Nu mai vin şi-a doua oară, spuse străina. Îţi dau cît îmi ceri.

Se lăsă o clipă de tăcere. Din pricina războiului, avuseseră un an rău. Aveau mare nevoie de bani.

— O sută de pengő, rosti Bánné la întîmplare. Dacă nu vi se pare mult.

— E-n regulă, spuse străina.

Mai privi o dată temeinic copacul, apoi împunse cu umbrela pămîntul din jurul tulpinei și porni înapoi spre casă. Scoase iarăși toate nimicurile din poșetă și puse un sutar pe masa din bucătărie.

— Aș vrea să aveți grijă de el, spuse apoi.

— N-avem de ce să-i purtăm de grijă, spuse Bánné.

— Plătesc și asta, spuse străina.

— Așa ceva nu se plătește, spuse Bánné.

— Puneți-i îngrășăminte la rădăcină, spuse străina. Ajunge douăzeci de pengő pe an ?

— Nu-mi dați nici un ban, zău ! spuse Bánné. N-o să pățească nimic copacu' ăla.

Străina își goli încă o dată poșeta și numără șase hîrtii de zece pengő, punîndu-i pe masă.

— Plătesc pe trei ani, spuse, dar făgăduiește-mi că ai să-l îngrijești bine.

Bánné tuși scurt.

— Vă făgăduiesc, spuse cu voce răgușită.

Străina își scoase oglinda și-și pudră fața cu un pămătuf murdar. Apoi iar o măsură din cap pînă-n picioare pe Bánné.

— Se mișcă deja ?

Bánné tuși iar.

— Da.

Străina porni, dar se întoarse.

— Cît trăiește un tei ? întrebă.

— Mult, spuse Bánné.

— Adică ? întrebă străina. Apucă o sută de ani ?

— Trece și de o sută.

Străina dădu scurt din cap. Își atîrnă de braț umbrela și dădu să iasă.

— Să-l udați ! mai spuse apăsat.

Din ușă, se mai uită o dată la Bánné.

— La revedere, spuse, dar nu întinse mîna și nici nu-și mai întoarse capul. Umbrela îi bocănea tare pe cărăruia de cărămidă.

Bánné stătu cîteva clipe nemișcată, apoi puse bine banii. Circula zvonul că armatele germane în retragere rechiziționează toate animalele vii. Își văzu iar de treburi. Se mișca ușor și cu grație, vizibil fără oboseală, ca o dansatoare după o muzică neauzită.

EXTAZ

DE DOUĂ ZILE, nevasta lui Kopp Lukács zăcea bolnavă de gripă. A treia zi, la prînz, telefonul din biroul lui Lukács, de la slujbă, începu să sune. Se prezentă o oarecare Csetené sau Csekéné, despre care află cu acest prilej că lucrează la școala de coregrafie din vecinătatea casei lor, ca garderobieră. De la ea află că nevastă-sa se simte ceva mai bine, dar că mai are temperatură, și din cauza asta nu putuse ieși să telefoneze. Îi transmitea prin Csetené să aducă acasă o pîine și două sute de grame de mezeluri ; încolo, are acasă tot ce-i trebuie.

Telefonul acesta dat prin bunăvoință îi provocă lui Lukács o plăcută stare de efervescență. Nevastă-sa, Jutka, nu-l mai rugase niciodată așa ceva. Era o gospodină exemplară, ea însăși mergea la cumpărături, gătea, spăla, călca și făcea curat, îngrijea de cei doi copii și de mama bătrînă, bolnăvicioasă a soțului ei. Și ori de cîte ori Lukács, în momentele sale de mare avînt, se oferea s-o ajute la gospodărie, îl refuza.

Iată de ce Luckács, care de mulți, foarte mulți ani nu mai trebuia să se ocupe de cumpărături, începu acum să-și facă, emoționat, planuri. Chiar în acea zi primise chenzina ; hotărî deci ca în loc de mezeluri să ducă acasă șuncă, iar în loc de pîine, chifle sau cozonac,

sau vreo altă specialitate fină. Apoi trecu pe la contabilitate, unde lucra un prieten al său.

— Spune-mi, te rog — se interesă el —, unde se poate găsi șuncă ?

Prietenul său îl privi mirat.

— Aproape la orice magazin de delicatese. De obicei au și-aici la colț.

— De obicei ? întrebă Lukács și se întoarse îngrijorat la biroul de asigurări.

„Dacă-i atît de problematic să cumperi șuncă, își spuse, atunci nu merită să încerc aici, pe străzile din preajma instituției. Mai bine iau un tramvai pînă-n centru, cumpăr șunca, și cu același bilet de tranzit merg acasă." Dar cum nu cunoștea ora de închidere a magazinelor, intră la șeful său și, aducîndu-i la cunoștință că Jutka e bolnavă, se învoi să plece cu un ceas înainte de terminarea programului de lucru.

Coborî la Franciscani și găsi îndată un magazin de delicatese. Și încă atît de frumos și curat, încît inima îi fu cuprinsă de o senzație plăcută, festivă, ca și cînd ar fi pătruns într-o biserică luminată feeric.

Aici sigur se găsește șuncă, se gîndi bucuros ; și în timp ce se așeză la coada din fața tejghelei, observă nu numai un platou cu șuncă, ci chiar lîngă el, pe alt platou, salam de iarnă tăiat în felioare foarte subțiri. Hotărî să ia o sută de grame de șuncă și o sută de salam de iarnă, pe care vînzătorul i le și cîntări prompt.

— Mai doriți și altceva ? întrebă apoi.

— Nu, nu mai doresc nimic, spuse Lukács și aruncă o privire rapidă spre rafturi. Aia de-acolo ce-i ?

— Pastă de ficat, spuse vînzătorul.

La auzul acestor cuvinte, nu se știe de ce, gura lui Lukács se umplu de salivă. Și-apoi, pasta era ambalată în tub, întocmai ca pasta de dinți. El, Lukács, nu consumase încă niciodată vreun produs alimentar ambalat în tub.

— Dă-mi un tub, spuse răgușit.

— Avem o brînză excelentă, Emmenthal, spuse vînzătorul.

Vorba asta îi merse drept la inimă. Era mort după brînză, dar mai cu seamă după brînza de Emmenthal. Jutka îi cunoștea slăbiciunea, și cu toate acestea nu avuseseră de ani de zile brînză pe masă. El nu făcuse niciodată vreo aluzie ; era încredințat că nu se poate găsi brînză de Emmenthal, dar acum, văzînd coloșii cît roata morii, îl năpădi brusc furia, și rosti :

— Dă-mi și din asta un sfert de kilogram.

Vînzătorul tăie o bucată și-o cîntări. În acest timp, pe Lukács îl părăsi furia, căreia îi luă locul un soi de părere de rău. Avea sentimentul că de vreme ce cumpărase bucata asta mare de brînză pentru propria-i plăcere, i s-ar cuveni și Jutkăi ceva, în compensație.

— Ce fel de pește aveți ?

La recomandarea vînzătorului, cumpără două cutii de sardele norvegiene și două felii de șalău în aspic. În acest timp simți că amețește. Dar nu o amețeală ca de anemie sau rău de mare. Amețea, de parcă ar fi fost îndrăgostit pînă

peste urechi sau s-ar fi bucurat de primăvară, sau de parcă ar fi băut două șprițuri unul după altul, pe nerăsuflate. Cînd vînzătorul — acum cu desăvîrșire sigur de treaba pe care-o avea de făcut — îi arătă sus în raft o cutie de conserve ovală, cu pastă de ficat de gîscă, Lukács dădu doar din cap. Nu-i mai ieșea nici un sunet din gîtlej.

Primi nota de plată. Porni spre casă. Dar abia făcu doi-trei pași, cînd zări, pe o altă tejghea, o movilă de portocale. Inspiră adînc și se duse clătinîndu-se la domnișoara de acolo.

Acasă, trăiau cît se poate de chibzuit. Fiecare bănuț își avea rostul său, ca o cifră într-un șir de cifre. Meniul era monoton, totuși Jutka știa să conducă atît de iscusit gospodăria, încît în ultima zi a lunii masa era doar o idee mai slabă decît în zilele imediat următoare lefii. Însă nu trebuia să fii matematician cu diplomă pentru a citi suma totală a bonurilor ținute în mînă și a o compara cu banii de întreținere pe-o zi... Dar Lukács nu mai era într-o stare normală. Îl mînca pielea. Era scăldat în valuri de dulce căldură. Nu se mai gîndea la Jutka. Nu-i mai păsa de nimic și de nimeni. Ochii îi străluceau și-și tot lipea neauzit călcîiele, în ritmul unui ciardaș imaginar.

— Dă-mi și niște lămîi, spuse, după ce domnișoara îi cîntări portocalele.

— Ce-s alea de colo, puișor ? se întoarse apoi spre vînzătoare. Nu cumva smochine ?

Cumpără și smochine. Cumpără și stafide. Cumpără și piersici congelate, și zmeură con-

gelată. Era ca beat. Fredona cu glas tare, în timp ce vînzătorii și vînzătoarele cîntăreau, ambalau, făceau socoteala. Mai cumpără și cîteva legături de ceapă verde. Și cîteva ridichi de seră. Îi venea să cumpere tot mapamondul. Se îndreptă în pași de dans spre casă și o ciupi amical de obraz pe femeia căruntă, cu halat alb, care-i dădu restul de la sute. Avea atîtea pachete încît aruncă biletul de tranzit și se duse acasă cu un taxi.

Își depuse încărcătura în bucătărie. Dar acolo nu mai fredona.

— N-ai uitat de mezeluri, dragule ? îl întrebă nevasta.

Jutka se duse în bucătărie și cînd se întoarse era foarte palidă. Se holbă la bărbat.

— Ce-i cu tine, dragule ? întrebă speriată.

— Mă ia cu amețeală, spuse Lukács.

Jutka nu-i mai spuse nimic. Îi așternu patul, îl culcă, îi puse pe frunte un prosop ud. Îi dădu o aspirină, aducîndu-și aminte că pe vremea cînd încă nu era însurat, cu așa ceva se trata după nopțile de beție.

Lukács se scufundă într-un somn adînc și tulbure. A doua zi se prezentă la slujbă cu cearcăne la ochi și cu o puternică durere de cap. Toți crezură că aseară scăpase din hățuri ; și el însuși avea senzația ca și cum, în sfîrșit, ar fi făcut un chef în lege.

SPITAL MILITAR

ULTIMA OPERAȚIE se termină la unu și jumătate. Se spălă, se schimbă. Tocmai își încheia nasturii vestonului, cînd sora ciocăni la ușă.

— Așteaptă afară matahala aia de maior. Soțul bolnavei de la douăzeci și șapte.

Mîna medicului-colonel se opri pe ultimul nasture. Privea nervos halatul alb, stropit de sînge, azvîrlit mototol în coșul cu rufărie murdară.

— Cheamă-l pe doctorul Gorove.

— L-ați învoit de la douășpe.

— Dracu s-o ia de treabă !

Cu moartea te mai poți obișnui. Poți să-i cunoști toate manifestările ; acel oftat după ultima răsuflare, acel zvîcnet pe care-l mai face pentru ultima oară inima. În ochii unui medic, moartea e un lucru indiferent : e dincolo de orizontul împărăției sale. Nu numai că te poți obișnui, ci te și poate scîrbi ; dar doliul nu-l poți suporta, și nici nu te poate scîrbi.

Pe rudele bolnavilor le lua întotdeauna în primire adjunctul său, medicul-căpitan Gorove. Căpitanul era un veritabil diplomat ; răbdător, maleabil, minte lucidă, nu sensibil și irascibil ca el. Făcuse rău că-l învoise pe Gorove.

— Spune-i să intre, îi spuse sorei.

Maiorul intră. Salută. Nu întrebă nimic, ci doar se uita țintă la medic. Pe trupul său masiv avea un cap neobișnuit de mic, iar pe fața-i mică doi ochi neobișnuit de mici. Ca și cum cineva ar fi lipit un cap de păpușă pe-un uriaș din poveste. Aspectul sticlos al acestor ochi îl enervă pe chirurg.

— Ați văzut-o pe soția dumneavoastră ? întrebă.

— De la ea vin, spuse maiorul.

— Ați stat de vorbă ?

— Doar cîteva cuvinte.

— Cum se mai simte ?

— Zicea că bine.

Se făcu liniște. Maiorul se interesă dacă a reușit operația. Stătea nemișcat, militărește, dar nu-l grăbea pe medicul-colonel. Se uita ca la un superior, de la care așteaptă nu o părere medicală, ci parcă un ordin militar, o dispoziție limpede, inteligibilă, care trebuie executată prompt și precis... Așteptarea asta îl irită și mai mult pe medicul-colonel. Tuși, apoi își scoase ochelarii, ca și cînd prin faptul că-l vedea ceva mai tulbure pe maior și-ar fi putut ușura situația.

— Îmi pare rău, dar trebuie să vă aduc la cunoștință — spuse — că operația n-a reușit.

Maiorul nu scoase nici un cuvînt. Dădu doar din cap, apăsat.

— A fost afectat și ficatul, continuă după o scurtă pauză medicul-colonel. I-am deschis stomacul și i l-am cusut la loc.

Maiorul dădu iar din cap. O pală de roșeață se urcă din trupul său masiv spre capu-i mic.

— O mai duce cam trei-patru săptămîni, adăugă repede medicul-colonel.

Maiorul se mulțumi iar să dea din cap ca o păpușă care nu poate să facă decît acest gest. Se ținea tare, dar palmele i se strînseseră încet în pumni, și din pricina strînsorii pumnii i se făcură albi, ca și cînd din ei și-ar fi împins sîngele spre cap.

— Și mie-mi pare rău, din suflet, spuse medicul-colonel. De mult n-am mai avut o bolnavă atît de blajină și răbdătoare.

Maiorul își încreți fruntea.

— Adevărat — spuse după ce se gîndi puțin, ca și cînd abia atunci și-ar fi dat seama de aceste trăsături ale neveste-si — e foarte blajină.

— N-am auzit-o să se plîngă niciodată.

Maiorul se gîndi iar.

— Așa e, dădu din cap emoționat, de parcă ar fi auzit și asta pentru prima oară. Nici acasă nu s-a plîns niciodată.

Iar se lăsă tăcere. Medicul-colonel aștepta, dar maiorul nu-i puse nici o întrebare. Tot el fu nevoit să spargă liniștea.

— Dînsei i-am spus că operația a reușit.

— Am înțeles, spuse maiorul.

— Trebuie să-i insuflăm pînă în ultima clipă încredere.

— Am înțeles, spuse maiorul.

— E bine să vă purtați cu ea la fel ca și pînă acum, adăugă medicul-colonel. Îndată ce observă că-s menajați, bolnavii devin suspicioși.

— S-a făcut, spuse maiorul.

Iar se lăsă tăcere.

— Doriţi să mai ştiţi ceva ? întrebă medicul-colonel.

— Totul e limpede, spuse maiorul.

— La revedere, spuse medicul-colonel.

— La revedere, spuse maiorul.

Dădură mîna. Un pic cam jenat, medicul-colonel mai mormăi ceva, aducînd a condoleanţe. Dar maiorul nu înţelese mormăiala.

— Poftim ? întrebă.

— Nimic, spuse medicul-colonel.

Cînd maiorul ieşi, medicul răsuflă uşurat. Îşi îmbrăcă halatul şi mai făcu o vizită la un bolnav căruia îi prescrisese transfuzie de sînge. Apoi, în timp ce pleca acasă, se opri o clipă în faţa camerei douăzeci şi şapte. Din cameră se auzea o ceartă sălbatică. Recunoscu glasul maiorului. Îi făcu semn unei infirmiere.

— Doamnă Fábernik, cheamă-l, te rog, afară pe domnul maior.

Infirmiera intră. Glasul maiorului răzbătu sonor pe culoar.

— Isterica dracului — urla — ce-mi tot miorlăi aici ?

Apoi se făcu linişte. Apoi ieşi infirmiera. Apoi ieşi maiorul, neobişnuit de roşu, cu faţa congestionată. Se opri în faţa medicului-colonel, milităreşte, ca şi mai înainte.

— Eşti un porc ! se răsti la el medicul-colonel.

Aceste regretabile cuvinte răsunară pe culoar, între doi ofiţeri de rang superior, şi în auzul unei mulţimi de grade inferioare şi civili. Rău, foarte rău făcuse că-l învoise pe Gorove. El nu-şi pierdea niciodată cumpătul.

— Cum vorbeşti cu biata femeie, animalule ? urlă la maior medicul-colonel.

— La fel ca şi-altă dată, spuse speriat maiorul. Doar dumneavoastră mi-aţi ordonat că trebuie să procedez aşa.

Medicul-colonel se holbă la maior. Tare-i venea să-i mai spună ceva, dar abia în clipa aceea îşi dădu seama că maiorul plînge. Din ochii sticloşi, ca de păpuşă, lacrimile se scurgeau încet, uriaşul trup tremura şi tresărea de parcă ar fi explodat ceva în el.

— A, da..., spuse medicul-colonel. Atunci îmi cer scuze.

Îşi ridică mîna la chipiu şi porni în grabă de-a lungul culoarului.

TRAMBULINĂ

CASIERUL, CARE, pe lîngă ocupaţia lui, vindea ilustrate şi timbre, stătea permanent în acel mic chioşc lipit de staţia de jos a telefericului. În faţa ferăstruicii sale, din zăpadă se înălţa o balustradă de fier, pentru a se păstra o ordine mai bună. Azi însă vremea era atît de frumoasă încît dorise şi el să iasă afară ; îşi scosese un şezlong la soare, îşi ţinea în poală banii mărunţi şi vindea aşa bilete.

Deodată o maşină se opri chiar în faţa clădirii staţiei. Din ea ieşi un bărbat tînăr, foarte înalt, cu mişcări vioaie, îmbrăcat în costum de schi, apoi însoţitorul său, care coborî schiurile de pe portbagajul maşinii.

În grupul schiorilor se produse rumoare. Şi pentru că fotografia lunganului era afişată în multe părţi, l-am recunoscut şi eu îndată. M-am gîndit să-i atrag atenţia şi nevesti-mi, care tocmai îşi lega şireturile la bocanci, pentru că zilnic i se dezlegau de cîteva ori, de pildă cînd ne învîrteam cu uşa rulantă a hotelului, sau cînd ne pregăteam să urcăm sau să coborîm din vreun vehicul. În asemenea momente, întotdeauna se strîngea în jurul nostru un mic grup nerăbdător.

— Ia uite cine-i acolo.
— Unde ? mă întrebă.
— În spatele tău, lunganul acela.

— Cine-i ? mă întrebă.
— Umberto, i-am spus.
— Aşa-l cheamă pe antrenor ? întrebă nevastă-mea.
— E moştenitorul tronului Italiei, i-am spus.

Nici nu se uită la el. Ea îl aştepta pe antrenorul hotelului, care fusese elevul lui Hannes Schneider, şi anul trecut primul favorit al campionatelor de slalom ale Italiei. (Numai din cauza unei nefericite fracturi de picior ajunsese antrenor.) Îi promisese că o va lua cu el pe tot lungul pîrtiei de concurs, care cobora de la staţia terminus a telefericului pînă într-un mic sat de munte, de unde urmau să ia autobuzul pînă la hotel. După Davos — îi spusese antrenorul — e cea mai lungă pîrtie din Europa. E o diferenţă de numai două sute de metri, dar dacă ţinem seama de dificultatea terenului, atunci el — antrenorul — o cotează chiar înaintea celei de la Davos.

Numai că antrenorul nu apăruse.

Auzirăm clopotul de semnal. Ne urcarăm în teleferic ; ultimul — după ce îl pofti şi pe companionul său în haine civile — urcă moştenitorul tronului. Simţirăm o uşoară scuturătură, apoi ne pomenirăm plutind lin în aer ; ne legănam aproape fără să simţim şi la intervale precise ne clătinam deasupra golului, cînd cabina trecea de pilonii de susţinere. De cîte ori treceam de ei, cabina se scufunda o clipă şi treaba asta îţi răscolea brusc stomacul. Aş fi vrut să-mi aprind o ţigară, dar scria negru pe alb, în germană, engleză şi italiană, că fumatul e interzis.

Era o vreme minunată. Staţia de jos a telefericului se afla la 1 200 de metri deasupra nivelului mării, şi în curînd depăşirăm graniţa pădurii. Sub noi, nu se mai zăreau decît arbuşti pirpirii, apoi dispărură şi ultimii jnepeni şi ultima colibă ciobănească şi odată cu acestea şi ultimele semne ale vieţii. Nu mai era sub noi decît zăpadă, gheţari acoperiţi de zăpadă prăfuită şi sus vîrful, ca un diamant montat în cerul albastru.

Ne aflam cam la jumătatea drumului, cînd nevastă-mea îşi roti privirile prin cabină.

— E şi antrenorul aici ! mă înştiinţă.

— Unde ?

— Lunganul ăla, îmi spuse nevastă-mea. Se uită încoace, dar nu îndrăzneşte să salute.

— Lunganul ăla — i-am şoptit neveste-mi la ureche — e Umberto.

— Cine-i Umberto ăsta ? mă întrebă.

— Moştenitorului tronului.

— Interesant, spuse nevastă-mea. Ce mult seamănă.

Şi-i întoarse spatele lui Umberto. Tot ce n-o interesa nemijlocit, elimina din ea, la fel cum dă afară din el un automat cu bomboane o monedă din altă ţară. Eram însuraţi de un an şi jumătate, dar ori de cîte ori scriam acasă, mă întreba care-i numele de botez al mamei mele.

În acest timp moştenitorul tronului o privea pe nevastă-mea, dar nevastă-mea nu mai era atentă. Nu văzu cum moştenitorul tronului scoase un pachet de ţigări, apoi zărind avizul ce interzicea fumatul, îşi puse pachetul la loc

în buzunar. Călătorii şuşotiră între ei satisfăcuţi, desigur lăudînd comportarea respectuoasă a moştenitorului tronului. Iar el continuă, senin şi plin de respectul legii, s-o privească pe nevastă-mea, care încă nu băgă de seamă nimic din treaba asta. Ea observa întotdeauna altceva decît ceilalţi oameni. Ar trebui întocmită odată o hartă care să arate ce Dumnezeu poate atrage atenţia femeilor frumoase de pe cele cinci continente ale lumii. Cei ce cred că bărbaţii, se înşală foarte tare.

Ajunserăm în staţia terminus. Ne aşteptam ca primul să coboare moştenitorul tronului, dar el dădu încă o dovadă de complezenţă. Se retrase vizibil cîţiva paşi şi făcu semn că avem întîietate. Călătorii iar şuşotiră între ei şi coborîră din cabină înclinîndu-se puţin, ceea ce s-ar fi putut explica prin faptul că pragul de sus al uşii era scund, dar şi ca un gest de respect adresat lui Umberto. Pînă la urmă rămaserăm în cabină doar el şi însoţitorul său, şi noi doi. Ne făcu semn şi nouă, chiar mai amical decît celorlalţi.

— Ce-o fi vrînd ăsta de la mine ? mă întrebă nevastă-mea.

— Îţi face semn s-o iei înainte, i-am şoptit la ureche.

Am mai şi împins-o un pic, pentru că însoţitorul moştenitorului tronului parcă ne îndemna cu faţa-i nerăbdătoare să plecăm.

Nevastă-mea porni, dar pe prag călcă pe propriile-i şireturi de la bocanci. Se lăsă într-un genunchi şi începu să-şi lege şiretul, cu floare, foarte tacticos, căci niciodată nu se grăbea.

— E foarte destrămat șiretul ăsta, spuse în acest timp.

— Lasă. Cumpărăm altele, i-am spus.

— Nu-s bune decît șireturile de piele, spuse.

— O să cumpărăm de piele, i-am spus.

— Chiar așa ! întări nevastă-mea. Și dac-am găsi unele albe !

Asta pentru că, vezi bine, costumul ei de schi era negru, în schimb mănușile, șireturile de la bocanci, ca și ciucurelul de pe capișon erau albe.

Însoțitorul lui Umberto holba la mine niște ochi injectați. În cele din urmă am coborît și ne-am montat schiurile.

Era o zăpadă excelentă. Întîi ne rotirăm alene pe o pantă lină, dar apoi am urcat pe culme și eu unul mi-am dat drumul din plin pe pîrtie. Mă simțeam de parcă mi-ar fi smuls cineva pămîntul de sub picioare ; în zborul meu, ajunsei într-un alt mediu, în care numai opoziția aerului, atingerea zăpezii și greutatea trupului meu mai contau, orice altceva își pierduse valabilitatea, de exemplu nu aveam vîrstă, ocupație sau cetățenie. O clipă, prin perdeaua zăpezii prăfuite o zării zburînd în jos pe nevastă-mea, care dispăru îndată ; m-am oprit pe-o coamă, unde i-am așteptat pe toți tovarășii mei de drum, împrăștiați în urmă-mi binișor. Adînc sub mine se prizărea un mic sat scufundat în nămeți. În dreptul primei case mi-am scos schiurile, pentru că acolo obișnuiam întotdeauna să ne oprim.

Casa era a unui invalid de război care trăia de pe urma amatorilor de sport ; servea cacao fierbinte, oranjadă, mortadella tare ca piatra și vindea ilustrate. Pe partea însorită a casei aduna

zăpada în piramide ; lîngă ele scotea cîteva șezlonguri. Autorizație pentru băutură nu avea, dar cine știa cît de cît italienește, găsea oricînd pînă și bere, la preț dublu.

Nevastă-mea ședea deja acolo, la soare. Am intrat, am cumpărat o sticlă de bere, am îndesat-o într-o piramidă de zăpadă, apoi m-am așezat lîngă nevastă-mea. Soarele era atît de fierbinte încît mi-am scos puloverul, apoi mi-am descheiat nasturii de la cămașă. Mă simțeam ca și cînd m-ar fi lins un fel de flacără de sudat, pîrjolindu-mi pielea de pe coșul pieptului.

— Ai ajuns de mult ?

— Am coborît pe pîrtia de concurs, îmi spuse nevastă-mea. Antrenorul mi-a spus că are să-mi arate el drumul.

— Ăla nu-i antrenor — i-am atras atenția — ci moștenitorul tronului, și vrea să-ți facă curte.

— Nu știu de ce-ți place să răstălmăcești orice cum îți convine ! îmi spuse nevastă-mea.

— De ce ? am întrebat-o. Tu îți explici altfel ?

— Eu nu-mi explic în nici un fel, spuse. Nu-mi plac explicațiile.

— E-n ordine, i-am spus. Doar n-o să ne certăm dintr-un fleac ca ăsta.

Din celălalt capăt al cătunului se zărea valea în care se afla hotelul nostru, cu puzderia-i de geamuri ce luceau în soare. Schiarăm pînă jos unul lîngă altul, dar fără să scoatem o vorbă. În hol, un cunoscut ne dădu împrumut un ziar unguresc ; pînă mi-am aruncat ochii peste

titluri, nevastă-mea și-a dat cu ruj pe buze în fața unei oglinzi. Ne-am întîlnit în lift.

— Ai luat cheia ? am întrebat-o.

— Am luat-o, mi-a spus.

Liftul se oprea la fiecare etaj. Hotelul avea șaisprezece etaje, și era construit în formă de turn ; așa-i și zicea : Torre, ceea ce înseamnă turn. Liftierul, un băietan de cincisprezece ani, cu ochelari, o privi pe nevastă-mea clipind din ochi pe sub sticlele ochelarilor. Ne vedeam destul de des, căci nevastă-mea mereu uita cîte ceva ba sus, ba jos. Rămase în lift și acum, cînd ajunserăm la etajul nostru.

— Spune-i să mă ducă înapoi.

— De ce ?

— Cred, totuși, că n-am luat cheia.

— N-am luat cheia, i-am spus în italiană liftierului. Nu se miră. Nici măcar atunci cînd, ajungînd la parter, nevastă-mea, în loc să coboare, începu să se caute prin buzunarele pantalonilor, aducîndu-și aminte că ceruse totuși cheia de la portar. Liftul se umplu de oameni. Toți așteptau. Era destul de greu să pierzi cheia camerei, pentru că atîrna de ea o bilă neagră, de os, mare cît o piersică.

Ceva căzu cu bufnet pe jos. Era bila. Pornirăm în sus. Cei ce n-o cunoșteau bine pe nevastă-mea — pînă și maică-mea, ba chiar și cele mai apropiate rude ale ei — credeau despre ea că e o dezordonată. Eu însumi mi-am dat seama, abia cu întîrziere, că adevărul e tocmai pe dos. Ea năzuia spre o ordine desăvîrșită și atotcuprinzătoare, spre ordinea treburilor esențiale și

vitale. În privința asta, treburile neesențiale (chei, fulare, cele 2 volume din *Război și pace*, acte, bilete de teatru sau de tren) mai mult o încurcau. Nu putea face altceva decît să încerce să scape de aceste obiecte ce-i deranjau ordinea. Firește, uneori o năpădea și pe ea conștiința vinovăției ; mi-aduc aminte de fața ei împovărată de griji cînd acasă își căutase ceasuri întregi paltonul, pe care în cele din urmă l-a găsit portarul, agățat de clanța ușii de la intrarea în casă, dar nu înăuntru, ci afară, pe palier.

Și-acum, poftim ! iarăși fața aceea împovărată de griji !

— Iar ai uitat ceva jos ?

— Nu te supăra, îmi spuse. Rujul.

— Nu-i nimic, tot coborîm îndată la masă.

— Dar se topește, îmi explică. L-am uitat pe cofretul caloriferului.

— Las' să se topească, i-am spus.

— E Elizabeth Arden.

— Eu unul nu cobor, i-am spus. Dacă vrei neapărat, întoarce-te.

Am ieșit din lift. Mi-am întors capul numai cînd am ajuns la ușă. Stătea aplecată drept în ușa liftului și-și înnoda șireturile de la bocanci, în timp ce, prin lentilele-i cu multe dioptrii, liftierul îi studia fundul, cum ar privi un giuvaergiu o bijuterie.

Am luat masa de prînz tîrziu. Cînd ne-am întors în cameră, vaza era plină cu trandafiri galbeni.

— Ce drăguț ești ! se lipi de mine nevastă-mea.

— Nu-mi mulțumi mie, i-am spus nervos.
— Dar cui ? se miră ea.
— Liftierului. Antrenorului. Moștenitorului tronului. Călărețului ăluia din Zürich, domnul ăla chel. Băiatului călărețului chel din Zürich !
Aici m-am oprit. În grabă nu mi-am amintit decît de aceștia. Nevastă-mea se ofensă.
— Adică, după tine, aș fi flirtat cu toți ăștia ?
— Mai rău ! i-am spus. Nu le dai nici o atenție, asta-i !
Mă întrebă ce e rău în asta. I-am explicat că bărbații sînt făcuți să aibă un anumit sistem convențional de semnalizare, și se orientează după semne, întocmai ca un animal, care știe unde poate să bea și unde nu. Cînd o femeie se apleacă într-un moment hotărîtor să-și lege șireturile, dă naștere unui haos general.
— Adică — se interesă ea — trebuie să le dau atenție ?
Rămase îngîndurată, privind parchetul.
— Bine, zise. Am să încerc o dată, și continuă să privească parchetul. Spune-mi, te rog — întrebă apoi — de unde vine apa asta ?
Venea din baie, pentru că uitase robinetul deschis. Pierdu o oră întreagă pînă să șteargă toată apa. Eram indispuși, pînă seara nu mai schimbarăm nici un cuvînt, dar la cină ne împăcarăm, pentru că am luat vin roșu și ne-am ciupit amîndoi. După cină, nevastă-mea îmi propuse să nu mai urcăm cu liftul, ci pe jos, pentru că voia să mă sărute pe fiecare a șaptea treaptă. Am urcat o mulțime de trepte, și ne-am ambalat atît de tare în sărutat, că am ajuns din greșeală cu un etaj mai sus, și-am coborît, tot sărutîndu-ne, iar la parter. Nevastă-mea îmi declară că în viața ei n-are să mai apuce să se sărute atîta, dar după un an mă lăsă mască fără o vorbă, nu-mi trimise decît o scrisoare scurtă în tîrgul unde eram luat militar. „Te rog să-ți dai consimțămîntul să ne despărțim, pentru că nu mai pot trăi fără el.“ Uitase să mai scrie cine-i individul fără care nu mai poate trăi ; las de-o parte că scrisoarea era netimbrată și nici măcar nu lipise plicul.

(1958)

O CLIENTĂ NELIPSITĂ

— VĂ ROG SĂ mă scuzaţi, dar azi nu vă pot citi lista... Uitaţi-vă şi dumneavoastră în jur, e tocmai oră de vîrf şi nu-mi mai văd capul. Dar dacă tot v-aţi aşezat întîmplător împreună, atunci o să-l rugăm pe tînărul domn ca, pînă-i aduc şniţelul, să vă citească lista de bucate, minus supele şi ciorbele, care, oricum, nu vă interesează.

— Poftiţi, doamnă. Pescărie. Au crap prăjit, saramură de crap...

— Sincer vorbind, nu mă omor după peşte, deşi se spune că localul acesta ia crap de apă curgătoare, nu de baltă, de la gospodăria de stat. Dealtfel toţi clienţii laudă bucătăria de aici. Singurul lucru pe care nu-l suport e că lista e scrisă de mînă.

— Atunci să las de o parte pescăria ?

— M-ai înţeles greşit. Personal, n-am nimic cu pescăria, ci numai cu lista scrisă de mînă, pentru că aşa, n-o prea pot citi, mai ales aici, unde pe deasupra mai folosesc şi-un indigo de proastă calitate, de se mînjeşte toată lista.

— Au două feluri de ciorbe pescăreşti. Cu oase şi fără oase. Să comand vreuna ?

— Ce-ţi trece prin minte ? Şi de ce strigi, tinere ? Nu-mi plac defel oamenii care urlă !

— Credeam că nu staţi bine cu auzul. Atunci trec la mîncăruri gătite. Preparate cu carne. Tocană cu boia. Crochete cu mazăre verde.

— N-am nimic cu auzul şi de văzut văd destul de bine, doar cu listele scrise de mînă nu mă-mpac ! Că din pensia pe care o am nu-mi pot permite să-mi fac rochii elegante sau să merg la restaurante mai selecte, unde lista se bate la maşină ; acolo, dacă te vede cu hainele atît de tocite, nu-ţi mai dă nici o atenţie.

— Rasol de vacă cu sos vînătoresc... Să citesc şi preţurile ? Doişpe cincizeci.

— Nu mă interesează preţurile, deşi am fost silită să iau un împrumut în contul pensiei, pe cinci luni, odată, cînd am tras de pupitrul mesei prea tare şi mi-am izbit genunchiul de mi s-a inflamat rotula şi trei tendoane. Acum, femeia aia care m-a împrumutat, m-a dat în judecată.

— Mai sînt o mulţime de preparate cu carne, dar aşa nu le mai dăm de capăt niciodată.

— Ia vezi, tinere, au viţel ? Că de săptămîni de zile nu figurează pe listă, şi nu numai aici, în tot raionul.

— Au. Azi au. Viţel cu cartofi natur. Să vă comand ?

— Da' de unde, nu comanda nimic ! Dealtfel, n-aş vrea să interpretezi greşit ce ţi-am spus adineauri despre localurile mai selecte. N-aş pune piciorul în ele nici în ruptul capului, în localurile astea mici şi modeste se găteşte cu mult mai multă fantezie. Aici, de pildă, uneori au şi muşchi împănat cu ciuperci.

— Au şi-acum. Să cer aşa ceva ?

— Vai, nici gînd ! Noroc că am dibuit un avocat bun, care mi-a explicat că nici pensia, nici ajutoarele nu pot fi poprite prin hotărîre judecătorească.

— Deci, să vă mai citesc sau nu ? Plămîn à la grec, cu găluşti. Măduvioare. Ochiuri cu spanac.

— Aş vrea să ştiu de ce figurează peste tot ochiurile cu spanac la preparate cu carne ? Dar văd că ţi-ai cam pierdut răbdarea, tinere. Mai citeşte-mi doar prăjiturile de casă, brînzeturile nu mă interesează.

— Plăcintă cu mere. Plăcintă cu brînză. Au avut şi ştrudel tirolez, dar s-a terminat.

— Îţi mulţumesc pentru deranj. Azi, toată lumea-i beşteleşte pe tineri, că-s nesimţiţi şi înfumuraţi, dar eu una n-am observat decît că nici unul n-are răbdare. Uite, şi dumneata, tinere, ai citit foarte frumos, totuşi, s-a simţit că te cam grăbeşti, da, te grăbeşti... Îţi mulţumesc încă o dată. La revedere.

— Cum ? Plecaţi ?... Uite, domnişoară, bătrînica a plecat, deşi i-am citit toată lista.

— Şi brînzeturile ?

— Brînzeturile nu.

— De obicei atrag atenţia că nu numai supele, ci şi brînzeturile pot fi omise, dar dînsa mereu vine la ore de vîrf, cînd nu-mi mai văd capul de-atîta treabă... Poftiţi şniţelul.

FĂRĂ MILĂ

CELOR DOI infirmieri care l-au pus pe targă şi l-au transportat la ambulanţă le-am dat douăzeci de forinţi. Am mai dat şi la clinică cîte un pol sorei sanitare de zi şi celei de noapte şi le-am rugat să aibă grijă de el. Mi-au spus să nu-mi fac griji, au să treacă pe la el din jumătate în jumătate de ceas, cu toate că, din fericire, bolnavul nu şi-a pierdut cunoştinţa. A doua zi era duminică, zi de vizită, aşa că puteam merge să-l văd. Încă era conştient, deşi abia mai vorbea. N-am putut afla decît de la vecinul său de pat că surorile nici nu se uitaseră la el, şi nu e de mirare, pentru că le reveneau o sută şaptezeci de bolnavi, şi pe deasupra nici medicii nu s-au apropiat de el, măcar să-l îmbărbăteze făgăduindu-i ca luni să-l vadă temeinic. Aşa se întîmplă mereu, mi-a spus vecinul, cu bolnavii care-s aduşi sîmbătă dimineaţa.

Am ieşit pe culoar şi le-am căutat pe surori, dar n-am găsit-o pe nici una din cele de ieri. Cu chiu, cu vai am dat de o soră sanitară ce lucra diminică, i-am dat şi ei douăzeci de forinţi şi am rugat-o să arunce din cînd în cînd un ochi înăuntru, la tata. M-am gîndit să stau de vorbă şi cu medicul, pentru că pusesem încă de acasă un sutar într-un plic, dar sora m-a informat că medicul era chemat la o transfuzie în salonul pentru femei, însă să am toată

încrederea, are să vorbească ea. M-am întors în salon, unde vecinul de pat m-a liniştit că medicul de gardă tot nu va avea timp să-l vadă pe bolnav, aşa că nu-i nici o nenorocire dacă n-am apucat să-i dau plicul acela. Oricum, numai mîine, cînd va veni profesorul, vor avea răgaz să se ocupe de el.

— N-ai nevoie de ceva ? l-am întrebat pe tata.

— Mulţumesc, nu. N-am nevoie de nimic.

— Am adus nişte mere.

— Mulţumesc, nu mi-e foame.

Am mai şezut acolo, pe marginea patului, vreun ceas bun. Aş fi vrut să vorbesc cu el, dar nu mai aveam ce. După un timp l-am întrebat dacă nu simte ceva dureri. Mi-a spus că nu. N-am mai insistat. În rest, am tăcut tot timpul. Raporturile dintre noi erau foarte pudice şi închise, întotdeauna vorbeam numai despre fapte concrete, dar lucrurile despre care ieri ar mai fi avut rost să discutăm, azi deveniseră mărunte şi se pulverizaseră. Iar despre cele sufleteşti nu vorbeam unul cu altul niciodată.

— Atunci plec, tată, am spus într-un tîrziu.

— Du-te... Du-te, băiete, mi-a zis.

— Mîine vin şi vorbesc cu doctorul.

— Îţi mulţumesc, mi-a zis.

— Medicul de gardă vine abia dimineaţă.

— Nu-i atît de urgent, mi-a zis şi m-a însoţit cu privirile pînă la uşă.

Dimineaţa la şapte am fost anunţat telefonic că în cursul nopţii tata a murit. Cînd am intrat în salonul 217, în patul său stătea culcat altcineva. Vecinul de pat m-a liniştit spunîndu-mi că

n-a suferit deloc, doar cît a oftat o dată şi şi-a dat sufletul. Mi-am zis îndată că poate vecinul nu-mi spune adevărul, gîndindu-mă că şi eu la fel aş fi făcut în locul său, dar apoi mi-am impus să cred că omul nu m-a minţit şi că tata a murit într-adevăr fără dureri.

Au urmat o puzderie de formalităţi, pe care a trebuit să le rezolv. În biroul de internări, m-am pomenit cu o soră — nu dintre acelea cu care stătusem de vorbă sîmbătă şi duminică, ci una pe care n-o mai văzusem pînă atunci — care mi-a dat ceasul de aur, ochelarii, portmoneul şi bricheta tatei, precum şi punga în care fuseseră merele. I-am dat douăzeci de forinţi şi-am continuat să dictez datele cerute. Apoi a venit la mine un bărbat cu şapcă de piele şi s-a oferit să spele, să bărbierească şi să îmbrace corpul. Aşa a spus : „corpul“, cuvînt prin care desigur voia să sublinieze că persoana în discuţie nu mai trăieşte, dar că totuşi nu e încă pe de-a-ntregul un corp neînsufleţit, cîtă vreme nu-i spălat şi îmbrăcat.

Aveam la mine acea sută pusă în plic. I-am dat plicul. L-a desfăcut, s-a uitat în el, apoi şi-a scos şapca din cap şi nu şi-a mai pus-o la loc în prezenţa mea. M-a asigurat că va aranja totul cît se poate de bine, doar să-i trimit un costum şi lenjerie curată, şi am să fiu mai mult decît mulţumit. I-am răspuns că după-masă am să aduc lenjeria şi un costum de culoare închisă, dar că acum aş dori să merg să-l văd.

— Doriţi să vedeţi corpul ? m-a întrebat foarte surprins.

— Da, aş vrea să-l văd, i-am spus.

— Ar fi mai bine după ce... — m-a sfătuit.
— Nu, aş vrea să-l văd acum, i-am spus. N-am fost lîngă el cînd şi-a dat sufletul.

Deşi codindu-se, m-a condus la prosectură, într-o clădire separată, aflată chiar în mijlocul parcului clinicii. Pivniţa era luminată de un bec foarte puternic. Am coborît cîteva trepte de beton, iar pe podeaua de beton, chiar lîngă capătul scării, zăcea pe jos tata. Cu picioarele răşchirate, cu braţele desfăcute, aşa cum sînt înfăţişaţi în picturi eroii morţi pe cîmpul de luptă. Decît că el nu avea nici un veşmînt, doar dintr-una din găurile nasului atîrna un mic ghemotoc de vată, iar altul stătea lipit de coapsa stîngă. Se vede că acolo îi făcuseră ultima injecţie.

— Acum nu puteţi vedea încă nimic, mi-a zis omul scuzîndu-se şi continuînd să stea cu capul descoperit pînă şi acolo, în pivniţa rece ca gheaţa. Dar poftiţi să-l vedeţi cum arată după ce-l îmbrac.

N-am scos un cuvînt.

— A zăcut multă vreme ? m-a întrebat apoi.
— Da, multă, i-am zis.
— Mă gîndesc că n-ar strica să-i mai tai puţin din păr, mi-a zis. Îl schimbă foarte mult.
— Cum doreşti, i-am spus.
— Cum se pieptăna, cu cărare-ntr-o parte ?
— Da, aşa, i-am spus.

Nu m-a mai întrebat nimic. Tăceam şi eu. Nu mai aveam să-i spun nimic, şi nu mai puteam face nimic, şi nici bani nu mai aveam de unde să dau, nimănui. Nu mai puteam schimba nimic, chiar dacă m-aş fi îngropat de viu.

PROVINCIE

CÎND FESTIVITATEA închinată zilei cărţii luă sfîrşit şi participanţii se împrăştiară, m-am pomenit cu responsabilul bibliotecii orăşeneşti.

— E-aici femeia aceea, Törökné. Aşteaptă afară. Doriţi s-o cunoaşteţi ?
— Cu plăcere, am zis.
— V-am amintit — nu-i aşa ? — că-i grav bolnavă de inimă ?
— Da, i-am spus.
— Atunci o chem înăuntru, zise bibliotecarul.

O pofti înăuntru, apoi mă lăsă singur cu o femeie de vreo patruzeci de ani, care mergea ajutîndu-se de un baston, şi se aşeză foarte încet, ţinîndu-se de braţele fotoliului. Liniile şterse ale feţei ei palide şi plinuţe, uşor transpirate, trădau o mare bunătate sufletească şi o şi mai mare sensibilitate.

— De cînd scrieţi ? am întrebat-o.
— De zece ani, mi-a spus femeia.

M-a surprins faptul că nu avea la ea manuscrise. Cu toate că în provincie, de cele mai multe ori aceste seri literare se sfîrşesc aşa : doi-trei ascultători aşteaptă pînă se goleşte sala, apoi îţi înmînează versurile sau prozele. De obicei sînt scrieri ale unor amatori de literatură, lipsite de valoare, dar în acest chip ajung cîteodată la lumină primele semne ale unor talente ascunse,

abia ghicite. Însă madam Török venise cu mîinile goale.

— Aveţi vreo creaţie literară încheiată ? m-am interesat.

Femeia îşi roti privirile prin sală, ca şi cînd ar fi vrut să se asigure că nu e nimeni pe-acolo, să tragă cu urechea.

— Am trei piese de teatru, două romane şi vreo opt sute de nuvele.

— Atît de multe ? am tresărit eu.

— Sînt chiar atît de multe ? m-a întrebat surprinsă.

La prima vedere, se arăta a fi timidă, cînd însă vreuna din întrebările mele o punea în încurcătură, brusc îşi lăsa mîinile în poală şi colţurile buzelor ei moi, lipsite de sînge, îi tresăreau de cîteva ori. La fel se întîmplă şi acum ; pentru a alunga stînjeneala situaţiei, am adus vorba despre altceva.

— Am auzit că nu prea o duceţi strălucit cu sănătatea.

— Sînt grav bolnavă, îmi spuse cu indiferenţă, ca şi cînd ar fi fost vorba de un cunoscut depărtat. La fel de rece, rezumîndu-se la cîteva fraze, îmi povesti drama vieţii ei.

Cînd armatele germane părăsiseră oraşul, şi-a lăsat cei doi băieţaşi afară să se joace. Cîteva minute mai tîrziu, nemţii au bombardat străzile şi schijele i-au ucis copiii. Alergase la ei, se aruncase peste ei, fără să-şi dea seama că şi ea se alesese cu o schijă în şold... Iar acea mică bucată de fier, ca şi cum moartea şi-ar fi depus un ou în organismul ei, o condamnase la o distrugere lentă. Fusese operată de patru ori. Îi extirpaseră un rinichi. Aproape doi din aceşti zece ani îi petrecuse în spital şi, una peste alta, zăcuse patru ani de zile la pat. În plus, anul trecut medicii constataseră că are anghină pectorală... Soţul ei, achizitor la fabrica de zahăr, e mai tot timpul pe drumuri, aşa că ea stă zile întregi singură şi încearcă să înfrunte întrebările cu care-o asaltează conştiinţa : *De ce ai deschis uşa ? De ce i-ai lăsat pe copii să iasă afară pe stradă ?* Şi cum să nu ţi se betegească inima — întrebă ea la sfîrşit — cînd gîndurile astea te chinuie fără încetare ?

N-am fost în stare să-i răspund nimic. Există răni care se deschid cînd încerci să-l îmbărbătezi pe om.

— Şi, dacă nu mă înşel, cam de pe-atunci scrieţi, nu ? am întrebat-o.

— Exact de zece ani, spuse femeia.

— V-a apărut ceva pînă acum ?

— Încă nu.

— Şi de obicei cui îi arătaţi ce scrieţi ?

— Nimănui, îmi spuse.

— De ce ?

— Nu m-am gîndit niciodată la asta, spuse şi gura îi tresări.

— Nu vă cred, i-am răspuns încet.

Colţul gurii îi tremura, dar nu scoase un cuvînt. Mai tîrziu însă îmi mărturisi că dacă nu-şi arătase nimănui scrierile, o făcuse numai pentru că s-a temut să nu fie respinse. Există, de pildă, aici la gimnaziu un băiat care scrie poezii. Ea nu i-a citit poeziile, dar elevul e un băiat silitor,

cultivat și modest, și desigur și poeziile sale trebuie să fie frumoase. Cu toate acestea, un poet de la Budapesta îi spusese așa, în scris : „E cazul să te lași de scris. Prăpădești hîrtia de pomană“...

Dură destul de mult pînă am izbutit să-i alung neîncrederea. Ne-am înțeles ca dimineața, cu zece minute înainte de plecarea trenului meu, să ne întîlnim la gară, unde ea să-mi aducă cîteva nuvele și un fragment din cel de al treilea roman al ei, la care lucrează acum. Eu am să le citesc acasă și-am să-i comunic în scris părerea mea. Ne-am despărțit ca doi prieteni.

A doua zi dimineață ploua. Era duminică, foarte puțini călători ; m-am oprit sub streașina clădirii gării și mi-am tot rotit de acolo privirile, dar nici urmă de madam Török. Trenul intră în gară, așa că m-am văzut nevoit să urc. Mi-am mai rotit o dată privirile, dar nici țipenie pe peron. Apoi trenul porni. La cotitură, m-am mai uitat încă o dată în urmă — de-acolo se putea zări bine tot drumul ce ducea din orășel la gară — dar în afară de un camion militar ce trecea pe sub pod, n-am zărit decît asfaltul lucind gol.

EXISTĂ COPACI LA VENEȚIA ?

LA PARIS, omul se aclimatizează întîi într-o cafenea oarecare. Pe vremea cînd eram student mi-am fixat rădăcinile la *Café Soufflot.*

▪

Înainte de masă terasa era ocupată în majoritate de studenți. Mai cu seamă de studente. Numai fete urîte. Americance urîte, irlandeze urîte, canadience urîte, mexicance urîte. O singură fată frumușică ședea în colțul tejghelei barului. De s-ar uita la mine ! mă gîndeam. De s-ar ridica ! De-ar veni la mine !

Într-o zi s-a ridicat, totuși, și s-a așezat la masa mea.

— Dumneata ești ungur ? m-a întrebat în ungurește.

— De unde știi ? m-am mirat.

— Mi-am dat seama imediat, a zis. Mă numesc Gitta.

— Cum ți-ai dat seama ? am întrebat-o. Zău dacă pricep.

— Fler, mi-a zis. Poate după ziarul pe care-l citeai.

— Bine, dar e *Paris Soir*, am zis.

— Și ce cusur are ? m-a întrebat.

— Are, că-i ziar franțuzesc.

— Ei și ? m-a întrebat.

— N-aveai cum să-ți dai seama după asta, am zis.

— De ce nu mi-aș fi putut da ? m-a întrebat.

— Pentru că nu-l citesc doar ungurii, am zis. Ba dimpotrivă.

— Ți-am spus că-i vorba de fler, a zis. Sau poate nu ți-am spus ?

— Ba da, mi-ai spus.

— Atunci, ce mai vrei ? ! mi-a zîmbit ea. Nu mai fi atît de încăpățînat.

★

Locuiam în spatele Panthéonului. De trei zile ploua fără oprire, de dimineața pînă seara.

Stăteam lungit în pat și fumam. Ea stătea tolănită într-un colț lîngă mine și povestea.

— Am călătorit mult, îmi povestea. Ah, ce mult mi-a plăcut să călătoresc !

— Și pe unde-ai umblat ?

— În Spania am fost în turneu, jucam într-o operetă. Teribil ce oameni sînt spaniolii !

— Unde-ai jucat ? am întrebat-o. La Madrid ?

— Ce Madrid ? ! mi-a zis. La Brno !

— Brno — i-am zis — nu-i în Spania.

— Ah, micuțul meu savant în geografie ! mi-a zis și m-a sărutat pe frunte. Păi, eu la paișpe ani dansam în fața sultanului !

— Cînd aveai tu paișpe ani, de mult îl alungaseră pe sultan, am zis.

— Ce știi tu ? ! Avea în fața lui un bidon mare cu miere. Își tot vîra degetul în miere și și-l lingea.

— Atunci nu era vorba de-un sultan turc, am zis.

— Ba turc, a zis și mi-a sorbit cu o sărutare fumul de pe buze.

— Pe-atunci Turcia era deja republică, i-am explicat. Președintele se numea Kemal-pașa.

— Ce, ai impresia că tu știi tot ? mi-a zis jignită. Uite, nu-ți mai povestesc nimic.

— Ba povestește-mi mai departe, am rugat-o.

★

Într-o zi a dispărut. Timp de două săptămîni i-am pierdut urma. Îmi întorceam capul după fiecare fată cu păr blond închis, oare nu-i Gitta ? Apoi mi-a sosit o ilustrată de la Berlin, înfățișînd vestita *Brandenburger Torr*. „Te adoră, Gitta“, era mîzgălit pe ea. Apoi, nimic. Apoi din nou ea, în carne și oase.

— M-a luat cu el un negustor de cherestea, mi-a povestit. A vrut să-mi arate Veneția. Într-adevăr, e un oraș cum nu mai găsești altul !

— Bine, dar mi-ai scris din Berlin ! i-am atras atenția.

Păcat că i-am mai spus asta. În fond — mi-a explicat — putea să mă și mintă. Dacă mă cramponez de ilustrata aia, la o adică de ce nu mi-ar putea spune că a fost la Berlin, la bunica ei ? Dar ea recunoaște că a fost la Veneția. Și îmi vorbește și de negustorul de cherestea, pentru că nu-i place să mintă. Nu-l trece sub tăcere nici pe al doilea negustor de cherestea, asociatul primului negustor de cherestea. Prin intermediul său l-a cunoscut pe al treilea

negustor de cherestea de stejar. De fapt acesta din urmă, care era născut în Veneţia, îi arătase ei oraşul. Al patrulea negustor făcea afaceri cu lemn de brad. Ăsta avea o barcă cu motor personală, cu barca aia se plimbaseră în lagune.

— Ai văzut palatul Dogilor ? am întrebat-o.

— Doar în fugă — mi-a zis — pentru că nu-i cine ştie ce interesant.

— Şi bazilica Frari ?

— Tot aşa, în fugă, mi-a zis. Altceva-i interesant în Veneţia !

— Ei bine, şi ce anume e interesant ? am întrebat-o.

— Păi cît de mult le plac veneţienilor copacii, a zis.

— Bine, dar la Veneţia nu există nici măcar un copac, am zis.

— Păi, tocmai asta-i ! mi-a zîmbit îngîndurată. În toată lumea nu mai găseşti un oraş ca ăsta !

*

Apoi a venit toamna şi au început să sosească veşti despre război. O vedeam tot mai rar. Ultima oară cînd a fost pe la mine a scos din poşetă un mic eşantion de stofă.

— Ştii franţuzeşte ? m-a întrebat.

— Un pic.

— Asta se numeşte *ribouldine*. Ce-o fi însemnînd ?

— Tot am de mers la bibliotecă, i-am zis. Am să mă uit în Sauvageau, în ediţia mare.

— Ce-i aia ?

— Un dicţionar.

— Nu-i chiar atît de important, mi-a zis. Mai bine cumpără-mi material de-o rochiţă.

— N-am bani, i-am zis.

Asta n-a prea bucurat-o. Îşi tot bătea capul să găsească vreo soluţie.

— Păi, de ce nu scrii să-ţi trimită ? m-a întrebat apoi.

— Pentru că nu ţine, am zis.

— N-are babacu tău bani ? m-a întrebat.

— Ba are, am zis.

— Şi nici dacă are nu-ţi poate trimite ? m-a întrebat.

— Nici aşa — i-am zis — pentru că nu mai merge decît valuta.

— Şi nu-ţi poate trimite nici măcar de-o rochiţă ? m-a întrebat.

— Nu, nu-mi poate, i-am zis. Noi n-avem valută.

— Vai de noi, bieţii unguri ! a oftat. Iar o să pierdem războiul !

A bocit un pic, a plecat şi n-a mai apărut niciodată. Am aşteptat-o, am aşteptat-o, dar Gitta n-a mai venit. Deşi, trebuie să recunosc că-mi lipsea. Mult m-a mai minţit ea, şi nici cine ştie ce inteligentă nu era — dar războiul, ce-i drept, l-am pierdut.

UN CITITOR SCRUPULOS

— AŞ DORI SĂ vorbesc cu Szlávik Mihály.
— Nu pot să-l chem acum, dar vă anunţ din capul locului că dacă-i vorba de-un accident, nu putem primi maşina decît luna viitoare.
— Bine, dar el m-a căutat !
— Păi, de ce nu spuneţi că sînteţi un cunoscut ? Ce s-a-ntîmplat cu maşina ?
— Nu-i vorba de-un accident. Am sosit chiar acum acasă şi-am găsit un bileţel cu numele dumnealui şi cu numărul de telefon.
— Atunci sunaţi, vă rog, din nou peste douăzeci de minute, că acum tot atelierul de mecanică e la masă.

*

— Aş dori să vorbesc cu Szlávik Mihály.
— Îl chem îndată.
— Alo, aici e Szlávik Mihály.
— Dumneata mi-ai lăsat numărul de telefon ?
— Da, eu am îndrăznit, pentru că aş dori să vă întreb ceva.
— Poftim.
— Dumneavoastră aţi tradus romanul lui Truman Capote, nu ?
— Da, eu am tradus *Alte glasuri, alte încăperi.* L-aţi citit ?
— L-am citit, şi mi-a plăcut foarte mult, dar

aş avea o observaţie. Aş dori să ştiu de ce negrii din romanul ăsta vorbesc altfel decît ceilalţi oameni ?
— Vorbesc altfel ?
— Vorbesc ca nişte străini. Aş vrea doar să mă lămuresc, de asta-s curios.
— A, da, parcă da. Ştiţi, sînt trei ani de cînd am tradus cartea asta, am cam uitat ce-i cu ea, dar îmi amintesc de pildă de-o slujnică negresă, care are-o cicatrice pe gît. La ea vă referiţi ?
— Şi la ea.
— Atunci e-n regulă. Îmi amintesc foarte limpede, fata asta şi-n textul original vorbeşte stîlcit englezeşte.
— Ce-nseamnă stîlcit ?
— Stîlcit, adică... stîlcit. Sau poate nu ?
— Păi, nu prea. Stîlcit vorbim o limbă străină pe care n-o cunoaştem bine. Sau poate vorbi stîlcit limba maternă un om să zicem necultivat ori fără şcoală sau mărginit. Da' astea-s două lucruri diferite.
— Bine, dar cum ziceţi că vorbeşte slujnicuţa aia, negresa ?
— Vorbeşte ca o străină care nu ştie bine englezeşte. Aşa că, vedeţi, asta m-a nedumerit pe mine, şi de asta am îndrăznit să vă dau telefon. Doar negrii trăiesc acolo în America, toţi din jurul lor vorbesc englezeşte, aşa că şi limba lor maternă e engleza.
— Ba eu am întîlnit destui ţigani care trăiesc aici în Ungaria şi totuşi vorbesc ungureşte aproape tot atît de stîlcit ca un străin.

— Mă rog, nu zic ba, numai că asta nu dovedeşte nimic. La o adică, ţiganii îşi au limba lor, dar negrii de acolo nu.

— Aici, recunosc, dumneata ai dreptate. Habar n-am ce să mai zic. Aş vrea să mă crezi că, personal, sînt un traducător foarte fidel, migălos pînă la ultimul amănunt. Şi te mai rog să fii convins că fata aia vorbeşte defectuos şi în textul original. Las de o parte că redactorii verifică traducerea cuvînt cu cuvînt...

— Şi redactorii pot greşi ! Vă rog să vă uitaţi prin *Hook Finn !* Dacă nu mă înşel, l-a tradus Karinthy. În orice caz, în *Huckleberry Finn* negrul vorbeşte ca un înapoiat, un om fără carte, şi nu ca un străin care vorbeşte incorect englezeşte. Sau poate din punctul de vedere al traducerii asta-i o treabă secundară ?

— Nu, nu-i secundară, dar nu eu am tradus *Huckleberry Finn*. Şi-apoi e un roman din secolul trecut.

— Iertaţi-mă, dar asta îmi dă dreptate cu atît mai vîrtos. După o sută de ani se presupune că negrii ştiu mai bine, şi nu mai rău, englezeşte.

— Aici cred că iar ai dreptate dumneata.

— Sper că nu v-am supărat ?

— Nici vorbă. Tot ce mi-ai spus e foarte important.

— Din păcate nu ştiu englezeşte, nu pot urmări originalul, deşi dialogurile alea mi-au cam sărit în ochi un pic. V-am dat telefon doar pentru că-mi place să fiu în clar cu toate.

— Ai făcut bine că mi-ai telefonat.

— Acum trebuie să închei discuţia, văd că meşterul îmi ciocăne-n geam. Altminteri, traducerea e foarte bună.

— La revedere.

— Toate cele bune !

Tablouri de istorie

PEISAJ RUS

DE FAPT, toată suflarea Davidovcăi ar fi trebuit să iasă ; așadar nu numai batalionul nostru, ci și localnicii. Însă din toată treaba asta nu s-a ales nimic. Dintre ai noștri nu se prezentară decît cîțiva găinari căcăcioși, ca și cîțiva prăpădiți de conțopiști și magazioneri, cu alte cuvinte cei ce aveau de ascuns ceva și se temeau; cu totul vreo patruzeci sau cincizeci. Dintre ruși, nici măcar atîția. Cei pe care plutonierul de serviciu izbutise să-i scoată cu forța din casă, o vreme se învîrtiseră de colo-colo prin piață fără rost, dar îndată ce putuseră, o șterseseră înapoi. Cu atît mai ciudat era că însuși maiorul Holló, comandantul batalionului, nu venise, deși pînă atunci fusese prezent la fiece execuție, foarte atent să fie respectate toate formalitățile. Ieșise o clipă în fața comandantului, își rotise ochii peste piața bisericii, spusese că e frig, apoi reintrase și nu se mai arătase deloc. Astfel că din partea oficialităților, în afară de medic și de plutonierul de serviciu, nu erau prezenți decît un șofer de camion neamț și un subofițer, cu o Leika atîrnată de gît. Ei o aduseseră pe condamnată la Davidovca, pentru că aici trebuia executată sentința pronunțată de tribunalul de război german. Și, bineînțeles, era prezent și un anume Ecetes, care primise, contra

trei litri de rom, s-o spînzure pe femeie. Ecetes se și apucase să dea gata prima sticlă, și se ținea destul de nesigur pe picioare.

Femeia aștepta sub copac, nemișcată, ca și cînd i s-ar fi lipit picioarele de pămînt. Nu avea măcar o lacrimă. Pînă atunci avusesem ocazia să constat că, dintre condamnați, bătrînii mor cel mai ușor. Stau îngroziți, de parcă n-ar înțelege ce se întîmplă cu ei, dar nu cer îndurare, nici nu plîng, nici nu țipă. Femeia asta era încă destul de tînără, destul de arătoasă și destul de bine îmbrăcată, și cu toate acestea nu scotea nici o vorbă, nu se jeluia. Stătea doar, și-o urmărea cu niște ochi arzători pe copilița ei, care se vîrîse sub camion și privea curioasă de acolo. Copilița, să fi avut patru sau cinci ani. Era murdară și slabă, dar și ea purta haine destul de bune, o mică scurtă îmblănită, pantalonași căptușiți cu vată, șosete groase de lînă și galoși. Cînd încolăciră funia pe gîtul femeii, mititica izbucni în rîs de sub camion, cu un glas vioi, ca și cînd ar fi gîdilat-o ceva.

Trei minute mai tîrziu medicul-militar constată moartea femeii. Se stîrni un vînt rece, care începu să legene trupul tinerei femei. Fetița se tîrî afară de sub camion. Un timp urmări cu privirile acea mișcare ca de limbă de clopot, apoi, ca și cînd s-ar fi distrat bine de ceva dar începea să găsească gluma cam exagerată, strigă în sus, spre copac :

— Mamă !

În fața bisericii nu mai era nici un rus, iar dintre ai noștri numai Ecetes Márton, plutonierul de serviciu Biró Elek, medicul militar dr.

Friedrich Tibór și un caporal, Koszta István, în viața civilă chelner la bufetul hotelului „Cerbul de Aur", și care din pricina furunculelor sale ceruse în mai multe rînduri să fie trimis într-un spital din zona interioară. Acum stătea în așa fel încît să atragă privirile medicului asupra buboaielor roșii de pe ceafa sa. Însă doctorul Friedrich se întoarse spre aparatul de fotografiat. Subofițerul neamț îi făcu semn fetiței să iasă din cadru, dar ea nu se clinti din loc, ci-și fixă ochii larg deschiși, mirați, spre lentila Leikăi, ca și cînd n-ar fi văzut niciodată un aparat de fotografiat.

PERPETUUM MOBILE

AUSCHPITZ NE povesti că acasă era calfă la brutăria din strada Veress Pálné. Ne povesti că în fiecare dimineață înfuleca așa, în fugă, de sub braț, o pîine de-un kilogram. Pe-atunci avea nouăzeci și două de kilograme.

— Ce credeți, cît am acum ?

Asta nu i-o mai puteam spune. Fapt e că nu mai ieșea nici măcar să-și facă nevoile, ceea ce-i un semn rău, și nu mai bea decît apă, ceea ce-i și mai rău. Bea la apă într-una. Nu că i-ar fi fost sete, ci bea așa, în neștire, ca un spart.

Apoi, nu era semn bun nici faptul că țoalele îi erau pline de ouă de păduchi. Păduchii nu-i poți stăvili decît dacă-i ucizi fără istov, în fiece minut ; altminteri se înmulțesc și-ți umplu cu lindinea lor cusăturile hainelor, mai ales pe la părțile mai calde ale trupului. Auschpitz avea subsuorile sure de-a binelea de-atîtea ouă de păduchi. Dar nu-i mai spuneam nimic. În situații din astea, cuvintele nu mai ajută la nimic.

Într-o noapte m-am trezit de mult ce se tot foia și se răsucea.

— Ce dracu faci acolo, Auschpitz ? l-am întrebat.

— Mănînc, mi-a răspuns.

— Ce mănînci, Auschpitz ? l-am întrebat.

— Ce să mănînc, mă rog ? Ouă de păduchi ! mi-a spus. Și, mă rog, păduchi.

Am aprins un băț de chibrit, dar am suflat îndată în el. Frontul ajunsese foarte aproape ; noaptea nu aveai voie nici măcar să fumezi. N-am apucat să văd decît că fața îi era liniștită, aș putea spune aproape mulțumită.

— Nu vorbi prostii, Auschpitz, i-am spus.

— Adică ce ? Să aștept pînă-mi sug tot sîngele ? m-a întrebat.

Nu mai rămîne de rezistat decît maximum două săptămîni, mi-a explicat. Iar dacă el are să-și mănînce păduchii, aceste două săptămîni sînt o joacă, de vreme ce nu se risipește absolut nimic. Fiece picătură de sînge pe care i-o sug, se reîntoarce în organismul său ; cu alte cuvinte nici nu slăbește, nici nu se fortifică.

— Adică, tu ai descoperit perpetuum mobile ! i-am spus.

Nu știa ce înseamnă asta. Ceva la care nu e nevoie de energie, am adăugat. N-a priceput nici asta. În timp ce mînca lindinea, i-am explicat ce va să zică acest perpetuum mobile. Într-un tîrziu am adormit. Dimineața am încercat să-l scol, dar viața îl părăsise.

ȘOFERUL

TRENUL INTRĂ la nouă dimineața între zidurile afumate ale Gării de Est. Fumul, strecurîndu-se printre traversele arse de oțel ale acoperișului, plutea liber în sus și se pierdea în bolta cenușie, murdară, a cerului de iarnă.

Eram om numai pe jumătate ; căci pe jumătate încă eram prizonier. Nu îndrăzneam să privesc înainte, nici să trag adînc aerul în piept cînd m-am oprit la intrarea principală, în zdrențele mele pitorești, în mînă cu o boccea, în care aduceam acasă zece nuvele, o dramă și manuscrisul unei lucrări sociografice, apoi ceea ce am putut economisi cîțiva ani din rația de săpun, aproximativ un kilogram de săpun de rufe, tăiat în felioare de subțirimea degetului mic. Cît timp n-o să-mi ceară nimeni manuscrisele, plănuisem să încep o nouă viață, bazată pe acel săpun.

Toți cei ce treceau pe-acolo mă priveau, iar cei mai mulți mai și întorceau capul din mers. Îmbrăcămintea mea părea exagerat de romantică chiar și pentru hainele purtate de oameni îndată după terminarea războiului ; populația Budapestei nu știa cum să reacționeze față de mine.

Un vînzător ambulant îmi arătă numai de la distanță ziarele, o fetișcană care-și împingea în sus bicicleta pe trepte mă ocoli pe departe. Așa

se scurseră primele minute ; în piață, un tramvai 46, înțesat, sună și porni. Am coborît treptele, m-am așezat într-un taxi, i-am indicat șoferului adresa. I-am spus că nu am parale și că trebuie să mă aștepte la poartă pînă urc la ai mei după bani ; pînă cobor, îmi las jos bocceaua. A dat din cap. „Cît ați stat acolo ?" mă întrebă. „Patru ani și jumătate", i-am spus.

„Familia trăiește ?" s-a interesat. „Da", i-am spus. „Nu-i nimic — m-a înștiințat — putem face o plimbărică." I-am obiectat că aș prefera să-mi revăd familia, dar șoferul mi-a explicat că încă n-are ceas de control, că oricum trebuie să plătesc zece kilometri, așa că merită să facem un mic ocol.

*

Pe porțiunile de stradă cu clădiri în ruină încetinea, ba ici-colo — ca de exemplu în fața unei case de raport bombardate din piața Calvin — se mai și oprea. Nu era prea vorbăreț. „Uitați colo !" arătă spre un zid înnegrit de fum, zid de care, ca prin minune, se mai ținea, printre plăcuțele de faianță neatinse, o cadă de baie albă. Cotirăm pe niște stradele înguste, unde ruinele erau îngrozitoare, și nu se știe de ce îl impresionau vizibil. „Ce ziceți de asta ?" se interesă, dar observînd că vederea orașului mă deprimă, porni cu mine spre casă.

„Aveți măcar mamă, nu ?" se interesă delicat. I-am spus că da. „Aveți și surori, dacă-mi permiteți să întreb ?" I-am spus : o soră mai mică. „Ajungem îndată", spuse și mă rugă să-i dau voie să urce și el cu mine.

De ce ? l-am întrebat. Doar i-am spus că o să-mi las jos bocceaua, în care e o mare cantitate de săpun. N-are de ce să se teamă că dispar fără să plătesc. Nu de asta, mi-a replicat șoferul. Nici prin gînd nu i-a trecut că aș șterge-o neplătit. Eu aș lua-o înainte, iar el după mine, și mi-ar duce el sus bocceaua... L-am întrebat la ce bun, îmi pot duce și eu bocceaua. Se foi un pic în șezut, se uită la stînga și la dreapta pe sub șapcă, și rosti, cu un zîmbet stingher în colțul gurii : „Știți, grozav mi-ar plăcea să aud ce țipete au să scoată femeile".

Așadar, urcă împreună cu mine și stătu nemișcat în spatele meu în tot acel nemaipomenit amestec de strigăte și sărutări, blajin ca un om care-a salvat viața cuiva. Sînt aproape sigur că l-au îmbrățișat și pe el în fel și chip, crezînd că și el a fost prizonier împreună cu mine. Toți mă întrebau speriați dacă nu sînt înghețat de frig, și îndată mă sfătuiră să beau cîteva păhărele de coniac, pentru că în asemenea momente oamenii ar vrea să te tămăduiască măcar de încercările la care-ai fost supus în ultima jumătate de ceas. Bău și el din coniac, pe rînd cu toată familia, cu acel zîmbet pieziș schițat în colțul gurii, ba îl siliră să ia și cîteva cornulețe cu nucă, drept care el declară că-s foarte fine, și cînd veni rîndul plății, refuză banii. Spuse că, dimpotrivă, el ne e dator, pentru că multe revederi văzuse în ultima vreme, dar nici una atît de frumoasă și liniștită ca a noastră. *(1947)*

CUNOSCĂTORII

DOI GROFI stăteau printre băltoacele de pe strada Várfok, cu două zile înainte de căderea Budapestei.

— Tu ce-ai adus, nene Endre ? întrebă cel îmbrăcat în bundă poloneză, cu cizme Bigler, cu pălăriuţă cu pămătuf de capră neagră.

— Eu ? Pumnalul de cercetaş al lui fiu-meu Teddy, răspunse cel îmbrăcat în bundă de mosc, cu guler de mosc şi pălărie Eden. Dar tu, nepoate Károly ?

— Eu, pumnalul meu de vînătoare, spuse groful Károly scoţînd un pumnal finlandez.

Dădură ocol hoitului de cal. Din depărtare se auzi o triplă rafală de mitralieră, cinci plus cinci şi iar cinci împuşcături. Se opriră la capul mortăciunii.

— Corcitură de belgian, observă cel în bundă de mosc, un cunoscut proprietar de grajduri de cai de cursă.

— Pintenog, arătă spre chişiţele albe ale calului cel în bundă poloneză, un excepţional călăreţ de elită.

— Un animal frumos, musculos, bun de înhămat la tun, spuse cel cu bundă de mosc.

— Da, dar se fierbe uşor, constată satisfăcut cel în bundă poloneză.

— Mdeh, să sperăm, spuse cel cu bundă de mosc.

— Absolut sigur, nene Endre. Belgianul ăsta are cel mult cinci ani.

— De unde deduci asta, nepoate Károly ?

Cel cu bundă poloneză îşi trecu vîrful pumnalului de-a lungul şirului de dinţi rînjiţi ai calului, ca peste clapele unui pian. Treaba stă aşa, că un cal care nu mai are nici un dinte de lapte, neapărat e sărit de patru ani şi jumătate. Pe de altă parte însă, dacă toţi incisivii îşi au vîrfurile neştirbite, atunci are sub şase ani, îi explică groful Károly grofului Endre. Şi adăugă oftînd :

— Ar trebui să dibuim muşchiul, nene Endre.

— Şi eu aş zice-aşa.

— Bine rumenit pe dinafară.

— În sînge pe dinăuntru.

— Dumnezeu ştie — oftă cel în bundă poloneză în timp ce dădură iar ocol mortăciunii — pe unde-o fi muşchiul ăla-n sînge !

Un obuz izbi în plin o casă din imediata lor apropiere şi multă vreme se tot scurse în jos molozul de tencuială şi geamuri sparte. Nu dădură nici o atenţie faptului, ci continuară să dea tîrcoale mortăciunii, pînă cînd, în sfîrşit, cel în bundă de mosc se opri şi-şi înfipse vîrful pumnalului de cercetaş în crupa calului.

— Aici, spuse hotărît. Dacă ne-apucăm să deschidem crupa — explică el — atunci mai încoa' de grătarul coastelor, la cîteva degete deasupra liniei spinării, dăm neapărat de muşchi.

— De unde binevoiești să știi asta, nene Endre ? întrebă recunoscător cel în bundă poloneză.

— Pe la vînătorile din Franța nu o dată am hăcuit cerbi, răspunse degajat cel în bundă de mosc.

— Atunci să ne punem pe treabă, nene Endre.

— Poftim, nepoate Károly.

— Nu. Tu te pricepi mai bine la asta, dragă nene.

— Mă rog, numai că tu ești mai viguros.

— În schimb, tu ești mai vîrstnic.

Se mai invitară așa încă un pic, apoi căzură de acord ca groful Károly să se-apuce de treabă dinspre coadă, iar groful Endre dinspre spinare. Își ascuțiră pumnalele frecîndu-le unul de altul.

— Hai, deci, nene Endre, spuse groful Károly bine dispus.

— *En avant,* nepoate Károly ! rosti groful Endre plin de însuflețire.

Și zicînd acestea, se așternură pe treabă.

Groful Endre avea cincizeci de ani, groful Károly patruzeci. La viața lor, era prima treabă folositoare, și pe deasupra — prin ciudata îndurare a sorții — o treabă la care se pricepeau de minune... Se arătau zorii unor vremuri mari.

(1947)

CĂRBUNII

MIERCURI.

E ziua cînd domnul Vermes, de la apartamentul cinci, etaj doi, își cară cărbunele, din pivniță, sus.

Așijderea și domnul Király, portarul casei.

E un lucru ce fusese reglementat, pentru că blocul de șase etaje nu mai are decît două coșuri de nuiele. Miercurea după-masă e rîndul familiilor Vermes și Király, atunci pot ele să-și transporte cărbunii necesari pentru o întreagă săptămînă.

Încarcă tăcuți cu lopețile, pornesc în sus gîfîind pe treptele care încă și azi, la un an și jumătate după război, sînt în paragină. Acolo unde lipsește cîte-o bucată, cînd unul cînd altul își caută descumpănit și gîfîind echilibrul. Nu se ajută unul pe altul. Nici măcar nu se salută. Ajunsă la culme, ura e mută.

Înainte de război domnul Vermes avusese un magazin de intrumente muzicale, cu o întinsă rețea de subunități. El lansase deviza : „Fiecare casă cu pianul ei". Trecea drept cel mai bogat locatar din bloc, dar nu-i plăcea să dea bacșiș portarului. Pe cît îi sta în putință, venea acasă înainte de închiderea porții.

Afront pe care domnul Király nu i-l putuse ierta. Pe la mijlocul anilor de război îl turnase

pe Vermes autorităților. Ce-i drept, nu pentru motivul că și-ar fi dovedit cu acte false originea ireproșabilă, ci pentru că dosise cincisprezece kilograme de untură.

Din cele cincisprezece, un kilogram și jumătate primise drept recompensă domnul Király. Dar nu numai untura i-o confiscară lui Vermes, ci și covoarele și giuvaericalele, și numai mulțumită intervenției hotărîte a doamnei Vermes n-au fost luați pe sus ei înșiși.

Abia se terminà războiul, că veni rîndul lor să-i denunțe pe denunțători. Domnul Király fu închis vreme de opt luni într-un lagăr de internare, unde se căptuși cu o ecmeză molipsitoare la barbă (pe numele ei medical : *impetigo)*, de pe urma căriea fața sa e și azi atît de ciupită, de buboasă, că-ți face rău s-o privești. Din pricina asta stă nevastă-sa și nu el la poartă.

Domnul Vermes, cel care cîndva fusese regele instrumentelor muzicale, acum umblă pe la casele oamenilor și acordează piane. Trăiesc strîmtorați, liniștiți, nu pot fi denunțați pentru nimic. Alde Király le poartă sîmbetele doar făcîndu-se că uită să golească din cînd în cînd lăzile lor de gunoi. Și nu-i salută.

Așadar, nu se salută. Domnul Vermes se chinuie și se împleticește mut, cu coșul greu, urcînd treptele beciului, apoi mai departe pînă la etajul doi. Domnul Király, care are trei vertebre decalcifiate, nu gîfîie, nu geme. El nu trebuie să urce la etaj, în schimb trebuie să-și care coșurile cu cărbuni pînă-n celălalt capăt al curții.

Fac patru transporturi. Al patrulea transport e, firește, mai greu ca primul. Brusc, domnul Vermes e răzbit de oboseală, lasă coșul jos pe o treaptă, se așeză pe cărbuni, se uită la domnul Király, care încearcă să-și salte coșul în spinare, dar nu izbutește.

De data asta însă domnului Vermes nu-i mai pasă de nimic. Așa că rostește :

— Eh, domnu' Király. Acum vezi și dumneata.

— Ce să văd, mă rog ?

— Unde-am ajuns.

— Deh, văd, se oprește surprins portarul. Dar dumneavoastră sînteți de vină !

— Cum poți spune una ca asta ? ! Noi n-am vrut așa ceva.

— Atunci cine ? întreabă portarul.

— Cum cine ? se miră domnul Vermes. Poate nimeni.

Își mai trag sufletul un pic, apoi apucă amîndoi coșul și o pornesc pe scară în sus.

După un ceas domnul Vermes încă mai zace lungit în pat, pe inimă cu un prosop muiat în apă rece. Deodată sună nevasta portarului și cere, politicoasă, gunoiul. Nu s-a mai pomenit așa ceva de un an și jumătate.

Doamna Vermes intră în dormitor și-i povestește soțului ei, care spune doar atît :

— Deh, om e și el...

(1948)

SATANA

CĂLĂTORUL IEŞI pe poarta grădinii, îi întinse mîna lui L.G., care-l condusese pînă acolo, apoi porni la drum, în direcţia gării. Mai era un ceas pînă la plecarea trenului de Veszprém, aşa că păşea alene pe şoseaua încinsă, îmbrăcat într-un şorţ alb, cu o bluză de tenis albă, cu guler răsfrînt, legănînd în mînă o mică geantă din piele de viţel şi fredonînd.

Abia ajunse în dreptul vilei învecinate că se şi opri. Pe marginea drumului staţiona un autocamion uriaş, cu două remorci ; pe platourile netede, două înspăimîntătoare matahale de metal vopsite în verde.

Doi monştri turtiţi, avînd forma unor pîini uriaşe. Călătorul, care nu mai văzuse niciodată aşa ceva, crezu la început că sînt pontoane, apoi că-s spărgătoare de gheaţă, deşi s-ar fi putut să fie şi tălpile unui excavator uriaş. Partea de jos li se rotunjea lin, ca fundul unei luntri, sus însă ieşeau din ele în toate părţile ţevi, pompe, creste cu forme nemaivăzute.

Ciocăni cu degetul în coasta primei maşini.

— E de vînzare ? întrebă.

— Ce-e ?

Unul dintre însoţitori, care purtau nişte pantaloni de salopetă cenuşii, se holbă la el surprins, şi-l măsură din cap pînă-n picioare.

Trunchiul îi era gol şi prin desişul sur al părului de pe piept picăturile de sudoare îi străluceau ca nişte perle veritabile.

Zăpuşeala era moleşitoare.

— Asta, spuse călătorul şi iar ciocăni în coasta maşinii, apoi ascultă atent sunetul metalic al golului din interiorul namilei.

— Adică, s-o cumpăraţi pe asta ? întrebă uluit însoţitorul.

— De ce ? Poate cealaltă e mai bună ?

— Da' de unde ! spuse însoţitorul, năpădit de transpiraţie. Amîndouă-s exact la fel.

— Atunci rămîn la asta, zise necunoscutul ciocănind iar în coasta maşinii.

— Vreţi s-o cumpăraţi ?

— Eventual.

— Pentru cine ?

— Cum pentru cine ? ! Pentru mine ! Da' ce, nu-i de vînzare ?

— Zău dacă-am mai pomenit aşa ceva ! bombăni însoţitorul.

Închise ochii şi cu dosul mîinii îşi şterse transpiraţia de pe pleoape. Apoi se mai holbă o dată la călător, cu ochii uscaţi. După care se răsuci pe călcîie şi trecu dincolo, pe partea dinspre şanţ.

Erau şase cu toţii. Un şofer, care sta întins pe spate sub autocamion, un bărbat ce arăta a mecanic şi-i întindea şoferului sculele necesare, şi patru însoţitori.

Doi se desprinseră dintre ei. Cel cu pieptul păros îl aduse pe unul dintre tovarăşii săi, care purta o cămaşă de pînză bleumarin. Acolo unde

atingea pielea, cămaşa era udă de transpiraţie şi avea o nuanţă mai închisă la culoare.

— Dumneata eşti individul ? întrebă acesta din urmă, pus pe arţag.

— Care individ ? se miră călătorul.

Cel cu cămaşă bleumarin se apropie mai mult şi-l privi drept în ochi.

— La ce-ţi trebuie dumitale maşina asta ? S-auzim ? adăugă ameninţător.

— Ce-i tonul ăsta ? îşi ieşi din pepeni de data asta şi călătorul. Dacă nu-i de vînzare, spune ! da' nu urla la mine !

Cel cu păr pe piept interveni, mormăind :

— Jóska...

La care tovarăşul său se mai îmblînzi un pic.

— Mai întîi că eu n-am obiceiul să urlu la nimeni, spuse. Al doilea, n-am afirmat nicicînd că nu e de vînzare. Al treilea, poate am totuşi voie să întreb la ce-ţi trebuie dumitale...

— Uite ce... rosti călătorul. Eu nu v-am întrebat nimic, aşa că nici dumneavoastră să nu mă întrebaţi. Dar ca să n-avem iar vorbe, uite, vă spun totuşi : am nevoie de ea.

— De asta ? arătă cel cu cămaşa bleumarin cu degetul spre harabă.

— De asta, sau de cealaltă. Dar dacă-i pe alese, prefer s-o iau pe asta.

— Aşteaptă o clipă.

Cei doi plecară. Între timp tot spatele cămăşii bleumarin se închisese la culoare ; acum, în partea unde era şanţul şi unde autocamionul arunca un pic de umbră, se strînseră la un loc toţi însoţitorii. Mecanicul dădu cu piciorul în

talpa şoferului, care ieşi de sub camion, se duse la ceilalţi şi după un timp veni împreună cu cel cu piept păros şi cel în cămaşă bleumarin. El însă se lansă mult mai sigur pe sine în discuţie.

— Va să zică, de asta de-aici ar fi vorba, nu-i aşa ? şi-şi întinse încheietura mîinii spre călător, pentru că mîinile îi erau mînjite de ulei.

— În caz că putem cădea la învoială, sublinie călătorul.

— Şi la cît v-aţi gîndit, dacă-mi permiteţi să vă întreb ?

— Spune dumneata.

— Totuşi...

— Eu n-am de unde să ştiu cît face, rosti cu precauţie călătorul. Nici măcar nu ştiu exact la ce foloseşte maşina asta.

— Maşina asta — explică prompt cel cu pieptul păros — e proiectată să aspire infiltraţiile de apă.

— Excelent ! exclamă călătorul.

— Fabricaţie de prima calitate, o lăudă şoferul.

— Da, pare un lucru bine făcut, dădu din cap călătorul.

Dar firea păcătoasă din cel cu cămaşă bleumarin izbucni iar. Ieşi în faţă şi începu să zbiere :

— V-aţi convins ce fel de individ e ? Nici măcar nu ştie ce-i asta şi vrea s-o cumpere !

— Jóska ! îl potoli cel cu pieptul păros.

— V-am spus că nu merită să stăm de vorbă cu el ! sări iar cel cu cămaşă bleumarin,

Călătorul îşi ridică geanta din piele de viţel.

— Cum doriţi, rosti jignit. Nu vreau să vă silesc.

— Jóska ! exclamă iar părosul.

— La revedere, spuse călătorul.

— Unde alergi ? strigă după el cel în cămaşă bleumarin. Stai, nu alerga !

— Scap trenul, spuse călătorul, dar după cîţiva paşi se mai întoarse şi arătă spre grădina lui L. G. Vedeţi nucul de colo ?

Nucul se înălţa în fundul livezii lui L.G., la dreapta casei.

— Dacă vă răzgîndiţi, aşezaţi-o colo sub nuc.

Şi plecă.

Ei, toţi şase, merseră în faţa porţii lui L.G. Rămaseră acolo strînşi la un loc, privind livada, nucul din livadă şi umbra deasă, compactă, întunecată de sub nuc.

Răcoarea ademenitoare a acelui petic întunecat se transmitea, prin perdeaua tremurătoare a zădufului, pînă la şosea.

SCHIŢĂ DE EPOCĂ

DOAMNA B. e trecută binişor de şaizeci de ani.

În urmă cu zece ani, fiul şi nora ei plecaseră în Canada ; de atunci îi scriu cînd şi cînd, însă pachet nu-i trimiseseră decît de două ori.

Hainele îi sînt ponosite, de mult demodate, ea însăşi se îngrăşase enorm. Totuşi, în fiece după-amiază se găteşte şi, îmbrăcată cu o capă năpîrlită, din blană de vulpe albastră, încălţată cu ghete cu carîmb înalt şi şireturi, se preumblă o jumătăţică de ceas prin faţa celui mai select hotel din oraş.

Îndată ce iese singur vreun bărbat străin, ea îi zîmbeşte ; şi pentru că, oricum, nu are curajul să se apropie prea mult de poartă, îi strigă destul de tare :

— *Nur drei Dollar !*

Mersul ei smucit, glasul ei, surprind în faţa intrării unui mare hotel de lux, totuşi cei aflaţi prin preajmă — portarul, vreun poliţist ori pietonii — nu îndrăznesc s-o apostrofeze.

Se gîndesc că-i vorba de-o misiune specială.

GENERAȚII

ÎNCĂ PE DRUM, în timp ce se îndreptau spre aeroport, se putu observa o oarecare schimbare la papá. Într-o stare sufletească normală, obișnuia să vorbească laconic, cu foarte puține cuvinte, aproape că trebuia să ghicești ce vrea. Acum însă se lansă într-un labirint de explicații despre celebritățile Parisului, despre Louvre, despre o capelă gotică, o adevărată dantelărie, de al cărei nume nu-și mai aducea aminte, și despre un cimitir unde-și dorm multe celebrități somnul de veci. Nu-i putu spune nici acestuia numele, ceea ce — cunoscută fiind memoria lui papá — trăda o tensiune cumplită.

Mașina o conducea Zsolt, lîngă el ședea papá, în spatele lor Ákos. În felul acesta gemenii puteau schimba din cînd în cînd cîte-o privire uimită prin oglinda retrovizoare. Ce-o fi avînd bătrînul ? A pățit ceva ? O fi emoționat ? El, care mereu călătorea de la un congres de chirurgie la altul ? ! Nu, nu despărțirea îl neliniștea ! Reieșea asta și din faptul că atunci cînd se opriră la locul de parcare al aeroportului iar Ákos vru să scoată valizele din portbagaj, papá îi făcu semn să nu le scoată.

— E încă devreme. Hai să ne plimbăm un pic.

Și papá, care nu făcea nici un pas pe jos, întoarse spatele spre aeroport, traversă șoseaua și

porni pe un maidan sterp, pietros, fără urmă de cărare și umbră. Pe față sudoarea îi curgea gîrlă, însă nu se șterse. Dar asta era un fleac. Găsi o cutie de conserve goală. O ridică, se uită la ea, o azvîrli în fața picioarelor și începu să tragă șuturi în ea. Papá, care pînă și pentru o cină oarecare se spăla pe mîini cu apă fierbinte frecîndu-se cu peria, ca pentru o operație mai simplă ! Și din acea clipă plimbarea continuă așa : papá ba se oprea, ba pornea mai departe, și tot timpul se ocupa de cutia aceea nenorocită, azvîrlită acolo. Cînd trase un șut atît de puternic în cutia de conserve încît n-o mai găsi, își așteptă în sfîrșit băieții și le spuse așa :

— Aș dori să vă comportați onorabil la unchiu Aurél.

— Fii liniștit, spuse Zsolt. Nu-i o problemă cu noi.

Din cei doi băieți, el, Zsolt, era mediatorul, băiat mai așezat, mai maleabil. Terminase chiar atunci al treilea an la Politehnică, cu note foarte bune. Ákos își încercase norocul în multe cele, dar se plictisise de toate ; ultima dată se dedicase regiei de film și chiar avusese norocul (folosindu-se din plin de protecția tatii) să reușească la admitere.

Se și considera artist. Cu fanfaronada lui, cu vorbele lui prea directe, ades își atrăgea supărarea lui papá. În asemenea cazuri, Zsolt era cel ce-i împăca.

— Vă dă fiecăruia cameră separată și bani de buzunar din belșug. În schimb, căutați și voi să-i intrați în voie lui nenea Aurél.

— Ce să-i lingem, papá ? se interesă Ákos.
— Nu-mi place tonul ăsta, rosti papá.
— Fă bine și măsoară-ți cuvintele, Ákos, i se adresă fratele său geamăn, Zsolt, apoi se întoarse spre papá. Vorbește și el ca să nu tacă. N-o să se întîmple nimic rău, papá.
Papá transpira tot mai tare, abia răzbea să se șteargă.
— Nenea Aurél e un om cu vază chiar și în societatea pariziană. Așa că n-ar fi nimerit să-l contraziceți.
— Dacă faci aluzie la asta — îl liniști Zsolt — uite, îți promitem că n-o să politizăm cu dînsul.
— E vorba de cu totul altceva.
Dar despre ce, nu le mai spuse. Găsi o coajă de ou. O călcă în picioare. Apoi o zdrobi sub călcîi. Ákos începu să-și piardă răbdarea.
— Nu te supăra, papá. Poate pe unii îi pasionează, dar eu nu pot suporta încordarea. Te rog spune-ne odată ce căutăm pe maidanul ăsta de gunoaie.
Bătrînul nu-l puse la punct. Rămase multă vreme cu ochii pironiți pe rămășițele oului.
— De fapt — rosti apoi — nenea Aurél crede că noi sîntem evrei.
Zsolt zîmbi. Ákos, care reacționa în general mai nestăvilit, izbucni în rîs.
— Zău dacă nu-nnebunesc, papá ! Și cine i-a băgat în cap aiureala asta ?
— Nu e aiureală, spuse papá, cu fața cît se poate de aspră. Eu și el, adică toată familia noastră e de origine evreiască.

La aceste cuvinte se făcu liniște. Apoi undeva departe, la hangare, începu să vuiască o elice. Gemenii tresăriră. Erau blonzi, cu ochi albaștri, tipuri de sportivi, doi băieți de o recunoscută frumusețe. Cum aproape toate dorințele li se îndepliniseră pînă acum, credeau orbește că totul li se cuvine, și că și în viitor li se va îndeplini orice dorință... Dar tocmai din pricina asta neprevăzutul îi găsea fără apărare.
Primul își reveni Ákos. La cinematograf, dacă se întîmpla să ia altul înaintea lui ultimul covrig cu sare, îl năpădea furia.
— Ce-i nebunia asta ? întrebă. Nu-i adevărat nici măcar un cuvînt.
— Ba-i adevărat, spuse tatăl.
Găsi un ghemotoc îngălbenit de hîrtie de ziar. Încercă să-l desfacă cu vîrful pantofului.
— Prin naștere, sînt evreu — explică între timp — și m-am creștinat numai după ce s-a dat decretul cu privire la evrei, la un cunoscut de-al meu, un paroh din județul Heves, de la care am reușit să obțin un certificat de botez antedatat.
— Ce-i aia ? îl întrebă Ákos.
— Purtînd o dată mai veche.
— Adică fals ?
— Numai datarea e falsă.
— Înnebunesc !
— Voi nu pricepeți asta, băieți. Numai mulțumită acelei date false n-am fost dus, ba o vreme mi-am putut păstra și catedra. Pe vremea aceea așa ceva nu trecea drept o vină.

Dimpotrivă, oricine izbutea să obţină un certificat antedatat, era invidiat de toţi.

— Nici eu nu pot decît să te felicit, spuse Ákos.

— Ţine-ţi gura ! spuse Zsolt.

— Ba nu mi-o ţin, rosti Ákos. După toate astea, dacă mi-e îngăduit să întreb, nici măcar nu ne chemăm Kolozsvári ?

— Ba Kolozsvári.

— Şi înainte ?

— Mai de mult, numele nostru de familie era Kaufmann, spuse papá.

Se răsuci pe călcîie şi porni. Coborî într-un şanţ şi se urcă pe partea cealaltă. Gemenii continuau să stea. Papá merse mai departe printre gunoaiele ce-i ajungeau pînă la glezne. În cele din urmă se clinti şi Zsolt. Maleabil cum era, izbutea să se desprindă destul de repede din orice strîmtoare ; cînd îl ajunse din urmă pe papá, zîmbea.

— Şi mama ?

— Ce vrei să afli ?

— Mă gîndesc că treaba aia despre care-ai adus vorba nu se referă şi la ea.

Nu rosti acea treabă despre care discutaseră. Îl privea ţintă pe papá şi zîmbea.

— Şi biata voastră mamă a fost evreică, spuse papá. Se ascundea sub actele unei bolnave de-ale mele, pe nume Kis Rozália. N-a avut neplăceri, doar că în fiecare lună trebuia să se prezinte la KEKSZ.

— Ce era asta ? întrebă Zsolt.

— Centrul de Control al Narcoticelor.

— Adică poliţia ? întrebă Ákos, care între timp sărise peste şanţ.

— Da. Pentru că acea Kis Rozália era morfinomană. Şi eu am stat o lună ascuns sub şezlongul ei, cînd m-a căutat acasă razia.

— Şi ce primea de la dumneata pentru actele ei ?

— Morfină, spuse papá.

Ceva mai încolo, în faţa unui muşuroi de cîrtiţă strălucea o sticlă spartă şi-l atrase cu puterea unui magnet pe profesor, care însă nu putu ajunge pînă acolo, căci gemenii îi tăiară calea. Din pricina staturii sale neobişnuit de scunde, bătrînul purta pantofi cu talpă dublă şi opera urcat pe un scăunel. Aşa, din apropiere, era nevoit să-i privească pe băieţi cu capul dat pe spate. Erau atît de frumoşi şi atît de uluiţi, încît i se rupea inima.

— Vă uitaţi la mine ca la un nebun.

— N-o lua aşa, tată, îl linişti Zsolt cu cel mai îndatoritor zîmbet.

— Trebuia să v-o spun.

— Nu s-a-ntîmplat nimic, papá. Azi nu mai interesează pe nimeni originea.

— Totuşi, văd că lui Ákos nu-i place ceva.

Înainte ca Ákos să poată vorbi, Zsolt se şi avîntă, explicînd că lui Ákos trebuie să i se dea oarecare timp, el digeră mai încet ca alţii.

Ákos îl privea întunecat pe bătrîn.

— E cazul să pornim, spuse.

Profesorul se linişti.

Mai tîrziu, cînd aparatul companiei Air France plutea deasupra Dunării, Zsolt întrebă :

— Tu îl crezi ? Crezi că a dat morfină unui morfinoman ?

— Exclus.

— După mine, nici nu poţi sta ascuns sub un şezlong.

— E pur şi simplu o tîmpenie.

— Şi nu crezi nici că sîntem evrei ?

— Asta, cel puţin, e cea mai grozavă aiureală, spuse Ákos. Bietul bătrînel, e mort după farse !

Profesorul Kolozsvári îşi conduse singur maşina spre casă. Cînd ajunse pe strada Üllő, răzgîndindu-se brusc, coti şi porni spre cartierul Józsefváros. Găsi cu mare greutate strada pe care locuise Kis Rozália, căci acum se numea altfel, dar casa o căută zadarnic. Numărul îl uitase de mult, însă spera să recunoască poarta. Căută o anumită placă. „Aici a locuit, de la 1884 pînă la 1886, Irinyi János, descoperitorul chibritului cu fosfor." Nu găsi nici poarta, nici placa. Pînă la urmă îi păru rău că venise aici. Se urcă la loc în maşină şi se întoarse în grabă acasă.

Asociaţii

ȘPORT

CÎND AM PRIVIT în jos de la tribună, panorama m-a fascinat. Nu numai mulțimea de oameni, pista bine luminată, jockeii îmbrăcați în culori vii, ci mai cu seamă acea tensiune care-i cuprinsese pe toți participanții, și care m-a atins cu suflu-i fierbinte pînă și pe mine, care mă aflam pentru prima oară aici.

Am cerut împrumut binoclul și-am cercetat toată pista.

— Îi mai atinge și cu biciul ? am întrebat, brusc speriat.

— Oh, umanitaristule ! mi-a răspuns amicul meu zîmbind.

Începu să-mi vorbească despre spiritul de luptă, care aici pune stăpînire în egală măsură pe fiecare, așa cum de pildă fiece părticică a unei rachete participă la lansare, deși de fapt energia o creează exclusiv aparatele de propulsie. Biciul nu e folosit ca să provoace durere. Mai degrabă el stabilește doar un contact între cele două ființe vii care slujesc una și aceeași cursă ; așadar biciul folosește pentru „semnalizare“ și nu pentru a „lovi“, pentru a comunica, de exemplu, că au intrat în linie dreaptă, că cineva atacă din dreapta sau din stînga, și așa mai departe.

— Și nu se poate comunica altfel, decît cu lovituri de bici ? am întrebat.

— Legile jocului trebuie acceptate, mi-a spus amicul meu.

M-a condus apoi la un ghișeu unde se puteau face pariuri. Mi-a explicat că manșa următoare are doi mari favoriți ; el a pariat pe Jónás, ăla cu gît lung.

— Și care-i celălalt ?

— Nea Frici.

— Arată-mi-l.

M-am uitat cu binoclul și l-am fixat atent pe Nea Frici, care altminteri în programul de concurs figura sub numele de Dr. Verzár Frigyes. Părea să aibă un trac al dracului, căci mereu se agita în pantalonii săi bufanți și tropăia pe pista umedă, cu picioarele încălțate în niște galoși murdari, în timp ce-și mușca nervos zăbala. Nici faptul că se tot uita înapoi, prin ochelarii cu rame de baga, la jockeul său nu era prea liniștitor, cu toate că eu, ca novice, nu aveam dreptul să fac aprecieri.

Însă cei doi favoriți nu-mi inspirau încredere. După ce m-am uitat încă puțin, am pariat pe un avocat din Strada Armatei, pe care-l cunoșteam din auzite. Cînd a văzut tichetul din mîna mea, amicul mi-a zîmbit.

— Ce ți s-a năzărit să mergi pe el ?

— A pledat în procesul de divorț al unui cunoscut de-al meu, i-am explicat. De ce nu-ți place ?

— Astă-toamnă l-au operat de sept, mi-a zis amicul. Dacă iese primul, cîștigul e de șaptezeci de ori suma depusă, dar pînă acum a făcut întotdeauna figură slabă. A fost descalificat de nu știu cîte ori, pentru alergare incorectă.

— Așa, dacă mă uit numai la mutra lui, pare destul de inteligent, am ținut să subliniez.

— E doar o impresie, a dat din mînă amicul meu. În fond, poate să ai dreptate. Doar ai o mînă neprihănită.

Îndată după ce s-a dat startul s-a și putut vedea că prea puține erau șansele de a avea eu dreptate. Avocatul din Strada Armatei rămase curînd în urma plutonului, poate pentru că-l împiedica în mișcări servieta. El era singurul alergător cu servietă și, colac peste pupăză, mai purta și galoși, iar din cînd în cînd își scotea batista în carouri și-și sufla îndelung nasul. Pesemne era răcit sau poate că operația nu reușise perfect. Bineînțeles, principala cauză consta în faptul că-i lipsea spiritul de luptă.

În schimb, Dr. Jónás Elek, pe care amicul meu pariase o sumă mai mare, a condus aproape pînă la sosire. Totuși, nu el a cîștigat sprintul final, ci, după o cursă spectaculoasă, primul a trecut linia de sosire septuagenarul Dr. Paciusz Vilmos, al cărui nume era de notorietate în lumea dreptului, iar cartea sa — *Dezvoltarea Dreptului de Stat de la Bula de aur la Pragmatica Sanctio* — îi adusese titlul de profesor.

În turnantă, Paciusz încă era amestecat în grosul plutonului. Cînd însă jocheul îi trase cîteva bice zdravene peste fund, căruntul savant în drept, adunîndu-și toate puterile, țîșnise dintre ceilalți concurenți. La jumătatea liniei drepte îl lăsă în urmă pe dr. Bárdi, fostul deputat, apoi se lansă după ultimul adversar. Cu picioarele lui lungi, ciolănoase, alergă în trap

prelungit, lin, prin fața spectatorilor, și chiar înaintea liniei de sosire îl lăsă cu gura căscată pe Dr. Jónás. Odată ieșit de pe pistă, jockeul i-a scos zăbala din gură și i-a cumpărat o sticlă de suc „Bebi". În timp ce mulțimea decepționată urla furioasă, căruntul profesor, gîfîind mulțumit, dădu de dușcă pe nerăsuflate sucul.

În schimb avocatul meu cu galoși trecu linia de sosire penultimul.

Coborîrăm la bufet.

Amicul meu îmi tot explica, indispus, că nu mai merită să mergi la curse. Toți înșală. Jockeii — ca și acum — îi țin în frîu pe favoriți. Deși — adăugă — de fapt cursa celor de la Operă poate fi mai reușită.

— Dar ăștia ? mi-am ridicat privirile din programul de curse. Sînt de la Școala Superioară de Teologie ?

— Bah ! Ăștia mai mult se prefac că aleargă cu însuflețire ! dădu din mînă amicul meu. Preoțimea nu mai are suflu. Cu toate că odată un diacon și-a rupt zăbala în dinți, dar n-a putut deruta decît cel mult juriul... Numai cei de la Operă sînt animați de focul sacru, de adevăratul spirit de luptă sportiv ! E adevărat însă că s-au cam îngrășat, dar asta nu-i împiedică să alerge cîntînd, iar Gertrude Brunerwasser II, de pildă, marea soprană de coloratură, îl ia pe „do" de sus pînă și în turnantă...Orice s-ar spune, artiștii nu se lasă ținuți în frîu !

JEFUITORUL DE TRENURI ENGLEZ ÎN MÎNA POLIȚIEI

J. P. JERRYS, pe care Interpolul îl urmărea de doi ani fără succes, și-a încheiat cariera de răufăcător. Sfîrșitul i s-a tras din faptul că a încercat să-și continue mașinațiunile și în țara noastră.

Marele șef de bandă, care operase surprinzător de des în Ungaria, trecuse granița întotdeauna dinspre Cehoslovacia, și atrăsese atenția pazei vamale asupra sa cu amănuntul că împrăștia un puternic miros de brînză de oaie.

Pornind de la această neînsemnată urmă, poliția noastră începu să-l urmărească cu tot aparatul ei. Se descoperi că Jerrys trăiește pe picior mare, că face risipă de bani în localurile de noapte și că într-o după-amiază ploioasă de duminică, plictisit de moarte, își turtise cu ciocanul Mercedesul parcat în fața hotelului Gellért, pînă-l făcuse ca pe-o plăcintă.

În plus, acest „turist“ cu mînă largă întreținea legături cu tot soiul de indivizi dubioși ; o peliculă fotografică pregătită în secret servi dovada că într-o bodegă din strada Wesselényi Jerrys preluase o pungă de boia de la N.N., un tînăr cu trecut deocheat, căruia pentru condimentele unguresți atît de căutate în întreaga lume, îi

dăduse șapte forinți șaizeci de filléri și-un șpriț mic.

Dar organele noastre nu-l înhățară decît cînd, lipindu-și o barbă falsă, urcase în acceleratul Budapesta-Makó. De-a lungul întregului drum, tot personalul de control, prevăzut cu aparatajul de emisie-recepție necesar, ținu sub observație garnitura, pe care o urmărea și un elicopter al poliției.

Apoi, în tren mai erau numeroși agenți de urmărire, îmbrăcați în haine civile, care-l țineau sub ochi pe Jerrys, și-l înhățară tocmai în clipa cînd năvălise peste D. Tihamér, vîrstnicul achizitor de condimente al Trustului hotelier Budapesta-Sud, care moțăia liniștit, și pironindu-i revolverul în piept, voia să-l silească să-i dea lui cele o sută de grame de chimion pe care le avea asupra sa.

Periculosul răufăcător, care dealtfel mai avea pe conștiință circa două sute de mii de funți proveniți de prin trenurile jefuite de el în Anglia, se apără spunînd că nu urmărea să scoată din țară cantitățile obținute în acest chip, ci că, odată întors în camera sa de hotel, intenționa să-l consume ungîndu-l pe pîine.

Recunoscu însă că nu o dată sunase pe la ușile unor locuinte necunoscute și — de cele mai multe ori tratînd cu copii sau cu bătrîni cremuli — ceruse, sub diferite pretexte, să-l împrumute cu sare. Poliția anunță pe această cale pe păgubași ca, în interesul reușitei cercetărilor, să-și anunțe pretențiile în legătură cu sarea escrocată.

ASPIRAȚIE

CÎND SE TERMINĂ vizita de dimineață, doctorul Gróh observă, tocmai în timp ce ieșea, că unul dintre bolnavi îi face semne cu mîna.

Se duse la patul lui.

— Vă rog să nu vă supărați că vă rețin, dom' doctor, se scuză bolnavul, al cărui păr, în cele două luni de cînd zăcea la spital, crescuse pînă la umeri, ceea ce-i dădea un aspect ca de apostol, mai ales dacă-i mai adăugăm ochii albaștri și nasul blînd, mare cît un dop de șampanie. Nu voiam decît să mă interesez ce fel de încălzire aveți dumneavoastră, dom' doctor.

— Dumneata ești sobar, nu-i așa, nene Kreibich ? întrebă medicul.

— Da. Sobar. Aveți sobă de teracotă, dom' doctor ?

Medicul nu răspunse imediat. Trebui să se gîndească o clipă. Întîi, pentru că era vară, și vara nimeni nu se gîndește la sobă. Al doilea, pentru că era un om care nu dădea prea multă importanță binefacerilor civilizației. Suporta bine lipsa de comoditate, nu era sensibil la frig, mînca orice i se punea în față, nu cheltuia bani pe locuința sa. Nu avea acasă nici covor, nici tablouri, nici măcar un cactus. Caracteristic pentru el era că nu se stabilise asupra nici unui

fel de țigări ; cumpăra ce-i cădea sub ochi la tutungerie.

— N-am decît o sobă de tuci obișnuită, nene Kreibich.

Ochii sobarului se luminară.

— Și ce-ați zice, dom' doctor, de-un termococs bun, din vreme de pace ?

— Mă mulțumesc cu ce am, spuse medicul. apoi îi zîmbi bolnavului și ieși din salon.

Era obișnuit cu asalturile celor recunoscători. După operații reușite pacienții îi făcuseră cadou : gîște grase, pernițe de divan, cafea, ceai, șosete croșetate de mînă, ba o dată primise și o pereche de porumbei călători. S-a întîmplat ca unul din bolnavi să adauge și o poezie la cadou ; citind de sus în jos inițialele fiecărui vers, ieșea așa :

Dumnezeu să-l binecuvînteze pe dr. Gróh Mihály.

Medicii de spital au leafă mică. Ținînd seama de asta, nici el n-o lua în nume de rău dacă bolnavii mai înstăriți îi vîrau discret în palmă un plic. Dar era atît de pornit împotriva recunoștinței „în natură", încît atunci cînd nenea Kreibich lansă noi apropouri despre sobă, îi declară hotărît :

— Îți mulțumesc, nene Kreibich. Dar pe de o parte nu am nevoie de acel termo... și nu mai știu cum, iar pe de altă parte n-aș vrea să te lansezi în cheltuieli.

Sobarul se ridică neliniștit în șezut și-și scoase laba noduroasă a piciorului de sub pătură.

— M-ați înțeles greșit, spuse. Un termococs cît de cît bun revine la nouă mii de forinți, dom' doctor. Eu n-am vrut să vă dau cadou soba, ci mă gîndeam că v-aș face-o la prețul ei de cost, dom' doctor.

— Nu te obosi, nene Kreibich, zîmbi Gróh. De fapt, eu nu merg acasă decît ca să dorm. La ce mi-ar folosi o sobă atît de scumpă ?

— Știți, dom' doctor, ce-i un termococs ?

— Habar n-am.

La care degetul cel mare de la piciorul cioturos și noduros al lui nenea Kreibich începu să se miște sacadat.

— Nici măcar n-ați văzut un termococs ?

— Încă nu.

Nenea Kreibich, căruia doctorul Gróh îi tăiase vreun metru și jumătate din intestinul subțire, zăcu încă trei săptămîni în spital. În tot acest timp asaltă, sau mai bine zis măcină opoziția medicului. Dar nu cu argumente îl înfrînse. Cînd doctorul Gróh își comandă soba, încă mai era convins că-și prăpădea banii pe un lucru nefolositor. Nenea Kreibich învinsese nu cu argumente, ci cu forța pasiunii sale. Pentru că pasiunea lui nenea Kreibich era termococsul.

Ținea socoteală în cîte familii de seamă din Budapesta clădise pînă atunci sobe termococs. Cu aceste familii păstra ani de zile legătura, oarecum ca un tată care-și măritase bine fata. Trecea din cînd în cînd pe la ele, ațîța focul, curăța soba, și mijea ochii cu satisfacție spre gazdă. Pretutindeni era primit cu plăcere. La rugămintea lui, cîțiva dintre aceștia îl căutară

telefonic pe Gróh (un funcționar poștal, un campion mondial, o cîntăreață de operă), îl felicitară pentru ideea de a-și clădi soba și-l invitară să vină odată în vizită să le vadă termococsul. Medicul își dădu seama că dacă mai continuă să se încăpățîneze, își atrage disprețul unor persoane respectabile. Un motiv în plus spre a comanda soba.

Timp de două luni locuința sa — aflată pe coasta nordică a dealului Gellért — deveni de nefolosit. Nenea Kreibich o umplu cu plăci de teracotă, piese de fier, grătare, corzi japoneze, rumeguș de cărămidă și moloz. Dar Gróh nu suferi din pricina asta. În viața sa, locuința jucase un rol secundar. Își iubea profesia. Adesea lucra în secția sa pînă seara, la ora cinci. Tot a doua seară și-o petrecea la superiorul său, directorul-adjunct Varga, care era tot holtei bătrîn și stătea într-una din locuințele spitalului. În celelalte seri fie că era de gardă, fie că-și vizita cunoștințele de parte femeiască. La fel ca în orice altceva, nu avea preferințe nici în alegerea perechii. Făcea curte la patru-cinci femei în același timp, mai cu seamă că fiecare se arăta la fel de atentă cu el și nu se putea decide să rupă vreo legătură. Caracteristic pentru el, nu izbutea nici măcar să le rețină numele mic, din care cauză fiecăreia îi spunea : „Mămico“.

De mult începuse sezonul de încălzit, cînd în comportarea doctorului Gróh se arătară pentru prima oară semnele unei oarecari schimbări.

Într-o seară, Varga băgă de seamă că amicul său își consultă des ceasul.

— Ce-i cu tine ? Ai o întîlnire ? întrebă.

— A ! dădu din mînă Gróh. Ar trebui să încarc soba.

Adjunctul căscă ochii la el nedumerit, în timp ce Gróh alergă afară să telefoneze, și cînd se întoarse, o blestema roșu ca sfecla pe vecina lui, o zgripțuroaică lățoasă, căreia îi plătea o leafă lunară la dată fixă, pentru ca seara să pună o jumătate de găleată de cocs pe grătarul sobei.

— Dacă nu-mi aduceam aminte să-i telefonez — se indignă el — iar uita hoașca bătrînă !

— Și ce-i ? se minună Varga. Nu dormi aici la spital ?

— Tu nu te pricepi la asta, spuse doctorul Gróh cu un zîmbet de superioritate. Asta-i un termococs veritabil.

Abia-i mai dădea atenție amicului său. Cu timpul vizitele la el se răriră, apoi încetară cu totul. La chirurgie observară că Gróh începe să care acasă pernițele brodate primite de la bolnavi. În același timp cumpără gravuri în bronz și-și făcu rost pe sub mînă și de un covor. În perioada asta își petrecea aproape fiecare seară acasă ; ședea, citea, asculta radioul sau își lipea spatele de sobă și se încălzea.

Începu să-și neglijeze și cunoștințele de parte femeiască. Pe una, care era foarte insistentă, într-o seară o chemă acasă la el. Cînd intrară înăuntru, fata strigă de bucurie :

— Ce bine și cald e la tine !

— Te cred, se mîndri Gróh. Ia uită-te mai atentă ce fel de sobă-i asta, mămico.

O luă de mijloc pe fată și o trase lîngă sobă. Îi explică pe-ndelete că toamna soba e încărcată și pînă primăvara nu se mai stinge niciodată.

— Și știi cît consumă soba asta ? Optsprezece căldări, din toamnă pînă-n primăvară !

— E mult, sau puțin ? întrebă prietena venită în vizită.

Gróh își luă mîna de pe mijlocul fetei. Toată seara se purtă rece cu ea. Era ea frumoasă, era și inteligentă, și totuși îi trecu cheful de ea... Nici că o mai chemă vreodată de atunci. După cîteva experiențe nefericite, hotărî să rupă și cu celelalte. Deveni un casnic. Și un izolat nesociabil.

Își dărui abonamentul la Operă. Ori de cîte ori se putea, nu mai accepta gărzi de noapte. De la spital se ducea direct acasă. Se întîmplă de cîteva ori să cheme la prînz un taxi, să dea fuga cu el acasă, unde cîteva minute își lipea spinarea de sobă, apoi, liniștindu-se, se întorcea la spital.

Soba funcționa perfect. Consuma puțin. Dădea o căldură uniformă. Focul nu se stingea niciodată în ea. Pe scurt : era desăvîrșită, atît de desăvîrșită încît uneori pe doctorul Gróh îl năpădeau idei stranii. De pildă, că nici un fel de ființă vie — inclusiv el — nu poate fi atît de desăvîrșită ca un termococs.

Încet-încet ajunse să-i cunoască fiece amănunt. Observă care șir de teracote se răcește întîi, dacă deschide mai mult ușița pentru aer.

Se tot chiora privind înăuntru, unde ouăle de cocs încins, roșii ca cireșele, se descompuneau și sfîrîiau încet, ca niște cari încinși... Ce minunăție ! gîndea în asemenea momente Gróh. Înăuntru e fierbinte ca o forjă de fier, afară călduță ca un trup de femeie. Și îi venea să sărute soba.

Pe la sfîrșitul lui februarie anunță că e bolnav. De atunci, ba dădea pe la spital, ba rămînea acasă. N-avea nimic, dar nu se îndura să părăsească odaia dulce-ncălzită. Într-o asemenea zi îi trimise vorbă lui nenea Kreibich să vină pe la el urgent a doua zi.

Sobarul apăru. Scormoni focul, bătu pereții sobei, ba își mai lipi și urechea de ea, ca medicul cînd ascultă cum funcționează plămînii.

— Încălzește bine, dom' doctor ? întrebă apoi.

— Excelent, spuse Gróh. Dar pentru altceva te-am chemat. M-am gîndit la ceva, nene Kreibich.

Sobarul îl privi plin de uimire.

Gróh se rezemă cu spatele de sobă. Așteptă pînă-l străbătu căldura.

— Pînă acum — rosti apoi — oamenii au clădit case mari și în fiecare odaie au făcut o sobă. Nu s-ar putea face invers, nene Kreibich ?

— Cum adică invers ? întrebă sobarul.

— Ar trebui clădite niște sobe mari — spuse visător Gróh — și în aceste sobe mari niște căsuțe... Ce zici de asta, nene Kreibich ?

— Păi, mdeh... așa, la-nceput, sună puțin cam neobișnuit, rosti după o oarecare zăbavă sobarul.

Zadarnic îl rugă Gróh să mai stea, nu peste mult salută și plecă acasă.

A doua zi doctorul Gróh fu transportat frumușel și în liniște la chirurgie, la secția de boli mintale. De atunci trăiește acolo. Nu face rău nimănui și nimeni nu-i face rău nici lui. Își lipește spinarea de sobă și privește în gol, cu un zîmbet blajin.

COŞMAR

LOCATARUL — sudorul Kirch Kálmán — ajunse acasă noaptea la trei. Plăti taxiul, sună. Portarul nu apăru. Luă un pumn de zăpadă pe care şi-o lipi de frunte. Era bine ciupit. Se răcori. Sună iar.

Sforăitul se poticni în gîtlejul portarului. Gura i se umplu de izul amar al furiei. Ura oamenii. Îi ura pe locatari, mai ales pe sudor, care venea tîrziu ; nu o dată se rugase de Dumnezeu să-l pedepsească. Se închina des, pentru că nu recunoştea decît evanghelia, şi în locul duminicii, ţinea sîmbăta.

Kirch nu cunoştea patimile ce-l mistuiau pe portar. Lucra la podul Erzsébet, în schimbul de noapte. După lucru, se înfunda într-un mic local plin de fum şi cu muzică, unde consuma trei ţuici mari. După trei duble de ţuică omul îi îndrăgeşte pe toţi. Drept care salută aşa :

— Bună seara, dragă domnule Hornák.

— Lua-te-ar moartea, porc împuţit ! răspunse portarul, dar nu prea tare, astfel că putea fi luat şi drept salut.

Cînd îl sunau înainte de miezul nopţii, mai izbutea de bine, de rău să adoarmă. Noroc că aici, în cea mai nouă casă din noul cartier de locuinţe, locuiau numai oameni ce se sculau devreme, familii de muncitori şi funcţionari.

Doar porcul ăsta mereu îl trezea în zori, beat. Iar el nu mai izbutea decît să se amăgească, nu să adoarmă. Bombăni încet în pernă, ca pe-un cîntec de leagăn : „Lua-te-ar moartea, porc blond, lua-te-ar moartea, mucosu' dracului".

Kirch trimise jos liftul, intră în locuinţa sa, se dezbrăcă şi-şi puse pijamaua. În permanenţă era un pic ameţit. Podul îl sudau echipe de cîte patru oameni, în trei schimburi. Dacă-i priveai de jos, te lovea damblaua, drept care ei primeau maximumul prevăzut în categoria de salarizare. Dar ei, acolo sus, în inima nopţii, nu resimţeau primejdia. Simţeau ca şi cînd nici nu exista adîncime sub ei, ci numai înălţimi deasupră-le. Cu razele lor albastre, iluminau întreaga capitală ; dacă voiau, puteau suda cerul de pămînt... Cînd auzeau unde lucrează, femeilor li se făcea pielea ca de găină ; şi asta îi plăcea lui Kirch. De altfel, el nu făcea decît ce-i plăcea, şi tot ce-i făcea plăcere îl ameţea un pic.

Deschise uşa de la balcon. Ieşi în balcon. Inspiră adînc. Se întinse cît putu. Aerul mirosea a zăpadă şi mortar, iar zăpada şi mortarul mai aveau şi un vag miros aparte, de ţuică tare. Amestecul de mirosuri îi plăcu atît de mult lui Kirch, încît făcu un pas înainte.

Stătea pe o platformă goală. Marginile şi balustradele balcoanelor încă nu fuseseră montate. De altfel exista un anunţ la poartă : „E strict interzisă ieşirea pe balcoane" — şi Kirch citea în fiecare zi anunţul acela, însă de înţeles nu-l înţelegea, pentru că orice interdicţie îl speria instinctiv. Nu lua cunoştinţă decît de ce-i

plăcea. Și cum răcoarea vîntului de iarnă îi făcea plăcere, mai înaintă un pas. Apoi încă unul. Apoi căzu.

Două etaje, plus un demisol. Kirch căzu îndelung și cu plăcere. Vîntul îl biciuia atît de tare prin pijama, încît se simțea ca gol. Execută acest salt, apoi se prăbuși într-un morman de zăpadă. Neaua pătrunse pînă sus în cracii pijamalei. Kirch era gîdilos. Rîse. Apoi înotă afară din morman, își scutură zăpada de pe picioare și sună iar la poartă.

Domnul Hornák tresări, dar rămase încă multă vreme întins pe burtă, cu ochii înfipți în beznă. Furia i se stîrni brusc, în credința că poate cel ce sună e sudorul, dar îndată i se și potoli, cînd își aduse aminte că porcul de bețiv venise deja acasă. Se sculă din așternut. Își trase pantalonii peste cămașa de noapte, își îmbrăcă paltonul, iar peste guler înfășură șalul. Cînd ajunse la poartă, ochii i se holbară cît sarmaua, îl luă cu frig în spinare, sîngele îi îngheță în vine.

— Bună seara, dragă domnule Hornák, salută sudorul.

Se urcă în lift. Din cauza huruitului liftului nu-l mai auzi pe domnul Hornák cum strigă ca un apucat, afară în stradă, nu-l văzu cum își smulge șalul de la gît, apoi paltonul, pantalonii și în cele din urmă cămașa de noapte. Salvarea îl transportă, înfășurat într-o pătură, la clinica de neurologie, unde se cufundă într-un somn adînc, în timp ce se agita tare, dînd din mîini și picioare și scrîșnind din dinți. Cînd scriem aceste rînduri, încă nu e în toate mințile.

ITALIA

DUPĂ CE DIRIJĂ *Balul mascat,* dirijorul italian porni în noaptea budapestană. În zori invită la masa lor o fată, cu care dansase de cîteva ori.

Artistul oaspete — cu ajutorul translatorului — îi făcu o vreme curte, apoi își vîrî mîna în buzunar, își scoase portmoneul și, așezîndu-și palma pe el, se uită cu înțeles la translator.

Acesta schimbă cîteva cuvinte cu fata.

— *Cinquecento,* rosti apoi întorcîndu-se spre dirijor.

— *Trecento,* spuse oaspetele, găsind prețul cam exagerat.

— *Quatrocento,* propuse în cele din urmă translatorul.

Preț asupra căruia căzură de acord.

ÎNTOTDEAUNA MAI EXISTĂ O SPERANȚĂ

— ȘI-APOI UN CAVOU nu-i ieftin, explică funcționarul. Cu atît mai puțin la aleea centrală.

— Nu țin să fie la aleea centrală, spuse cel venit să se intereseze. Important e să fie de beton armat.

— De beton ? tresări uluit funcționarul. E, mă rog, cam neobișnuit. Dar se poate.

Scoase lista de prețuri bătută la mașină. Făcu un calcul rapid pe o filă de blocnotes ; un cavou de beton armat, fără piatră de mormînt, costa destul de piparat chiar și plasat pe o alee secundară. Însă clientul în cauză îl anunțase că nu contează.

Își rodea unghiile. Se gîndea.

— Apoi — continuă clientul — mai trebuie o țeavă. Montată înăuntru.

— Ce fel de țeavă ? întrebă funcționarul îmbrăcat în haine negre.

— Nici eu nu știu. Ca un coș. Ca un burlan. Ca la vapoare. Sau cum sînt în beciurile cu vin, ca o țeavă cu care se scoate vinul din budană.

Inginerul pe care-l chemase acolo funcționarul avea mintea destul de înceată. Ceru să i se explice de două ori, însă chiar și după aceea continua să mormăie.

— Dacă-mi permiteți — întrebă — din ce să fie țeava ?

— Asta ar trebui s-o știți dumneavoastră, spuse clientul pierzîndu-și un pic răbdarea.

— Din ardezie ar fi bună ? întrebă inginerul. Sau mai degrabă căptușită cu cărămidă ? Ori poate să fie pur și simplu dintr-un metal oarecare ?

— Ce-ai recomanda dumneata ? întrebă solicitantul.

— Eu unul nu înțeleg nimic din toată treaba asta, spuse inginerul. Dar cea mai la-ndemînă ar fi ardezia.

— Fie și ardezie, spune solicitantul și-l privi visător pe inginerul cel cu minte greoaie. Apoi — continuă — ar trebui trasă înăuntru lumină.

— Lumină ? se holbară la el amîndoi. Ce nevoie-i de lumină electrică ?

— Ce-ntrebare ! rosti nervos solicitantul. Ei bine, nu țin să rămîn pe-ntuneric !

LOCATARUL CEL NOU

— AŞA EŞTI, va să zică ? Încep să regret că mi-am legat viaţa de a ta !

Vecinii mei — pe nume Román sau Révész — se mutaseră aici abia de-o săptămînă. Noroc că nu aveau nici copii, nici aspirator, nici perie de parchet. Nici măcar tăbliţă cu numele lor. Doar televizor.

— Tu vorbeşti ? Am auzit că seara umblai cu ofiţeri nemţi şi luai masa cu ei !

Soseau acasă seara în jurul orei şase ; şi azi, îndată ce sosiră, dădură drumul la televizor. Bucătăria mea şi camera lor se învecinau printr-un perete comun. Îmi pun la foc piureul de cartofi, să se încălzească.

— Despre mine ştiu toţi că administratorul nyilaşist mi-a însemnat cu cretă uşa de la intrare ; da, a tras trei cruci...

Amestec piureul de cartofi.

Femeia care-mi face curat (nana Berta) vine de două ori pe săptămînă, şi-atunci îmi găteşte pe două zile. Înainte de a pleca, îmi dă totul mură-n gură, ca unui ţînc. Uite, carnea rece e-aici, domnu' scriitor, nu mai aveţi de făcut nimic la ea. Aici îs murăturile, şi ele-s gata pregătite. Nu trebuie decît să încălziţi piureul ăsta de cartofi... Vă rog să repetaţi, domnu' scriitor, că toate le uitaţi. Nu-ţi face griji, nană Berta, n-am să uit. Da' numai la foc mic. La

foc mic, nană Berta. Şi să amestecaţi în piure. Am să amestec. Cu ce-o să amestecaţi ? Cu lingura. Cu lingura de lemn ? Cu lingura de lemn. Şi la flacără mică, domnu' scriitor. La flacără mică, nană Berta. Mulţam. Du-te cu Dumnezeu.

— De douăzeci de ani minţi şi-i duci de nas pe oameni !

— Măsoară-ţi cuvintele ! Vezi că dacă-ntinzi coarda prea tare, o să-ţi pară rău !

Poate că de asistat e plăcut să asişti la o astfel de dramă de amor antifascistă, dar aici, în bucătărie, sună ca o ceartă. Din păcate n-am de ales, nu pot lăsa piureul de cartofi. Pe măsură ce se încălzeşte, începe să sfîrîie tot mai tare.

— Ia nu-mi mai juca mie rolul de martiră ! Cine a denunţat-o pe propria ei fină ?

— Ei hai, spune ! Să auzim ! Sînt foarte curioasă să ştiu !

Cartofii sînt aproape gata. Acum nu mai sfîrîie piureul, clocoteşte cu explozii, ca un vulcan.

— Dacă vrei să ştii, am dovezi !

— Asta o poate spune oricine.

— Bine, atunci pofteşte şi vezi...

Dincolo, ceva scîrţîie, poate un sertar... Apoi se aud bubuituri de picioare alergînd, încăierare, gemete. O voce de femeie — desigur amanta nemţilor — ţipînd :

— Ajutor ! Mă omoară !

O explozie. Bufnetul unui corp care cade. Încă o explozie, apoi în sfîrşit linişte. Şi piureul meu e cald.

Vecinii mei nu-şi puseseră încă pe uşă plăcuţa cu numele. A doua zi, a treia zi toţi cei care-i căutau pe ei sunară din greşeală la mine. Poliţia, medicul legist, ziariştii şi fotografii... Nici măcar nu aveau televizor. Bărbatul — care nu se numea nici Román, nici Révész, ci Rónai — primi, ţinîndu-se seama de circumstanţele atenuante, opt ani de închisoare.

Acum, în camera învecinată e linişte.

DUMNEZEU CU TINE, PARIS

VALIZA ERA GREA, dar am izbutit s-o cobor pînă-n Rue des Écoles. Acolo, am înhăţat un taxi.

— La Gare de l'Est ! i-am spus şoferului.

Mai aveam destulă vreme. Nu mi-ar fi făcut plăcere să aştept în gară.

— Călătoresc acasă, i-am spus şoferului. Nu bei un pahar de adio cu mine ?

— N-am decît o juma' de stomac, mi-a zis şoferul.

— Mă rog, un pahar de vin alb n-are cum să strice.

— Bine. Atunci ştiu eu un locşor..., mi-a zis şoferul.

Am ciocnit, am dat vinul de duşcă. A comandat şi el un rînd. În timp ce aşteptam, m-a întrebat :

— Unde călătoreşti ?

— La Budapesta.

— În ce ţară-i ?

— Ungaria.

— E aliată cu nemţii, sau e împotriva lor ?

— Aliată cu nemţii.

— Nu prea-i ideal, mi-a zis.

— Nici atîtica, i-am zis.

Restauratorul ne-a adus vinul.

— Ar trebui trimişi pe front miniştrii, a zis şoferul, după o clipă de meditaţie.

— Chiar așa ! am zis. Absolut sigur s-ar răzgîndi.

Am plătit. El mi-a adus valiza sus, pe treptele de la Gare de l'Est. Apoi mi-a întins mîna.

— Pe mine m-au scutit — din cauza stomacului, mi-a zis.

— Mare noroc, am zis.

— Dumneata nu suferi de nimic ?

— Nu, nu sufăr.

— Eh, nu-i nimic, m-a încurajat. În două luni îi batem pe nemți.

— Păi, sper că da.

— Poate ne mai și vedem o dată, a zis.

— Nu-mi vine să cred, am zis.

— Și-atunci bem înc-un păhărel, a zis.

— Asta o cred, am zis.

— La revedere, a zis.

— La revedere.

HAREM

V. P. AVEA OPT neveste.

Se însurase întotdeauna în alt cartier, niciodată nu făcuse nuntă mare, astfel că nimănui nu-i bătea la ochi că în modesta lui căsuță cu grădină ține un harem.

Treaba fu descoperită întîmplător, pentru că una din nevestele lui V. P. îl zgîrie pe față pe polițaiul din colț, care voise să-i atragă atenția să circule corect.

În urma somației trimise inculpatei, la poliție se înființaseră șapte femei, și anume madam V. P. născută Mauner Jolán, madam V. P. născută Titeli Franciska, Szábó Eleonóra, Unyi Mariska, Pipsó Olga Karolina și Ehrlich Júlia, casnice, și Szoborkuti Géza, controlor de autobuze.

La confruntare, polițaiul recunoscu în Mauner Jolán pe inculpată. Pentru fapta ei primi o amendă în bani, cu care se și declară de acord.

Judecătorul de instrucție se ridică, apoi se uită la șirul de femei și se așeză iar la loc.

— Dacă-mi permiteți — îl întrebă pe V. P. — toate acestea-s nevestele dumitale ?

V. P. stătea cu o biciușcă în fața femeilor și din cînd în cînd plesnea din ea cînd șușoteau sau chicoteau, sau știrbeau în vreun alt chip prestigiul completului de judecată. Auzind întrebarea, se întoarse și le numără pe femei.

— Lipsește Melinda, îi explică judecătorului. Dar dacă e necesar, pot dovedi că are concediu de naștere.

— Nu-i nevoie, spuse judecătorul. Te-am întrebat doar ca persoană particulară, pentru că-s curios cum o fi cu mai multe neveste.

V. P. se gîndi un pic, apoi spuse că și treaba asta are părți bune și rele.

— Și ce fac atîtea femei toată ziua ? insistă judecătorul.

— Păi, ce obișnuiesc să facă femeile, răspunse soțul poligam. Se pigulesc la oglindă, se țin de fleacuri, bîrfesc, se iau la ceartă între ele și se împacă.

— Și merită pentru asta să ții atîtea femei ? întrebă judecătorul.

— Deh, treaba are și părțile ei bune ! spuse V. P.

Își plimbă ochii peste soții și începu să înșire care ce-i poate oferi. Lóri cîntă la balalaică, Olga Karolina știe să danseze dansuri de sabie ucrainene, Franci imită clocotul valurilor mării, ținînd în gură doar un firicel de iarbă. Fiecare știe cîte ceva, să-i mîngîie lui inima. Melinda (care-i acum în concediu de naștere) miroase atît de tare a smeură, încît umple de aromă toată casa. Ce reconfortantă aromă în mohorîtele după-amieze de iarnă !

— Nu e rău, recunoscu judecătorul. Și care-s neajunsurile unei asemenea căsnicii ?

— Păi, mulțimea asta de guri flămînde, puzderia de chiloți, pantofi, rochii, spuse V. P. și, firește, nu-i prea ușor să faci ordine între ele !

Își întoarse capul, deranjat că-l tulburase un ușor dar nu neplăcut clipocit de apă. Plesni nervos din bîci, apoi scoase un fir de iarbă dintre dinții uneia dintre neveste.

— Dar dumneata — se răsuci judecătorul spre Szoborkuti Desző, care se retrăsese mai în spate — dacă nu mă înșală ochii, dumneata nu ești femeie, ci bărbat.

Controlorul de autobuze se făcu roșu pînă în vîrful urechilor. De tulburat ce era, scoase un pachet de bilete și începu să smulgă din el biletele, ca pe petalele unei flori.

— În fața mea poți vorbi fără teamă ! îl asigură judecătorul. Personal, nu audiez oficial decît în probleme de circulație.

— Eu nu-s nici bărbat, nici femeie, zîmbi năpădit de rușine controlorul. Sînt eunuc.

— Și e singurul care aduce o leafă-n casă ! exclamă V. P. Zău dacă știu cum ne-am descurca fără el.

— Nu pricep, totuși, spuse judecătorul. Dacă o duci rău din pricina lor, la ce dumnezeu atîtea femei ?

— Ce-i atît de curios în asta ? ! se miră V. P. Eu unul cheltuiesc cu femeile exact cît oricare alt bărbat.

— Dar dintr-o dată ! observă judecătorul. Ceea ce, orișicît, e mult mai greu.

— Ce pot să fac ? ! spuse V. P. și privi melancolic în depărtări pe deasupra capetelor celor șapte neveste. Ador dansul, instrumentele de coarde, clocotul ritmic al valurilor mării. Îmi place să freamăte viața în jurul meu, să văd mereu alte fețe, îmi place cînd fiecare clipă e

altfel decît cea dinaintea ei. Pentru mine, monotonia e mai rea ca moartea.

— Ce frumos ai vorbit ! exclamă judecătorul, căzînd pe gînduri. De fapt, dumneata te-ai născut să fii poet.

— Poate că da, spuse V. P. şi plesni din bici, apoi îşi mînă mulţimea de neveste pe trepte în jos şi se sui cu ele într-un autobuz cu perdelele trase.

Variaţiuni

CÎTEVA MINUTE DE POLITICĂ EXTERNĂ

BĂTUSEM TOATE depozitele de combustibil din împrejurime, am fost şi la rampe, dar fără succes. Azi, orice achiziţie e o problemă. Apoi cineva mi-a recomandat o anumită pivniţă de la periferie, al cărei şef, un om de viaţă şi dezgheţat, poate face rost de orice fel de material combustibil, cu condiţia ca omul să-i ducă oleacuţă de rom.

Nu mai era nevoie să cumpăr ; aveam rom acasă, şi încă rom cubanez veritabil. Am găsit beciul, în care ajungeai coborînd opt trepte. Încă nu ajunsesem nici la jumătatea drumului, cu romul în servietă, cînd de jos îmi strigă un bărbat :

— N-avem brichete din R.D.G. !

Am coborît, am salutat, am scos la vedere romul, punîndu-l pe o masă de tablă mînjită de praf de cărbune.

— Nici n-am nevoie de aşa ceva, am zis.

— Atunci, ce-aţi dori ? se interesă şeful, aruncînd o privire sfredelitoare spre rom.

— Păi, aş vrea să cumpăr puţin material atomic — exploziv, am zis.

Căci pretutindeni pe unde umblasem pînă acum, îmi spuseseră — ce mai la deal, la vale : n-avem. Dar el se dădu mai aproape de rom, citi eticheta, cercetă trestia de zahăr desenată pe etichetă, apoi rosti aşa :

— Păi, oleacă de smoală de minereu de uraniu aş putea să vă găsesc.

I-auzi, să nu mă pufnească rîsul ?

— Ştii că ai haz ? i-am spus. Ce ţi-oi fi închipuind despre mine ? Că am să mă apuc să-mi fac rezerve acasă în bucătărie ?

Mi-am luat sticla de rom, am pus-o înapoi în servietă, la care cărbunarul deveni îndată mai maleabil.

— Nu e cazul să plecaţi ca din tun pentru o bagatelă ca asta. Binevoiţi să-mi explicaţi mai exact ce doriţi, şi pe urmă vedem noi ce se poate face.

Se face că nu pricepe, mi-am zis, dar i-am explicat totuşi pe-ndelete, cu răbdare, că am nevoie de o încărcătură atomică obişnuită, adică de-un izotop de Uraniu 233 foarte pur.

— Mă rog, dacă nu se găseşte — am adăugat — poate fi şi o infimă cantitate de Plutoniu 239.

Mi-am scos iarăşi romul şi l-am aşezat pe masa de tablă. N-am mai adăugat nimic. Nici el n-a mai zis nimic, decît a luat sticla, a dus-o undeva în fund şi-a băgat-o într-un scrin cu hîrţoage. La ce bun atîta vorbărie ? Cu acest joc mut, ne-am declarat reciproc că afacerea s-a aranjat ; cărbunarul nu mai căută nod în papură decît aşa, de florile mărului.

— Dacă-mi permiteţi să vă întreb — se interesă el — aveţi rachetă volantă ?

— Am, i-am spus scurt.

N-am intrat în amănunte. Dacă i-aş povesti cîtă umblătură am avut pînă să găsesc acea cooperativă meşteşugărească de pe Dealul Stelelor, unde — fireşte, nu cu preţul unei sticle de rom, ci cu al unei pianine mecanice englezeşti şi a şase valuri de pînză de cearşaf ! — cu chiu cu vai mi-au încropit o rachetă la preţ mijlociu (nu prea scumpă), n-aş face decît să urc preţul materialului atomic. Socoteala mea se dovedi a fi bună. Cărbunarul rosti un preţ surprinzător de mic, şi eu i-am numărat banii peşin pe masa de tablă.

— Aţi adus vreun vas ? m-a întrebat.

— Nu, n-am la mine nimic.

— Atunci îmi daţi doi forinţi pentru îmbuteliere.

I-am plătit îmbutelierea.

— N-aveţi nici dop ? m-a întrebat.

N-aveam nici dop.

Oftă. Apoi sfîşie o filă de ziar, o răsuci, şi de bine, de rău astupă cu ea o sticlă murdară de apă minerală. O scosese tot din scrinul acela hodorogit în care vîrîse adineauri romul.

— S-o împachetez ?

— Nu-i nevoie, i-am spus.

— Mai poftiţi şi altădată, spuse cărbunarul şi mă conduse complezent pe trepte pînă sus. Acolo mă întrebă :

— Sper că vă foloseşte în scopuri paşnice ? !

— Bineînţeles, i-am zis.

— Pentru că, ştiţi, păreţi mare meşter în farse, spuse şi mă ameninţă în glumă cu degetul.

O ÎNTÎMPLARE EROTICĂ

ZSOLOZSMAI TRĂIA o zi mare.

Scrisese o cronică despre o dramă de succes pe care toţi o lăudau. El însă arătase că piesa e plină de obscenităţi camuflate, dialogurile sînt pur şi simplu nişte explozii erotice, şi în această atmosferă pansexuală pînă şi cele două jumătăţi de cortină ce cad împreunîndu-se, par a avea între ele o viaţă sexuală.

El, Zsolozsmai, ducea un trai puritan. De pildă, abia dacă-şi văzuse propriul trup. Chiar şi baie făcea îmbrăcat într-o cămaşă de noapte albă şi lungă ; în partea corespunzătoare, cămaşa avea o crăpătură, şi tot acolo era crăpată şi cămaşa neveste-si. Acestui fapt îi puteau mulţumi că pe cei trei copii ai lor îi aduseseră pe lume, ca să zicem aşa, fără prihană.

Cu acest articol Zsolozsmai atinse culmea carierei sale. Se plimba avîntat, aproape plutind, pe strada Rákóczi. Nici că-i păsa că strada era înţesată de gesturi pornografice. De poliţişti care-şi desfac braţele. De stîlpi de afişaj — ptiu ! Şi cine-a văzut cîini mirosindu-se sub coadă, ce poate gîndi despre aceste autobuze cu remorcă ? Şi toate acestea el personal le-ar mai fi înghiţit fără să scoată o vorbă ; dar ceva

mai încolo, în fața vitrinei unui magazin, se opri indignat.

Dincolo de geam ședea o fată tînără, într-un costum de baie bikini *deux pièces*, și ținea în mîini, deasupra capului, o uriașă minge roșie. E drept, fata era de ceară, totuși Zsolozsmai se făcu, din cap pînă-n picioare, pielea găinii.

Constată că goliciunea fetei stîrnește scîrbă. Constată că senzualitatea ei e sporită — dintr-o cauză ascunsă — de faptul că ridică mingea sus, deasupra capului. Și mai constată (oricît ar fi de incredibil) că fata îi face cu ochiul.

În loc să se retragă repede de-acolo, Zsolozsmai ridică stîngaci pălăria. Năucit cum era, uită că a mai salutat o dată, așa că ridică și a doua oară pălăria. La care fata izbucni într-un rîs senzual, scutură de pe ea cartonașele cu prețul, năvăli afară din vitrină și se aruncă asupra lui Zsolozsmai.

Criticul o rupse la fugă, dar nu se putu descotorosi de urmăritoare. O mulțime de pietoni se avîntară după ei, iar în fața Hotelului Astoria se produse o încăierare în masă. Vînzătorul de ziare din colț, crezînd că s-a întîmplat vreo schimbare politică, începu brusc să strige nume de ziare de dinainte de război, cum ar fi „Gazeta Națională“ și „Zorile“. Din asta, zăpăceala spori și mai mult, dar fata în bikini continuă să-și urmărească victima, tocmai pînă la universitate, pătrunzînd pe poartă, apoi pe trepte în sus, apoi înăuntru într-o sală de

cursuri, unde-l întinse lat pe Zsolozsmai pe propria-i catedră, și-i spuse așa :

— Îți pup năsucu' ăsta mic și dulce !

Îl pupă pe Zsolozsmai — un critic distins cu premiul Kossuth ! — drept pe vîrful nasului, apoi se întoarse înapoi în galantar.

ŞTIRI ŞI PSEUDOŞTIRI

SÎNT UN PASIONAT cititor de ziare. Dimineaţa, cînd iau în mînă ziarul proaspăt şi-l parcurg tot, de la prima pînă la ultima pagină, mă bucur ca un copil.

Pentru ce acest interes ? Pentru tot ce s-a întîmplat de ieri încoace, pentru evenimentele de pe cele cinci continente ale lumii. În fond, curiozitatea asta o împărtăşesc sute de milioane de suflete, de vreme ce a luat naştere un amplu aparat de răspîndire a ştirilor, cu o reţea ce îmbrăţişează totul.

Ştirile, care mai de care mai interesante, sînt revărsate pe piaţă de cabluri, reporteri, telefotografii, telestaruri, redacţii, tipografii. Toate acestea înghit sume uriaşe. Zilele acestea mi-am dat seama însă că nu e nevoie cîtuşi de puţin de asta.

Cum s-a născut în mine această idee ?

Am petrecut o lună în străinătate. Foarte curînd am început să simt lipsa lecturii de dimineaţă a ziarului. Pe la sfîrşitul celei de a doua săptămîni mi-a picat în mînă un vechi ziar budapestan în care împachetasem reşoul. Am netezit ziarul. L-am citit. A doua zi l-am citit iarăşi şi iar, de cîteva ori. În timpul lecturii mi-am dat seama că vechile ştiri sînt la fel de interesante ca şi cele proaspete.

Constatarea asta m-a pus pe gînduri. Din moment ce ştirile vechi nu sînt cîtuşi de puţin mai plictisitoare decît cele noi, atunci pare-se că nu interesează atît de mult nici faptul că ceea ce citesc s-a petrecut aievea sau nu. Curiozitatea mea poate fi satisfăcută aşadar şi cu ştiri ireale.

Am făcut o experienţă. Proba a reuşit. În rîndurile de mai jos reproduc cîteva ştiri interesante pe care le-am scos din burtă în numai cîteva ceasuri, fără nici un efort deosebit. Nădăjduiesc că aceste cazuri nepetrecute vreodată vor satisface şi curiozitatea cititorilor mei. Ar fi un eveniment de o extraordinară importanţă.

EVENIMENTE DIN CELE CINCI PĂRŢI ALE LUMII

PAPA ÎNVAŢĂ SĂ MEARGĂ CU BICICLETA

La sfatul medicului, căpetenia bisericii catolice dă ocol în fiecare dimineaţă, călare pe bicicletă, uriaşei pieţe din faţa catedralei Sf. Petru. Pe acest parcurs, în afară de medicul său, îl însoţesc numai şase oşteni din gardă, care cu acest prilej poartă, în loc de coifurile lor greoaie, coifuri albe, volante. Populaţia Romei, ca şi numeroşi excursionişti şi pelerini urmăresc stînd îngenuncheaţi gimnastica de dimineaţă a sfîntului părinte.

UN CAZ MORTAL

Aseară, văduva Kovács Lörincné, pensionară din Óbuda, şi-a făcut, pentru cină, cartofi copţi. N-a apucat să mănînce decît unul, că s-a apucat de burtă şi a murit. La autopsie, în stomacul vîrstnicei femei s-au găsit, în afară de respectivul cartof, un buchet de ghiocei, un aparat de fotografiat Kiev cumpărat dintr-un împrumut la C.A.R., precum şi romanul *Cimitirul de fier vechi*. După opinia medicilor, şi aceste obiecte străine au putut juca un rol în tragicul deces al văduvei.

UN UNGUR ÎN COSMOS

Potrivit unor ştiri încă neconfirmate, maiorul Conrad, pilotul-secund al navei cosmice americane Gemeni IV, ar fi ungur de origine. Tatăl său, care se numea Konrád, a emigrat de la Szabadbattyán, din Ungaria celor „trei milioane de cerşetori". Maiorul Conrad, din forţele aeriene, vorbeşte şi azi bine ungureşte. În cursul lungii sale călătorii cosmice, a fredonat vechiul şlagăr unguresc care începe aşa : „Mon amour, mon amour, inima vreau să ţi-o fur", învăţat încă de la tatăl său.

ŞI-A MÎNCAT PROPRIUL PICIOR

Mendelényi Géza, reprezentantul Centrului de Achiziţii de Lapte şi Produse Lactate, şi-a

mîncat pînă la os carnea de pe piciorul stîng. Faptul s-a petrecut în grădina casei sale din Kispest. Motivul faptei : neplăceri la serviciu.

UN NOU SOI DE BOALĂ A PEPENILOR

Azi dimineaţă în zori Reme Béláné, membră a cooperativei de producţie din Kiskorpás, a fost trezită de nişte vaiete slabe. Conştiincioasa îngrijitoare de plante şi legume, luîndu-se în grabă după glasul auzit, a găsit în grădina de legume a cooperativei un pepene verde ce plîngea, şi pe care salvarea l-a transportat în aceeaşi noapte la spitalul raional. Constatîndu-se că pepenele este proprietatea unei cooperative agricole de stat, medicul-primar Bodrogi, şeful secţiei de chirurgie, a renunţat imediat la călătoria proiectată în Iugoslavia cu IBUSZ-ul. Se pare că va fi nevoie de o operaţie. Telefonul spitalului zbîrnîie întruna, chemat de cooperativele din împrejurime, care se interesează intens de starea sănătăţii bolnavului.

COLECŢIONAR SAU TRAFICANT DE VALUTĂ

Tribunalul l-a condamnat la plata sumei de o mie de forinţi pe cetăţeanul american de origine maghiară Szábó József, domiciliat la Cleveland, care a furat un geamantan de plăcuţe de pe la ascensoarele locuinţelor budapestane,

plăcuțe pe care scria : „Liftul funcționează." Numitul Szabó s-a apărat arătînd că n-a intenționat să facă speculă. Plăcile le-a adunat în scopuri pur personale, pentru colecția sa de ciudățenii și curiozități.

AVÎNT ÎN INDUSTRIA DE MATERIALE SPORTIVE

Ieri, experimentații specialiști în cercetări petrolifere ai Societății de Foraj Adînc din regiunea Dunántul au avut parte de o mare surpriză. Cînd lopățelele turnului de foraj au atins adîncimea de 2 200 de metri, brusc observară o puternică revărsare de gaze. Dar explozia de gaze din adîncuri nu fu urmată de obișnuitul jet de păcură amestecată cu pietre ; în loc de petrol, spre înaltul cerului țîșniră puzderie de pantofi de tenis. Controlorii de calitate ai Fabricii de încălțăminte Dunărea, sosiți îndată la fața locului, constatară că tenișii țîșniți din pîntecul pămîntului corespund întru totul stasului. Se poate spera că produsul descoperit pe calea forajului va acoperi nu numai necesitățile pieței interne, ci că vom putea face față și unui acord, pe linie de comerț exterior, cu Afganistanul.

MIȘCARE REVOLUȚIONARĂ ÎN PARAGUAY

Divizia a 3-a blindată din Asuncion, capitala țării, considerînd solda prea mică, a pornit să ia cu asalt palatul prezidențial. După un scurt schimb de focuri, l-au alungat pe președintele Lopez Burillo, reprezentant reacționar al dreptei, prieten al americanilor, și în locul său l-au instalat pe liderul progresist Aurelio Lapaz. La închiderea ediției ziarului nostru, locuitorii orașului sărbătoresc, printr-o impresionantă retragere cu torțe, acest nou eșec al reacțiunii în America de Sud.

NOUĂ MIȘCARE REVOLUȚIONARĂ ÎN PARAGUAY

Forțele aeriene din Paraguay, care-și solicită solda cuvenită, au lansat un batalion de parașutiști în grădina palatului prezidențial. După un scurt schimb de focuri, aceștia au izbutit să-l alunge pe președintele americanofil de orientare de dreapta Aurelio Lapaz, care își exercitase funcția abia un sfert de ceas. Noul președinte este liderul progresist Lopez Burillo, a cărui victorie populația Asuncionului o serbează printr-o impresionantă retragere cu torțe, care la închiderea ediției ziarului nostru continuă.

*

Nădăjduiesc că știrile de mai sus satisfac pe deplin foamea de senzații a cititorului. În acest fel, întregul aparat de transmis știri, telestarurile, agențiile, cablurile și telexurile ar deveni dintr-o singură lovitură inutile.

Am putea economisi uriaşe sume de bani. Ba le-am putea face vînt şi lucrătorilor din redacţiile ziarelor, căci autorul acestor rînduri s-ar angaja pentru o modestă leafă să asigure presa din ţară cu interesante ştiri false, care să pară proaspete şi demne de crezut.

DISPERARE

ITALIENII, ÎNAINTE de a muri de foame, stîrneau o zarvă asurzitoare. Ceilalţi, de alte naţii, pînă şi francezii, atît de înrudiţi cu italienii, întîmpinau moartea cu resemnare şi lunecau tăcuţi, aproape neobservaţi dincolo, în neclintirea sticloasă şi veşnică. Italienii făceau totul altfel şi trăiau după obiceiurile lor. Noi ăştialalţi, de pildă, dacă se putea, încercam să ne găsim loc pe priciurile de jos ; numai ei le rîvneau pe cele de sus, unde, ce-i drept, era o idee mai cald, dar cum la un anumit grad de extenuare nu mai puteai să tot urci şi să cobori, n-aveai cum să mai ieşi nici măcar să-ţi faci nevoile. Mai presus de orice italienii ţinteau să fie împreună, iar pe priciurile de sus se aşezaseră după nişte complicate împărţiri regionale. De cele mai multe ori se strigau nu pe nume, ci pe numele oraşului natal. Uneori era o adevărată sarabandă de nume de oraşe. Altminteri se comportau absolut normal, cu excepţia zilelor cînd unul din ei îşi dădea duhul. Atunci, brusc se isca o furtună de glasuri şi o foială de se cutremura toată şandramaua. Pesemne că moartea unui om îi tulbura chiar şi-acum ; şi, interesant, nu numai că nu-i înjura nimeni pentru vacarmul ce-l stîrneau, ci, dimpotrivă, toţi îi înconjurau cu un respect tacit.

Într-o seară, tocmai ieşeam din baraca noastră ; în faţa uşii m-am ciocnit de cineva. Era întuneric, dar la puţina lumină împrăştiată de zăpadă mi-am dat seama, după capela ce-o purta, că e un italian.

— Ce intri-n mine, eşti chior ? se răsti la mine.

— După ce mă loveşti în cap, tot tu faci gură ? i-am răspuns furios şi-am dat să plec, dar italianul nu mă lăsă să trec pînă nu-şi culese de jos acel ceva pe care i-l zburătăcisem din mînă. Abia după ce termină, se linişti.

— Unde-ai învăţat italieneşte ? m-a întrebat.

— Nicăieri.

— Totuşi, vorbeşti destul de bine.

— Pentru că am făcut la şcoală latina, apoi am fost un pic şi prin Italia, unde s-a mai lipit cîte ceva de mine.

Am dat să trec mai departe, dar m-a apucat de braţ.

— La Cremona ai fost ?

— Nu.

— Nici la Verona ?

— Acolo, de două ori.

— Nu minţi ?

— Dă-mi drumu' la braţ.

Nu mi-a dat drumul. Cumpănea, privindu-mi faţa, dacă oi fi fost de două ori la Verona. Pesemne a ajuns la concluzia că da, pentru că s-a apucat să mă tragă după el.

— Unde dracu mă tîrăşti ? l-am întrebat.

— Nu mai întreba atîta.

Italianul meu locuia tocmai în fundul barăcii. În colţul acela plutea o duhoare dulceagă, greţoasă, pentru că nici italienii nu-şi dădeau cu plăcere morţii. Ţineam şi noi înăuntru patru-cinci zile cadavrele, căci ori de cîte ori se nimerea să ni se împartă ceva de mîncare, trebuia să ne aliniem şi se făcea numărătoarea celor prezenţi. Cîte capete eram, atîtea porţii primeam ; iată de ce luam de braţ cadavrele şi le înfundam capelele peste ochi. Paznicii nu observaseră niciodată că-i numără şi pe morţi de-a valma cu cei vii. Fireşte, la noi, în partea din faţa barăcii, era mult mai frig, aşa că trupurile neînsufleţite începeau să miroasă mai tîrziu.

— Cremona ! strigă italianul spre priciul de sus. Pavia ! Roma ! Vicenza !

Îi înţeleg destul de bine pe italieni, la fel şi ei pe mine, dar cînd vorbesc între ei, nu pricep o iotă din boscorodeala lor. Nici atunci nu pricepeam ce discută italianul meu cu cremonezul şi cu tovarăşii săi ; sfîrşiră prin a mă invita sus la ei.

— Ai gamela la tine ? mă întrebă cremonezul.

Mi-am rotit privirile. Era atît de întuneric, încît nu mi-am putut da seama decît după mişcările lor ce mulţi sînt în jurul meu.

— N-am.

— N-o ai la tine sau pur şi simplu nu ai ? mă întrebă cremonezul.

— N-am deloc.

Cineva izbucni în rîs.

— Te pomeneşti că oi fi vreun profesor ? ! mă întrebă italianul meu.

— De unde-ai scos-o şi pe-asta ?

— Păi, dacă n-ai nici măcar gamelă !

— Pînă ieri mai aveam.

— Şi ce s-a-ntîmplat cu ea ?
— Se pare că mi-au furat-o, am zis
— Atunci tot profesor eşti !
Gluma asta, că sînt profesor, trebuie să fi avut un succes grozav, căci jur-împrejur italienii rîdeau de mine de se prăpădeau. După ce se potoliră, iar vorbiră ceva între ei, apoi îl auzii pe italianul meu :
— Am vrea să-ţi oferim ceva.
— Ce ? l-am întrebat. Aerul ăsta împuţit ?
Recunosc, nu le dădusem o replică cine ştie ce spirituală, dar oamenii erau acum atît de bine dispuşi, încît orice le spuneam, se ţineau de burtă de rîs. Cineva îmi puse în mînă o gamelă călduţă. Am mirosit-o bănuitor, gîndindu-mă că italienii ăştia veseli vor poate să-mi facă o farsă.
— Mănînc-o liniştit, îmi spuse cremonezul. Are şi carne.
— Ce fel de carne ?
— Ficat, îmi spuse cremonezul. Doar că n-are sare.
Am gustat zeama. Într-adevăr, avea ficat. Dar în timp ce mîncam, mi-am adus aminte de o vorbă pe care-o auzisem apropo de bucătari. Eram mort de foame, totuşi am lăsat lingura din mînă.
— Ce fel de ficat e ăsta ? l-am întrebat pe cremonez.
— Ghici.
— Nu de pisică ? l-am întrebat.
— De ce ar fi de pisică ?
— Am auzit că mîncarea preferată a italienilor e carnea de pisică.

De treaba asta rîseră atît de tare, încît pentru plăcerea celor aflaţi mai departe, italianul meu repetă cu glas tare toată discuţia. A doua oară rîseră chiar şi cu mai multă poftă.
Ficatul era rezistent, ca iasca, şi pe deasupra absolut nesărat, însă mestecam şi malaxam cu atîta forţă, încît aş fi dat gata şi-o bucată de fier, dacă-mi pica în gură.
— Eu unul n-am văzut niciodată vreo pisică pe-aici, am zis.
— Păi, ce să vadă un profesor distrat ? spuse cremonezul.
— Şi nici gust de pisică nu are, am zis.
De data asta se făcu linişte şi toţi mă fixară atenţi.
— Atunci ce gust are ?
— De bucătar, am zis.
Parcă-şi ieşiseră din piele. Se îmbrînceau, se trăgeau unul pe altul, şi cînd oboseau de atîta rîs, ajungea să repete vreunul ce-am spus, că hohotele detunau şi mai abitir. Cremonezul se apucase de marginea priciului, să nu cadă jos.
— Fac pariu — spuse apoi — că nu numai pisici, nici bucătari n-ai văzut !
— Asta aşa e ! am recunoscut.
De văzut, într-adevăr, nu văzusem nici un bucătar. Dealtfel, nu se prea arătau pe la noi. Auzisem că de cînd au început să dispară, nu mai îndrăzneau să iasă din bucătărie decît noaptea şi numai în grup.
— Vă mulţumesc, am zis după ce am golit gamela.

— *Zum Wohl,* îmi spuse italianul meu. Da' nu-i cazul să sufli vreo vorbă despre ficatul ăsta.

— Nu-i suflu nimănui, am zis și-am coborît de pe priciul de sus.

— Vino și mîine seară, te primim cu dragă inimă, îmi spuse cremonezul. Dacă ai un pic de sare, ad-o cu tine.

— Îmi pare rău, dar n-am.

— Adă-ți măcar lingura.

— N-am nici lingură.

— L-ați auzit ? strigă cremonezul. Pînă și lingura i-au furat-o lui dom' profesor !

Iar se puseră pe rîs. Eram deja pe priciul meu, și tot îi mai auzeam pe italieni distrîndu-se grozav pe socoteala mea. Pentru orice eventualitate mi-am înfășurat în niște cîrpe gamela, lingura și puțina sare ce-o țineam într-o sticluță de zaharină și le-am pitit în partea unde-mi puneam capul. Eram condamnați să murim de foame ; ajunsesem numai mîini și picioare, atît eram de slabi, și zadarnic încerca ba unul, ba altul, fiecare cum putea, să se agațe cu ghearele și cu dinții de viață, căci toți lunecam, chircindu-ne, pipernicindu-ne, spre neclintirea sticloasă și veșnică.

MÎNTUITORUL

DIMINEAȚA LA ORA zece scriitorul termină noua sa dramă. Seara mai avea de scris două tablouri dificile. Scrisese toată noaptea. În acest răstimp își făcuse vreo zece cafele și străbătuse cel puțin zece kilometri de colo-colo prin strîmta cameră de hotel. Cu toate acestea, acum se simțea absolut proaspăt, de parcă nici n-ar fi avut trup, și atît de fericit, ca și cînd viața ar fi devenit mai frumoasă, și atît de liber, ca și cînd lumea ar fi încetat să mai existe.

Își mai făcu o cafea. Porni la plimbare pînă la mal. Acolo îl căută pe barcagiu.

— Mă scoți un pic în larg, nene Volentik ? îl întrebă.

— Urcați în ea, îi spuse barcagiul.

Cerul era înnorat, dar nu adia nici o boare de vînt. Lacul era neted și cenușiu și strălucitor ca o uriașă foaie de staniol. Nenea Volentik vîslea cu lovituri iuți dar scurte, cum obișnuiesc pescarii de pe Balaton.

— Ce crezi ? întrebă scriitorul după ce acoperiră o distanță destul de bună. Se poate vedea pînă aici de pe mal ?

— Încă da, spuse barcagiul.

Merseră mai departe. Încet-încet, copacii ascunseră vederii acoperișurile roșii, de țiglă, ale caselor din stațiune. Nu se mai zărea decît

brîul verde al malului şi fumul lăsat de un tren.

— Încă se poate vedea şi-acum ? întrebă scriitorul.

— Da, încă şi-acum, spuse barcagiul. Nu se auzea decît plescăitul lopeţilor ; de pe mal nu mai răzbea nici un sunet. Casele, debarcaderele, pădurile se contopiseră. Marginea lacului arăta ca o linie subţire trasă cu creionul.

— Şi-acum se mai poate vedea pînă aici ? întrebă scriitorul.

Barcagiul îşi roti privirile.

— Nu, pînă aici chiar că nu se mai poate. Scriitorul îşi azvîrli din picioare sandalele şi se ridică.

— Atunci trage lopeţile în barcă, nene Volentik, zise. Am să-ncerc să umblu puţintel pe apă.

BALADĂ DESPRE PUTEREA POEZIEI

PE BULEVARD se afla o cabină telefonică. Uşa ei era deschisă şi închisă des. Oamenii îşi rezolvau treburile, bune sau rele, chemau acasă ori la slujbă, puneau la cale o scurtă întîlnire, cereau bani împrumut de la prieteni sau îşi pisălogeau cu gelozia lor iubita. O femeie mai vîrstnică, după ce agăţă receptorul în furcă, se prăbuşi brusc peste aparat şi plînse. Însă un asemenea caz se nimerea destul de rar.

Într-o dimineaţă senină de vară intră în cabină poetul. Îl căută pe un redactor şi-i spuse aşa :

— Sînt gata ultimele patru versuri !

Şi citi cele patru versuri de pe un petic de hîrtie murdară.

— Vai, ce izbitoare, ce dure sînt ! exclamă redactorul. Ia-le încă o dată în lucru, fă-le ceva mai senine.

Zadarnic protestă poetul. În curînd lăsă receptorul şi plecă.

O vreme nu mai veni nimeni ; cabina stătea goală. Apoi apăru o femeie între două vîrste, neobişnuit de grasă, cu sîni neobişnuit de mari, îmbrăcată într-o rochie de vară cu flori mari. Vru să deschidă uşa cabinei.

Uşa se deschise greu. La început nici nu vru să se deschidă, apoi însă se declanşă în afară atît de brusc şi de tare încît pur şi simplu o catapultă pe femeie în stradă. La următoarea încercare, uşa reacţionă atît de dur încît izbitura ei echivala cu o lovitură de picior. Femeia îşi pierdu echilibrul şi căzu pe spate, peste o cutie poştală.

Pasagerii care aşteptau autobuzul se strînseră buluc acolo. Dintre ei, se desprinse un domn cu servietă, un bărbat cu înfăţişare energică. Încercă să deschidă uşa cabinei, dar primi o lovitură atît de cumplită, încît căzu îndată lat pe pavaj. Se adunară tot mai mulţi pietoni acolo, făcură fel de fel de remarci despre cabină, despre poştă şi despre femeia cea grasă. Unii făcură pe atotştiutorii, chipurile că e vorba de un curent de înaltă tensiune ce trece prin uşă, alţii că femeia cea grasă şi complicele ei au vrut să fure fisele din aparat, dar că au fost descoperiţi la timp. O vreme, cabina le ascultă mută eronatele presupuneri, apoi se întoarse şi porni cu paşi calmi pe bulevardul Rákóczi. La colţ, unde semaforul tocmai era pe roşu, cabina se opri şi aşteptă.

Oamenii se holbară la ea, dar nu spuseră nimic : la noi, oamenii nu se miră de nimic, cel mult de un lucru normal. Sosi autobuzul, luă călătorii, iar cabina îşi văzu de drum mai departe, de-a lungul bulevardului Rákóczi, în după-amiaza aceea zăpuşitoare, de vară.

Ici-colo privea galantarele. Zăbovi prin faţa florăriei, cîţiva o văzură intrînd într-o librărie,

dar poate că or fi confundat-o cu altcineva. Într-o bodegă de pe o străduţă lăturalnică dădu de duşcă un rom mic, apoi se plimbă pe malul Dunării şi se duse pe insula Margareta. Lîngă ruinele vechii mînăstiri zări o altă cabină telefonică. Se plimbă mai departe, apoi se întoarse, trecu în cealaltă parte a aleii şi începu să schimbe priviri cercetătoare dar insistente cu cabina cealaltă. Mai tîrziu, cînd se mai întunecă, dădu buzna într-un strat de flori, printre trandafiri.

Ce s-o fi întîmplat, ce nu lîngă acele ruine, nu mai putem şti, pentru că luminaţia pe Insulă e foarte slabă. Dar a doua zi, trecătorii matinali observară că acea cabină din faţa ruinelor e împodobită toată cu trandafiri roşii, iar aparatul funcţionă toată ziua anapoda. De cealaltă cabină, nici urmă nu mai era.

Ea părăsise încă din zori Insula şi trecuse în Buda. Urcase pe dealul Gellért, de acolo tîrîşgrăpiş se căţărase pe vîrful stîncos al Trei Hotarelor, apoi coborîse la poale şi o luase pe şoseaua naţională.

Nu mai fu văzută niciodată în Budapesta.

*

Mult în afara oraşului, dincolo pînă şi de ultimele case ale Văii Reci, însă binişor mai încoa de comuna Nagykovács, există o pajişte cu flori sălbatice. E atît de mică, încît un prunc o poate înconjura alergînd fără a obosi, şi ascunsă între nişte copaci înalţi, cu trunchiul gros, ca un ochi de mare. E prea mică chiar şi pentru a merita să fie cosită ; din pricina asta,

pe la mijlocul verii iarba, florile şi bălăriile cresc acolo pînă la brîu. E locul unde cabina şi-a găsit sălaş.

Excursioniştii care nimeresc duminica pe-acolo se înveselesc foarte la vederea ei. Îi apucă cheful să-i facă o farsă cuiva care doarme încă buştean, sau le trece prin cap să telefoneze vecinului să pună sub preş cheia uitată în uşă. Intră în cabină — care stă un pic înclinată în pămîntul moale — şi în timp ce florile sălbatice, cu cozi lungi, se apleacă înăuntru curioase, ei ridică receptorul.

Aparatul însă nu le face legătura. În loc de asta, în receptor răsună patru versuri, abia auzite, ca o vioară cu surdină... Aparatul nu restituie fisa, dar nimeni nu s-a plîns încă din pricina asta.

1951

UN GRUP DE PROFESORI ÎN FAŢA COMPLETULUI DE JUDECATĂ

TRIBUNALUL DIN Budapesta a pronunţat azi sentinţa în procesul lui Kaska-Kun Géza, fost profesor universitar, şi a şaisprezece colaboratori ai săi aflaţi sub aceeaşi acuzaţie. Profesorul de notorietate europeană şi banda sa (eminenţi fizicieni, lingvişti, astronomi, istorici, ciberneticieni, precum şi dansatoarea Schleinz Zsófia în vîrstă de 24 de ani, care sub numele de La Paloma execută dansul buricului la localul de noapte numit Damasc), au fost trimişi în faţa instanţelor judecătoreşti sub acuzaţia de a fi scris, redactat şi răspîndit, sub titlul *Marele lexicon maghiar,* o „operă“ în două volume colcăind de minciuni, în care fiecare cuvînt-titlu e o născocire necorespunzătoare realităţii, şi care nu poate decît să inducă în eroare pe cititor.

Apărarea s-a referit la viaţa lipsită de antecedente penale a celor în cauză, apoi la recunoscuta lor activitate ştiinţifică. A încercat să demonstreze că, la un nivel atît de înalt, cunoştinţele profesionale pot duce la antipodul lor. Însă completul de judecată n-a luat în considerație decît circumstanţa atenuantă că falsificatorii lexiconului n-au tras nici un folos de pe urma editării cărţii.

Față de acestea, procurorul a socotit drept circumstanțe agravante înalta cultură și succesele științifice ale acuzaților. A citat cîteva cuvinte-titlu din *Marele lexicon maghiar*, apoi a dat citire unor fragmente. Oamenii de știință, scriitorii și alte persoane prezente pentru a judeca faptele obiectiv, au dat glas indignării prin exclamații sonore precum „Ha-ha“ și altele.

Reproducem pe această cale cîteva mostre.

Krüger Dónát (1770—1854), vestit mineralog de origine maghiară. A stabilit primul particularitățile minereului numit *viturbit*. Mai tîrziu a stîrnit senzație răpind din grădina zoologică din Frankfurt o femelă de mosc cu care s-a însurat. Tînăra pereche s-a stabilit la Londra, în cartierul săracilor, și prin faptele lor caritabile au adus cinste științei mineralogice din Ungaria.

Budapesta, 1.800.000 locuitori, așezare întemeiată în 1776 de meșterul țesător Antal Valero, pentru a pune bazele unei fabrici de mătase, care mai tîrziu a și fost clădită, după planurile lui Hild, pe strada Valero. Restul n-a reușit.

literatură, izvor termal existent în hotarele comunei Deocheați, pe o pajiște mocirloasă pentru păscut gîște. Are un efect remarcabil asupra tulburărilor provenite din indigestie și climax ; efectul asupra inflamațiilor de prostată e îndoielnic. Cei născuți cu tichie de mărgăritar o beau cu paiul, oamenii sănătoși se aleg cu mîncărimi.

Zelk Zoltán (n. 1906), ciorcîrlie laureată cu premiul Kossuth.

fleică, specie decadentă a antropofagiei. Pot fi invitați și oaspeți, nu-i nici o rușine.

Ungaria, idee fixă. (Med. : „fixa idea“.) Are zece milioane de locuitori. După unele știri mai noi, e vindecabilă, deși... ar pierde mult din farmecul ei.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770—1831), student german în filozofie, tatăl mai multor copii (hegelieni). În urma unor tulburări de echilibru, n-a știut unde e sus și unde e jos, astfel că a trebuit întors și repus pe picioare.

Jókai Mór (1825—1904), copil-minune din Komárom, care într-o noapte, cînd avea doisprezece ani, a visat anticipat hîrtia de celofan. El a descoperit și cuvîntul *Mór,* care de atunci a devenit prenumele preferat de antifasciști.

reprezentație teatrală, în străinătate ocupație serală, pentru care nu avem un corespondent maghiar. (Germ. : „Zerstreuung“, fr. : „distraction“, în maghiară, dispărut din uz, „szórakozás“.) Manifestare artistică populară plăcută. La noi, e o specie a morții fără suferință (Vezi și : *euthanasia).*

Razsód Mihály (1897—1964), curier poștal, apoi, pînă la pensionarea sa, om de serviciu. N-a făcut nimic deosebit. Așa cum reiese în unanimitate din monografiile scrise despre el, n-a avut niciodată ambiții literare. A fost înmormîntat după ce i s-a adus ultimul omagiu în sala mare a Parlamentului.

Alsó Dabas, (Dabasul de Jos), așezare cooperatist-agricolă cu 2 700 locuitori, centru de cooperativă agricolă de producție. E clădit pe lagune, în urma faptului că dabasenii de sus ce-și

căutau salvarea din fața hunilor n-au găsit refugiu pe uscat. E tăiat în două de Canale Grande. În somptuoasa clădire a primăriei de pe vremuri (așa numitul Palat al Dogilor), azi funcționează un incubator pentru pui de găină. Gara orașului : Mestre. (Bufet.)

Completul de judecată l-a condamnat pe Kaska-Kun la opt ani, iar pe fiecare din colaboratorii săi la cîte un an și jumătate de pierdere a libertății. Schleinz Zsófia a fost achitată, în urma dovezilor demne de încredere că n-a știut în ce scop a fost executat acel nud care a servit la ilustrarea a cca. 75 de cuvinte-titlu din *Marele lexicon maghiar*. (Printre altele : Încoronarea reginei Victoria a Angliei ; Codicele de legi al lui Hamurabi ; Kossuth Lajos îngropînd Sfînta Coroană ; Castor și Pollux etc.).

Sentința nu e executorie.

ADESEA NE ÎNȚELEGEM PERFECT PÎNĂ ȘI ÎN CELE MAI COMPLICATE LUCRURI, PENTRU CA ÎN PROBLEMELE DE-A DREPTUL SIMPLE SĂ NU NE ÎNȚELEGEM DEFEL

— SĂRU-MÎNA. Aș putea închiria niște saltele pneumatice ?

— Ce-ați zis ?

— Poate-am greșit ? ! Mi s-a spus că chioșcul ăsta verde e standul cu articole de plajă al Ministerului Comerțului Interior.

— Da, e standul cu articole de plajă al Ministerului Comerțului Interior. Dar noi nu închiriem decît șezlonguri, schiuri de apă și saltele pneumatice.

— Excelent ! Noi am avea nevoie de două saltele pneumatice.

— Zău dacă înțeleg ce spuneți ! Sprechen Sie Deutsch ?

— Nicht deutsch.

— Știu puțin franțuzește. Vu sprechen fransé ?

— Nicht fransé.

— Atunci, pe ce limbă se poate-nțelege omul cu dumneata ?

— Din păcate, numai pe ungurește.

— Asta-i bună ! Atunci de ce nu vorbești ungurește ?

— Păi cum Dumnezeu vorbesc ? ! Sînt ungur, m-am născut ungur, nu știu decît ungurește. Cît e taxa de închiriere pentru saltele ?

— Știi ce ? Nu încerca dumneata să mă iei peste picior cu vorbăria asta. Sînt studentă-n anul trei la istorie și filozofie, și dacă m-am angajat aici în vacanța mea de vară, o fac ca să strîng un ban de buzunar.

— Ai făcut bine.

— Juma de zi lucrez, juma de zi fac plajă. Și dacă te interesează, uite-l colo pe iubitul meu, — e în lotul național de lupte.

— De ce-mi spui asta pe un ton atît de ironic ?

— Pentru că aici nu se închiriază decît șezlonguri, schiuri de apă și saltele. Dacă dumitale-ți umblă mintea la altceva, atunci ai dat-o-n bară.

— Nu-mi umblă mintea la altceva. Nu vreau decît să închiriez două saltele, te rog crede-mă.

— Bei uns ist vollkommene Glaubensfreiheit.

— Ce-ați spus acum ?

— Că la noi libertatea religioasă nu-i interzisă. Străinii obișnuiesc să întrebe dacă poate omul să meargă la slujba divină.

— Stai o clipă, dumneata ai învățat logică, nu ? Hai să-ncercăm să discutăm logic.

— Ce limbă ciudată vorbești ! Păi, și ungurește tot așa se spune : logic.

— Acum, dac-a venit vorba de libertate religioasă... Dacă-mi permiți să te întreb, dumneata crezi în Dumnezeu ?

— Numai cum înțelege Kirkegaard : în extaz. Înțelegi la ce m-am referit ?

— Aproximativ. Cum s-ar spune, să plutești deasupra unei prăpăstii de 70 000 de leghe și totuși să poți fi fericit... Cunoști pe Teilhard de Chardin ?

— Nu era obligatoriu, dar am citit două din cărțile lui, în nemțește.

— Și ce părere ai ?

— La început m-a dat gata. Am zis, băieți, iată geniul modern... Dar apoi, tocmai în problema-cheie, cînd se-apucă să compare religia cu știința, pur și simplu dă în gropi.

— Interesant. În mare, cam asta-i și părerea mea. Dar dacă ne înțelegem atît de frumușel unul pe altul, de ce nu ne-am pune de acord și cu fleacurile astea de saltele ?

— Vulé vu să închiriați kelkșoz ?

— Ei poftim ! Cu toate că amîndoi sîntem în stare să judecăm și normal. Știi ce ? Hai să îngustăm sfera. Ce-ai zice dacă aș cere două șezlonguri ?

— Vă stau la dispoziție. Avem șezlonguri cu umbrar și fără umbrar.

— Foarte bine. Ei, și-acum... ce fel de schiuri de apă aveți ?

— Trei dimensiuni. De care doriți ?

— De nici un fel. De fapt, aș dori două saltele.

— Două ce ?

— Straniu ! După cîte văd, e singurul cuvînt pe care nu-l putem pricepe nici în ruptul capului.

— Ce cuvînt ?

— Ăsta compus. Saltea pneumatică. Saltea știi ce înseamnă ? Saltea de pat ? Saltea de canapea ?

— Păi sigur.

— Și pneumatică ?

— Mă rog, doar n-oi fi tîmpită !

— Atunci, ia să le alăturăm. Dă-mi două saltele pneumatice.

— Cred că e vorba de-o eroare. Eu nu închiriez decît șezlonguri, schiuri de apă și saltele.

— Scuzele mele, domnișoară.

— Mă rog, nu face nimic.

— La revedere.

— Cu bine.

O LALEA CE ȘI-A PIERDUT MINȚILE

CINE-AR FI crezut ?

Nu se plînsese niciodată, se bucura de o sănătate de fier, de șapte ani bulbul îi dădea floare, acolo în geamul profesorilor pensionari. Era tocmai în plină eflorescență, în urmă cu o seară își polenizase frumușel stigmatul, apoi își petrecuse noaptea dormind bine. Iar la cinci dimineața — florile se scoală devreme — s-a aruncat în stradă, de la geamul etajului IV.

Întîi, poliția porni de la presupunerea că cineva îi făcuse vînt cu intenții criminale. Îi interogă pe profesori, care însă respinseră acuzația. Dimpotrivă, declarară, o udau, o iubeau, și pur și simplu o bociseră pe biata lor lalea. Locatarul de sub ei, un locotenent-colonel, le întări declarația. După cîteva zile, cercetările fură sistate.

Laleaua sinucigașă era roșie, un roșu cardinal, avea o fire închisă, potrivit mărturiilor celor din jur trăia o viață retrasă, așa că nu putea fi victima unei deziluzii sau a unui șoc sufletesc. Și-atunci, ce a determinat-o să-și pună capăt zilelor ?

Motivul fu descoperit abia după două luni, cînd soția locotenent-colonelului, făcînd curat, găsi în balconul lor scrisoarea de adio lăsată de lalea. O duse la etajul IV, unde profesorul citi rîndurile așternute cu litere încîlcite.

„Cînd veţi citi aceste rînduri, nu voi mai fi în viaţă. Domnule profesor, dragă tuşică Irma, vă cer iertare, dar nu am altă alegere. Nu mai vreau să fiu lalea.“

— Da' ce-o fi vrut să fie, sărăcuţa de ea ? întrebă tuşa Irma.

— Asta n-a mai scris-o, răspunse profesorul pensionar.

— Auzi ! O lalea ! exclamă tuşă Irma, clătinînd din cap. Zău dac-am mai pomenit aşa ceva!

TESTARE DE CARACTER

AM COBORÎT DIN maşină la fîntîna cu roată, pentru că de acolo nu mai erau decît vreo sută de paşi pînă la poarta fabricii. Fabrica era înconjurată de dealuri, pe dealuri se zăreau vii, păduri, luminişuri ; în luminişuri stîlpi cu cabluri de înaltă tensiune.

În provincie pînă şi fabricile sînt păzite de cîte un cîine, ca la cîmp tarlalele cu cartofi. De cînd m-a zărit, cîinele s-a şi înfuriat şi a ţîşnit din ghereta portarului repezindu-se la mine cu spume la gură, sticlindu-şi colţii şi lătrînd. La jumătatea drumului s-a oprit şi, înclinîndu-şi capul într-o parte, şi-a ochit locul unde socotea să mă muşte.

Eu am mai fost muşcat de un cîine ciobănesc, ce-i drept cîinele unui prieten, rasă ciobănească pură. M-am oprit şi cumpăneam oare cum muşcă un ciobănesc din ăsta străin, o corcitură din asta, un amestec de rase, din care numai o infimă parte e ciobănesc — cea mai mare e sete de sînge, furie ascunsă, prefăcătorie, foame de prigoană. M-am uitat la cîine şi m-am retras.

M-am urcat la loc în maşină. A condus-o pînă în faţa porţii fabricii. Cînd am coborît din ea, cîinele s-a apropiat. Venea dînd din coadă, cu

genunchii înmuiaţi. Mă privea cu entuziasm. Văzuse că am maşină ; şi-a ridicat capul să-l scarpin.

L-am scărpinat pe după ureche.

„Vierme corupt !“ mi-am zis.

„Vierme corupt !“ şi-a zis şi ciobănescul.

MEMORIALUL UNEI BĂLTOACE

LA 22 MARTIE 1972 a plouat toată ziua şi eu m-am adunat într-un loc extrem de plăcut. Mi-am şi notat : în Budapesta (capitala Ungariei), în faţa casei cu numărul 7 din strada Drava, sectorul XIII, într-o surpătură a trotuarului.

Acolo mi-am dus frumos-frumuşel traiul. Mulţi au călcat în mine, apoi m-au înjurat şi blestemat uitîndu-se în urmă, m-au onorat cu cuvinte cam tari, pe care nu le mai aştern aici. Am fost două zile băltoacă, răbdînd fără o vorbă urîtă jignirile ce mi s-au adus. Aşa cum se ştie, pe 24 a ieşit soarele. O, ce paradoxală e existenţa ! M-am zvîntat tocmai cînd s-a făcut vreme frumoasă !

Ce să mai scriu ? M-am comportat bine ? Sau ca un tembel ? S-au aşteptat la altceva din partea mea cei de pe strada Drava numărul 7 ? Acum însă e indiferent, totuşi n-ar fi rău de ştiut, de vreme ce se vor mai aduna acolo şi după mine alte băltoace. Noi avem o viaţă foarte scurtă, zilele ne sînt numărate, şi în timp ce-mi trăiam eu traiul acolo jos, a şi crescut o nouă generaţie pusă pe fapte, plină de vise, dornică de treburi mărețe, o băltoacă potenţială, şi mă tot trag de limbă, mă macerează, să afle ce-i poate aştepta în acea surpătură atît de promiţătoare.

Eu însă am fleşcăit doar două zile-n cap şi pe temeiul acestora nu pot spune decît atîta : e un fapt şi o realitate că limbajul e aspru, strada respectivă e largă şi, ca un făcut, soarele iese cînd nu trebuie, dar cel puţin nu eşti silit să te scurgi în canal... Hei, ce găuri, ce surpături grozave ! Ce ţevi sparte ! Ce gropi în plină stradă ! Mare lucru în zilele de azi ! Tineri, dacă mă ascultaţi, înainte ! Direcţia strada Drava !

GEMENII DIN ÓBUDA

PRESA

La maternitatea Spitalului din Óbuda s-a petrecut un eveniment de interes universal. O femeie de serviciu dintr-o fabrică a adus pe lume, fără nici o pregătire prealabilă, trei gemeni, şi pe deasupra legaţi între ei la umeri. Cu acestea, marea senzaţie a secolului trecut, fraţii siamezi, a devenit un fapt fumat, pentru că erau numai doi, pe cînd gemenii din Óbuda, spre veşnica glorie a mamelor maghiare, sînt trei.

Spitalul a fost pur şi simplu asaltat de curioşi. Mormane de cadouri şi urări de bine au înconjurat-o pe mama care — împreună cu nou-născuţii ei — se bucură de cea mai perfectă sănătate.

TELEVIZIUNEA

Cu prilejul naşterii celor trei gemeni din Óbuda, Televiziunea şi-a întrerupt emisiunea, pentru a transmite telespectatorilor marea veste, apoi a prezentat Foişorul de Foc din Óbuda, ca şi bazinul de decantat apele de dejecţie din acelaşi cartier, a cărui construcţie continuă într-un ritm nestăvilit.

Speakerul i-a avertizat pe telespectatori asupra manifestărilor de bucurie excesive şi i-a îndemnat pe locuitorii ţării să-şi păstreze calmul necesar.

DECLARAŢIE

Tuturor acelora care cu ocazia naşterii celor trei fii ai mei gemeni mi-au urat noroc sau m-au copleşit cu vreun cadou, le mulţumesc pe această cale. Firbeisz Lajosné.

EXPERTIZA MEDICALĂ

Naşterea aşa-num. „gemeni din Óbuda" a dat ocazie la numeroase zvonuri. Ici-colo se şi vorbeşte de patru sau chiar mai mulţi copii. Faţă de aceste zvonuri naţionaliste, noi, lucrătorii maternităţii, considerăm ca o datorie a noastră cetăţenească să limpezim apele. E un fapt şi o realitate că s-au născut trei copii legaţi organic între ei, dar aceasta nu e ceva extraordinar, se poate întîmpla şi în Uniunea Sovietică sau în altă ţară socialistă. Trebuie să ni-i imaginăm ca şi cum cineva, în timp ce joacă poker, are trei aşi în mînă, cu deosebirea că aceşti aşi sînt lipiţi între ei. Dealtfel, nimeni din secţia de maternitate n-a încurajat-o pe mamă să rişte o naştere atît de extravagantă.

DECLARAŢIE GUVERNAMENTALĂ

Faptul că ştirile privitoare la gemenii din Óbuda au degenerat în exagerări pornite din rea-credinţă a fost înfierat la locul cuvenit. Guvernul a numit o comisie de cercetare care a stabilit că în Óbuda nu s-au născut trei gemeni, ci numai un copil normal de sex masculin, de umărul căruia e lipit organic jumătate dintr-un alt copil normal de sex masculin. Faptul nu prezintă nimic ieşit din comun, şi ca atare politica guvernului rămîne neschimbată, construim în continuare autostrada Budapesta-Viena şi rămînem fideli aliaţilor noştri.

CONVORBIRE PRIETENEASCĂ

Asociaţia Naţională a Femeilor a invitat-o pe Firbeisz Lajosné în scopul de a se lămuri cîţi copii de sex masculin a născut de fapt.

Micul dejun, desfăşurat într-o atmosferă prietenescă, s-a prelungit pînă la orele serii, datorită faptului că Firbeiszné — dintr-o timiditate explicabilă la o mamă — a recunoscut numai după îndelungi discuţii şi insistente îndemnuri că toată viaţa a suferit de ochi, văzînd dublu. Dar apoi a rîs ea însăşi cu poftă, cînd a recunoscut că văzuse dublu nu numai pe copiii ei, ci şi muntele Gellért, şi credea că în Ungaria există două Asociaţii de femei, ba mai mult chiar, două partide.

SCRISOARE CĂTRE REDACȚIE

Sînt mamă de un copil și jumătate. De ce mi se cere să iau pentru el două abonamente de tramvai și de ce trebuie să iau o cantitate dublă de manuale școlare cînd eu nu am doi copii, ci numai unul și jumătate ? Și de ce nu se fabrică sticle de jumătăți de kilogram de vișinată pentru jumătatea mea de copil, care-i mort după așa ceva ?

DECIZIE

Vă comunicăm că cererea dvs. de înscriere la facultate a fost respinsă, întrucît studiile dvs. de pînă acum, ca și rezultatele examenului de admitere ne amenință cu pericolul ca datorită capacității dvs. ieșite din comun să treziți un sentiment de inferioritate în acei studenți de rînd care nu posedă decît un singur creier.

COMUNICATUL POLIȚIEI

Un tînăr în vîrstă de douăzeci de ani și-a părăsit locuința din Óbuda într-o stare sufletească disperată și de atunci nu a mai dat nici un semn de viață. Descrierea persoanei : Un ochi albastru ; o jumătate de gură cu dinți sănătoși,fața : un semicerc normal. Semne particulare : îi lipsește cealaltă jumătate.

MICA PUBLICITATE

Tînăr cu înfățișare normală, judecată medie, foarte dezamăgit după pierderea a doi frați, caută cunoștința unei fete tinere care ar dori să răspundă cu sentimente obișnuite unor sentimente obișnuite. Consens : „Nimic ieșit din comun."

Locuri comune

COPIII NOȘTRI

A FOST ODATĂ o văduvă săracă, și femeia avea doi feciori frumoși. Unul din ei, cel mare, s-a tocmit pe un vapor, care avea prima rută în Oceanul Pacific. Ce s-o fi întîmplat, ce nu, n-avem de unde ști, căci nimeni nu i-a mai dat de urmă.

Fratele mai mic a rămas acasă. Pînă cînd o dată maică-sa l-a trimis la farmacie (șase case mai încolo), și nu s-a mai întors niciodată. I s-a pierdut și lui urma, pe veci.

E un caz real.

Numai că în basme, văduva are de obicei trei feciori. Și întotdeauna cel de-al treilea își află fericirea.

SUPRAVIEȚUIRE

FUSESE CONDAMNAT la închisoare pe viață ca inculpat secundar într-un mare proces politic ; șase ani îi și executase, și nu oricum, ci izolat într-o celulă și nevinovat. Pe tovarășii săi închisoarea îi dăduse gata pe rînd, lovindu-l pe fiecare în punctul său cel mai vulnerabil, ba la inimă, ba la plămîni, ba în echilibrul sufletesc.

El, cu structura sa nervoasă atît de sensibilă, abia după șase săptămîni avu o criză de plîns. Dar cînd plîngea el mai nestăvilit, zări pe masă o furnică. Apariția asta îl făcu să uite pînă și de plîns.

O urmări îndelung cum se lupta să care o firimitură de pîine. Apoi, cu vîrful unghiei începu să tot împingă mai încolo firimitura. Petrecu toată dimineața plimbînd furnica de jur-împrejur pe tăblia mesei.

Seara vîrî furnica într-o fiolă goală și a doua zi o sili să se urce pe un băț de chibrit. Își dădu în curînd seama că mica vietate poate fi dresată mult mai ușor cu o mică așchie de lemn decît cu firimituri ; și într-adevăr, după opt luni de zile izbuti s-o obișnuiască pe furnică să se dea în leagăn pe două bețe de chibrit așezate cruciș. Bineînțeles, acel umblet șovăitor de colo-colo, nu putea fi decît cu oarecare îngăduință

numit „dat în leagăn", dar chiar şi acest rezultat îl făcu fericit.

După trei ani, pentru purtarea sa exemplară, i se acordă în mod excepţional dreptul de a cere hîrtie, creion şi cărţi de citit. El însă refuză asta, cu demnitate şi mîndrie ; furnica lui deja ştia să rostogolească repede un bob de mac provenit din cozonacul ce li se dăduse în seara de Crăciun. Dar nici acest număr de atracţie nu-l mulţumi, pentru că el putea fi încadrat între limitele existenţei unei furnici. Neobişnuitul ar începe de acolo de unde ar putea dresa furnica să stea în două picioare... Treaba asta îi răpi un an şi jumătate, dar reuşi.

După alţi doi ani i-au adus la cunoştinţă discret că în scurtă vreme va fi reabilitat şi pus în libertate. Pînă atunci izbuti să pregătească şi numărul cel mare : furnica, stînd în două picioare, azvîrlea în sus bobul de mac, apoi îl apuca din cădere. Cu alte cuvinte, putea afirma — iarăşi cu puţină bunăvoinţă — că o învăţase să se joace cu mingea !

— Daţi-mi o lupă, le ceru băieţilor săi, zîmbind cu înţeles, după prima cină luată în sînul familiei. Am o furnică dresată !

— Unde ? îl întrebă nevastă-sa.

Răsuciră fiola în toate părţile. O cercetară cu lupa, o ridicară la lumina lămpii, dar nici urmă de furnică. Şi, partea cea mai ciudată : n-o mai vedea nici el.

CHIFTEA

AMESTECĂM ÎN carnea tocată ouă, chifle muiate în lapte, sare, piper, iar din preparatul astfel obţinut facem chiftele, pe care le prăjim în untură sau untdelemn.

Atenţie ! Pentru noi, vietăţile mamifere, problema dacă noi tocăm carnea sau, dimpotrivă, noi sîntem tocaţi, nu e cîtuşi de puţin secundară.

ȘTAMPILĂ

ORGOLIU PROFESIONAL

EU UNUL SÎNT cioplit din lemn tare !

Știu să mă stăpînesc.

Nimic, absolut nimic nu s-a putut observa pe fața mea, deși toată munca mea dîrză de ani și ani, recunoașterea capacităților mele, tot viitorul meu atîrnau de-un fir de ață.

— Sînt artist-imitator, am zis.

— Ce știi să faci ? m-a întrebat directorul.

— Imit glasul păsărilor.

— Din păcate — a dat el din mînă — chestia asta-i demodată.

— Cum adică ? Uguitul turturelei ? Ciripitul vrăbiilor ? Glasul pitpalacului ? Țipătul pescărușului ? Trilurile ciocîrliei ?

— Perimate, a rostit plictisit directorul.

Treaba asta m-a durut. Dar cred că nimic nu s-a observat pe fața mea.

— La revedere, am zis politicos și demn, apoi mi-am luat zborul pe fereastra larg deschisă.

NOI ŞI CU CE-OM MAI FI

SE ŞTIE CĂ scările imobilelor din Budapesta sînt insuficient luminate şi asta pentru că administraţiile respective nu aprobă — desigur, din economie — decît becuri de 40 de waţi. Îndată ce se întunecă, toate obiectele se văd ca în ceaţă, şi nu mai ştii dacă persoana pe care-o întîlneşti e băiat sau fată.

Poate că şi această semiobscuritate a contribuit ca un locatar pe nume Markstein Attila, virtuozul pianist specializat în Bach, fredonînd în gînd o frumoasă fugă, brusc nu mai ştiu dacă se află la parter sau a şi ajuns la etajul doi. Drept care deodată se porni să alerge în sus şi-n jos, şi în timp ce alerga aşa, la turnanta de la etajul întîi se ciocni de sine însuşi.

Nu se sperie. Ştia că nici vorbă nu poate fi de schizofrenie, de vreme ce nu conştiinţa, ci trupul i se dedublase. Gemu — însă numai pentru că, grăbind în jos, îşi trăsese un şut în fluierul piciorului şi urcînd intrase cu capul în propriu-i stomac.

— Pardon ! rosti cu binecunoscuta-i politeţe. Eu sînt de vină.

— Ce vorbă-i asta ? Eu unul te-am văzut din timp, te-am zărit venind în sus şi cotind.

— Prea tîrziu, desigur.

— Aveam timp berechet s-o iau mai încet, dădu din mînă Markstein cel de pe treapta de sus. Numai că eu, în loc să te ocolesc, te-am mai şi scuipat între ochi.

— Intenţionat ? exclamă surprins jumătatea mai blajină. Nu pentru că te-am izbit în stomac ?

— Încă n-ar fi fost cazul să pun mîna pe cuţit doar pentru atîta !

— Scuipatul mi l-am şters, iar cuţitul ţi l-am luat din mînă răsucindu-ţi încheietura. Mi-am dat seama îndată că eşti o fire impulsivă, domnule.

— Asta numeşti dumneata fire impulsivă ? exclamă ironic Markstein cel de sus. Toţi bunicii mei au fost alcoolici. Toţi patru. Se zice că şaptezeci la sută din urmaşii de acest gen ajung delincvenţi.

— Un fleac de scuipat nu se numeşte delict. Vinovat sînt numai eu, pentru că nu mi-am cerut scuze de la dumneata.

— Markstein, Markstein, n-o face pe sfîntul! Cînd mă înfurii, sînt în stare să dau cu capul de pereţi şi-un prunc de ţîţă.

— Dumnezeule ! Păi, de-alde ăştia au făcut fascismul !

— Afară de asta, o terorizez cu dragostea pe maică-mea, femeie în vîrstă, continuă cu maliţie unul din Marksteini, adresîndu-se celuilalt. În schimb, dumneata nu ştii nici măcar dacă Oedip se bea sau se mănîncă !

— Domnule, acum aud pentru întîia oară cuvîntul ăsta !

— Nu-i nici o nenorocire. Dar e cazul să te obişnuieşti cu gîndul că eu sînt acel monstru ce zace-n dumneata. Dumnezeu să te ajute.

Ce se poate face într-o asemenea situaţie ? Să te obişnuieşti cu gîndul. Fireşte, treaba asta nu merge uşor, mai ales cînd e vorba de un om care pînă atunci se umpluse total pe el însuşi (ori cel puţin aşa credea). Vorba ceea : nu mai încăpea în el nici un ac. Numai că în faţa realităţii n-ai ce face ! Markstein Attila se revoltă cît se revoltă, dar pînă la urmă se resemnă, împăcîndu-se cu el însuşi. Că aşa e omul — suportă orice.

Însă, ce se petrecu marţea viitoare ? O surpriză !

Markstein (amîndoi) se pomeni trezit din gînduri de o voce care cînta. Constată, uluit, că el însuşi cîntă. Dar ce anume ? !

Nu Bach. Nici măcar Buxtehude. Cu o ghitară în mînă, urla o melodie siropoasă, lascivă, insuportabilă pentru urechea sa rafinată. Urla cît putea, ca un şacal :

Dulce-i viaţa şi frumoasă,
Numai miere, drăgăstoasă
Cînd te strîng în braţe tare,
Ay ay ay în braţe tare !

Sări ca ars. Şi ăsta-i tot el ? Că doar are şi pielea o limită, doar nu s-o putea întinde la nesfîrşit !... Cu cîţi trebuie să mai împartă învelişul ăsta strîmt ? Cu al cîtelea eu ?

AUTOCONTROL

LA ÎNCEPUT FU doar o părere, ceva cam ca un abur plutindu-i prin faţa ochilor. Sau un văl ? Sau poate ceaţă ?

— Ce Dumnezeu are oglinda asta ? o întrebă pe femeia de serviciu.

Femeia şterse cu o cîrpă luciul oglinzii.

— N-are nimic. Nici măcar praf...

Şi, într-adevăr, o bună bucată de vreme nu se mai aburi. Apoi într-o zi, cînd de mult uitase cu desăvîrşire de acel abur, observă pe neaşteptate un peşte ce înoată în spatele oglinzii. Putu chiar stabili că era un crap de vreun kilogram şi jumătate, un aşa-numit crap de baltă, cu tot trupul acoperit cu solzi.

Duse oglinda de-i îngroşară stratul de amalgam, şi iar avu pace cîţiva ani. Apoi — dar asta nu se produse brusc, ci cu încetul, abia sesizabil — chipul său din oglindă începu să devină independent. De pildă, clipea o dată scurt, cînd el putea să jure că nu clipise. Sau strîmba din nas, sau îşi umfla bucile gurii ş.a.m.d. Îl chemă telefonic pe medicul de circumscripţie şi-l întrebă dacă a mai avut vreun caz asemănător.

Avusese tot felul de cazuri, îl informă medicul, şi-i recomandă soluţia cea mai la-ndemînă, şi anume să nu se mai privească în oglindă.

Uşor de zis, dar greu de făcut, cînd tot timpul te urmăreşte gîndul că în oglinda aia se petrece ceva ! Totuşi, evită să se uite, deşi-l rodea al dracului curiozitatea, mai ales după ce într-o zi femeia de serviciu îl întrebase, în timp ce ştergea oglinda :

— Vai, Doamne, ce-i cu dumneavoastră, vă simţiţi cumva rău ?

Pentru că avea faţa pămîntie, obrajii supţi, privirile mai mult decît bolnave... Apoi însă, uitîndu-se la faţa lui cea reală, femeia tresărise — ce curios ! faţa asta crapă de sănătate ! Dar cum se poate aşa ceva ? Adineauri privise în oglindă, şi oare de ce nu arătase bine acolo ?

El însă, bineînţeles, nu privise, dar din acea zi oglinda îl tenta şi mai mult. Dacă-i întorcea spatele, senzaţia că-i lipseşte oglinda i se muta în spinare. Multă vreme nu încălcă promisiunea făcută medicului ; abia mult mai tîrziu — dar şi-atunci fără să-şi dea seama — se opri totuşi în faţa oglinzii. Privi şi constată cu surprindere că imaginea sa scoate un revolver din buzunarul de la spate al pantalonilor, îl aţinteşte asupra lui şi apasă pe trăgaci... În aceeaşi clipă dispăru, dar cînd păşi mai aproape şi se aplecă, îşi văzu imaginea întinsă pe podea, cu un jet de sînge ţîşnindu-i din inimă... Şi, ciudat, geamul oglinzii nici măcar nu era găurit.

MARE VÎNZARE MARE ! CADOURI DE CRĂCIUN ! LA NOI, CA NICĂIERI !

ULTIMELE NOUTĂŢI LA RAIONUL DE CEASURI ŞI BIJUTERII :

Ceasuri de mînă antiacvatice

Funcţionează ireproşabil în aburi, apă şi chiar şi la 500 m. adîncime în mare. Exact, elegant, garantat !

Puteţi oferi o surpriză prietenilor înecaţi !

Ceasuri cu mers invers, cu 18 rubine

Cadoul cel mai frumos ! Funcţionează invers nu numai arătătoarele ci şi cadranul (XII, XI, X ş.a.m.d.). Aşadar, pe lîngă faptul că arată invers timpul, proprietarul lui întinereşte în fiecare oră cu cîte un ceas.

Idem, cu aparat de deşteptat (Deşteptător)

Funcţionează de asemenea invers. Dacă, de exemplu, vrem să ne trezim dimineaţa la şase, fixăm deşteptătorul la şase şi vom fi treziţi ieri la şase.

RAIONUL DE RECUPERĂRI — ARTICOLE MIRACULOS RECONDIŢIONATE

Oferta zilei :

Zăpadă de anul trecut, refrigerată

Ciocolată gata consumată (cu alune)
Ieftin ! Delicios ! Savuros !

ANIMALE DE CASĂ, PEŞTI EXOTICI, PĂSĂRI CÎNTĂTOARE

Pentru a vă scuti de cheltuielile supărătoare legate de întreţinerea cîinilor, vă stăm la dispoziţie cu un variat sortiment de :

muşte

deloc pretenţioase, bine dispuse, foarte fidele stăpînului lor. Muştele cumpărate în exclusivitate la noi sînt dresate după metodele cele mai moderne. La vîrsta de numai trei zile îşi şi cunosc propriul nume ; pe cel al proprietarului lor îl învaţă în cîteva săptămîni.

Liniştea căminului va fi umplută de un zumzet vesel, iar dacă, spre exemplu, ne ascundem, musca va zbura de colo-colo strigîndu-ne cu glas tare pe nume.

Cine are muşte-n casă,
plictiseala nu-l apasă !

RAIONUL DE JUCĂRII

Utilaje de scamatorie

Petreceţi-vă seara cu felurite scamatorii ! Patru sortimente complete ! Folosirea lor poate fi uşor însuşită, cu o oarecare dexteritate.

1 *Iepurele care dispare*

Iepuri albi, de casă, preferaţi de scamatori. în două exemplare (unul vizibil, altul în stare invizibilă), puşi în vînzare într-o cuşcă comună.

2 *Pat de fier*

Mobilă de dormit comodă, în stil neobaroc, care însă în loc de arcuri e prevăzută cu piroane lungi şi de cea mai bună calitate, şi care, la culcare, pătrund în trupul scamatorului. (Necesită o oarecare perioadă de acomodare.)

3 *Trusă cu săbii de înghiţit*

Săbii comestibile, cu mîner de rezervă, de două gusturi (ciocolată, smeură).

4 *Femeia tăiată în două cu ferestrăul*

Număr de succes mondial, garantat ! Femeia în tricou cu paiete folosită în această scamatorie e pusă în vînzare în două bucăţi, astfel că scamatorul, chiar fără o îndemînare deosebită, nu va trebui decît să mimeze tăiatul.

SENZAŢIONALĂ OFERTĂ A RAIONULUI DE ÎNMORMÎNTĂRI

Urnă ce poate fi folosită de mai multe ori

Vas din material negru, ornat cu monograma de argint a celui săvîrşit, şi găurit asemenea unei solniţe, cu deosebirea că găurile sînt dispuse jos şi nu sus. astfel că cenuşa se poate scurge cît se poate de repede, prezentînd următoarele avantaje :

1 Urna poate fi (prin simpla schimbare a monogramei) refolosită.

2 Cei rămași în viață pot scăpa ușor de doliu, tristețe, remușcări și alte stări neplăcute.
Văduve ! Orfani ! Viitori Morți !
Asigurați-vă din vreme de urne !

RAIONUL NOSTRU DE CĂRȚI ȘI DISCURI VĂ AȘTEAPTĂ

Nu va mai fi nevoie să citiți !

Ne putem cultiva fără eforturi, oboseală și fără a ne strica ochii, consumînd capodoperele literaturii universale în

supozitoare !

Proust, Kafka, Joyce și alți scriitori greu de digerat, vor putea fi asimilați în numai 20 de minute prin rect.

Invenție ungurească !

Balzac — Opere complete

dintr-un amestec natural de unt și cacao, ambalat într-o cutie conținînd șase supozitoare.

Găsiți în exclusivitate numai la noi !

RACHETA COSMICĂ MAGHIARĂ S-A ÎNTORS PE PĂMÎNT DISCUȚIE CU CEI DOI COSMONAUȚI

I

— MĂ BUCUR CĂ după această mare realizare vă pot felicita aici, pe peronul împodobit cu drapele al gării Kelenföld.

— Și eu mă bucur că pot fi aici.

— Toată lumea e curioasă să afle cîte ceva despre dumneavoastră.

— Ce să spun ? ! Sînt și eu un om ca oricare altul.

— Sînteți exagerat de modest.

— Nu-mi stă în obicei să-mi subestimez calitățile. Am fost ales dintre 50 000 de candidați, deși am tensiunea foarte ridicată și sufăr de agorafobie.

— Dar din ce cauză ? Ce s-a întîmplat ?

— Am lucrat în mai multe locuri în posturi importante, și de peste tot mi-au dat cele mai bune recomandări pentru comisie.

— Citați una.

— Biroul de personal de la Creșa de copii Frühauf Adél din Sectorul VII a scris așa : „Dovedește foarte multă pricepere la îngrijirea

copiilor, încît găsim că e apt chiar și pentru o expediție cosmică."

— Într-adevăr, v-ați dovedit a fi deosebit de capabil. Desigur că încă din tinerețe ați visat să zburați în lună...

— Să fiu cinstit, ideea asta nici nu mi-a trecut prin cap.

— Atunci, ce v-a plăcut să faceți ?

— Să torn apă în găurile cîrtițelor. Atîta tot.

— Cîrtițe ? Cu ce scop ?

— Numai așa. Îmi plăcea ciorba de cîrtiță.

— În cazul acesta, cum de ați fost ales ?

— Habar n-am. Eram în spital, la Rókus, unde mă tratau de un ulcer grav, cînd m-am pomenit lîngă pat cu o delegație de oameni de știință. „Te felicităm, tovarășe ! mi-au spus. Ai fost ales să fii lansat în lună." Ce mai puteam să le răspund ?

— Și ce le-ați spus ?

— Eu ? Nimic, că eram cu sonda stomacală în gură. Le-am făcut doar semn.

— Și-acum, vă rugăm să ne vorbiți ceva despre lună.

— E un corp ceresc ce însoțește pămîntul nostru, și care ne arată în permanență aceeași parte ; din cauza asta, dosul feței nu i se poate vedea de aici.

— Ați mai observat și altceva ?

— Ce să observ ?

— De pildă, dacă există sau nu viață pe lună.

— A, bine că ați adus vorba, căci, desigur, asta îi va interesa și pe alții. Suprafața lunii e

atît de găunoasă, încît eu, sacrificînd mare parte din apa mea de băut, am încercat să ud cîrtițe.

— Și ați reușit ?

— Nu.

— Prin urmare nu există cîrtițe pe lună ?

— Nu. Nu există.

— Nu e cazul să fim nemulțumiți ! E mare lucru că ați terminat cu bine această lungă călătorie și că acum vă putem felicita în deplinătatea sănătății dumneavoastră aici, pe pămîntul patriei.

II

— Ah, iată și comandantul ! Aveți puțin timp și pentru noi, domnule căpitan ?

— Cu unele întreruperi mai mici sau mai mari... Știți, m-am întors din cosmos cu stomacul destul de paradit.

— Desigur din pricina imponderabilității...

— Mai degrabă de la ciorba de pește.

— Ați luat și așa ceva cu dumneavoastră ?

— Nici vorbă ! Am fost tratați acolo de o gazdă foarte primitoare.

— Ce-am auzit ? Așadar există locuitori pe lună ? Secundul dumneavoastră n-a amintit nimic.

— Colegul meu e un excelent cosmonaut, dar stă slab la capitolul „capacitate de observație". În plus, nu-l interesează oamenii, n-a venit nici la masa unde s-a servit ciorbă de pește. Mai degrabă îi plac animalele.

— Prin urmare există oameni pe lună ?

— Există, și spre marea mea surpriză chiar unguri, care s-au și adaptat bine la marile fluctuații de temperatură și alte caracteristici locale. S-au călit contra frigului și bineînțeles rezistă la arșiță, iar în lipsa aerului — care pe lună nu există — inspiră din niște pungi în care-și țin aer adus tocmai de aici, de acasă.

— De-a dreptul emoționant ! Și în afară de faptul că sînt unguri, cu ce se ocupă ?

— În afară de faptul că sînt unguri, nu se ocupă cu nimic, pentru că treaba asta le absoarbe tot timpul.

— Știu despre noi ?

— Da, ca să zicem așa știu tot, cu puțină întîrziere, pentru că la telescoapele lor, din pricina distanței mari, deocamdată nu se poate vedea decît domnia lui Franz Josef.

— L-ați văzut și dumneavoastră pe împărat ?

— Doar un minut, tocmai cînd declara război Serbiei. Firește, privite de acolo, obiectele n-au înălțime ; Franz Josef însuși era absolut turtit, nu-i ieșea în afară decît barba. Arăta ca un ban de-un forint păros.

— Foarte interesant ! Și ați mai învățat ceva, ați mai cîștigat vreo experiență în cosmos ?

— Am văzut o mulțime de lucruri grozave.

— Nici nu-i de mirare, la un om cu un asemenea spirit de observație ! Ce vi s-a părut cel mai interesant ?

— Treaba care m-a surprins cel mai mult a fost că de fapt nu există o lună, ci două.

— Două ? Cum să înțeleg asta ? Una în spatele celeilalte ?

— Da' de unde ! Foarte aproape una de alta, abia dacă e un firicel de spațiu între ele.

— De necrezut. Asta n-a mai observat-o nimeni pînă acum !

— Nu ? Atunci, se vede că am greșit...

Informaţii

SOCIETATEA PENTRU PROTECȚIA ANIMALELOR

COMUNICAT

URMARE A LUPTEI neobosite și îndelungate duse de comitetul nostru de conducere, s-a construit în sfîrșit și a început să funcționeze noua secție, „Desfaceri conserve", a Fabricii de conserve de iepure și ciorbă de pește.

În această secție, conservele proaspăt preparate sînt redeschise, și din bucățile de iepure scoase din zeama proprie, respectiv din bucățile de pește, sînt recompuse vietățile originare, care apoi, transportate în mediile firești, sînt puse în libertate.

Transmitem mulțumiri Fabricii de conserve, care după atîtea abuzuri și controverse a interpretat în sfîrșit just noțiunea de umanitarism !

INVENTAR

PEISAJ DELUROS (după furtună)
3 nori de vată
1 baltă pește
1 canton
1 bărbat (aplecat pe geam afară)
1 țipăt
1 șir de plopi
1 drum noroios
Urme de roți de bicicletă (în noroi)
1 bicicletă de damă
1 țipăt (mai tare decît cel anterior)
1 pereche sandale
1 fustă (fluturînd în vînt, deasupra portbagajului)
1 bluză înflorată
1 bucată plombă (în măsea)
1 femeie (tînără)
1 țipăt (și mai tare)
Alte urme de roți de bicicletă, mai proaspete
1 geam ce se închide
Liniște

AVEM DE ALES !

STEWARDESA RĂSFOIA cînd și cînd Mersul Avioanelor. Avea totul la degetul mic, nu-l cerceta decît pentru mai multă siguranță.

— Aveți un avion care pleacă din Viena și ajunge la șaișpe și zece la Roma.

— Ăsta-i cel care va exploda la decolare ?

— Da, mă rog, spuse stewardesa.

— Mai e și alt impediment, sublinie călătorul. Pînă ajung în oraș, toate instituțiile sînt închise.

— Atunci faceți transbordarea la Praga, nu la Viena. Cursa respectivă, la unu fără un sfert e la Roma.

— Da, sună ceva mai binișor, spuse călătorul.

— În schimb, la Praga trebuie să așteptați trei ceasuri pînă aveți legătura.

— Merită, decise călătorul. Oricum, dacă iau cursa de Viena pierd o zi întreagă.

— Atunci e mai bine să luați cursa de Praga. Din păcate pornește dimineața devreme, la șapte.

— Nu-i cine știe ce ideal, spuse călătorul. Cînd știu că trebuie să mă scol devreme, nu mai închid ochii toată noaptea.

— În cazul ăsta, pierdeți și-așa, și-așa o zi, nu ? îi zîmbi stewardesa. Deci, ce cursă v-ați decis să luați ?

— Parcă-i mai bine totuși s-o iau pe cea de Praga, spuse călătorul. Am să înghit seara un somnifer tare.

— Știți, sper — întrebă stewardesa — că și cu avionul ăsta e o mică poveste, nu ?

— Tot ce-am auzit e că deasupra Alpilor se izbește de-o stîncă. Sau poate-i altceva ?

— Ba da, asta e. Zob se face ! spuse stewardesa întinzîndu-i biletul, și adăugă mașinal :

— Călătorie plăcută !

17.01.00

LA NUMĂRUL ACESTA se prezintă informaţiile Speciale ale Telefoanelor, răspunzînd la orice întrebare.

Îl solicită mereu mai mulţi, se pun întrebări din ce în ce mai grele. (A avut Sfînta Fecioară Maria greţuri în timpul neprihănitei sale sarcini ? Simţeau compozitorii lipsa pianului, cînd încă nu era inventat ? Marx şi Engels au ajuns întîmplător împreună, sau întîlnirea asta a fost determinată ? Se poate imagina ca o pereche normală de zebre să aibă un pui pepit şi nu în dungi ? Dar se nimeresc întrebări şi mai afurisite !)

Centrala Telefonică a angrenat tot mai mulţi savanţi şi specialişti, cca. 120 de colective de muncă, un adevărat trust al creierilor. S-au creat legături permanente cu Sfîntul Sinod şi cu Academia Regală din Anglia, astfel că răspunde chiar şi la cele mai importante întrebări, în ciuda faptului că, lucru firesc, procesul a devenit mai complicat.

Toate acestea însă nu ştirbesc rigurozitatea cu care se dau răspunsurile !

Un singur exemplu :

— Nu vă supăraţi, ştiţi, ne-a căzut mingea pe un crocodil mic.

— Cît de mic ?

— Aşa, de-o şchioapă.

— Atunci e doar o şopîrlă.

Ai crede că n-au bătaie de cap cu un fleac ca ăsta. Aşi ! Centrala dă imediat legătura cu grupul de prim-ajutor. Se prezintă un medic, de mai multe ori decorat pentru salvarea unor vieţi. Prima lui întrebare sună aşa :

— Şi dumneavoastră sînteţi tot şopîrle ?

— Nu, domnule. Noi sîntem elevi la Liceul Ştefan Întîi.

— Aşadar, nu sînteţi rude cu victima ? ! Atunci e altceva ! Căci pentru membrii de familie nu dăm diagnoze.

— Acum l-am văzut pentru prima oară ! Jucam fotbal şi a căzut mingea pe el.

— Mai respiră ?

— Da.

— Inima îi funcţionează ?

— Da, îi bate normal. Numai că, ştiţi, nu vrea să părăsească mijlocul terenului.

— Atunci, zgîndăriţi-l puţin.

Se duc la el, îl zgîndăresc cu un fir de iarbă. Apoi anunţă că şopîrla zgîndărită tresare, dar nu se clinteşte din loc.

— Comoţie cerebrală, complicată cu paralizia centrului-motor. Vă dau legătura cu neurologia.

Ni-l şi imaginăm pe medicul neurolog cum dă din mînă şi spune : Daţi-i una-n cap şi terminaţi odată cu ea... Dar nu, nu se întîmplă aşa. După o îndelungă meditaţie, întreabă :

— În ce aveţi încredere mai mult, în tratamentul clasic, sau să vă fac legătura cu un psihanalist ?

— Da, parcă-i mai bine cum ați spus la urmă, nene.

O voce vioaie, binevoitoare, de femeie, foarte liniștitoare : Cazul nu e grav, se poate vindeca ușor. Bolnavul a suferit, dealtfel încă din copilărie, de un grav sentiment de inferioritate, iar noua traumă (adică mingea care i-a căzut în cap) i-a șters din conștiință absolut tot ce era legat de el. Nu poate să se miște, pentru că nu știe că e șopîrlă. Așadar, acest lucru va trebui reintrodus în conștiința sa.

— Adică, ce trebuie să facem cu șopîrla ?

— Să-i explicați că e o șopîrlă.

— Da, numai că nu înțelege cuvintele.

— Atunci, e o treabă care nu ține de mine.

— Dar de cine ?

— Avem aici o secție de lingvistică, un colectiv care se ocupă exclusiv de limbajul reptilelor. Dar vă pot face legătura și cu colectivul de filozofie... Vreți să vorbiți cu Bunul Dumnezeu ?

Firește că vor ! Psihanalista cu voce caldă le mai explică pe-ndelete că de trei ori pe săptămînă (luni, miercuri și vineri) țin ședință materialiștii, în celelalte zile mono și politeiștii, zenbudiștii și existențialiștii. De promis, le spune, nu le poate promite nimic, dar, minunea minunilor, îndată ce le dă legătura, ridică receptorul însuși Bunul Dumnezeu !

— Ce vreți ? S-o înviu pe mica noastră șopîrlă ? întreabă.

— Poate că ar fi soluția cea mai simplă.

— Fie, nu-mi pasă ! le spune Bunul Dumnezeu. Hai, întoarceți-vă și jucați fotbal.

Se întorc. Își rotesc privirile. Șopîrla — nicăieri ! Pot să-și vadă de joc liniștiți. (Și — dar asta o amintim doar așa, auxiliar — totodată 17.01.00 pune capăt disputei de secole dacă există ori ba Dumnezeu). Iată cît de precis, conștiincios și demn de încredere funcționează Informațiile Speciale ! Sau mai degrabă, pentru a fi exacți : au funcționat !

Oh, nenorocită țară ! Cum merge ceva bine, cum apar și stricătorii de pace, zgîndăritorii cu așchia, maeștrii sîcîielii ! Un astfel de șmecheraș s-a apucat într-o zi să cheme la 17.01.00 și să întrebe :

— Cum merge chestia cu trestia ?

Centrala — deh, i s-a oprit răsuflarea-n gît ! N-a mai știut ce să facă ; dar cine oare să știe ? ! A dat legătura ba ici, ba colo, dar de nicăieri n-a primit un răspuns ca lumea, pînă cînd ea însăși s-a deteriorat. La urmă, în aparat nu s-au mai auzit decît trosnete și pîrîituri... De atunci, serviciul de Informații Speciale s-a jigărit și atrofiat, iar azi nu mai e în stare să răspundă nici măcar la cele mai simple întrebări.

La întrebarea : cît e ceasul, se aude o voce tremurîndă :

— Nu știm.

Bieții de ei, și-au pierdut încrederea în sine !

REVELAȚIE ȘI ARTĂ

T. VIKTOR, PICTORUL, a fost lansat în cosmos. Nu era primul călător. Însă el a fost primul artist în cosmos. A stat acolo șase zile. La jumătatea drumului l-au întrebat ce preferă să vadă : inelele planetei Saturn sau petele din Soare.

Lui, în mare, i-e totuna, a zis T.

Atunci, au să-i arate mai degrabă petele solare ; poate că e mai interesant pentru un pictor.

Poate că da, a zis T.

După întoarcere, ședea plictisit, cufundat într-o tăcere încăpățînată, printre ziariști, în restaurantul Aeroportului Cosmic. Nu răspunse la întrebările lor, tot timpul privi portocala pe care o cojea unul dintre reporteri.

Însă după cîteva săptămîni apăru o schimbare importantă în viziunea sa picturală. Pe vestitele-i naturi moarte cu măsline și bile de biliard (care alcătuiau așa-numita epocă a verdelui-oliv) apărură primele portocale.

La bătrînețe picta lămîi, iar în cele din urmă și ouă de găină, dar portocalele erau nelipsite de pe orice pînză.

Atunci deveni el pictor mare.

IA TE UITĂ CE ÎNTREBĂRI !

MATEMATICIANUL : — După tine, statistic vorbind, cîtă probabilitate există ca acest Fiat aparent ireproșabil, defectîndu-i-se frîna, să urce pe trotuar și să calce un pieton ?

Maratonistul : — Adineauri vedeam încă foarte clar panglica de la sosire. Doar n-oi fi avînd ceva la ochi ! ?

Femeia infidelă : — Ce ai de gînd să faci cu toporul ăla, scumpule ?

Bolnavul grav : — Vă simțiți rău, domnu' doctor ? Știți, aveți o față de parcă acuși-acuși se descompune toată !

Molia : — Urăsc întunericul. În fond, ce-o să pățesc dacă mă reped în lumînarea asta ?

Un parașutist naiv : — Vai, biata femeie, aia cu sîni mari, uite cum aleargă... Doar nu și-o fi închipuind că am de gînd să cad peste ea ! ?

Un spălător de geamuri conștient (căzînd prin dreptul ferestrei deschise de la etajul II) : — Nu te uita la mine atît de triumfătoare, cucoană ! Ce-i drept, mi-ai strigat de ce nu-mi pun centura de siguranță, numai că eu ca să mă simt mai liber în mișcări și mai comod, nu mă dau în lături să risc un pic. Nu, nu e cazul să-mi amintești că mi-ai atras atenția, mă enervează orice reproș ulterior. Unul se simte bine așa,

altul altminteri — ce, e-atît de greu să respec-
tăm un fleac ca ăsta ? Dumnezeu cu tine
cucoană !

Doi copii mici : — Hei, nu intra în chesti-
aia roșie !

— De ce ? Nu-i focul ?

SĂ NU-L ISPITIM PE DUMNEZEU !

DACĂ VREM SĂ batem un cui, înainte de toate cată să ochim unde să-l batem — în zid, scîndură sau altundeva — apoi apucăm cuiul în mîna stîngă și-l fixăm exact unde trebuie. Avem grijă să stea drept.

Apoi, cu ciocanul ce-l ținem în mîna dreaptă aplicăm o lovitură în cui. Însă o singură lovitură nu e de-ajuns. Normal e să batem cuiul cu lovituri dese, nici prea iute, nici prea încet, așadar într-un ritm corespunzător. În tot acest timp nu e indicat să ridicăm ochii de pe floarea cuiului, căci altminteri începe să se bălăngăne și peste un timp o ia razna. Așa însă se înfige bine, perpendicular în lemn, și rămîne acolo multă vreme.

Firește, mai ales la început se nimeresc și ghinioane mai mici sau mai mari. De pildă, nimerim alături, și ca urmare fie că ne doare degetul, fie că se strîmbă cuiul. În acest din urmă caz, e de preferat să luăm altul. Cu timpul, însă, odată cu practica necesară, ajungem de nici nu mai trebuie să ne uităm la cui. De fapt, se naște în noi o îndemînare cu ajutorul căreia, chiar fără a privi, nimerim cuiul drept în cap.

Odată ajunși aici, am atins desăvîrșirea în baterea cuielor. Pe scurt, culmea. Să mergi mai departe, ar însemna să-l ispitești pe Dumnezeu,

căci cu omenească noastră putere, cu imperfectul nostru sistem nervos, cu limitatele noastre cunoştinţe nu putem realiza mai mult.

Există, bineînţeles, extrem de rar, şi excepţii. La 7 iunie 1927, în Statele Unite ale Americii, în California, la San Diego, un anume J. E. Bringham, comerciant de fructe exotice, a izbutit să bată în lăzile-i cu fructe nu cuie cu ciocanul, ci ciocane cu cuiul. Iar în India, la Madras, un individ anonim bate cuie în trunchiuri de mahon, tari ca piatra, fără nici o lovitură de ciocan, ci numai cu privirea, ce-i drept foarte concentrată.

Toate astea-s frumoase, decît că nu-s de nasul nostru. Cît despre noi, să fim bucuroşi dacă, ţinînd cuiul în mîna stîngă, îl putem bate aşa, ortodox, cu ciocanul.

ÎN AULA ACADEMIEI

ÎN FAŢA AŞA-NUMITEI Săli Pluşate a Academiei Maghiare de Ştiinţe, în timp ce lustruia mînerele de alamă ale geamurilor, unei tinere femei i s-a făcut rău. Se zvîrcolea crispîndu-se, din gură îi curgea spumă, şi tocmai îşi izbea capul de podea, cînd din Sala Pluşată se revărsară afară cei 170 de medici savanţi care veniseră să asculte conferinţa biologului Gunnar Ingridsson, laureat al premiului Nobel.

Savanţii unguri se consultară, începură să alerge de colo-colo, încercară felurite medicamente, chemară salvarea, ba pînă şi pompierii, căci — mai ales în faţa unei personalităţi din străinătate — ţineau să facă orice pentru bolnavă, pînă la a o atîrna afară pe fereastră cu capul în jos (în credinţa că poate i-a pătruns o pietricică în plămîni). Numai că fata continua să se zvîrcolească, să scuipe spumă şi să scrîşnească din dinţi, pînă cînd însuşi Gunnar Ingridsson interveni, spunînd :

— Ce-ar fi să-i dăm un pahar cu apă !

La asta nu se gîndise nimeni. Şi, poftim, fata îşi reveni îndată, se linişti şi continuă să frece mulţumită geamurile.

Însă în acest timp apărură reporterii Televiziunii, care-l aşezară pe laureatul premiului Nobel în faţa camerei, în mînă cu paharul de apă golit pe jumătate. O rugară pe fată să se mai

zvîrcolească o dată și să facă eforturi să scoată spumă pe gură, treabă care îi și reuși.

Din păcate, de astă dată nu-i mai putură potoli spasmele, fata spumega fără oprire, cu toate că marele savant îi turnă pe gît nu numai apa rămasă, ci și un pahar de sifon, comandat ad hoc, dar fără folos. Cine să mai înțeleagă una ca asta ? !

NEMURIRE

NU MAI ERA tînăr, dar încă se simțea bine ; toate patrupedele din păpuriș îl cunoșteau și se temeau de el, și nu numai cele de acolo, ci și de mai încolo, din jurul mai apropiat ori depărtat. Vederea nu-i slăbise, și cînd își ochea din înalt, de la o mie de metri, prada, cădea asupra-i ca un ciocan ce bate cuiul cu o singură lovitură.

Și așa, în floarea vîrstei, în plină putere, între două bătăi ușoare de aripi, într-o zi i se opri brusc inima. Dar nici iepurii, nici cîrtițele, nici păsăretul de prin satele din jur nu îndrăzniră să iasă din ascunzătorile lor, pentru că el plutea acolo în înalt, la o mie de metri, cu aripile desfăcute, într-o amenințătoare neclintire, trăind dincolo de moarte încă două-trei minute, pînă se opri vîntul.

Jocul posibilităţilor

DESPRE GROTESC

BINEVOIȚI DE VĂ răşchirați picioarele, aplecați-vă apoi adînc în față, şi în această poziție fiind, priviți în urmă printre picioare. Mulțumesc.

Şi-acum, să ne rotim ochii şi să descriem cele văzute.

Uite, lumea s-a-ntors pe dos. Prin aer se bălăngăne picioare de bărbați, cracii pantalonilor lunecă în jos, iar fetele, oh, fetele astea, ce speriate îşi duc mîinile la fuste !

Priviți maşina de colo : stă cu roțile-n aer, ca un cîine întors pe spate dornic să fie scărpinat pe burtă. O crizantemă : hopa-mitică, tulpina subțire i se-ntinde spre cer, în timp ce-şi ține echilibrul în cap. Un accelerat, alergînd pe fuioru-i de fum.

Cele două paratrăsnete de pe crucile celor două turnuri ale Catedralei abia ating cu vîrfurile lor pămîntul. Şi uite colo, în geamul unei cîrciumi, un anunț :

! IOTUB AL ATAPSAORP EREB

Înăuntru, un muşteriu ce se clatină — cu capul în jos — îşi ia berea de la tejghea. Ordinea : jos gulerul, peste el berea, sus fundul halbei. O picătură nu e un capăt de țară, dar nici măcar una nu se scurge afară !

E iarnă ? Bine-nțeles ! Doar fulgii se cern în sus, şi pe oglinda de gheață a boltei cerului perechi de patinatori lunecă legănîndu-se. Nu-i un sport prea uşor !

Dar acum să căutăm o imagine mai veselă. Ia te uită — o înmormîntare ! Printre fulgii de nea ce curg în sus, printre cernitele lacrimi ce pică în sus putem urmări pe gropari cum trimit spre ceruri, pe două funii groase, sicriul. Colegii de serviciu, cunoscuții, rudele apropiate şi depărtate, apoi văduva şi cei trei orfani înhață cîte-o bucată de pămînt şi încep să azvîrle-n sicriu. Ca să ni se întipărească în minte sunetul sfîşietor cînd bulgării de pămînt zvîrliți în groapă bubuie şi se sfarmă, văduva plînge, orfanii se vaită... E cu totul alta senzația cînd arunci în sus ! E mult mai greu să nimereşti sicriul ! Întîi de toate ai nevoie de bulgări zdraveni, cei firavi se destramă pe parcurs. Aşa că se iscă oricum o vînzoleală, niscai ghionturi şi îmbrînceli, un pic de alergătură după bulgării îndesați. Şi zadarnic e şi-un bulgăre bun ; bulgărele zvîrlit rău sare înapoi şi dacă-l atinge vreunul — mai ales dacă e vreo rudă mai simandicoasă, mai bogată — încep chicotelile, rîsetele sănătoase, cum ar fi cînd faci haz de necazul altuia. Dar cînd totul merge şnur — cînd adică bulgărele e tare, şi e bine proiectat, şi nimereşte în plin sicriul de lemn — cel care-a azvîrlit e răsplătit cu aplauze, apoi oamenii se întorc acasă cu sufletele înseninate, şi multă vreme mai amintesc de acea lovitură nimerită în plin, de iubitul răposat şi de această slujbă hazlie, minunat reuşită, în care n-a exis-

tat nici urmă de fățărnicie, de doliu prefăcut, de mincinoasă durere.

Și-acum, binevoiți de vă îndreptați. După cum vedeți — lumea s-a reașezat pe picioare, iar domniile-voastre puteți să vă jeliți, cu fruntea sus, cu lacrimi amare, morții dragi.

SPRE SOLNIȚĂ

ȘEDEAU TOȚI ACOLO, la masă, toate rudele, precum și Ursula, o fată extrem de drăguță, de șaisprezece ani, din Warnemünde, copil „de schimb". Îi arătaseră deja Budapesta, o duseseră la Balaton, astă-seară venise rîndul bucătăriei unguresti. Nu se lăsară mai prejos : serviseră ciorbă de pește, papricaș de pui cu smîntînă, trei feluri de ștrudele. Încă erau la pui, cînd Valkó își roti privirile și spuse :

— Unde-i sarea ?

Din pricina Ursulei, trebuiau să spună totul și pe nemțește. Însă Valkó mai avea și pretenția să i se răspundă la întrebare, ca și la zîmbet. Numai că zarvă mare fiind, cu rîsete etc. nimeni nu mai era atent la el.

— Der Salz ? întrebă și zîmbi către Ursula.

— Das Salz, îl corectă fata întorcîndu-i zîmbetul și arătă spre solniță. Apoi, din păcate, își mută atenția în altă parte.

Solnița nu era departe. Cel puțin făcea impresia că nu e departe. De cînd trecuse de cincizeci de ani, lui Valkó îi slăbise simțitor vederea ochiului stîng și mereu trăia cu teama că nu-i mai vor înnoi permisul de conducere auto. Aprecia rău distanțele și nu-l mai puteau ajuta la asta nici ochelarii.

Întinse mîna după solniță. N-o ajunse. O întinse și mai mult. Se aștepta să-l ajute cineva,

dar Tildi, fata lui cea mică, tocmai servea găluştele.

— Das sind die ungarischen galuska.

— Nudeln ? întrebă frumoasa fată din Warnemünde, căci nu cunoştea decît Nudeln-ul.

— Nicht Nudeln, sondern galuska, îi explică doamna Valkó şi rîseră cu toţii.

În acest timp corpolentul cap de familie, căruia nimeni nu-i dădea atenţie, se aplecă peste masă, pur şi simplu aşezîndu-se pe ea, apoi se urcă pe ea şi se opri cu ghetele-i negre, scîlciate, pe faţa de masă imaculată. Dar nici acest lucru nu-l observă nimeni. Tocmai îi explicau Ursulei cum se pun castraveţii la murat, explicaţie ce mergea destul de greu, pentru că nu ştiau cum se spune în nemţeşte cuvîntul „murat". Aşa că Valkó porni pe masă, drept înainte, spre solniţă.

Din doi paşi sînt la ea, îşi spuse.

Dar nu se întîmplă chiar aşa. Nu pentru că solniţa s-ar fi depărtat, mai degrabă putem spune că întreaga masă, cu tot ce era pe ea şi cu cei din juru-i, părea să se fi întins şi lărgit. Obiectele mici crescuseră, cele mai mari deveniseră şi mai mari. Farfurioara în care se aflau murăturile crescuse făcîndu-se cît bazinul unei fîntîni arteziene, o scobitoare ce zăcea aruncată pe masă ajunsese cît o traversă de beton armat. (Valkó lucra la un depozit de materiale al Trustului de Construcţii Drumuri şi Şosele, de unde şi comparaţia noastră.) Nu e de mirare că în acest univers în continuă creştere Valkó merse ce merse normal, apoi grăbi pasul, dar solniţa (în ciuda faptului că nu se îndepărta) nu ajungea cîtuşi de puţin mai aproape.

În faţa unei asemenea situaţii nu te mai poţi opri. Fără să vrei, simţi în tine un puternic îndemn : înainte, înainte !... Înfierbîntat, Valkó nici nu observă că discuţia aprinsă abia se mai aude. Porni în fugă, apoi îşi aduse aminte că din pricina insuficienţei cardiace medicul îi interzisese pînă şi să urce treptele. Se opri şi-şi roti privirile gîfîind.

Avea noroc. Trebuia să mai facă doar un pas peste lama unui cuţit de mărimea unei săbii şi dincolo îl aştepta Fiatul său 1500. Îl primise din Canada, ce-i drept folosit, de la vărul său, silit s-o şteargă în străinătate din pricina unor delapidări. Deschise portiera şi se instală la volan.

Geamurile erau îngheţate şi motorul porni abia cu chiu, cu vai. Îl încălzi cîteva minute, apoi porni peste cîmpul de zăpadă cu viteză mică, precaut. Se învăţase să fie precaut de cînd, aflîndu-se o dată chiar pe mijlocul podului Sf. Margareta, apreciase greşit distanţa şi se vîrîse sub macaraua unei camion uriaş, izbind maşina. (Avusese de fapt noroc, căci fusese remorcat chiar de acel camion.)

Dar acum, pe întinderea de zăpadă, era cu atît mai precaut. Ocolea atent firimiturile de pîine împrăştiate peste tot, frîna la orice încreţitură a feţei de masă, dar degeaba ! Abia făcu zecedoisprezece kilometri că se izbi de o tăbliţă indicatoare.

Stîlpul se răsturnă. Carburatorul se turti de motor, şi acesta se opri. Valkó se uită la tăbliţa

căzută, pe care scria *Spre solniță* — altminteri absolut inutil, căci solnița, deși ea însăși scufundată în zăpadă, se zărea limpede. Însă pe nevastă-sa n-o mai vedea decît că prin ceață, contopită în sticlirea albă a cîmpului de zăpadă. Tocmai rîdea. Iar a spus ceva greșit în nemțește, își zise Valkó în timp ce o porni mai departe, pe jos, prin zăpada ce îi ajungea pînă la genunchi.

Stratul de sus era înghețat și-i îngreuna mersul. El însă înainta de zor, pentru că în asemenea situații omul nu se mai oprește, chiar dacă i se lipesc de tălpi tone de zăpadă. Aproape că-l părăsiseră puterile, cînd iar se întîmplă ceva. În fața sa apăru deodată o sanie trasă de cîini.

Întîi zîmbi. Cum a ajuns pe masă sania trasă de cîini ? se întrebă, dar apoi deveni grav, ba chiar se simți înduioșat, aducîndu-și aminte de cartea îndrăgită de el în copilărie, de *Ultimul drum al lui Scott*, în care-și visase tot romantismul și eroismul vîrstei de copilandru. Ajungea să închidă ochii, și se și credea căpitanul englez care a murit înghețat la Polul Sud... Și iată ! Ca să vezi cum e viața ! Acum stătea el însuși acolo, chiar dacă aproape chel, bolnav de inimă, în acel tragic viscol ce a durat șase zile, și plesnind din bici îndemna să alerge duzina aceea de cîini polari, numai mușchi și acoperiți cu blană lungă.

Situația era grea și devenea din ce în ce mai grea. Mercurul coborîse în termometru, și el nu avea nici cort, nici pesmeți, nici sobiță cu petrol. Cîinii se prăpădeau pe rînd, căci n-avea hrană

nici pentru ei. Dar el continuă să mîne ; mînă trei zile și trei nopți în șir, înfometat și mistuit de sete, pătruns de frig, mereu cu speranța în expediția de salvare, pînă cînd în seara celei de a treia zile i se prăpădi și ultimul cîine.

Se pomeni învăluit într-o liniște deplină. Cît vedea cu ochii, numai zăpadă. Orizontul era gol, dispăruseră rudele, dispăruse nevastă-sa, dispăruse și minunatul păr blond al fetei din Warnemünde. Pe cerul negru nu mai existau decît două flăcărui ca aurul, în imediata apropiere a solniței. Da, Tildi insistase ca în cinstea oaspetei să fie aprinse la masă și două lumînări. Valkó privea cu smerenie. „Doamne, își spuse. Aurora boreală !“ Gheața i se urca încet-încet pe picioare.

Scoase o mică agendă în care își nota deplasările, și cu mîna-i înțepenită, cu cerneala aproape înghețată din stilou, notă : *Dumnezeu să-l ocrotească pe Rege !* — chiar dacă încă de tînăr fusese social-democrat și nu regalist. Apoi îi mai trecu prin minte încă ceva din vremea tinereții și adăugă : *Trăiască Anglia !* deși nu fusese niciodată în Anglia, întotdeauna visase exclusiv Italia, dar anul trecut, cînd primise pașaportul, nu îndrăznise să pornească la un drum atît de lung, cu șaptezeci de dolari în buzunar.

PAGINĂ ALBĂ *

---
* Aceste „pagini albe" conțin fie lucruri inexistente, fie treburi existente despre care însă scriitorul nu are nimic de spus.

ULTIMA ÎNTREBARE

UŞA TROSNI, se sparse şi se dădu de perete. [Î]n prag stătea un necunoscut.

— Mori, nenorocitule ! strigă la mine.

Tocmai mă căzneam să fac focul în sobă. [M]-am ridcat.

— Mă confundaţi cu cineva, i-am atras [at]enţia.

— Nici o confuzie ! continuă să urle, dar [re]nunţă să mă mai tutuiască. V-a bătut ceasul.

Îşi întinse mîna spre buzunarul din spate al [pa]ntalonilor, după revolver, dar atît de încet, de [li]ne, ca şi cum ar fi mîngîiat un cîine. În vre[me]a asta, eu am umplut soba, am pus foc. [M]-am plimbat de cîteva ori de-a lungul came[re]i (căci omul, înainte de a fi împuşcat obişnu[ieş]te să-şi treacă în revistă întreaga viaţă), dar [mî]na lui abia ajunsese la jumătatea drumului [sp]re buzunarul din spate. Tot ce se petrecu mai [în]colo se desfăşură la fel ca într-un film rulat [cu] încetinitorul.

În legătură cu asta, aş vrea să lămuresc ceva. [C]unosc oamenii, ştiu din capul locului cu cîtă [plă]cutate le place să răstălmăcească ulterior fap[te]le. Ţin să subliniez, deci, că atentatul s-a des[fă]şurat, într-un ritm normal. Nu ucigaşul era [fle]gmatic, ci percepţia şi reacţia mea erau rapide. [D]e cincisprezece ori peste media pe întreaga

țară.) Cine raționează rapid, vede mai multe, observă pînă și ce se întîmplă în ochii celorlalți. Spre exemplu, în timp ce unul cască, eu — cînd sînt în formă — în acest scurt răstimp dau gata o masă compusă din trei feluri de mîncare. Desigur, asasinul meu va povesti că m-a lichidat într-o jumătate de minut, eu însă, datorită reacției mele rapide, în această jumătate de minut pot rezolva numeroase treburi importante.

Deocamdată însă ne aflăm în faza cînd asasinul își scotea cu chiu cu vai, și scrîșnind din dinți, revolverul. Nu aveam nici un motiv să mă grăbesc, dar doream să-mi folosesc cît mai inteligent răstimpul dinaintea morții mele. Ce să fac deci ? Să mă arunc pe burtă ? Să strig după ajutor ? Sau să azvîrl cu ceva în tărtăcuța ucigașului ? O împușcătură, dacă durează atît de mult, oferă nenumărate posibilități victimelor.

În vreme ce el se chinuia cu revolverul, l-am chemat telefonic pe medicul meu curant. Începu îndată să mi se plîngă că i s-a rupt rotorul mașinii (piesă făcînd parte din diferențial). Nu izbutise să găsească unul nou decît după multă alergătură. În sfîrșit, am apucat și eu să vorbesc :

— N-am prea mult timp. Vor să mă împuște. Ce să fac ?

— Asta... depinde dacă vrei să mori, sau nu.

— Mde, nu prea am chef.

— Atunci, sări într-o parte, opină excelentul meu medic.

I-am explicat că nu e chiar atît de simplu. S-ar putea întîmpla ca, de pildă, peste o lună să mă pomenesc cu o congestie cerebrală și ani de-a rîndul m-aș tîrî ca un mort viu... Să renunț la o moarte atît de rapidă și comodă ? Or, ca să mă pot decide trebuie să știu cum stau de fapt cu sănătatea.

Îmi dădu dreptate. Apoi înșiră cîteva din beteșugurile mele organice, dar la urmă, după o scurtă pauză, îmi declară :

— Ca om, te sfătuiesc să încerci să trăiești. Dar ca medic, nu-i admisibil să scapi o ocazie atît de grozavă.

— Îți mulțumesc din suflet !

— Cu bine !

În timp ce telefonam, asasinul își ațintinse asupra mea revolverul și trase frumos și încet. Glonțul slobozit pe țeavă străbătea camera somnoros, ca o muscă toamna. L-am așteptat, apoi m-am ferit din calea lui.

— Cîte gloanțe mai ai ? m-am interesat.

— Nu țopăi atîta ! mă apostrofă ucigașul meu. Am avut trei gloanțe cu totul.

— Adică, ai încă două ? Atunci mai am timp berechet.

— Îmi cam dai destulă bătaie de cap ! rosti furios.

Am lichidat în grabă cîteva telefoane, mi-am luat adio de la cei dragi, de la prieteni, apoi l-am chemat pe un coleg scriitor care intenționa să-și cumpere un lot de casă din banii economisiți. I-am descris situația în care mă aflam. După părerea mea, i-am spus, se pare că prețurile nu sînt stabile și că vor scădea și pre-

ţurile loturilor de casă. Mi-a mulţumit pentru sfat şi pentru faptul că pînă şi în situaţia asta m-am gîndit la el. Mi-am luat adio şi de la el, tocmai cînd ajunse aproape de mine al doilea glonţ.

L-am pocnit straşnic cu „Mandarinii" lui Simone de Beauvoir. Glonţul căzu cu zgomot şi se rostogoli sub bibliotecă. Mi-am mai rotit o dată privirile prin cameră. Pe birou zăceau cîteva scrisori încă nedesfăcute. Hai, deci, să vedem ce-i cu ele.

Am întocmit răspunsuri scurte, de complezenţă. Am renunţat la un schimb de locuinţă în sectorul XII, i-am dat un sfat unei fete care iubea doi indivizi în acelaşi timp, am decomandat o masă şi am anulat o întîlnire cu cititorii... Mergea treaba ca pe roate. Dar tocmai cînd timpul începuse să-mi fie foarte măsurat — căci al treilea glonţ era în drum spre mine — îmi pică în mînă ultima scrisoare, al cărui răspuns îl amînasem de luni de zile. Îmi cereau sfatul cîţiva membri ai filialei de la abator a Societăţii de ocrotire a animalelor.

„Vă rugăm să ne scuzaţi — îmi scriau — că vă deranjăm cu problemele noastre lipsite de importanţă, dar noi cei de aici, de la Abator, deşi stăm în sînge pînă la glezne şi în permanenta horcăială a vitelor care mor, am dori să rămînem fideli nobilei idei a ocrotirii animalelor... Ce putem face ?"

Nu mai aveam timp să le răspund în scris ; glonţul, ca un bondar negru, era la o lungime de braţ... Deşi întrebarea pe care mi-o puneau nici pe departe nu era lipsită de importanţă ci, dimpotrivă, de interes general, ba pare-se cea mai importantă problemă din lume !

Din păcate nici acum, în ultima secundă, nu mă simţeam în stare să dau un răspuns hotărîtor. Totuşi, hai să încerc. Mulţumită minţii mele rapide, îmi mai rămîneau cîteva clipe.

Aş avea timp cam pentru zece soluţii.

Pentru cinci. Pentru trei.

Pentru două.

Pentru una.

Îmi pare rău. N-am izbutit. Adresaţi-vă altuia.

DECLARAȚIE

SÎNT SĂTUL pînă-n gît! Mereu formez numere greșite. Cînd vorbesc cu șeful meu, vocea începe să-mi tremure. Ca să zic așa, mi-am pierdut pofta de lucru. Fetița mea, elevă de liceu, nu mă mai ia în considerație. La vară, împlinesc cincizeci de ani.

Ținînd seama de toate acestea, subsemnatul Dr. Stű Rudolf declar solemn că semnătura de sub prezentul act e falsă, subiscălitul e un șarlatan, cu care nu mă pot identifica.

Dr. Stű Rudolf

EXERCIȚII

TRANSMIT PE ACEASTĂ cale mulțumiri tuturor celor ce cu ocazia morții iubitului meu soț m-au copleșit cu flori, consolîndu-mă.

*

Pierdut auz. Găsitorului, bună recompensă.

*

Nu servim morți în stare de ebrietate !

*

Reîntîlnire neamicală.

*

Invit pe data de 20 luna curentă, în grădina restaurantului din Városliget, pe toți aceia care acum zece ani, în aceeași grădină, au contribuit personal la moartea mea.

Defunctul Ordódi B.

*

Strict interzis a se arunca monede de hîrtie pe alei !

*

Rugăm onorata clientelă să nu pătrundă pe ascuns în solarul pentru femei.

*

De ce nu poate fi fericit un Volkswagen ?

*

Alimentarea, gîdilarea, stîrnirea imaginației strict interzisă !

*

Atenție ! Poartă rea !

ZADARNIC IZBUTIM SĂ REZOLVĂM O PROBLEMĂ CONTROVERSATĂ CĂ SE ȘI IVEȘTE ALTA

UN FIRICEL DE garoafă ieși să-și facă nevoile și se așeză acolo unde se obișnuiește. Brusc, intră la idei. La o adică, ea e o plantă, n-are nici intestine, nici șezut. Și-atunci, ce caută aici ?

Mă rog, de bine, de rău respectiva problemă s-a rezolvat ! Mica garoafă se ridică și, fără să-și fi făcut nevoile, se întoarse printre oaspeți. Cînd gazda (o domnișoară cu sînge regal englezesc, care-și serba onomastica) îi aruncă o privire întrebătoare, garoafa îi întoarse zîmbetul, însă nu-i explică decît :

— Oh, e vorba de o mică neînțelegere.

Și porni spre bufet, căci i se făcu poftă de șampanie... Hazul ar fi — își spuse cînd zări paharele zvelte, cu picior lung — să nu pot nici să beau !

CUGETĂRI ÎNTR-O PIVNIŢĂ

PRINTR-UN GEAM spart mingea căzu în gangul subsolului.

Unul dintre copii, fetiţa de paisprezece ani a portarului, coborî şontîc-şontîc după ea. Biata fetiţă, îi retezase tramvaiul un picior, şi era fericită măcar să culeagă mingile altora.

Cu toată semiobscuritatea din subsol, copila observă că într-un colţ se mişcă ceva.

— Pis-pis ! făcu într-acolo fetiţa oloagă. Cum de-ai ajuns aici, pisicuţă pis-pis-pis ?

Ridică mingea şi porni înapoi cu ea, cît putu mai repede.

Bătrînul, urîtul şobolan cu miros greu — căci el fusese luat drept pisică — tresări. Nimeni nu-i vorbise aşa !

Pînă atunci i se arătase numai scîrbă, aruncaseră cărbuni peste el, ori fugiseră de el înspăimîntaţi.

Abia acum se gîndi, pentru prima oară, cît de altfel ar fi fost toate dacă întîmplător s-ar fi născut pisică.

Ba mai mult — pentru că uite-aşa sîntem noi, demereu nemulţumiţi ! — începu îndată să-şi depene mai departe visele. Darmite dacă s-ar fi născut fetiţă de portar, cu un picior de lemn ?

Însă, aşa ceva ar fi fost mult prea frumos. Nici măcar să-şi imagineze nu mai era în stare.

CÎTEVA POSIBILITĂŢI DE AUTOREALIZARE

Ce mai la deal, la vale — ca aproape toţi copiii, visam prostii. Voiam să fiu pilot, mecanic de locomotivă sau măcar să fiu locomotivă. Uneori întreceam măsura : cînd mă fac mare, mă gîndeam, am să fiu acceleratul de Viena !

O rudă îndepărtată, preotul paroh Dr. Kniza, un bărbat instruit şi înţelept, a încercat să mă convingă să mă fac pietricică şi, ce-i drept, pe mine însumi mă atrăgea stabilitatea, tihna şi echilibrul rotunjimilor. În schimb mama, tocmai dimpotrivă, dorea să-mi aflu vreo contingenţă cu timpul. „Fă-te, băiete, ou, mă dădăcea uneori, căci oul e naştere şi săvîrşire în una şi aceeaşi făptură, trecătorul timp prins într-un înveliş fragil. Din ou poţi deveni tot ce vrei“ — îmi argumenta buna mea mamă.

Numai că, uite, nenumărate-s căile vieţii ! Acum sînt nisip într-o clepsidră, poate pentru a-i satisface pe amîndoi, căci nisipul e însăşi atemporalitatea, iar clepsidra simbolul de veacuri al trecerii timpului. A existat încă printre hieroglifele egiptene, şi însemna : „Apune soarele“, „Doamne, cum aleargă timpul“, „S-au şi adunat păsările călătoare“ şi „De ce-oi fi ameţind, dragă domnule doctor ?“

Nu-i ușor să găsești un post atît de comod, dar spre lauda sa — deși nu era de acord cu acest principiu de viață oportunist — nenea Kniza îmi pusese o pilă, și astfel am fost angajat ca nisip necalificat. (Necalificat, drept care nu sînt folosit decît la fiertul ouălor, spre satisfacția parțială a mamei.) Multă vreme toate au decurs normal și începusem să mă felicit că, slavă Domnului, am izbutit să-mi pun la punct viața, cînd pe neașteptate dădu nenorocirea peste mine : am început să mă aglomerez, să mă încheg pe zi ce trece, ceea ce pentru nisip e o catastrofă la fel de mare ca îngrășarea fundului pentru o balerină. (Decît că la noi treaba asta nu e legată de vîrstă. Nisipul nu îmbătrînește.)

În momentul de față, și tot mai des, mă pomenesc că picioarele mi se strecoară dincolo, dar fundul îmi rămîne înțepenit în gîtul sticlei. Am încercat, bineînțeles, și invers, să mă scurg cu capul în jos, dar sfîrșitul e același, și anume că minute în șir, uneori ceasuri întregi, mă chinui acolo dînd din mîini și din picioare, timp în care ouăle nu mai fierb, clepsidra se oprește, și puzderia de nisip așteaptă inactivă deasupra creștetului meu. Iar firele astea de nisip nu mă grăbesc, nu scot o vorbă, dar prin simpla lor existență exercită un fel de presiune mută, morală asupra mea, ceea ce mă scoate din sărite. Și nici să spun că n-am ce să fac nu pot, căci am — doar din capul locului pornisem cu aptitudinea de a mă prefira ; cu alte cuvinte, sînt pur și simplu un zevzec, nesupus și inconciliabil, absolut nepotrivit pentru o clepsidră.

În asemenea momente, îți trece prin minte orice. Cine m-ar vedea acum, n-ar crede pentru nimic în lume că puteam să mă angajez ca spațiu vid pentru becuri. Și imaginați-vă, cunoșteam o fată, frumușică dar prostuță, o chema Panni, care lucra la Fabrica de țesături de mătase. „Ascultă — mi-a zis ea odată — vino cu mine, ce-ar fi să facem din tine chiloți de damă..." Atunci m-am ofuscat, dar azi pînă și așa ceva mi s-ar părea raiul pe pămînt ! Cu toate că nu-i cine știe ce scofală să fii chilot, oricum, profesia asta își are cît de cît savoarea și picanteria ei.

Și-acum, iar sînt înțepenit în gîtul clepsidrei. Transmit de aici tuturor celor ce-au sperat ceva de la mine, că deși am fost rău sfătuit de cei dragi mie, la urma urmei numai eu sînt de vină, alegînd această carieră cenușie, dar sigură. Deși, dacă aș îndrăzni să risc, atunci, cu un pic de noroc și fără nici o protecție, pentru că l-am cunoscut pe inginerul care a proiectat cel mai mare vas oceanic transatlantic din lume, aș fi putut ajunge și mai departe ; căci dacă, întîmplător, în loc de Queen Mary, colosul de 70.000 tone, și-ar fi adus aminte de mine, ei bine, acum n-aș fi silit să stau să-mi sug burta pentru a mă strecura prin gîtul ăsta blestemat, ci călărind pe niște valuri cît turnul, dînd cu tifla furtunii, aș străbate mîndru oceanele !

Scuzați ! Am izbutit să mă strecor dincolo. Acum mă scurg.

ULTIMUL SÎMBURE DE VIŞINĂ

NU MAI RĂMĂSESERĂ decît patru. Patru unguri. (Vreau să zic aici acasă, în Ungaria. Aiurea, printre alte naţii, împrăştiaţi ici-colo, încă se mai nimereau cîţiva unguri în viaţă.) Trăiau sub un vişin. Era un pom darnic, le dădea şi umbră şi roade. Fireşte, acestea din urmă numai la timpul potrivit.

Din cei patru, unul era tare de ureche, iar doi erau puşi sub supravegherea poliţiei. De ce, nici ei nu mai ştiau. Însă cînd şi cînd mai aduceau vorba :

— Eu unul sînt sub supravegherea poliţiei.

Nume nu avea decît unul singur, mai exact numai el îşi mai amintea de numele său. (Se numea Sipos). Ceilalţi îşi uitaseră pînă şi numele (cum de altfel uitaseră atîtea altele). Cînd e vorba de patru oameni, nu-i cine ştie ce important să-şi aibă fiecare numele lui.

Într-o zi, Sipos spuse :

— Ar trebui să lăsăm în urma noastră vreo amintire.

— La ce Dumnezeu ? ! întrebă unul dintre cei doi aflaţi sub supravegherea poliţiei.

— Pentru ca atunci cînd nu vom mai fi, să rămînă un semn în urma noastră.

— Cine-o să mai fie curios să ştie ceva despre noi ? întrebă al patrulea ungur, pe care nici

Sipos nu-l chema, nici sub supravegherea poliţiei nu era pus.

Sipos însă ţinea morţiş la planul său, care le plăcu şi celorlalţi doi. Numai el, al patrulea, o ţinea într-una că idee mai tîmpită nici c-a pomenit vreodată. Dealtfel, ceilalţi i-o şi luară în nume de rău.

— Ce-i asta ? se răstiră la el. Cum poţi vorbi aşa ? Ori poate nici nu eşti ungur adevărat ? !

— De ce ? întrebă el. O fi chiar atît de grozav să fii acum ungur ?

În chestia asta era un dram de adevăr ! Drept care reunţară la gîlceavă şi se puseră să-şi stoarcă zdravăn creierii, ce amintire ar putea lăsa în urma lor. Ca să cioplească o piatră, le-ar fi trebuit o daltă. Măcar de-ar fi avut vreunul din ei un ac cu gămălie ! Cu un ac — le explică Sipos — ar putea puncta pe coaja vişinului vreun mesaj. Ar rămîne pînă la moartea pomului, ca tatuajul pe pielea omului.

— Atunci să azvîrlim în sus un pietroi mai barosan ! propuse unul din cei doi muşterii căutaţi de poliţie.

— Eşti bătut în cap ! Cade înapoi !

Respectivul se lăsă păgubaş. Ştia el însuşi, săracul, că nu-l duce mintea prea departe !

— Atunci, propuneţi voi o chestie mai deşteaptă ! rosti după un timp. Ce dracu ar putea să rămînă ?

Întrebare asupra căreia zăboviră îndelung. Pînă la urmă hotărîră să pitească între doi bolo-

vani (pentru a nu-l lua ploaia) un sîmbure de vișină. Nu e un semn cine știe ce grozav, dar în lipsă de altceva e bun și el.

Perfect ! Dar de unde sîmburele ? Căci ei, cît durase sezonul, trăiseră numai cu vișine, mai apoi adunaseră toți sîmburii, de i-au spart și mîncat. Iar acum nu aveau nici neam de sîmbure de vișină !

Dar iată că deodată al patrulea ungur, care nici Sipos nu se chema, nici sub urmărirea poliției nu era, își aminti de o vișină ! (Acum nu se mai împotrivea nici el, ci era trup și suflet alături de ei, dornic nevoie-mare să facă și el ceva.) Vișina aceea crescuse atît de sus, tocmai în vîrful vișinului, încît la vremea respectivă nu izbutiseră să o culeagă. Drept care rămăsese acolo și se uscase pe sîmbure.

Se gîndiră că, patru cîți erau, dacă s-ar urca unul pe umerii altuia, ar putea totuși culege acea singură vișină. Puseră la punct temeinic totul. Jos se proțăpi acel mușteriu al poliției care minte nu prea avea, însă cu atît mai multă putere. Pe umerii săi se urcă cel care nici Sipos nu se numea, nici sub supravegherea poliției nu se afla. După el urma iarăși un mușteriu al poliției, iar ultimul se apucă să se cațere slăbănogul de Sipos.

Cu chiu cu vai ajunse și el sus, unde se îndreptă de mijloc, pe stîlpul alcătuit din cei trei tovarăși ai săi. Dar pînă să ajungă sus, uită pentru ce se cățărase acolo. Pur și simplu îi ieșise din cap. Ceilalți începură să-i strige să

aducă odată jos vișina aia uscată, dar zadarnic. (Pentru că el era cel tare de urechi !) Acum însă nu mai puteau face nimic, absolut nimic. Cînd și cînd strigau toți patru deodată, dar tot nu izbutiră să rezolve situația. Și rămaseră așa cum erau, un ungur peste altul.

Pilde

MARŞUL FĂRĂ SFÎRŞIT

A FOST ODATĂ, ca niciodată, unde, neunde, — un ou. Iar acel ou s-a apucat într-o zi de-a pornit în lumea cea largă. Merse ce merse, şi se întîlni cu crai Berengar. Şi craiul îl întrebă pe ou :

— Încotro, încotro, vere oule ?

— Iaca în lumea cea largă.

— Aşteaptă olecuţă, că vin şi eu cu tine.

Şi iar porni oul de-a rostogolul, cu crai Berengar după el. Pînă se întîlniră cu o jumătate de bicicletă. Şi jumătatea de bicicletă îl întrebă pe crai :

— Încotro, încotro, vere crai Berengar ?

— Iaca în lumea cea largă.

— Aşteaptă olecuţă, că vin şi eu cu tine.

Mergea oul de-a rostogolul, păşea crai Berengar, se învîrtea roata jumătăţii de bicicletă. Apoi se întîlniră cu Isus-Maria-Sfîntul-Iosif.

— Încotro, încotro, vere juma de bicicletă ? întrebă.

— Iaca în lumea cea largă.

Porni şi el dimpreună cu ei. Şi cum mergeau şi tot mergeau ei aşa, se întîlniră în cale cu Bertholt Brecht, care se opri şi întrebă :

— Încotro, încotro, vere Isuse-Maria-Sfinte-Iosif ?

— Iaca în lumea cea largă.

— Vin şi eu, hai să mergem împreună.

Şi se aşeză Brecht în coada şirului. Bătură ei cale bunicică, pînă se întîlniră cu Takariko Kiriwi, campion al lumii la tenis de masă.

— Încotro, încotro, vere Bertholt Brecht ? întrebă ochelaristul Kiriwi.

— Iaca în lumea cea largă.

— Aşteaptă olecuţă, că vin şi eu.

În frunte oul, după el crai Berengar, după dînsul jumătate de bicicletă, apoi Isus-Maria-Sfîntul-Iosif şi Bertholt Brecht, iar în urmă de tot Takariko Kiriwi, ochelaristul, campionul lumii la tenis de masă. Merg, merg, tot merg. Merg, merg, şi nu scot un cuvinţel. Poate că şi azi mai merg, de nu vor fi murit.

CONDUCĂTORUL AUTO

COMIS-VOIAJORUL Pereszlényi József opri Wartburgul său cu numărul CO 75—14 la chioşcul de ziare din colţ.

— Daţi-mi „Informaţia Budapestei".

— Din păcate s-a terminat.

— Atunci e bun şi un ziar de ieri.

— S-au terminat şi cele de ieri. Dar am, întîmplător, unul de mîine.

— Dă şi-n el programul cinematografelor ?

— E trecut în fiecare zi.

— Atunci dă-mi-l pe ăla de mîine, spuse comis-voiajorul.

Se întoarse la maşină. Cercetă programul cinematografelor. După o oarecare căutare găsi un film cehoslovac — „Amorurile unei blonde" — despre care auzise că e bun. Rula la „Grota albastră" din strada Staţiei ; reprezentaţia începea la cinci şi jumătate.

Tocmai bine. Mai avea un pic de timp pînă atunci. Răsfoi mai departe ziarul de mîine. La mica publicitate, îi căzu sub ochi o ştire despre comis-voiajorul Pereszlényi József care, conducînd pe strada Staţiei maşina personală, un Wartburg cu numărul CO 75—14, a depăşit viteza legală şi nu departe de cinematograful „Grota albastră" a intrat într-un camion ce

venea din sens opus. Imprudentul comis-voiajor şi-a aflat un sfîrşit tragic.

— Ia te uită ! îşi spuse Pereszlényi.

Îşi consultă ceasul. Era aproape cinci şi jumătate. Vîrî grabnic ziarul în buzunar, porni şi, gonind nepermis de repede, pe strada Staţiei, nu departe de cinematograful „Grota albastră", intră într-un camion.

Sfîrşi tragic, în buzunar cu ziarul de mîine.

REGULAMENT DE EXECUȚIE

1

CONDAMNAREA LA MOARTE prin spînzurătoare se execută de regulă în zori, în perimetrul zidurilor tribunalului unde s-a pronunțat sentința sau în vreun alt loc închis, iar condamnarea la moarte prin împușcare, într-un loc adecvat, pe cît posibil ferit de ochii funcționarilor, evitîndu-se orice spectacol inutil.

2

Execuția condamnatului la moarte va fi condusă fără excepție de un maior al armatei regale maghiare, iar în lipsa acestuia de un căpitan mai vechi în respectivul rang.

Pentru escortare vor fi scoase patru unități de infanterie, formate fiecare din cel puțin zece membri.

3

Șirul de „închizători", avînd misiunea nemijlocită de a-l ține sub pază pe condamnat, trebuie să fie alcătuit dintr-un subofițer, cinci grade inferioare și șaisprezece soldați. Aceștia vor merge dinainte la ieșirea din clădirea tribunalului, unde alcătuiesc șirul de închizători, așezîndu-se în careu perfect, fiecare latură fiind formată din cinci oameni.

Temnicerul, însoțit de pază, îl conduce pe condamnat pînă la șirul închizătorilor. În careul acestora intră și preotul, paza rămînînd însă afară.

Convoiul înaintează în pas lent la locul de execuție și nu salută pe nimeni.

Comandantul plutonului de execuție, ajungînd în apropierea locului de execuție, ordonă :

— Atenție ! Careu de execuție, înainte marș !

După alcătuirea careului de execuție, ofițerii intră în interiorul acestuia. Șirul închizătorilor se deschide, procurorul militar delegat de tribunalul militar, în prezența judecătorului militar al armatei regale maghiare și a secretarului-șef al completului de judecată, dă citire încă o dată sentinței, și constată că sentința poate fi executată, după care se poate proceda la execuție.

4

În cazul cînd sentința se execută prin împușcare, vor fi destinați din timp patru oameni, care își încarcă armele în prezența unui ofițer. Condamnatul trebuie să îngenuncheze, și un camarad de-al său, pe care e liber să-l aleagă dintre cei aflați de față, îl leagă la ochi. În același timp comandantul plutonului de execuție face semn cu sabia către linia de fund a careului, la care aceasta se deschide în liniște, atît cît e necesar.

Cei patru oameni dinainte desemnaţi înaintează, îşi aşază în tăcere armele în poziţie de tragere, şi continuă să înainteze astfel spre condamnat, pînă în imediata apropiere a acestuia.

Comandantul plutonului de execuţie se aşază pe laterală în aşa fel ca aceşti oameni să-l poată vedea, apoi îşi ridică sus sabia, la care cei doi oameni din mijloc iau la ţintă capul, iar ceilalţi doi pieptul condamnatului, şi la ordinul sec al comandantului plutonului de execuţie : „Foc !" trag toţi în acelaşi timp.

Dacă cel executat dă semne de viaţă, se ordonă încă unul sau mai multe focuri, după necesitate.

5

Fie în caz de spînzurare, fie de împuşcare, după executarea sentinţei medicul chemat la faţa locului va constata decesul. După aceasta, comandantul plutonului de execuţie ordonă : „Pentru rugăciune !" iar duhovnicul rosteşte o scurtă cuvîntare şi o scurtă rugăciune pentru cel executat.

Apoi ofiţerii ordonă retragerea.

6

Cel executat trebuie înmormîntat noaptea, în deplină tăcere, fără asistenţă, la locul dinainte stabilit pentru aceasta.

CÎTE DE TOATE TREBUIE ŞTIUTE

VALABIL PE PARCURSUL a două zone tarifare, timp de o oră, cu maximum patru transbordări, pe cel mai scurt traseu de la locul de urcare la ţinta călătoriei. Transbordarea e permisă numai la intersecţii, la ramificaţii şi la staţiile terminus, însă exclusiv în garniturile al căror traseu părăseşte sensul urmat de garnitura anterioară. Pe tot parcursul unei călătorii nu poate fi străbătut decît un singur pod peste Dunăre şi fiecare traseu exclusiv o singură dată.

Călătoria în circuit închis, ca şi întreruperea călătoriei sînt strict interzise !

RIDICĂ-TE ŞI UMBLĂ
sau
Criza personalităţii

„Noi, oamenii, nu sîntem niciodată satisfăcuţi de noi înşine".
(Karl Jaspers)

„În fiece clipă e înmormîntat un erou".
(Sören Kirkegaard)

„Omul nu este atîta cît este, ci cît e în stare să dea".
Örkény István: Scrisoare către d-nii Jaspers şi Kirkegaard)

CÎND GARDIANUL îl duse la camera de gardă, era numai în zdrenţe. De la genunchi în jos cracul stîng al pantalonului lipsea, piciorul îi era înfăşurat în hîrtie igienică legată cu sfoară, ca o bucată de şuncă.

— Dă-te mai încolo, spuse căpitanul. De ce nu te speli ? Puţi îngrozitor.

— Tocmai mă grăbeam să merg la baia comunală, cînd mi-a tăiat drumul dumnealui...

— Voia să scape cu fuga acolo — raportă gardianul — de teamă să nu-l linşeze mulţimea.

Întocmiră procesul-verbal, în care se consemnă că individul în cauză se urcase în tramvaiul 77 descheiat la pantaloni şi că acolo continuase să aibă o comportare de-a dreptul obscenă. Întîi, cînd cetăţeana M. Pálné, directoare la un liceu de fete, a vrut să se aşeze pe banca liberă de lîngă inculpat, acesta şi-a pus repede mîna pe

bancă, cu palma în sus. Directoarea sărise în sus ţipînd, în vreme ce el, profitînd de deruta ei, i-a ridicat fusta şi cu aceeaşi palmă i-a tras una peste cea mai frumoasă parte. Văzînd aceasta, călătorii indignaţi l-au silit să coboare, apoi s-au luat în goană după el, urmărindu-l.

— Minciună sfruntată ! se apără inculpatul. Cine poate crede că pot face asta eu, Tuza Tivadar, cercetător la Staţia de Îmbunătăţiri funciare Gödöllö, ale cărui articole au fost reproduse de o revistă ştiinţifică sovietică şi de două reviste de specialitate din Italia ? !

— Afară de asta — continuă gardianul — în loc de bilet, i-a prezentat controlorului un petic de staniol în care fusese ambalată nişte brînză topită.

— Exagerare ! Curată exagerare ! intreveni aprins Tuza. Şi chiar dacă ar fi adevărat, aţi putea fi recunoscători că se găseşte cineva să strîngă gunoaiele aruncate pe stradă !

— Nu e cazul să aştepţi laude din partea noastră, rosti calm căpitanul. Însă nu merită să te aprinzi pentru atîta. Comportarea dumitale e calificată drept contravenţie, şi ca atare se pedepseşte cu o amendă variind între două sute şi cinci sute de forinţi.

— Mă bucur de respect în profesia mea ! se apără cercetătorul. Iar pentru a vă dovedi că nu sînt în vreun impas sexual, vă rog să consemnaţi în procesul-verbal următoarele nume...

Listă pe care însă nu mai apucară s-o întocmească, deoarece tocmai atunci intră un domn cărunt, redactor la „Panorama Sportului Ma-

ghiar“, urmat de un fotograf. Cînd îl zări pe Tuza, se înclină adînc.

— V-am văzut coborînd din duba poliţiei, spuse şi-l ameninţă în glumă cu degetul pe Tuza. Sper că nu-i o treabă luşă, nu ? Vreun ceas zulit...

— Cum ? Vă cunoaşteţi ? se miră căpitanul.

— Cine nu-l cunoaşte pe Huba II, de patru ori campion olimpic la aruncarea greutăţii ? !

Cercetătorul tresări uluit.

— Cred că e vorba de-o confuzie, spuse. E drept, am visat şi eu nu o dată să fac atletism, dar am o coxalgie încă din tinereţe, aşa că n-am făcut mare brînză nici măcar la ping-pong.

— Ooo, cîtă modestie ! zîmbi domnul cel cărunt, apoi cu ajutorul fotografului, îl dezbrăcă de zdrenţe pe cercetător, îl îmbrăcă în costum de sport şi-i puse o greutate în mînă. Chiar prima aruncare (fără încălzire) fu atît de excelentă încît se căscă o gaură zdravănă în peretele camerei de gardă, iar stîlpul de telegraf de peste drum se prăbuşi ca retezat.

Tocmai atunci se opri în faţa clădirii poliţiei un autobuz din străinătate, din care coborî o delegaţie de academicieni din Germania. Noroc că nu păţi nimeni nimic.

— *Es ist uns eine ausserordentliche Ehre* — se întoarse spre translator preşedintele Academiei — *den Professor Szaszadi, als Wohltäter der Menschheit begrüssen zu können.*

— Sînteţi salutat ca binefăcător al omenirii ! traduse translatorul.

— Îmi pare rău, dar nu eu sînt acela, se scuză cercetătorul, pe care între timp doi academicieni îl îmbrăcară în frac. Şi-apoi, aud că e vorba de un anume Szaszadi...

— Asta pentru că nu se au bine cu pronunţia ungurească, zîmbi translatorul. Au venit pentru dumneavoastră, profesore Sasadi, descoperitor al serului anticanceros.

Glasul biologului începu să tremure.

— Vai, Doamne ! exclamă. Cine n-a visat să scape omenirea de cancer ? ! Numai că eu mă ocup doar de flora bacteriologică a îngrăşămintelor naturale...

Acum însă iar se deschise uşa şi în camera de gardă apăru Takács Mária, reporteră la televiziune, urmată de operatori, cu camere de luat vederi şi toată aparatura necesară, să culeagă material pentru emisiunea-serial „Contravenţii mărunte — contravenienţi mărunţi“. Dar cînd îl zări pe biologul ce încă tremura de emoţie, ochii i se luminară brusc.

— Dumneata, doamnă, aici ? strigă ea.

— Nu vă supăraţi, dar cui îi spuneţi doamnă? întrebă căpitanul încruntînd sprîncenele.

— Cui alteia decît doamnei Kenyeres Knoblauch Ági, mica atotştiutoare, care cîştigă concurs după concurs şi care pînă acum a fost trimisă de două ori la Soci !

— Iertaţi-mă, dar nu sînt decît un simplu spectator, se apără Tuza, în timp ce dinţii începură să-i clănţăne. N-aş fi în stare să scot nici un cuvînt la concursurile dumneavoastră.

— Vă dovedim imediat ! Vă rog să ne spuneţi — cine-a fost regele goţilor ?

Din pricina efortului, fruntea cercetătorului se umplu de broboane de sudoare.

— Attila, rosti el după o scurtă pauză.

— Felicitări ! explodă Takács Mária. Uite, imprimăm îndată pe bandă discuţia asta interesantă.

Dar nu mai apucară s-o facă, pentru că de pretutindeni răsunară trîmbiţe. În mica încăpere, care şi altminteri era înţesată de oameni, apăru, cu o strălucită suită, Dr. Charles Theodore William Lipschütz, rabinul-şef al comunităţii evreieşti din New York. Pe geam intrară două helicoptere din care fură aruncate, pentru cei prezenţi acolo, numeroase colete conţinînd conserve cu carne cuşer.

— Nu ştiu dacă am nimerit bine sau nu, rosti cu vocea-i de bas, răsunătoare, biblică, înaltul prelat al celei mai mari comunităţi din lume. Aici e camera de gardă din strada Apa Sîmbetii ? Am auzit că a venit Mesia şi că poate fi găsit aici.

În clipa aceea într-un colţ al camerei de gardă dădu în floare un boschet de trandafiri. Toţi priviră fascinaţi la flăcările petalelor, doar Tuza Tivadar gemu o dată scurt şi se prăbuşi.

Căpitanul îi evacuă pe oameni din camera de gardă, dispuse să fie adusă o cafea, după consumarea căreia cercetătorul îşi reveni repede şi făcu mărturisiri complete. Recunoscu victoriile sale olimpice, concediile petrecute la Soci, cercetările încununate de succes în domeniul vindecării cancerului, şi nu negă nici faptul că el este Mesia. Însă drept e şi adevărat că-i place

să călătorească fără bilet cu tramvaiul şi dacă se urcă vreo femeie cu fund mare, îşi vîră palma sub el. E unica plăcere din viaţa lui, declară.

Fu condamnat, pentru „port imoral de pantaloni“, la plata unei amenzi de două sute de forinţi. Spre a se putea întoarce acasă, căpitanul dădu din propriul buzunar banii de tramvai necesari.

Ajuns în pragul uşii, Tuza îi zîmbi larg, şi-şi desfăcu braţele ca pentru binecuvîntare.

— Ridică-te şi umblă ! rosti cu căldură, apoi se înălţă la ceruri.

LUNA DE MIERE PE O HÎRTIE DE PRINS MUȘTE

NU PLECARĂ nicăieri. La ce bun? Rămînem aici la Budaposeta, e frumoasă, avem teatru, cinema, concerte, sînt destule de văzut, decretase tînărul soț.

Rămaseră acasă. Luna de miere li se scurgea frumos, cu dragoste.

Iată însă că într-o după-amiază, cam pe la șase și jumătate, se lipiră de hîrtia de prins muște atîrnată sub lampă.

Nenorocită întîmplare!

*

Soțul : Mă iubești, inimioară ?

Nevestica : Mult, mult de tot.

Soțul : Atunci vino.

Nevestica : Oh, iar ?

*Soțul :*Vinovino.

Nevestica : Vai ce sălbatic ești !

Soțul : Vinovinovino. Vino !

Nevestica : Uite-acum, numai că mi s-a prins călcîiul în ceva.

Soțul : Dă-l încolo de pantof, azvîrle-l, dar grăbește-te !

Nevestica : Înseamnă că astăzi iar rămînem acasă. Deși la Academia de Muzică e seară Ceaikovski.

Soțul : Mă doare-n cot de Ceaikovski !

Nevestica : Îți place mai mult la teatru ?

Soțul : Of, regizorii ăștia ai noștri, care-ți dau totul mură-n gură !... Spune-mi, tu n-ai senzația ca și cînd ne-am legăna ?

Nevestica : Poate că e doar o impresie.

Soțul : Ba simt absolut sigur ca și cînd aș atîrna pe o sfoară și m-aș legăna de colo-colo prin aer.

Nevestica : Nu te mai gîndi la asta. Mai bine vezi ce e la Operă.

Soțul : Unde-i ziarul ?

Nevestica : Pe masa din bucătărie.

Soțul : Nu mă pot duce acolo, văd că și mie mi s-au lipit picioarele de ceva.

Nevestica : Ciudat... Cred că astă-seară e „Balul Mascat".

Soțul : Spune-mi, te rog, chestia în care ți s-a lipit pantoful nu e o glazură lucioasă și lipicioasă ?

Nevestica : Așa ceva.

Soțul : Eu nu-mi mai pot scoate nici mîinile din ea.

Nevestica : Vai, ce mult îți place să te plîngi ! Parcă văd că pînă la urmă iar stăm acasă !

Soțul : Ce-i zgîlțîiala asta ?

Nevestica : Încerc să ies din cleiul ăsta.

Soțul : Nu te prosti, că se mai rupe dracului cu noi.

Nevestica : Adică tu te resemnezi cu orice ? Și cînd te gîndești că m-am îndrăgostit de tine pentru că erai atît de întreprinzător, mereu mă

făceai să rîd, și mi-ai spus că ești mort după muzică...

Soțul : Degeaba mor după muzică dacă nu-mi pot mișca membrele.

Nevestica : Ca și cînd tu ai fi primul care-ai pățit-o ! Există și infirmi, ologi. Dar și ei trăiesc, muncesc și se distrează.

Soțul : Acum parcă ne învîrtim.

Nevestica : Te enervează și asta ?

Soțul : Așa ceva n-am pomenit niciodată.

Nevestica : Atunci îți explic. Pătrunde vîntul din casa scărilor, el răscolește minunea asta lipicioasă. Te-ai liniștit ?

Soțul : Cum să mă liniștesc cînd m-am înfundat pînă la burtă în lipiciul ăsta !

Nevestica : O ții întruna pe-a ta ! E șapte fără douăzeci. Nu mai putem ajunge la Operă decît cu taxiul.

Soțul : Consideri realitățile vieții egale cu zero ?

Nevestica : Știi ce vorbeam de căsnicia noastră ! Că nu va fi la fel cu celelalte. N-o să ne sece cuvintele, n-o să ne blazăm, să ne certăm și să ne despărțim. Eu una mai am de gînd să rîd cu poftă, vreau trei copii, și vreau să-i înscriu la școala de muzică.

Soțul : Mi-a ajuns pînă la gură.

Nevestica : Fii bun și telefonează după un taxi.

SĂ ÎNVĂȚĂM LIMBI STRĂINE

NU ȘTIU nemțește.

Între Budionîi și Alexaievka am fost nevoiți să împingem cu umărul o mulțime de tunuri sus pe un deal, pentru că ne-am înfundat pînă la osia roților în noroi. Cînd mi-a venit rîndul a treia oară și cînd, cam pe la jumătatea urcușului, a început să alunece înapoi acel tun al dracului de greu, m-am prefăcut că plec să-mi fac nevoile și am șters-o.

Cunoșteam direcția spre locul unde eram cazați ; am tăiat peste o uriașă semănătură de floarea-soarelui, apoi am ieșit la tarla.

Pămîntul gras, negru, mi se lipea de bocanci, ca povara de plumb a scafandrilor, cu care coboară în fundul mării. Cred că am mers vreo douăzeci de minute, cînd pur și simplu am dat nas în nas cu un plutonier ungur și cu un neamț despre care nu știam ce putea fi, pentru că nu cunoșteam gradele nemțești. Am avut un ghinion nebun să mă nimeresc chiar nas în nas cu ei, mai ales că terenul era cu desăvîrșire neted.

Plutonierul stătea în picioare, neamțul ședea, cu genunchii rășchirați, pe un scăunel de campanie. Plutonierul fuma, neamțul mînca. Dintr-un tub ca de pastă de dinți, și-a stors niște pastă de cașcaval pe o felie de pîine și mi-a făcut semn doar din ochi să mă opresc.

— *Was sucht er hier ?* a întrebat.

— Ce cauţi aici ? mi-a tradus plutonierul.
I-am spus că m-am pierdut de unitatea mea.
— *Er hat seine Einheit verloren,* a zis plutonierul.
— *Warum ohne Waffe ?*
— Unde ţi-e puşca ? a întrebat plutonierul.
I-am spus că sînt într-un detaşament de muncă obligatorie.
— *Jude,* a spus plutonierul.
Asta am înţeles-o şi eu. Am explicat îndată că nu sînt evreu, că am fost înrolat într-un detaşament special, pentru că am difuzat ziarul „Népszava" la Győr.
— *Was ?* a întrebat neamţul.
— *Jude,* a zis plutonierul.
Neamţul s-a ridicat. Şi-a scuturat firimiturile de pe veston.
— *Ich werde ihn erchiessen,* a zis.
— Acum, domnu' Feldwebel are să-ţi zboare creierii, mi-a tradus plutonierul.
Simţeam cum mă ia cu sudori şi mi se-ntoarce stomacul pe dos. Neamţul a-nşurubat capacul pe tubul cu pastă de caşcaval şi şi-a luat puşca. Poate că dacă aş fi vorbit nemţeşte, aş fi putut să-i explic că nu port pe braţ banderolă galbenă şi deci n-am cum să fiu evreu, şi-atunci totul s-ar fi petrecut altfel.
— *Er soll zehn Schritte weiter gehen.*
— Dă-te zece paşi mai încolo, mi-a zis plutonierul.
M-am îndepărtat cu zece paşi. Între timp m-am înfundat în noroi pînă la glezne.
— *Gut.*
— E bine.

M-am oprit. Feldwebelul şi-a aţintit puşca asupra mea. Am mai simţit doar că brusc capul mi-a devenit îngrozitor de greu şi că mi se sfîşie intestinele. Feldwebelul a coborît puşca.
— *Was ist sein letzter Wunsch ?* a întrebat.
— Care ţi-e ultima dorinţă ? m-a întrebat plutonierul.
I-am spus că aş vrea să fac treabă mare.
— *Er will scheissen,* a tradus plutonierul.
— *Gut.*
Bine.
În timp ce-mi făceam nevoia, Feldwebelul şi-a ţinut puşca în cumpănire. Cînd m-am ridicat, şi-a înălţat-o.
— *Fertig ?* a întrebat.
— Gata ?
— Da, gata, am zis.
— *Fertig,* a anunţat plutonierul.
Arma Feldwebelului se deplasă vizibil în sus şi se aţinti asupra zonei buricului. Am stat aşa aproximativ un minut sau un minut şi jumătate. Apoi, continuînd să mă ţină în bătaia puştii, Feldwebelul zise :
— *Er soll hupfen.*
— Săritura broaştei, mi-a tradus plutonierul.
După ce-am executat saltul ca broasca, a urmat tîrîtul pe burtă. După tîrît, douăsprezece culcări. La sfîrşit, Feldwebelul a ordonat la stînga-mprejur.
Am făcut la stînga-mprejur.
— *Stechschritt !*
— Pas de defilare ! mi-a tradus plutonierul.

— *Marsch !* a zis Feldwebelul.

— Hai, dă-i drumu' ! mi-a tradus plutonierul. Am pornit. Abia puteai umbla, darmite să mergi în pas de defilare. Gogoloaiele de noroi zburau pe deasupra capului meu. Înaintam cu o încetineală înnebunitoare şi în tot acest timp simţeam că Feldwebelul ţinteşte drept în mijlocul spinării mele. Şi azi aş putea arăta punctul pe care-l aţintea ţeava puştii. Dacă n-ar fi fost noroiul acela, groaza mea ar fi durat numai cinci minute. Aşa însă dură poate o jumătate de ceas pînă să îndrăznesc să mă arunc pe burtă şi să privesc în urma mea.

Nu ştiu nici italieneşte : din păcate, n-am talent la limbi. Anul trecut, vara, cînd am fost zece zile la Rimini cu o excursie colectivă organizată de Ibusz, într-o seară l-am recunoscut, în faţa hotelului de lux „Regina Palace", pe Feldwebel. N-am avut noroc. Dacă ajungeam acolo cu o jumătate de minut mai devreme, l-aş fi omorît în bătaie ; aşa însă el nici nu m-a observat. S-a urcat cu mai mulţi într-un autobuz roşu, cu acoperiş de sticlă, în timp ce eu, neştiind altă limbă, strigam ungureşte :

— Staţi ! Nu porniţi ! Daţi-l jos pe porcul ăla de fascist !

Portarul, un sudanez cu piele tuciurie, mai înalt cu un cap decît mine, m-a ameninţat cu degetul şi mi-a făcut semn s-o întind. Nici măcar lui nu-i puteam explica ce s-a întîmplat, deşi pe lîngă italiană probabil mai ştia şi franţuzeşte şi englezeşte. Eu însă, din păcate, în afară de maghiară nu vorbesc nici o altă limbă.

TRILURI

SCOATE HÎRTIA din maşina de scris. Ia alte foi. Pune indigo între ele. Scrie.

Scoate hîrtia din maşina de scris. Ia alte foi. Pune indigo între ele. Scrie.

Scoate hîrtia din maşina de scris. Ia alte foi. Pune indigo între ele. Scrie.

Scoate hîrtia. De douăzeci de ani lucrează la întreprindere. La prînz mănîncă hrană rece. Stă singură.

O cheamă madam Wolf. Aşadar : Madam Wolf. Madam Wolf. Madam Wolf.

REFLECȚIILE UNUI PĂGÎN ÎN TIMP CE I SE SFÎȘIE TRUPUL ÎN PATRU LA ORDINUL LUI VENCELLIN EPISCOP DE ABÁDSZÁLÓ

(Notă : Pentru executarea sentinței, Episcopia a pus la dispoziție patru armăsari reformați, din care pricină execuția a reușit abia la cea de a patra încercare.)

1

E INUTIL SĂ MĂ împotrivesc. În fond, ce știe un sfert de gîscă ? Știe oare că abia cu zece minute în urmă era încă o gîscă întreagă ?

Și invers : faptul că peste zece minute va fi tăiată în patru și friptă, tulbură oare liniștea gîștei ?

Cînd mă gîndesc la asta — între două urlete — îmi vine să mă țin de burtă de rîs !

2

Ce nerăbdătoare-s religiile astea noi !

Dacă s-ar întîmpla să-i înfrîng pe credincioșii trinității, eu unul, zău că nu l-aș sfîșia pe episcop în patru, ci l-aș tăia în două cu o singură lovitură de spadă. Și unde pui că armăsarii mei sînt mai buni.

3

Lașitatea își are izvorul în faptul că oamenii nu-s în stare să-și imagineze ceva și mai rău decît răul.

Eu însă, cînd mă gîndesc că episcopul ar fi putut da poruncă să fiu sfîșiat în opt și nu în patru, mă declar totuși mulțumit de situația mea, chiar dacă nu-i cine știe ce trandafirie.

4

M-am întrebat nu o dată : oare pînă cînd speră omul ?

Acum însă știu : pînă-n ultima clipă.

Semeni ai mei ! Arați, semănați, iar seara, la lumina opaițului, cîntați fără teamă cîntecele voastre păgîne ! Iată, eu tot îmi mai fac planuri și-acum, nădăjduiesc și caut să mă aleg cu ceva, eventual cu un schimb de lăcaș cu episcopul ; ofer șubă bărbătească din blană de mosc, trei sferturi, ca pentru un trup mai rotofei.

Deși acum simt că mă cam desfac în patru !

SENSUL VIEȚII

DACĂ ÎMPLETIM pe curmei o grămadă de ardei iuți, se obține o funie de ardei iuți.

Dacă însă nu-i împletim, nu se obține o funie.

Cu toate că ardeii sînt la fel de roșii, la fel de iuți și în aceeași cantitate. Totuși, nu reprezintă o funie.

Oare numai curmeiul să facă asta ? Nu, nu curmeiul. Curmeiul e curmei, cum îndeobște se știe, adică ceva secundar, ceva de-a treia mînă.

Atunci, ce anume ?

Cel ce cugetă la asta, și are grijă ca gîndurile-i să n-o ia razna, ci să-și urmeze sensul normal, poate descoperi cîteva mari adevăruri.

SOARTĂ DE ARTIST

TRANDAFIRUL STRIGĂ : Foc !

Viața sa — o unică mistuire.

Petalele-i arzînd roșii împrăștie o dogoare insuportabilă. Nu mai are de trăit decît cîteva zile : se va mistui în propriu-i foc, va deveni cenușă, va dispărea.

Și voi, prieteni ai florilor, vă mai mirați ? De vreme ce nu-l mai stingeți, cel puțin scuipați în mijlocu-i încins. Cel ce-i cuprins de flăcări, nu mai are orgoliu ; tot ce răcorește, salvează viața.

Și, dealtfel : suferința nu poate fi frumoasă.

ECOU

PÎNĂ ŞI ÎN CE priveşte ecourile frumoasa noastră patrie nu se află pe ultimul loc. Naturaliştii au consemnat cîteva duzini. Cel mai vestit e ecoul de la Tihany ; despre el vorbesc numeroase legende şi opere poetice. Însă cel de la Cslános-Fülephegy e mai interesant chiar şi decît acela.

Cea mai apropiată însemnare despre acesta din urmă provine din 1827, cînd cineva — pare-se un membru al unei cete de vînători, căruia i s-a făcut o farsă — a strigat din cabana vînătorească de la Csalános către peretele de stîncă de vizavi, de pe Fülephegy :

— Cine mi-a pus ridichea asta de lună în bocanc ?

Ecoul din Tihany trimitea îndărăt, pînă şi în vremea lui de strălucire, doar zece silabe. Iar ăsta cincisprezece !

De atunci s-a scurs cam un secol şi jumătate. Mulţi se nimeresc prin preajma cabanei vînătoreşti de la Csalános : fericiţi îndrăgostiţi, dezertori vagabonzi, fete ce culeg ciuperci, răufăcători ce se ascund de legi, turişti. Şi strigă tot felul de vorbe spre Fülephegy. Ca de pildă :

— Noi sîntem, Ferenc şi Katalin !

Sau :

— Ianoş cel barosan, şapte cîini şi-un şobolan!

Erau unii de înjurau, apoi alţii care proferau blesteme, ori scoteau sunete nearticulate, făcînd ca cocoşul, căci în pădure omul simte nevoia să strige cucurigu.

Ecoul din Tihany a fost stricat de construcţiile din ultima vreme, însă cel din Csalános-Fülephegy funcţionează şi azi fără cusur. Cu singura ciudăţenie că, oricine-ar da pe-acolo şi orice-ar striga, răspunde invariabil :

— Cine mi-a pus ridichea asta de lună în bocanc ?

E singurul lucru pe care-l poate spune.

FENOMENUL

UN DOP DE PLUTĂ, cîtuşi de puţin mai altfel decît alte dopuri de plută (şi care se prezenta Ion S. Cătură, dar ce înseamnă un nume ? Absolut nimic.) căzu în apă.

O vreme, cum era de aşteptat, pluti la suprafaţa apei, apoi se petrecu un lucru ciudat. Încet-încet începu să se scufunde, ajunse la fund, şi nu mai reveni sus niciodată.

Inexplicabil.

DREPTUL DE A RĂMÎNE ÎN PICIOARE

DACĂ TAXATOAREA, care mă şi fixase de două-trei ori aparent cu indiferenţă, s-ar apuca să spună : rugăm pe stimaţii călători să avanseze, atunci eu, cu riscul de a o enerva, n-aş scoate nici un cuvinţel, dar nici că m-aş clinti, ci aş rămîne pe locul meu, în picioare, ca şi cum aş fi pur şi simplu pironit aici. Dealtfel, am eu motivele mele, cît se poate de serioase, să rămîn pe loc şi neapărat în picioare. Şi anume, pentru că aici jos, rezemată între picioarele mele, am servieta burduşită cu cinci sticle de bere, zece perechi de crenvurşti, muştar, pîine, unt, caşcaval şi o sticlă de coniac trei stele, toate trăgînd circa cinci sau şase kilograme, servietă pe care nu sînt dispus s-o mişc din loc, ba din contră, mă bucur că nu se poate răsturna nici cînd opreşte, nici cînd porneşte autobuzul. Şi asta, pentru că există şi oameni capricioşi, insuportabili şi isterici, cum sînt prietenii mei cei mai buni, care-şi aduc aminte chiar în ultima clipă să se invite la masa de seară. Însă explicaţia asta n-ar ţine, aş părea caraghios în faţa călătorilor, aşa că rămîn mut, dar neclintit, aici unde sînt.

Iar dacă acum taxatoarea s-ar întîmpla să mi se adreseze, ceea ce nu-i cu desăvîrşire exclus,

și mi-ar spune : îl rog în special pe domnul cu fulgarin gri să facă loc călătorilor care urcă, atunci, deși mai mult ca chestie, însă cît se poate de hotărît, m-aș vedea silit s-o previn : uite ce, drăguțo, ai face mai bine să-ți ții gura.

Și dacă, auzind asta, taxatoarea s-ar nimeri să-mi răspundă, lucru iarăși foarte posibil : pardon, ce-i mitocănia asta, atunci eu i-aș spune, încă tot prevenitor, sau dacă nu prevenitor, cel puțin cu un calm reținut : ba drăguțo, vedea-te-aș uscată și cheală și mai ales mută, că altceva nu știi decît să-i bați la cap, să-i sîcîi și să-i jignești pe călători. Și dacă la acestea, cum s-a mai întîmplat, ea mi-ar răspunde : domnule, dacă mai îndrăznești să scoți un singur cuvînt pe tonul ăsta, chem poliția, ei bine, i-aș întoarce-o spunîndu-i : știi ce, cucoană ? n-ai decît să chemi toată poliția, armata, pompierii, cheamă toate unitățile de blindate, că eu tot nu mă mișc de-aici, din locul ăsta, pe care am dreptul să-l ocup, ca orice alt călător din lume.

Și-acum, mai departe. Dacă ea, auzind asta, ar chema un polițai, și respectivul ar izbuti să se urce în autobuzul ăsta tixit, și-ar îndrăzni să mă ia la întrebări, atunci i-aș spune fără urmă de nervi, însă totuși energic : știi ce, dragă amice, lua-te-ar dracu. La care el, și de asemeni nu e imposibil, s-ar găsi să-mi răspundă : a, dacă mă ataci cu vorbe din astea, atunci sînt silit să te duc la arest, drept care eu, că are și răbdarea mea o limită, l-aș face atent : stimate prieten, dumneata nu mă duce pe mine nicăieri, că acuși te duc eu undeva unde nu

te-ai simți prea bine, că te-aș pisa în picioare pînă ți-aș scoate și ultima suflare pe gură și ți-ar pieri cheful să mă mai amenințî.

Replică în urma căreia, lucru nu numai imaginabil ci chiar foarte posibil, acel căpitan de poliție în fața căruia aș fi condus, m-ar putea ghici după obraz și mi-ar spune : uite, domnule, dumneata pari un om cult, cum te-arată îmbrăcămintea și ținuta, un om așezat, cum de i-ai putut spune așa ceva unui om al legii, care nu și-a făcut decît datoria luînd apărarea unei femei muncitoare, care n-a făcut altceva decît că la rîndul ei și-a îndeplinit cît se poate de politicoasă datoria. La care eu unul nici nu m-aș mai sinchisi să-i răspund, pentru că nu-mi place să discut în contradictoriu, ci aș face un pas îndărăt, m-aș descheia la prohab, și nici una, nici alta, mi-aș slobozi udul în acea încăpere a sectorului de poliție, pe covorul ăla și-altminteri plin de pete de cerneală și grăsime, și, după ce mi-aș termina treaba și mi-aș încheia nasturii, i-aș spune cel mult așa : uite, domnule căpitan, singurul meu răspuns !

Iar dacă după toate acestea, care încă s-ar înscrie în limitele posibilului, medicul-șef al clinicii de neurologie mi s-ar adresa, cu prefăcută îngăduință, rugîndu-mă să închid un pic ochii, să-mi întind mîinile înainte, și să pornesc spre el pe o linie dreaptă imaginară, atunci eu personal n-aș închide ochii, nu mi-aș întinde mîinile înainte, însă precis aș porni spre el pe acea linie dreaptă imaginară și i-aș trage un șut atît de măreț în burtă, de-ar cădea grămadă în fața propriului birou.

Dar asta încă nu-i nimic! Pentru că dacă, după toate astea, matahala aia de infirmier postat în spatele meu s-ar arunca asupra mea și-ar încerca să mă înhațe, ei bine atunci eu, pe care din fericire chestia asta nu m-ar lua pe nepregătite, i-aș repezi un picior în fluierul piciorului de s-ar zvîrcoli pe jos ca peștele pe uscat, și m-aș arunca peste el de nu s-ar mai putea clinti decît mort din loc, apoi i-aș crăpa ochii, și anume mi-aș vîrî degetele în ochii lui pînă s-ar scurge fleașcă afară. Și după toate astea, ca să fiu mai sigur, i-aș face zob și creierii, apoi, tăindu-mi în sfîrșit drum liber, mi-aș lua servieta, aș coborî în stradă, ș-aș face semn unui taxi, ca, ajungînd la timp, să-i pot primi cu dragoste pe scumpii mei prieteni.

CONJUGARE NETERMINATĂ

Adesea mă uit, doar așa, în gol
Adesea te uiți, doar așa, în gol
Adesea se uită, doar așa, în gol

Adesea ne uităm, doar așa, în gol...

Expoziţia de trandafiri

Roman

„Moartea nu e o întîmplare a vieții. Moartea nu poate fi trăită."

Wittgenstein

„Învață-i cum trebuie să trăiești, și, ceea ce e și mai greu, cum să mori !"

B. Porteous

Multstimate Domnule Ministru !

VĂ ROG SĂ MĂ scuzați că mă adresez cu o problemă atît de lipsită de importanță unui bărbat de stat cu munci de răspundere, dar de trei ani lucrez la televiziune ca asistent de regie și pînă acum nu mi s-a încredințat nici o sarcină serioasă, iar dacă fac eu vreo propunere, este respinsă. Așa, de pildă, nu s-a aprobat nici turnarea filmului meu documentar intitulat „Murim". După părerea lor, moartea nu e o temă, pentru că toți se tem de ea ; după opinia mea însă ne temem de moarte tocmai pentru că nu vorbim niciodată despre ea, deci nu o cunoaștem. De cînd a scăzut numărul credincioșilor și am pierdut gîndul consolării în viața de dincolo, ne gîndim neputincioși și dezorientați la ceea ce nu putem apăra, ca la cine știe ce fantasmă înspăimîntătoare.

La ce bun tăcerea asta ? Nu aduce nici un folos, în schimb e cu atît mai păgubitoare. În trecutul îndepărtat treaba asta era altfel. Nu numai pentru că fiecare putea spera în obșteasca înviere, ci și pentru că cea mai mare parte a oamenilor mureau în casa lor, înconjurați de

rude și prieteni. Astăzi însă acest act se consumă aproape întotdeauna între pereții spitalelor, în ceasul săvîrșirii noastre stă lîngă noi cel mult un medic absolut străin sau o infirmieră. Obiectiv (ținînd seama de interesul bolnavului), faptul acesta e mai folositor, însă subiectiv (din punctul de vedere al muribundului) este cu atît mai înspăimîntător. Paradoxal e faptul că moartea a devenit tocmai în societatea modernă un concept mitic, deși ea e o parte organică a vieții, o încheiere necesară, cel mai important motor al fiecărei munci, creații, al progresului.

În acest cerc vicios aș dori să fac o breșă. încercînd să înfățișez telespectatorilor ultimele ceasuri trăite de trei bolnavi incurabili. Am și găsit trei persoane care, așa cum se cuvine unor oameni luminați, au acceptat benevol acest rol. Subliniez : benevol, pentru că toți trei doresc să ofere, în schimbul colaborării lor, un sprijin material celor rămași în urma lor.

Însă și faptul acesta îngreunează realizarea peliculei, pentru că televiziunea, potrivit dispozițiilor în vigoare, nu poate plăti onorarii decît pentru o muncă de creație sau artistică, iar agonia nu poate fi considerată drept interpretare teatrală. Vă solicit și în aceasta înaltul Dvs. sprijin.

Cred în importanța filmului meu. Televiziunea este prima în istoria artelor care oferă posibilitatea de a înfățișa spectatorilor pe cîțiva bolnavi incurabili și, surprinzînd pe peliculă cele mai dramatice clipe ale acestora, să le transforme într-un tezaur comun pentru milioanele

de telespectatori. Evitînd orice efect șocant, doresc să rezolv cu delicatețe sarcina mea, pentru a nu jigni nici sensibilitatea spectatorilor, nici bunul lor simț.

Șeful meu altern — respectiv alternii săi — nu aprobă turnarea filmului meu, pretextînd felurite motive de ordin material și ideologic. Eu însă sînt încredințat că un bărbat de stat cu înalte răspunderi, cu vederi largi, va recunoaște importanța morală și efectul educativ al acestui film documentar. Dacă am izbutit să vă conving de importanța proiectului meu, vă rog respectuos să binevoiți a interveni în folosul realizării acestuia.

În speranța avizului dv. favorabil,
vă rămîne recunoscător
cu deosebită stimă

Korom Áron
asistent de regie

*

Nu sosi nici un răspuns la scrisoare. Áron se resemnă, bătea drumul bodegii, unde își achita ba fericit, ba nefericit rachiul de cireașă, își povestea decepția, dar nu afla înțelegere la nimeni. Curată sinucidere, spuneau toți, la noi nu poți face film documentar cu o temă din asta.

Drept care se certă aproape cu toți și ca urmare bău mai mult singur. Într-o zi — la unsprezece înainte de amiază ! — cînd ajunsese la a patra „cireașă", se pomeni la masa lui cu Ularik.

— Bei, băiețaș ? întrebă. Păi, așa, cred și eu că stau și te aștept degeaba !

— De ce să mă aștepți degeaba ?

— Vorbești ca un începător. Știi foarte bine că am nevoie de sinopsis, cameră, operator, aprobare pentru studio, un ștab !

— Ștab pentru ce ?

— Pentru filmul documentar „Murim".

— Pe care l-ai interzis tu !

— La noi nu există interzicere. Doar titlul nu mi-a plăcut, dar despre asta nu avem timp să discutăm.*

— În rest ești de acord ?

— Sînt de acord, l-am propus, m-am zbătut pentru tine. Nici măcar nu-mi mulțumești ?

— Îți mulțumesc.

— Cine ai vrea să-ți fie operator ?

— Mi-e indiferent, numai să nu vorbească mult.

— Ai să primești unul de zici că-i surdo-mut. Cîte zile de turnare necesită filmul ăsta ?

— Habar n-am.

— Cum îți imaginezi ? ! Avem un plan, investiții, un cadru material...

— Iar eu nu le pot comanda oamenilor să moară după planificarea voastră !

— Trebuie totuși să le spun ceva șefilor mei !

— Iar mă iei cu șefii tăi. Fă-i să priceapă că va fi vorba și de ei. Odată și-odată au să-și dea și ei duhul. Nu-i interesează cum ?

* În discuție a învins șeful de secție Ularik. În loc de „Murim", care suna prea sumbru, filmul a fost luminat cu titlul „Expoziția de trandafiri".

— Îți cer numai un termen. O lună ? Două ? Sau un an ?

— Nu știu. Cînd moare și ultimul meu personaj, e gata și filmul.

— N-am mai pomenit așa ceva, dar, cum văd, tinerii ăștia cred că au voie orice. Cînd te apuci de treabă ?

— Cînd capăt tot ce-i necesar.

— Fă-mi o listă și mîine primești tot.

— Atunci mă apuc de mîine.

*

— Casa Darvas ?

— Da.

— Aș vrea să vorbesc cu Darvas Gábor

— Cine-l caută ?

— Korom Áron de la televiziune.

— Dumneata ești ? Din păcate, soțul meu a murit săptămîna trecută, marți a fost înmormîntarea.

— Vă rog să primiți sincerele mele condoleanțe, doamnă.

— Mulțumesc. Unde ați dispărut ? Mereu v-am pomenit cu bietul meu Gábor.

— Abia acum am primit aprobare pentru filmare.

— Păcat. Spuneți-mi, vă interesează numai persoana soțului meu ? Că dacă v-ar aranja și cu mine, eu cu dragă inimă vă stau la dispoziție.

— Cum înțelegeți asta ?

— Vă spun sincer : bănuții aceia mi-ar fi de mare folos acum. Dacă vă mai interesează moartea lui Gábor, vin la studio și povestesc direct în fața aparatului de filmat ce s-a întîmplat în aceste zece zile. Bineînțeles, era mai bine dacă ar mai fi trăit Gábor. Așa, poate credeți că îmi doresc să filmez.

— Se poate ? ! Nici vorbă. Și cînd ați avea timp, doamnă ?

— Oricînd, în afară de orele de serviciu.

— Atunci vă aștept mîine seara la șapte, la televiziune.

*

I se puse la dispoziție un mic studio, pe partea ce dădea spre un teren de joacă pentru copii. Din cauza proastei izolări fonice, pătrundeau rîsetele, larma. În fond, nu-i nici o nenorocire, își spuse Áron. Fundalul ăsta viu mai estompează textul sumbru.

Văduva Darvas purta doliu. O așezară în fața unei draperii de culoare deschisă, fără nici o altă recuzită sau alt decor. Áron o rugă să vorbească direct în obiectiv. Dacă obosește sau se emoționează, să facă pauză.

— N-am să mă emoționez, nu fac pauză.

Se așeză. Áron schimbă o privire cu operatorul cel scump la vorbă ; toate-s în regulă. Putem începe.

— *Murim,* partea întîi. Văduva Darvas Gábor. Începem turnarea.

*

— Soțul meu a murit acum zece zile, după o căsnicie de șaptesprezece ani, nu foarte fericită. Îi divulg și numele, deși mi s-a oferit posibilitatea discreției, dar nu are rost, el era

atît de bine apreciat în profesia sa, încît cine l-a cunoscut, l-ar recunoaște îndată. Se numea Darvas Gábor. Am urmat împreună filosofia. Eu am ajuns profesoară de maghiară și franceză, el lingvist, cercetător în domeniul fino-ugricei, cu alte cuvinte om de știință. La vîrsta de treizeci de ani ne-am căsătorit, multă vreme am stat ba ici, ba colo, cu chirie, abia după opt ani am avut locuința noastră, un fel de garsonieră, ce-i drept modernă, dar strîmtă. Cu toate acestea ne-am fi putut înțelege, dacă structurile noastre s-ar fi armonizat cît de cît, din păcate însă firea mea comunicativă, dornică de relații gălăgioase, de societate, se adapta numai foarte greu cu seriozitatea lui Gábor, cu patima lui pentru lucru, cu firea lui tăcută, care cu timpul l-a împins la o tăcere totală. Dimineața își bea cafeaua mut, cu gîndul la munca sa, pleca la universitate, mînca la prînz la cantina studențească, după-masă lucra la bibliotecă, seara consuma iaurt și pîine cu unt și îndată se așeza la masa de lucru. Abia acum îmi explic de ce trăgea așa, se pare că își presimțea sfîrșitul apropiat, de asta se înhămase într-atîta, pentru ca după prima sa carte, care a avut un mare succes în specialitate, să și-o poată vedea terminată și pe a doua. Însă n-a mai izbutit. Demult simțea dureri în ceafă, dar îi părea rău pînă și de timpul pe care l-ar fi pierdut mergînd la medic. Ce anume avea, nu mai interesează. Ultima dată a zăcut două luni în spital, într-o stare foarte gravă, dar cînd l-au lăsat acasă la cererea lui, durerile i-au mai slăbit, amețea mai rar, și-a revenit, se simțea mai bine. „S-a vindecat ?“ — l-am întrebat pe medic. A urmat o pauză lungă. „Asta o crede numai el, mi-a răspuns profesorul, era chirurg. Fiți tare, doamnă. Am făcut tot ce ne-a stat în putere, însă din păcate e prea tîrziu să-l mai operăm ; poate că numai o operație l-ar mai fi putut salva. Nu mai are de trăit decît cîteva săptămîni ; n-aș îndrăzni să spun o lună.“

L-am dus acasă cu taxiul. Am oprit la biblioteca universitară, a împrumutat cîteva cărți, și cînd am ajuns acasă s-a așternut pe lucru. Nu mai stăteam de vorbă de ani de zile, vorbeam numai strictul necesar. Seara, cînd i-am adus iaurtul în birou, mi-a vorbit pe neașteptate.

„Ascultă, te rog. Tu ai vorbit cu profesorul. Pe mine nu mă interesează sănătatea mea, însă mai am nevoie de trei luni de lucru îndîrjit. Te rog comunică-mi ce ți-a spus.“

Îți comunic, comunică-mi, așa se exprima. Am rămas mută. Ce puteam oare să-i comunic ? Că nu-i mai rămîneau trei luni de muncă îndîrjită ? Sau să încerc să-l amăgesc ? Nu știam ce să fac. Ca să cîștig timp, l-am mințit că m-au invitat să trec a doua zi pe la spital, deoarece profesorul vrea să confrunte rezultatele analizelor.

„Atunci comunică-mi mîine pe cît timp pot conta.“

Aveam o zi.

Să-mi tot bat capul. M-am gîndit la toate posibilitățile, la tot ce suna pro și contra, apoi am intrat la el și i-am spus adevărul.

„Te rog, Gábor, drămuiește-ți timpul așa fel încît... da, nu mai ai decît două-trei săptămîni...“

Decizia asta, recunosc, cere explicații. Soțul meu n-a avut niciodată izbucniri, nici sentimentale, nici nervoase, cu excepția dragostei noastre repede consumate, din vremea studenției. De atunci am încetat să exist pentru el, nu-l mai interesa decît munca sa, aplicarea metodei de cercetare structuraliste asupra limbilor fino-ugrice. Eu nu mă pricepeam la asta, deci nu existam. Puteam fi cochetă sau neîngrijită, sănătoasă sau bolnavă, puteam să invit oaspeți, să facem gălăgie, să pun radioul sau picupul, el nici măcar nu ridica privirile din hîrtiile lui. Propriu-zis nici el nu exista, în sensul obișnuit al cuvîntului. Organismul său era doar un mecanism, care putea fi folosit la îndeplinirea unei anumite munci ; dar nu avea dorințe, nu dorea să meargă la mare, la Crăciun nu mergea la brad. Faptul că nu mai avea de trăit decît cîteva săptămîni, pentru el însemna un pericol cam tot atît de important, ca, să zicem, dispariția din toată țara a hîrtiei de scris, cu care și-ar fi putut încheia cartea. În seara aceea și aproape întreaga noapte m-am gîndit la toate acestea, în timp ce el a lucrat pînă în zori.

A doua zi, după-masă, mi-am tras un scaun lîngă biroul lui. A trebuit să-i spun pe nume de două ori pînă să sesizeze ceva. În cele din urmă a ridicat ochii la mine. I-am spus cu mare greutate fraza pe care o gîndisem îndelung înainte. Nici n-a clipit măcar. Ochii i-au coborît imediat pe manuscris. A mai răsfoit manuscrisul o dată, apoi, pentru că eu continuam să șed acolo, m-a observat în sfîrșit.

N-aș vrea să fiu greșit înțeleasă. Nu mă plîng. Prima sa carte, care de atunci a fost tradusă în trei limbi, nici măcar nu mi-a arătat-o cînd și-a adus acasă exemplarele de drept de autor. Și bine-a făcut, tot n-aș fi înțeles nici o iotă din ea. Totuși, n-am fost nefericită alături de el, pentru că nu m-a privit nici cu dispreț, nici nu mă jignea, dealtfel indiferența nu provoacă dureri, doar senzația unei lipse : aceea a succesului în fața celuilalt. Poate suna curios, dar de un deceniu și jumătate cucerea m pentru prima oară un succes la el, tocmai cu această comunicare necruțătoare !

„Îți mulțumesc pentru sinceritate, mi-a spus calm, aproape cu căldură. Așa, poate că salvez ce se mai poate salva. Spune-mi, te rog, ai putea bate la mașină dacă-ți dictez ?"

„Cred că da."

„Ești o femeie extraordinară, Anna."

M-am holbat la el. Ia te uită, mai știe că mă cheamă Anna... L-am întrebat cu ce pot să-l ajut.

Cu forțe comune, am grupat partea finală a studiului, luînd ca bază capacitatea sa de lucru pe trei săptămîni. Din clipa aceea m-a implicat și pe mine în problemă, pentru că vedea mai mult folos în colaborarea mea. Noroc că am o minte bună, pricep repede, am învățat iute și deodată mi-am dat seama — după șaptesprezece ani de căsătorie — că mă pot ridica la nivelul lui, cîștigîndu-mi dreptul la egalitate. Am devenit întîi dactilografă, apoi forță ajutătoare și în cele din urmă tovarășă de lucru cu drepturi depline. Zilnic lucram în trei schimburi :

înainte de masă, după masă și seara. Trei săptămîni înseamnă douăzeci și una de zile, adică în total șaizeci și trei de schimburi de lucru planificate.

„Bineînțeles, numai în cazul fericit că spre final nu mă lasă baltă creierul“, mi-a zis.

Era singurul lucru de care se temea, nu și de moarte. Mi-a spus o dată că nu merită să stea de vorbă cu ea. Moartea nu e un partener de discuție, ea nu știe să spună decît : *nu*.

În pauzele sale de lucru începuse să discute cu mine. De pildă despre natură, care a dat viață capodoperei sale, omului, însă ea însăși, în timp ce o făcea, n-a devenit nici atîtica mai deșteaptă. A rămas ce a fost, neputincioasă, nepăsătoare, proastă. Singura atitudine justă față de ea e să nu te sperii, ci să-i pui frîu și să storci de la ea tot ce se poate.

Așa a și făcut. L-a chemat la noi pe medicul despre care presupunea că-i va face disecția, pentru că vroia să-și pună rinichii la dispoziția spitalului, în caz că ar fi fost buni pentru transplant. Au și căzut la înțelegere. Tot atunci s-a prezentat și un tînăr regizor, care intenționa să facă un film despre moarte, printre altele și despre moartea lui Gábor, dacă acceptă. A acceptat, ba chiar cu bucurie, n-a pus decît condiția să nu-l deranjeze cu întrebări și să nu-i răpească din timpul de lucru cu condițiile tehnice ale filmării. A căzut la înțelegere și cu acesta. Din păcate, televiziunea s-a prezentat cu o întîrziere de o săptămînă, spre părerea de rău a noastră a tuturor. Acum mă aflu aici pentru

ca, respectîndu-i fidel intențiile, să povestesc în locul său istoria ultimelor lui zece zile.

Pentru că atît a rămas din cele trei săptămîni planificate, — nici măcar jumătate.

Boala care l-a doborît în floarea vîrstei pe Gábor are două feluri de evoluții : sau se sfîrșește așa cum prevăzuse profesorul, cu o agravare accentuată, cu distrugerea lentă a conștiinței proprii, în cîteva săptămîni sau eventual luni. Are însă și o formă mai violentă, pe care medicii o numesc „rapidă“. Brusc se destramă ceva — și gata. Această agravare explozivă s-a ivit în cea de a zecea zi, seara, cînd a fost adus acasă, și în seara celei de a unsprezecea zile l-a răpus. Piciorul stîng i-a paralizat brusc, paralizie care s-a întins și asupra dreptului, apoi asupra întregii părți de jos a trupului. Profesorul a venit la noi, l-a examinat, apoi s-a așezat pe marginea patului. Eu bineînțeles îi spusesem încă la telefon că soțul meu știe tot ce e cu el.

„Nu mai am de trăit, domnule profesor ?“ l-a întrebat Gábor.

„În astfel de situații, se obișnuiește să spunem că oricînd se poate întîmpla o minune.“

„Eu nu cred în minuni, în schimb am o nevoie arzătoare de încă o săptămînă pentru lucru.“

„Cînd sîntem pe ducă, toți am avea nevoie de încă o săptămînă, i-a zis profesorul. Să vă internez în spital ?“

„Nu ; vă rog, nu.“

„Atunci am să revin mîine dimineață.“

Am lucrat toată noaptea. Ultimul capitol al studiului — recapitularea și sintetizarea întregii cărți — n-am mai apucat decît să-l schițez. Tot

materialul fişat, însemnări, note, a rămas nelucrat, circa treizeci de pagini dactilografiate. În zori am dormit cîteva ceasuri, dimineaţa devreme mă şi aflam în faţa maşinii de scris. Între timp lui Gábor i-a paralizat şi braţul drept, însă creierul îi funcţiona perfect. A trebuit să chem telefonic spitalul, să nu mai vină profesorul la noi, ar fi fost păcat de fiecare minut. Nu l-am primit decît pe medicul de circumscripţie, ca să-i administreze medicamentele contra durerii. Apoi iar ne-am aşternut pe lucru.

„Spune-mi — m-a întrebat Gábor — dacă-ţi notezi cuvintele-titlu şi îţi dictez paragraf cu paragraf ce trebuie să conţină, ai putea să scrii ultimul capitol ?"

„Asta n-o crezi nici tu serios."

Mi-a dat dreptate. A cerut o cafea. Pînă s-o fierb, a făcut un acces de furie. L-am auzit pentru prima oară în viaţa mea urlînd, înjurînd, folosind cuvintele cele mai triviale pe care, din respect pentru amintirea lui, nu le mai reproduc.

A fost o privelişte îngrozitoare. O fiinţă care înjură, vrea să se zvîrcolească, să gesticuleze, dar pentru că îi era paralizat pînă şi braţul stîng, blestemele i le împrăştia un trup practic inert. Nu înţeleg nici eu de ce nu fac decît să relatez, însă nu blestema boala, nu pe medici sau moartea, ci pe Korom Áron, pe regizorul televiziunii, care nu s-a mai prezentat de săptămîni în şir.

„Vierme nenorocit, mincinosul ! striga. Adică m-a luat drept un tîmpit ?"

Cine l-a chemat ? De ce a venit ? De ce a spus că moartea lui e de interes obştesc ? Că e un

mesaj adresat tuturor ? Că e o învăţătură valabilă pentru veşnicie ? N-a făcut decît să-şi dea importanţă, sau l-a tras pe sfoară, cum obişnuiesc cineaştii ? De ce nu e acum aici cu camera lui de filmat ? Să vadă lumea ce vierme nenorocit e omul ! Să vadă cum dă ortul popii, la jumătatea drumului, cu treburile neterminate, pentru că uităm să punem la socoteală că sîntem pe trei sferturi animale ! Am descoperit focul, am supus marea, a dispărut ciuma, sîntem în stare să scriem poezii, spre cinstea spiţei noastre, dar, poftim de priviţi, iată e aici de faţă el, Darvás Gábor, a cărui mînă nu mai poate apuca pana, spre a încheia lucrarea pentru care a trăit. Nici măcar paralizia lui nu interesează pe nimeni, oamenii continuă să trăiască, aşa cum au trăit şi pînă acum, cu ochii închişi, ignoranţi şi fără a bănui nimic.

Stăteam cu cafeaua în mînă, ca paralizată. Soţul meu era un om scump la vorbă, ordonat ; ce să fac cu omul ăsta cuprins de furie ? Mi-am adunat toate puterile. Aveam senzaţia că trebuie să mă caţăr peste un zid ; am urlat la el.

„Taci odată ! Bea-ţi cafeaua, Gáborka !"

În clipa aceea, aproape ca la un semn fermecat, s-a calmat. Poate că din pricina cuvîntului răstit, sau al acestui „Gáborka", pe care nu l-a mai auzit de la mine de pe vremea cînd eram studenţi. Pe el nu-l puteai dezmierda. Unui om care nu e nici atîtica vulnerabil, nu i se potrivesc diminutivele.

M-am aşezat lîngă el, i-am ridicat capul şi l-am făcut să bea aşa cafeaua, nu mai era în stare să-şi ducă nici ceaşca la gură. A vrut să

fumeze. Pînă și țigara a fumat-o din mîna mea. Apoi a vorbit, pe tonul său vechi, apatic :

„Păcat că nici asta n-a văzut-o tipul de la televiziune.“

„Ce ?“

„Cum am fumat țigara.“

„Crezi că asta te-ar fi ușurat ?“

„Un pic da, mi-a zis Gábor. Ar mai fi fost un dram de folos de pe urma paraliziei mele. Și ar fi rămas și felul cum am fumat, dacă nu altfel, măcar pe o peliculă de film.“

I-am reprodus cuvintele cît mai fidel cu putință. Apoi, după ce și-a descărcat furia, a vrut să lucreze.

„Adu mașina de scris, draga mea, și nu mai deschidem ușa nimănui.“

Am reprodus asta, pentru că după mulți-mulți ani de zile îmi spunea iar „draga mea“.

Am mai apucat să scriu optsprezece pagini, o treime din ultimul capitol. S-a oprit la mijlocul unei fraze ; am ridicat privirile și am văzut că nu mai răsuflă. Pînă să ajung la el, i se oprise și inima. N-a suferit, degetele i s-au întins relaxate pe plapumă, capul i s-a scufundat mai adînc în perină, partea a doua a frazei a luat-o cu el în neant.

Iată ce am vrut să povestesc, dacă n-a mai apucat s-o facă el. Despre mine n-ar fi potrivit să mai vorbesc, cel mult atîta cît e în legătură cu moartea lui. Acum, cînd retrăiesc în gînd cei șaptesprezece ani de căsnicie, pot spune că numai în ultimele zece zile am simțit că sînt soția lui. Poate că mă pun într-o lumină proastă,

dar mărturisesc că numai în răstimpul agoniei lui m-am simțit pentru prima oară fericită cu el.

*

Dragă doamnă Mikó !

Am întîrziat atît de mult cu promisiunea, din cauză că Televiziunea a aprobat filmarea numai după îndelungi tergiversări. Nu știu dacă vă mai amintiți de treaba pe care v-am solicitat-o la Spitalul Sf. Ion, și pe care dumneavoastră, stimată doamnă, dînd dovadă de o tărie uimitoare, nu numai că ați înțeles-o, ci ați și acceptat-o eroic. Mi-ar părea foarte rău dacă între timp v-ați răzgîndit, pentru că eu am și terminat prima înregistrare, în care soția unui savant a relatat ultimele zile ale soțului ei. A reușit atît de bine, încît nu numai eu, ci și persoana respectivă am fost mulțumiți de peliculă. Am să fac tot ce-mi stă în putință ca să imortalizez cum se cuvine și rolul dumneavoastră în această mare cauză.

Ieri am fost la domnul medic-primar Tiszai, care — în măsura în care-i îngăduia păstrarea secretului profesional — m-a informat despre starea dumneavoastră. Tot de la dînsul știu că acum două săptămîni ați fost transportată acasă cu mașina salvării, pentru că trebuie să aveți grijă și de Mama, pînă se va găsi o rezolvare. Așa stînd lucrurile, cu amabila dv. îngăduință, vom turna filmul acasă la dumneavoastră, pe cît posibil în așa fel ca să nu vă obosim cu filmarea, nici pe Mama, nici pe dumneavoastră.

Acum însă aş îndrăzni să vin cu o mare rugăminte. Trebuie să ne gîndim la telespectatori, care, pentru a înţelege despre ce e vorba, e necesar să cunoască antecedentele. Mă gîndesc la acea vizită de înainte de masă cînd domnul doctor Tiszai, cumpănind toate şi cunoscîndu-vă situaţia familială, v-a dezvăluit deschis natura bolii de care suferiţi, precum şi urmările previzibile.

Dacă nu poate vedea asta, spectatorul nu are cum să se orienteze în cele ce vor urma. Domnul medic-primar, care e un mare iubitor de artă şi un însufleţit protector al artiştilor, mi-a făgăduit colaborarea sa. Am căzut de acord cu dînsul ca, în caz că acceptaţi, salvarea să vă transporte pentru un ceas înapoi la spital, în salonul unde aţi fost, şi de acolo, după ce terminăm filmarea, înapoi acasă.

Ştiu, acum mă contrazic pe mine însumi, v-am promis că nu vă solicit pentru un „rol", aşadar că nu vă cer nici un fel de muncă artistică, dar dacă nu reconstituim situaţia aceasta, telespectatorii nu iau cunoştinţă nici de boala dumneavoastră, nici de perspectivele ei, şi nici de problemele legate de Mama dv. E drept, despre acest lucru n-am discutat, şi pe deasupra nici nu e o treabă uşoară, dar sper că, înţelegătoare cum sînteţi şi cu picioarele pe pămînt, nu-mi veţi refuza rugămintea. Tocmai din aceste considerente am ţinut să vă scriu din capul locului, pentru a vă da timp să meditaţi. Nădăjduiesc să-mi răspundeţi favorabil.

În sfîrşit, vă înştiinţez cu bucurie că după multe insistenţe am izbutit să obţin contractul

cu televiziunea, întocmai cum am stabilit verbal cu dv. (5000 în prima zi de turnare, 10000 în cazul eventualului deces al dv., puşi la dispoziţia Mamei.) Miercuri, cînd mă voi prezenta personal, pentru a afla multstimatul dv. răspuns, am să aduc şi contractul, pe care trebuie să-l iscălim amîndoi.

În speranţa unui răspuns favorabil,
cu sincer respect,
Korom Áron

*

Multe surprize îi pîndesc pe regizorii debutanţi ! Nici Áron nu avusese pînă acum prilejul să constate că în faţa camerei de filmare forma concepută pe hîrtie dă faliment, că fiecare speranţă e o amăgire şi nu poţi fi sigur de nimic.

Ca de exemplu aici, în acest salon de clinică. Iată ceva la care nimeni nu se aşteptase : Mikóné, muncitoarea fără învăţătură, era calmă, cu un excelent simţ al mişcării, vorbea inteligibil, fără a trăda nici atîtica trac. Spre deosebire de ea, pe medicul-primar, marele iubitor de literatură, colecţionar de tablouri şi pasionat amator de teatru, camera îl enerva într-atîta încît se tot foia pe scaun şi mereu se poticnea la vorbă. Reluaseră de trei ori şi tot de atîtea ori fuseseră siliţi să întrerupă.

— Beţi o cafea, îi recomandă Áron.

— N-am nevoie, zise medicul-primar. Hai să reluăm.

— Eşti gata ? îl întrebă Áron pe operator.

— Da.

Tiszai se puse pe treabă. Se întoarse spre femeia ce stătea lungită în pat, își puse palma pe mîna ei și o bătu ușor. Glasul încă îi tremura, dar acest tremurat făcu oarecum ca vorbele rostite să pară mai autentice.

— Dumneata, dragă Mikóné, nu-i așa, muncești în agricultură ?

— Nu mai muncesc, domnu' doctor. De cînd îs beteagă, m-au mutat de la grădinăria de flori la ambalaje. Am lucrat șase săptămîni acolo.

— Care ziceai că e locul dumitale de muncă ?

— Grădinăria „Crizantema" din Budafok. Dar noi lucrăm nu numai pentru nunți și înmormîntări, ci și pentru export.

— Și, nu-i așa, în grădinărie e munca mai ușoară ?

— Ca muncă, da. Numai că-i nevoie să merg des în schimbul de noapte, pînă pornesc avioanele trebuie să fie gata ambalate două sau trei mii de trandafiri. La prînz florile noastre se și află în vitrine la Viena sau Stockholm.

— Soțul e plecat în străinătate ?

— Undeva în America. N-am mai primit nici o veste despre el de douăzeci de ani.

— Aveți copii ?

— Nu.

— Așadar, dumneata o întreții pe mama, care, dacă nu mă înșel, are glaucom.

— Așa-i, domnu' doctor. Abia mai vede ca prin ceață și a rămas numai în seama mea. Vă rog să-mi spuneți, cînd pot lucra iar ?

— De asta sînt aici, ca să vedem ce și cum. Îmi permiți să-ți spun pe numele mic : Mariska?

— Da, poftiți. Da' de ce ? E ceva rău, domnu' doctor ?

— Nu, nu te speria, Mariska.

— Nu-s speriată, dar Mama nu poate rămîne fără mine. Ziua, cît eu lucrez, ea nu are de făcut decît să-și încălzească supa.

— Eh, poftim ! se sculă de pe marginea patului Tiszai. Nu-mi mai aduc aminte ce urmează acum !

— Mi-ați spus parcă o poezie, îi aminti Mikóné.

— Aha, așa e ! Dracu s-o ia. Acum să iau totul de la început ?

Áron îl calmă, îndemnîndu-l să continue, să spună liniștit poezia aceea, că el tot taie din film ce nu e necesar. Tiszai se așeză la loc pe marginea patului.

— Cunosc un poet, care întîmplător e medic. Îl cheamă Domnul Doctor Ida. El a scris poezia asta :

Se lasă noaptea, îl așază-n pat,
privește-n sus tavanul și mai speră —
măcar o noapte firele de nalbă
ale speranței îi vor colora
cu blîndă frumusețe noaptea albă.

— Ce frumoasă-i ! zise Mikóné.

— Am citat-o, Mariska, pentru că nu vreau să-ți răpesc speranța, dar nici să te amăgesc, tocmai în interesul mamei dumitale. Trebuie să ne gîndim cumva și la ea, pentru că dumneata, din păcate, ai cancer.

— Cancer ? întrebă Mikóné. Cancerul nu se poate vindeca ?

— În multe cazuri da. Însă în cazul dumitale nu mai e nimic de făcut. Trebuie să fii tare. Îţi vom da un calmant.

— Eu sînt liniştită, domnu' doctor.

— Atunci trage un pui de somn.

— Nu se poate. Acum trebuie să judec situaţia, să văd ce avem de făcut.

— Stimez puterea dumitale sufletească, Mariska. Alţii în astfel de momente se prăbuşesc, fac crize de plîns, abia poţi să-i întăreşti un pic sufleteşte.

— Pentru mine moartea e o problemă de bani, domnu' doctor, ce se face Mama dacă rămîne singură ? Asta e de rezolvat !

— Te-aş putea ajuta cumva ?

— Vă rog să-mi spuneţi dacă voi mai putea lucra sau nu ? Pentru că dacă am să mai zac multă vreme la pat, n-o mai scoatem la capăt din banii economisiţi.

Acum, în sfîrşit, comportarea calmă a femeii se transmise şi asupra medicului-primar. Nu se mai foia, nu se mai holba întruna spre cameră, uitase că joacă un rol. N-o mai privea decît pe bolnavă, în timp ce-i explica pe îndelete că nu va mai avea nevoie să lucreze, va trebui neapărat să se menajeze. Dar treburile din casă legate de îngrijirea Mamei le va putea face şi va mai avea destul timp s-o şi interneze într-un azil.

— N-o pot da acolo, e aproape oarbă.

— Atunci poate la Căminul Orbilor.

— Nici acolo, că totuşi ea vede şi n-ar putea suporta să fie tratată ca o oarbă.

— Foarte frumos din partea dumitale, Mariska, foarte frumos, că nu te gîndeşti deloc la dumneata, ci numai la altul ! zise medicul şi se ridică, amintindu-şi că aici se încheiase discuţia.

Însă Mikóné se întinse după mîna lui şi îl aşeză la loc. Îl rugă s-o mai lase să lucreze măcar o lună, căci anul acesta va fi primul concurs naţional de aranjamente florale, iar Crizantema e foarte tare în trandafiri. Îi cere această lună nu numai din pricina florilor, ci şi pentru că o înscriseseră şi pe ea în concurs, îi acceptaseră şi proiectul ei. Iar ea, care se chinuise atîta cu aceşti trandafiri, acum să renunţe la glorie şi la premiu ?

— Dumneata nu mai eşti aptă de lucru, Mariska. Trebuie să te împaci cu gîndul ăsta.

— Înţeleg, domnu' doctor.

— N-ai să-ţi mai revezi nici trandafirii aceia vestiţi.

— Dacă nu se poate, nu se poate, domnu' doctor.

— Şi nu te speria, nu te lăsa pradă disperării, Mariska. Îţi promit că n-o să ai dureri.

— Pe mine nu mă doare decît Mama, domnu' doctor.

— Gata filmarea, interveni Áron. Mulţumesc. Am terminat.

Îl felicită pe medic, o felicită pe Mikóné, pentru curajul şi dăruirea cu care îşi jucaseră dificilul rol. Nici nu se va observa că de fapt e o reluare, le spuse.

Mikóné zîmbea mîndră. Pînă să-şi strîngă cei de la televiziune calabalîcul, sosiră şi oamenii salvării.

Dificultăţile începură cu faptul că Mama nu-l putea suferi pe Áron. Înainte de toate, considera că e prea mică suma pe care le-o făgăduise pentru — cum spunea ea — „apariţia“ lor. Era convinsă că un regizor mai vestit, mai experimentat, le-ar fi plătit mai bine. S-o fi lăsat pe ea să trateze ! Dar deh, fata ei, neajutorată cum e, nici măcar n-a încercat să stoarcă un preţ mai bun.

Însă şi mai greu suporta deranjul, acel dute-vino ce preceda filmările. Chiar de la prima orientare pe teren a reieşit că la Mikóné posibilităţile de manevrare ale camerei sînt aproape nule. Locuiau într-o fostă casă de închiriat, ca o cazarmă întunecoasă, despărţită în două în urmă cu douăzeci şi cinci de ani, o locuinţă în care vreme de douăzeci şi cinci de ani nu se investise nici un ban pentru reparaţii. Fereastra odăii mici dădea spre foişorul interior, dreptunghiular, unde se circula mereu-mereu. Odaia mare, ce-i drept, era mai lungă, însă îngustă, ca un vagon. Mijlocul ei era gîtuit de un pat mare franţuzesc, în care dormea Mikóné. Cea mai spaţioasă încăpere din locuinţă era bucătăria ; baia ce trebuia să fie zidită aici, nu fusese făcută niciodată, doar rozeta duşului atîrna din perete.

Nu avuseseră altă alternativă decît să aranjeze odaia mare, să tragă patul lîngă fereastră, să ducă şifonierul în bucătărie, să monteze surse de lumină pe plafon. Nu numai deranjul, ci şi

redistribuirea locuinţei o irita pe bătrînă, care nu se putea orienta decît în ambianţa ei obişnuită.

Pe deasupra, observase şi că împiedică echipa de filmare. Nu mai ieşea pe stradă decît rar, nici în casă nu se prea mişca, singura ei bucurie, ultima ei pasiune fiind mîncatul. Se îngrăşase atît de mult încît ieşea din imagine. Cînd au aşezat-o pe pat, a acoperit-o pe Mikóné ; în cele din urmă izbutiră cu chiu, cu vai, s-o aşeze pe două scaune de bucătărie alăturate şi lipite de perete. Furia se acumula încet-încet în ea, dar cel mai tare o supăra Áron, că încerca să-i facă tocmai ei pe plac.

— Vă rog să nu ne luaţi în seamă absolut deloc. Ca şi cum nici n-am exista, îi spunea.

Gafă mai mare nici că se putea. Parcă ar fi turnat benzină peste foc ! Poate că dacă i-ar fi pretins un contraserviciu pentru banii săi, s-ar fi îmblînzit Mama. Dar aşa a explodat. Cum adică să nu-i ia în seamă, cînd i-au întors toată casa cu susu-n jos, au spart cu dalta, au tencuit, au bătut cu ciocanul ? Colac peste pupăză, toată casa e roasă de ciudă că televiziunea a venit la ele ! Pe ele le-au simpatizat locatarii, ba unul, ba altul, cînd aveau timp, veneau să le ajute, iar acum crapă de invidie !

Într-adevăr, toată casa era răscolită. Locatarii se tot vînturau pe foişorul circular, discutau de-a-fir-a-păr fiece eveniment. Chiar din prima zi de filmare, tocmai în toiul unei crize de furie a Mamei, dădu buzna pe neaşteptate ţiganca ce locuia deasupra lor, cerîndu-le să-i dea şi ei un rol în film, că doar ea o dezbrăca şi

o culca pe bătrînă cînd Mariska era în tură de noapte.

Áron nu se împotrivi. O duse în fața camerei de filmare.

— Poftește, draga mea. Spune orice dorești.

Femeia cu părul vîlvoi se emoționă, tot trupul i se încordă, aproape să ia foc. Se uită la regizor, își duse mîna la inimă și strigă :

— Trăiască patria !

Se liniști și plecă. Operatorul încuie ușa după ea. Cu asta, le strică tot cheful. Mama tăcea. La fel și Mikóné. Áron și echipa întrerupseră lucrul, se retraseră într-un colț, nemaiîndrăznind să scoată o vorbă. Așa se scurse după-amiaza, la fel și ziua următoare. Cînd și cînd, numai de formă, puneau aparatul de filmat în funcție, pentru a nu-i dezobișnui pe ai casei. Doar așa izbutiră să reia treaba. A treia zi Mama — care abia îi vedea — uită de ei. Deschise o discuție, care era mai importantă decît ideile lor.

*

— Te-ai gîndit vreodată la viitor, Mariska ?

— Toată ziua mă gîndesc numai la asta.

— De pildă, cui îi rămîne locuința după ce mori ?

— Ție, Mamă.

— Și dacă au să mă scoată din ea ? Dacă-i va place vreunuia cu pile frumusețea asta de casă ?

— Dumneata, Mamă, ești locatară cu forme în regulă, nu te pot scoate.

— De unde știi ? Că tu, mototoală cum ești, orice s-ar întîmpla, zici că nu-i nici un pericol.

— M-am interesat.

— La cine ? Poate la ăia de la televiziune ?

— Nu. L-am chemat la telefon pe bătrînul Franyó, încă de la spital, cînd m-au adus înapoi. I-am spus care-i situația și l-am întrebat în amănunt. Dumneata, Mamă, ești chiriașă principală, locuința îți aparține.

— Ce poate ști unul de la florărie ? !

— Bătrînul Franyó se pricepe la toate. Mi-a spus că vorbește el cu conducerea și au să te ajute.

— Că mult m-au ajutat și pînă acum, ce să zic ! Spune-mi, de ce crezi că te-au mutat la ambalaje ?

— Pentru că am slăbit foarte mult.

— Și pentru că așa, pensia ce mi-ar reveni de pe urma ta o să fie mai mică.

— I-am întrebat și asta. Au să adauge cîștigul meu pe trei ani la pensia dumitale, Mamă, nu numai cele șase săptămîni pe care le-am muncit la ambalaje. Au să calculeze și-au să-mi spună cît primești.

— Bine-ar fi să știu ! Cînd au să-ți spună ?

Tocmai atunci se auzi soneria la ușă.

Uneori întîmplarea potrivește lucrurile mai bine chiar decît un regizor cu chemare. Operatorul deschise ușa. Și, ca și cum li s-ar fi oferit de-a gata un epilog, sosiră patru oaspeți. Bătrînul Franyó, care trebuie să fi fost ceva șef la grădinăria de flori din Budafok, și o familie compusă din trei membri : Nuófer Sándor, nevastă-sa și copilașul lor. Rămaseră în prag, vizibil cu o sfială față de bolnavă și de aparatul de filmat, pînă ce Áron îi pofti înăuntru. Își

puseră jos bagajele, săriră peste prezentările reciproce, peste amabilitățile de rigoare, pe care regizorul le lichidă cu forța. Îi rugă pe oaspeți, ca pe niște prieteni ai casei, să ia loc și să participe la filmare. Treabă cu care, după puțină codeală, se arătară de acord.

— Numai să despachetăm întîi, zise nevasta lui Nuófer.

Despachetară calabalîcurile în bucătărie. Colegii de la grădinărie îi trimiseseră bolnavei doi pui pané, lapte de pasăre și o slăninuță „de casă". Biscuiți, șnițel, o mulțime de ouă. Tînăra nevastă se întoarse cu puii pané puși pe farfurii. Mîncară cu toții, după cuviință, adică pe gustate.

Abia după asta urmă greul : să-i așeze cumva pe noii sosiți în acel spațiu strîmt. Nu încăpeau în nici un fel. Mikóné fu cea care salvă situația.

— Deocamdată mai am voie să mă scol din pat, zise. Dacă strîngem canapeaua-pat, încăpem pe el și patru.

I-au dat să îmbrace capotul, strînseră canapeaua, se așezară. După o scurtă pregătire, începu să vorbească bătrînul Franyó.

— Cred că se cuvine să ne prezentăm. Mă numesc Franyó, iar ei sînt familia Nuófer, tot de la „Crizantema". Am venit, că am aflat ce frumos o onorează televiziunea pe Mariska, și-am mai auzit, chiar de la ea, ce i-a spus doctorul. Sîntem foarte îndurerați și toți vă compătimim. Femeile au gătit, tocmai ca să nu aveți atîta de lucru.

Mikóné îi mulțumi.

— Vă trimitem și altă dată, dacă vine cineva.

Afară de asta, conducerea a hotărît să ți se dea un ajutor de 880 de forinți.

Scoase banii și-i puse pe masă. Mama îi numără și constată cu venin :

— Cu asta, am încheiat toate socotelile !

— Taci, Mamă ! exclamă Mikóné. Vă mulțumim frumos și pentru banii ăștia.

— Și... aș putea ști cît va fi pensia mea ?

— Am calculat-o. Vă revin o mie opt sute de forinți pe lună de pe urma Mariskăi.

Se lăsă o scurtă tăcere. Fiecare calcula. Mama vru să vorbească, dar Mikóné îi făcu semn să tacă.

— Mă așteptam la mai mult, rosti încet Mikóné.

— Degeaba, Mariska. Atîta se cuvine. Știm și noi că nu ajunge pentru o femeie bolnavă care-i silită să facă apel la ajutorul altora. Aveți ceva bani puși deoparte ?

— Numai ce ne revine de la televiziune.

— Ce sumă ?

— Am primit pînă acum cinci mii, și Mama mai capătă zece mii după ce mor.

— Care se duc tocmai bine pe înmormîntare, adăugă Mama.

— Nu e cazul să vorbim încă de înmormîntare. Dar am bănuit și noi că aveți prea puțini bani și am convocat conducerea. De asta a și venit acum familia Nuófer. Tu îi cunoști pe Nuóferi, Mariska.

— Bineînțeles.

— Și mai știi că sînt oameni cumsecade. Băiețelul e liniștit. Sándor nu bea, nu fumează. Cîștigă amîndoi, în plus au douăzeci și două de mii la cec.

— Şi banii ăştia vor să ni-i dea nouă ?
— Taci, Mamă.
— O să înţelegeţi îndată. Sándor, spune-le de ce am venit.
— Nevastă-mea vorbeşte mai bine, e bacalaureată.
Luă cuvîntul nevasta lui Nuófer.
— Noi locuim într-un demisol. Cînd plouă, apa străbate prin tencuială, vara aerul e încins de aburi şi nu-i sănătos pentru copilul nostru. Ne-am plîns lui nenea Franýo. Ne-a zis că am nimerit tocmai la ţanc, se pare că nu peste mult dumneata, stimată doamnă, vei rămîne singură în locuinţa asta de două camere, care pentru noi ar fi corespunzătoare. În schimb, vă oferim cecul cu economii şi am iscăli un contract de întreţinere, prin care ne-am obliga să vă îngrijim. Promitem că ne vom purta frumos cu dumneavoastră şi nu veţi duce lipsă de nimic.
Mama îi privi pătrunzător pe Nuóferi. Apoi întrebă :
— Nu-i ţigan soţul dumitale ?
— Aşa e el, cu piele mai măslinie, dar nu-i ţigan.
— Asta nu-l împiedică să-şi vîre frumuşel la buzunar pensia mea.
— Noi n-avem nici o treabă cu pensia dumneavoastră.
— Dar pot să tot plătesc din ea chiria, lumina şi gazele !
— Doar a patra parte. Restul ne revine nouă.
— Şi din ce vă închipuiţi că am să mai mănînc ?

— Dacă vreţi, ne daţi acolo ceva, dacă nu, nu. Unde mănîncă trei, încape şi-al patrulea.
— Ce inimă bună ai ! Numai că poate să iasă şi altfel, din moment ce dumneavoastră dirijaţi aici !
— Întrebaţi-o pe fiica dumneavoastră, interveni nenea Franyó. Ea vă poate asigura că puteţi avea încredere în dînşii.
— Fata mea nu se pricepe la aşa ceva, zise Mama dînd din mînă în timp ce-i studia cu privirile pe Nuóferi. Gătiţi cu untură, sau cu ulei ?
— Cu ulei. Dar pentru dumneavoastră voi găti cu untură.
— Sînt obişnuită cu untură. Pe lîngă asta îmi plac şi preparatele dulci.
— Linzerul pe care l-am adus, l-am copt chiar eu. Vă rog să gustaţi.
Mama mîncă unul încet, mestecîndu-l temeinic. Apoi încă unul. Şi încă unul. Apoi îşi închise ochii, ca şi cum ar fi ascultat o muzică venită de departe. În cele din urmă dădu afirmativ din cap.
— Hm, merge, dar asta încă nu mă obligă la nimic. De pildă, nu suport larma făcută de copii.
— Al nostru e foarte liniştit, zise Nuóferné.
— Tocmai asta-i hiba, că-i prea tăcut ! adăugă soţul ei.
Însă nu izbutiră s-o liniştească pe Mama.
— Mie nu-mi plac nici copiii tăcuţi. Deci, dacă nu ne împăcăm, putem anula contractul acela ?
— Se poate — o linişti bătrînul Franyó — în caz că nu satisfac obligaţiile de a vă purta de grijă.

— Şi cînd vreţi să vă mutaţi aici ?
— Acum, pînă mai e vreme frumoasă, zise Nuófer. N-aş vrea ca fiu-meu să se îmbolnăvească de plămîni.
— Numai că noi nu primim să fim luaţi cu graba.
— Dar nu avem altă alegere, zise Mikóné şi, lipindu-şi palmele strîns de burtă, se ridică în picioare. Aduceţi carnetul de depuneri, întocmiţi contractul şi, cît mai ţine vremea frumoasă, mutaţi-vă aici. Acum plecaţi acasă. Sînt obosită, aş vrea să mă culc.

*

— Aici ar trebui încheiat, zise Ularik cînd vizionă primele mostre. Uşurăm moartea oamenilor pe calea unor relaţii sociale. Îmi cunosc şefii. Asta vor !
— Numai că pentru mine e puţin, zise Áron.
— Ce mai vrei ?
— Habar n-am. E un film căruia nu-i pot ghici continuarea. Am stabilit cu Mikóné că dacă se întîmplă ceva, orice, mă înştiinţează.
— Cum adică orice ?
— Orice înseamnă orice. Dacă se întîmplă o minune, se vindecă. Dacă nu, atunci moare. Partea bună e că orice e posibil. Şi viaţa ta e interesantă tocmai pentru că nu ştii ce te aşteaptă.
— Fii om cu cap ! Ai un film cu sens educativ. La ce bun să rişti ?
— Mai e pînă să fie ăsta un film, bătrîne ! Am un muribund care nici n-a apărut încă.
— Cine ?

— J. Nagy.
— Scriitorul ? Poate glumeşti ! Se ţine excelent !
— Dar a avut pînă acum un infarct.
— În urmă cu şase ani. Cum îl cunosc eu pe J. Nagy, are să-şi dea duhul în patul vreunei femeiuşti.
— Nu-ţi face griji, mai face el un atac de cord.
— Dar cînd ? !
— Nu ştiu, dar îl aştept şi-l filmez.
— Dacă îţi permite.
— L-am rugat, mi-a promis. Şi J. Nagy e om de cuvînt.
— Aşa e.
— Atunci, de ce n-ar accepta ?

*

În treaba asta însă era puţină exagerare. Şi anume se omitea faptul că respectiva promisiune fusese făcută în grădiniţa unei cîrciumi din Buda, cu mintea nu tocmai limpede.

Áron îşi începuse cariera la televiziune făcînd asistenţă de regie la un serial de reportaje ale lui J. Nagy. În ciuda marii diferenţe de vîrstă, deveniseră prieteni, poate pentru că amîndoi erau ahtiaţi după proiecte măreţe.

J. Nagy fusese pe front în calitate de corespondent de război. Mai tîrziu scrisese impresiile de pe front („Însemnările unui corespondent de război“). Apoi un volum de nuvele şi un roman, dar care dispăruseră fără urme în trapa literaturii. Atunci se angajase la radio, unde a ajuns unul dintre cei mai buni reporteri. Cît priveşte

televiziunea, era încredinţat că ea a fost descoperită anume pentru el ; părăsise beletristica şi se apucase să „toarne“ la scenarii de film, care însă rar ajungeau pe ecran. Cu timpul şi-a dat seama că are mai multe idei decît putere de imaginaţie şi că nu poate umbla decît cînd îşi simte picioarele pe pămînt. Aşa că a trecut la reportaje şi filme documentare. Acum în sfîrşit s-ar fi putut afirma, dar l-au catalogat în linia a doua. Peste toate acestea, se şi îngrăşase. Îl imploraseră să ţină cură de slăbire, dar mort fiind după mîncare şi băutură, nu slăbea nici un gram. A făcut ce-i drept vreo duzină de „portrete de artişti“, temă care se dovedise mănoasă. Prinzînd curaj, se apucase de un nou serial : „Marii noştri savanţi“, cu care el, reporterul spiritual, devenise chiar mai popular decît savanţii. Dar de atunci nu mai realizase nimic.

Descoperiseră el şi Áron o cîrciumioară din Buda unde nu se serveau decît cîrnaţi uscaţi şi vin. Acolo mergeau la un şpriţ şi-o tacla. Îl înjurau de mama focului pe Ularik, ucigaşul celui mai frumos sinopsis al lui, şi ţeseau planuri care mai de care mai frumoase.

— Şi eu aş vrea să fac odată un film documentar, zisese într-o zi Áron, făcîndu-şi iluzii.

— Despre ce ?

— Despre felul cum murim.

— Cu artişti sau cu personaje adevărate ?

— Numai cu cele adevărate ar fi interesant.

— Apucă-te de treabă, frăţioare ! Ideea e excelentă.

— E mai mult decît o idee, J. Nagy, pentru că încap multe în filmul meu. Ştiinţă, filosofie,

poezie ; şi pe deasupra e palpitant şi pe înţelesul oricui.

— Cu condiţia să găseşti un model care acceptă să moară sub ochii milioanelor de spectatori.

— Tu n-ai accepta cumva ?

— Eu aş vrea să mai trăiesc mult, rîse J. Nagy.

— Dar ai avut pînă acum un atac de cord.

— E-n regulă ! căzuse de acord J. Nagy, cu dezinvoltura unui mare cartofor. Cel mai apropiat infarct e al tău !

— Tare drăguţ din partea ta.

Aşa sunase promisiunea. Fusese rostită la o masă de cîrciumă, după un „n“ număr de şpriţuri, cînd filmul exista numai în împărăţia fantasmelor.

J. Nagy putea fi găsit cel mai sigur la bufetul televiziunii. Întotdeauna era înconjurat de femei cochete, care se bucurau că stau în compania unui scriitor, şi rîdeau cu poftă de declaraţiile sale. Cînd nimerea o poantă, se lăsa pe spate în scaun, cu un zîmbet de satisfacţie în colţul gurii.

Áron îl chemă în hol şi-i aminti de promisiune.

— Îţi sînt foarte necesar ? întrebă J. Nagy.

— Păi, mi-ai cam fi.

— Îţi cer un timp de gîndire... pînă deseară.

*

Se întîlniră la masa lor tradiţională.

— Hai să-ţi spun ce rezerve aş avea, începu J. Nagy. Rîndul trecut ziceai că treaba pe care

vrei s-o faci e în același timp poezie, știință și filosofie. Păi, asta-i aiureală, frățioare. Întîi, pentru că murim pe neașteptate și nasol, pe cînd poezia e frumusețe și compoziție. Apoi, un caz izolat nu e filosofie, nu e decît ceea ce se poate generaliza din el. Așa că nu se potrivește nici asta. Cu atît mai puțin știința. Fizica modernă a arătat că la studierea unui caz restrîns și de natură senzitivă prezența instrumentelor necesare studierii denaturează desfășurarea fenomenului. Cu alte cuvinte, altfel mor în fața camerei decît, să zicem, dacă m-ar vedea numai Aranka. Deci, și valoarea științifică a filmului tău e doar iluzorie.

— Cu alte cuvinte te retragi ?

— Eu nu vreau decît să-ți temperez ambiția. Lasă naibii arta și știința, filmează ce vezi, fă un film documentar cinstit. Apucă-te de el ca și cum ai vrea să înfățișezi munca efectuată sub apă de niște scafandri la construcția unui pod. Cu deosebirea că în filmul tău scafandrii se îneacă.

— E o idee.

— Dacă-ți surîde, faci un film cum nu s-a mai pomenit pe lume.

— Și dacă l-aș face așa, ai avea chef ?

— De ce nu, cînd o să vină vremea. Mă interesează tot ce e nou. Și-apoi, de-un an și jumătate n-am mai făcut nimic. E drept, Ularik vrea să mă ambaleze într-un film documentar împotriva poluării aerului, dar decît asta, mai bine moartea. Iar pe un exhibiționist ruginit ca mine îl tentează orice rol.

— Eram convins că accepți.

— Așadar, fii regizorul meu ! Ce am de făcut ?

— Deocamdată nimic. Mergi din cînd în cînd la medic ?

— Pentru ce ? Mă simt excelent.

— Din pricina inimii.

— Nu mă plîng de nimic.

— De azi încolo te rog să-ți faci în fiecare săptămînă o cardiogramă. Dacă apare o cît de măruntă modificare, anunță-mă.

— N-o să apară chiar mîine, frățioare !

— Nici eu nu zic să apară.

— Să-ți dea Dumnezeu sănătate.

— Și ție.

*

Trecu o săptămînă. Într-o seară Áron avu o fereastră. I se făcu dor să bea un șpriț cu amicul său. Coborî la bufet, dar nu-l găsi pe J. Nagy ; o găsi în schimb pe Jócsik Aranka, fosta nevastă a prietenului său.

— Îl aștepți pe el ? o întrebă Áron.

Pe cine altul ? ! Inițiații știau că se vor recăsători. (Dacă e adevărat, atunci J. Nagy se însura a cincea oară.)

— Aștept de-un ceas și jumătate, zise Aranka. Mi-a spus că dă doar o fugă pînă la clinică. Ce-ai pus la cale cu J. Nagy, ia spune-mi ?

Lui J. Nagy toți îi spuneau J. Nagy, atît fostele neveste cît și femeile de tranzit, care se reîntorceau și ele la J. Nagy, chiar dacă pentru foarte scurtă vreme. După propria-i mărturi-

sire, pînă şi în cea mai mare intimitate îi şopteau în ureche : „Muşcă-mă acum, J. Nagy !"

— L-am rugat să-şi facă săptămînal o cardiogramă, însă numai dintr-o grijă prietenească.

— Şi a pornit lavina ! Unde naiba vrei să-l împingi ?

— N-ai dreptate, zău ! Uite şi-acum, n-am vrut decît să beau un şpriţ cu el.

O părăsi pe Aranka pentru a nu fi silit să-i asculte pînă la capăt plîngerile. Dealtfel J. Nagy — cum iarăşi toată lumea ştia — tărăgăna cîinecîineşte fixarea nunţii, din pricina unei actriţe tinere. Ca s-o ia pe Aranka, ar fi trebuit să rupă cu Pfaff Irén (aşa se numea actriţa). Limba cîntarului se înclina cînd într-o parte, cînd în alta. Femeile, după opinia lui J. Nagy, pot fi oricînd substituite una cu alta. Uneori îi spunea lui Irén Aranka, şi invers. El nu trăia decît pentru artă.

Ieşind din bufet, Korom Áron intră în ascensor odată cu Pfaff Irén. Artista nu-i răspunse la salut.

— Ce ai cu mine, Irén ?

— Am să-ţi belesc maţele !

— Tot din cauza prietenului meu ?

— Dacă ţi-e prieten, nu-l nenoroci ! zise Irén şi ieşi din lift.

În seara aceleiaşi zile Áron se duse fără speranţe la cîrciumioara lor. Avu noroc. Scriitorul şedea acolo sub umbrarul ştiut, cu o cană de vin, apă minerală şi o carte groasă pe masa de scîndură geluită.

— Ce citeşti, J. Nagy ?

— Îngrijirea medicală. Autori : Magyar şi Petrányi.

— La ce-ţi trebuie ?

— Nu strică să vezi un pic şi ce le zbîrnîie-n cap medicilor.

Apoi îi povesti în ce scop.

*

Primul medic pe care-l consultase îi fusese recomandat de Jócsik Aranka. După ce i-a făcut cardiograma, i-a spus că nu are nimic, numai să se menajeze. Asta l-a cam contrariat pe scriitor. Dacă nu are nimic, de ce să se menajeze ? În orice caz, a doua zi, de data asta sfătuit de Pfaff Irén, l-a căutat pe medicul ei. Analiza e liniştitoare, i-a declarat acesta, totuşi îi recomandă plimbarea, înotul, pentru a-şi activa inima. Deci, ce să facă : s-o menajeze, sau s-o activeze ? Drept care J. Nagy s-a dus la al treilea, apoi la al patrulea medic. Toţi îl liniştiseră, dar fiecare în alt chip, treabă care pînă la urmă îl întorsese pe dos pe J. Nagy. A mers de la un medic la altul, hotărît să obţină pînă la urmă un diagnostic ferm şi definitiv. Îl şi primi la clinica de boli interne, unde îl luă în primire o nostimă şi milităroasă doctoriţă, asistentă a profesorului.

Doctoriţa Freund Szilvia îl recunoscu îndată pe scriitor. Urmărise la televizor „Portrete de artişti", ca şi ciclul „Marii noştri savanţi", şi îşi primise pacientul cu respectul cuvenit. După un consult temeinic, îi spuse rezultatul.

— Aţi mai avut un infarct. Dacă nu vreţi încă unul, lăsaţi-vă de fumat, evitaţi emoţiile şi mîncărurile grele.

— Adică sînt bolnav ? o întrebă nervos scriitorul.

— Nu sînteţi bolnav, dar nici sănătos.

La vederea feţei sale speriate, doctoriţa Freund, pentru a-l linişti pe reputatul ei pacient, îi puse în mînă cardiograma şi-i explică în amănunt semnificaţia mîzgălelilor ce se puteau vedea pe ea. J. Nagy îşi scoase un carneţel şi-şi notă cele spuse. Cînd doctoriţa termină, avea un temeinic bagaj de cunoştinţe medicale. Ceru diagnosticul şi se ridică să plece, cînd doctoriţa Freund îl obligă iar să şadă.

— Vreau să vă mai iau o dată tensiunea, maestre.

— Spune-mi J. Nagy, o rugă J. Nagy.

— Cu plăcere, dragă domnule J. Nagy. Trebuie însă să te informez că ai tensiunea mai ridicată decît ar fi normal, chiar şi la vîrsta dumitale.

— Cum adică la vîrsta mea ? se indignă scriitorul. Eu nu am vîrstă.

— Dumneata, ce-i drept, nu arăţi ce vîrstă ai, însă tensiunea, din păcate, da. Fii liniştit, o facem noi să scadă.

Îi scrise cîteva reţete. Pe acestea J. Nagy le duse la televiziune şi, fluturîndu-şi cardiograma, o arătă tuturor. La început nu-l luară în serios. Pînă acum se lăudase cu o sănătate de fier ; credeau că glumeşte şi rîdeau cu poftă.

Doar Aranka nu. Voia să stea de vorbă cu orice preţ cu doctoriţa. A doua zi se înfiinţară împreună la clinică.

— Am adus-o pe fosta mea soţie, o nelinişteşte foarte mult tensiunea mea.

Cele două femei se măsurară din cap pînă-n picioare. Lui J. Nagy i se luă din nou tensiunea.

— E ridicată, dar nu neliniştitor, explică doctoriţa. Trebuie să evite orice emoţii, însă *într-o zi* nu se poate aştepta la o ameliorare.

În ciuda acestora, J. Nagy merse şi în ziua următoare la clinică, de data asta nu cu fosta soţie, ci însoţit de Pfaff Irén, pe care doctoriţa o studie necruţător. (Şi viceversa.) Apoi îi luă tensiunea.

— Ce să spun ! E cu o nuanţă mai ridicată chiar decît ieri. Nu eşti puţin cam prea hărţuit, J. Nagy ?

— Nu e ! zise cu glas hotărît Irén. Poate că aparatul nu măsoară exact.

Doctoriţa zîmbi cu superioritate, apoi, cu aparatul în mînă, explică pe îndelete şi cu răbdare principiul de funcţionare şi modul de folosire. Asta îl însufleţi atît de mult pe J. Nagy, încît merse îndată la un magazin de instrumente medicale. Cumpără un tensiometru. Îl probă chiar acolo, pe loc. Îl ajută Irén. Se dovedi a fi o foarte bună practiciană.

— Dacă ţi-aş fi nevastă, ţi-aş lua în fiecare zi tensiunea. De ce să mai baţi atîta drumul pînă la clinică ?

— Am să mă mai gîndesc la asta, scumpo.

Se gîndi. Apoi se aşeză la maşina de scris şi scrise două scrisori cuvînt cu cuvînt identice,

pentru Aranka, respectiv Irén. „Cît timp tensiunea mi-e atît de ridicată, cred că e mai bine să evit emoţiile legate de căsătorie. Sper să mă pot descurca şi singur cu tensiometrul. Te pupă mult, mult de tot — J. Nagy.“

Şi, într-adevăr : cu preţul unor oarecari eforturi, ajunse să-şi poată măsura tensiunea fără ajutorul altora.

Talent pe care îl şi demonstră lui Korom Áron după ce îi înfăţişă cele de mai sus acolo, lîngă vinul şi apa minerală de pe masă.

— Vezi ? Şi-acum e ridicată — îi arătă tensiometrul — deşi m-am lăsat de fumat, nu mănînc mîncăruri preparate cu untură, nu beau cafea, am rupt relaţiile cu Irén şi Aranka, pentru că încăpăţînarea lor de a se mărita îmi provoca vertijuri.

— J. Nagy ! rîse regizorul. Ai devenit ipohondru !

— În loc să-mi mulţumeşti ! Deşi tu ştii cel mai bine pentru ce anume mă pregătesc !

— Cu dietă, fără untură ? Pentru ce ?

— Pentru rolul meu.

— Nimeni nu vrea să te înfăţişezi în postură de medic.

— Ca să-mi compun rolul, trebuie să ştiu ce mă aşteaptă.

— Nu-ţi băga singur spaima-n oase, J. Nagy.

— Iar tu nu face pe delicatul cu mine. Sîntem profesionişti, nu diletanţi. Arta nu cunoaşte mila.

— Cel puţin ţi-a scăzut tensiunea ?

— Din păcate, nu.

— Zău ? Atunci ai cam putea sta în faţa camerei.

— Ce să vorbesc ?

— Orice îţi trece prin minte.

— Pe cine-ar interesa ?

— Pe spectatori, J. Nagy. Cu cît eşti mai proaspăt şi înfloritor azi, cu atît mai convingătoare va apărea mai încolo moartea ta.

— Vrei să mă înfăţişezi ca pe un condamnat la moarte ? Ce truc regizoral ieftin şi lipsit de gust !

— Dar impresionează. Şi-apoi, mîine am un studio liber.

— N-am de vorbit despre moarte decît atunci cînd ajung muribund.

— Ai răbdare pînă-i gata tot filmul. Ai să vezi ce succes vei avea.

— Respectiv, n-am să văd.

— Mda, ai dreptate.

*

— Dragi telespectatori, cred că nu mai e cazul să mă prezint, — am apărut de numeroase ori pe ecran. Poate vă mai amintiţi de „Portrete de artişti“ sau de ciclul „Marii noştri savanţi“. De data asta însă mă înfăţişez nu în postura celui ce întreabă, ci a celui întrebat. Acest rol nu este deocamdată decît un prolog al unui eveniment important pentru mine. Vreau să spun că eu, cînd va veni vremea, voi muri sub ochii dumneavoastră.

În privinţa acestei teme am destulă experienţă. Am făcut odată o mică plimbare pe celă-

lalt tărîm, acum şase ani, cînd am supravieţuit cu mare greutate unui infarct miocardic. Pe deasupra, am fost şi corespondent de front în timpul războiului, martor ocular al unuia dintre cele mai mari măceluri în masă ale istoriei. Iată de ce cunosc toate aspectele morţii.

Dar sînt pregătit nu numai de pe urma atîtor experienţe, ci şi teoretic. De cînd am acceptat acest rol, cercetez cu asiduitate literatura de specialitate ; am aşadar curajul să afirm că mă pregătesc conştiincios pentru ultimul meu rol.

Am ţinut şi ţin seama şi de faptul că stimaţii telespectatori n-au văzut încă pe micul ecran nici măcar o extracţie de măsea, şi dacă mă vor vedea pe mine văitîndu-mă, gemînd şi zvîrcolindu-mă, vor închide de spaimă aparatele. Vă rog să nu vă temeţi de asta. Vă promit că în ceasul critic mă voi comporta disciplinat, eliminînd orice gest naturalist, teatral, şi că, pe cît permite tema filmului nostru, voi lăsa în urma mea numai impresii plăcute.

La revedere... pe patul meu de moarte.

*

Vreme de două săptămîni nu se întîmplă nimic, respectiv doar faptul că Nuóferii se mutară la Mikóné cu camionul grădinăriei de flori.

Cu acest prilej se deplasă acolo şi echipa lui Áron, dar nu intrară în casă, se mulţumiră să facă doar în stradă cîteva şnituri. Se opreşte un camion. Sînt coborîte paturile. Se transportă în nişte coşuri lenjeria de pat. Pe trotuar stă o lampă cu picior, printre pietoni. Nu aveau

nevoie de mai mult, dealtfel Áron le destinase acestea pentru generic.

Peste cîteva zile merseră cu maşina la grădinăria „Crizantema". Nimeriră cum nu se poate mai bine. Totul era înflorit, pretutindeni era un du-te-vino febril, se pregăteau pentru expoziţia de trandafiri. Făcură cîteva secvenţe frumoase cu parcelele unde se aflau straturile de trandafiri ; regizorul le destină şi pe acestea pentru generic, sau pentru fundal, poate intră în film, poate nu *.

Apoi iar aşteptară. În sfîrşit sosi o scrisoare. Le scria Mikóné, cu litere tremurate.

„Mă simt foarte slăbită. Aş vrea să vorbesc cu dumneavoastră între patru ochi. Veniţi înainte de masă, cînd Nuóferii nu sînt acasă. Pe deasupra, trebuie s-o evităm cumva pe Mama."

Asta merse mai uşor decît s-ar fi aşteptat. Uşa le-o deschise Mama.

— Cine sînteţi ? îi întrebă. Nu cumva cei de la televiziune ?

— Noi sîntem.

— Ce mai vreţi iar ?

— V-am adus ciocolată cu lapte şi am dori să vorbim cu fiica dumneavoastră.

— Intraţi înăuntru. Cînd terminaţi cu ea, aş vrea să vă spun şi eu ceva, dar să nu afle şi ea.

— Atunci vă rugăm să aşteptaţi în bucătărie.

* S-au nimerit foarte bine. Cîmpul acesta de flori s-a dovedit a crea un contrast excelent la ultimele clipe de viaţă.

Bolnavei îi aduseseră un salam întreg, şuncă şi salată franţuzească.

— Oh, am să mănînc din astea cu poftă ! zise.

Slăbise, se smochinise la faţă, pur şi simplu se pierdea în canapeaua largă, de două persoane. Numai burta îi era mare. Îi rugă să-i pună încă o pernă la spate.

— Pot vorbi ?

— Noi sîntem gata.

— E vorba de Mama.

— Întîi spuneţi-ne cum vă simţiţi.

— Din ce în ce mai rău. Din păcate, n-a fost adevărat că n-o să am dureri. Seara mi se dau somnifere, aşa că mă vait doar în somn, dar ziua mă balonez, simt ca şi cum acuşi-acuşi îmi crapă burta. Nu îndrăznesc nici să mănînc, deşi îmi dau mîncare bună, dar mi-e teamă la fiecare înghiţitură că am să crăp. Acum însă aş vrea să mă plîng nu de boala mea, căci nu se mai poate schimba nimic, ci de liniştea sufletească. N-o mai am. Dar despre asta nu am cu cine să vorbesc, nici măcar cu nenea Franyó, ca nu cumva să-l mîhnesc. El nu s-a gîndit decît la binele meu cînd ne-a recomandat familia Nuófer, şi nu are nici o vină că acum mă tem mai mult pentru Mama decît atunci cînd încă nu locuiau aici. De asta v-am scris.

— Atunci să revenim la Mama.

— Imediat. Ştiu că tot ce vă povestesc acum va figura odată în programul televiziunii, aşa că ţin să vă mărturisesc chiar acum că Nuóferii sînt într-adevăr nişte oameni cumsecade. Au

stabilit ca Sándor să aibă grijă de Mama, iar de mine nevastă-sa. Din păcate, are din ce în ce mai multă bătaie de cap cu mine, nu numai pentru că nu mai pot să-mi fac nevoile decît în ploscă, ci şi pentru că uneori trebuie să vomit, şi dacă-mi vine brusc, atunci e silită să mă schimbe şi să spele separat pentru mine, că nu am decît foarte puţină lenjerie de pat. Toată viaţa am fost oameni săraci, dar am ţinut întotdeauna la curăţenie. Şi ei sînt aşa. Puteţi vedea că parchetul e curat lună, tot nevasta lui Nuófer îl lustruieşte, de multe ori noaptea tîrziu. Cred că nu există spital în oraş unde să fiu îngrijită mai bine ca de femeia asta tînără. Dar nu pentru asta v-am chemat. Unde-am rămas de fapt ?

— Vroiam să vorbim despre Mama.

— Da, aşa e, despre ea. Cu opt ani în urmă i-a apărut albeaţa la ochi şi, pe măsură ce i se strica vederea, a devenit tot mai pretenţioasă. Exact ca un copil. Cu cît îi faci mai mult pe plac, cu atît devine mai pretenţios. De cînd s-au mutat la noi Nuóferii nu mai putem răzbi cu ea. Înainte, cînd mai eram sănătoasă, o mai luam şi eu uneori la cumpărături. Acum îl pune zi de zi pe Sándor s-o scoată la plimbare. Seara se aşază la televizor ; aude, însă tot ce e de văzut îi povesteşte Sándor. Nu poate găsi nici o idee ca s-o facă să renunţe. O aud încă de la prînz : „Ia uită-te cît e ceasul, de ce nu vine Sándor ăsta, doar n-o fi păţit ceva ? !“ Ar trebui, nu-i aşa, să mă bucur gîndindu-mă la viitorul Mamei, chiar dacă pur şi simplu îl adulează pe Sándor, în timp ce eu i-am deve-

nit o povară. Dacă mi-e sete, capăt puţin ceai, Mama a acceptat ca femeia să gătească şi pentru noi, Nuóferné găteşte bine, şi Mama are o poftă de mîncare ! dar nu se mai uită dacă eu am mîncat, dacă mi-am luat medicamentele şi nu se atinge nici de ploscă, de fapt i-e teamă că o izbeşte de ceva. Am ajuns că m-aş bucura să mor odată ; cu cît întind de viaţă, cu atît mai mult îi jupoi şi-i obosesc pe Nuóferi, şi cu asta îi stric şansele mamii. Nu ştiu dacă e destul de limpede de ce mă tem de viitor ?

— Povesteşte, povesteşte mai departe. Avem timp.

— Domnul doctor vine în fiecare zi, mă examinează, dar nu spune nimic, doar mă laudă, ce pacientă bună şi răbdătoare sînt. Eu pricep prea bine şi toată ziua mă frămîntă gîndul ce şi cum va fi aici după ce închid ochii ? Atunci Nuóferii vor deveni colocatari cu drepturi depline, care, ce-i drept, sînt obligaţi s-o îngrijească pe Mama, dar pînă cînd o să reziste ? Nu poţi face multă vreme servitori din nişte oameni care se întorc de la muncă, obosiţi. Şi atunci degeaba-i mai face curte Mama lui Sándor, n-are să-i mai povestească ce e la televizor, se termină cu plimbările, se termină cu pacea, nimeni nu are să se mai ocupe de Mama, pentru că nu ea, ci copilul e mai important pentru Nuóferi, copilul ăsta pe care Mama nu-l poate suferi... Acum e încă linişte, dar furtuna pluteşte în aer şi curînd se declanşează un adevărat iad. V-am chemat pe dumneavoastră ştiind că odată, cînd eu nu voi mai fi, veţi da filmul la televizor şi toţi vor şedea aici, toată

familia. Vă rog, cum să mă aşez ca să pot privi *atunci* drept în ochii Mamii ?

— Fiţi bună şi priviţi spre operator.

— Acum mă uit la tine, Mamă. Ştii că ai o fire sucită. Aş dori să te împaci bine cu Nuóferii. Nu fi mofturoasă, nici pretenţioasă, mai ales cu băieţelul poartă-te drăguţ, vorbeşte cu el, ai grijă să-şi facă lecţiile, imaginează-ţi că e nepotul tău. Tu abia mai vezi şi cîndva o să ai nevoie de el. Aşa că mănîncă şi tu ce mănîncă şi ei, mulţumeşte-le pentru tot ce fac pentru dumneata, asta ţi-o cere fiica ta, Mariska, ca să aibă tihnă în pămînt. Vă mulţumesc, băieţi. Scoate-ţi-mi perna de la spate.

*

Mama îi aştepta în bucătărie, scufundată în gînduri, cu ochii căscaţi în gol, în lumina ce se strecura din curte, chioară. De tavan atîrna un bec de o sută, dar nu-l aprinseră. *

— Vă rog să vorbiţi, doamnă.

— Păi, mai e ceva de spus ? Priviţi în jur. Arătaţi mulţimii cum am trăit în război. În bucătăria asta ne spălăm, gătim, spălăm lenjeria de pat, şi pe deasupra aici doarme copilul bolnav de nervi al Nuóferilor, pentru că în odăiţă vede stafii umblînd prin faţa ferestrei. I-au aşternut patul jos pe ciment şi eu, cu ochii mei betegi, m-am împiedicat pînă acum de două ori de el. Şi tot ei s-au dus să se plîngă la fii-

* Ideea sugerată de atmosfera aceasta o realizară pe loc. Filmară scena în semiobscuritate, adică aşa cum vedea de fapt bătrîna realitatea din jurul ei.

că-mea ! Adică am ajuns să nu mă mai pot mişca nici în casa mea ? Şi, ce credeţi, cine-i de vină pentru toate astea ? Vă spun pe şleau : dumneavoastră. Aş vrea să ştiu cui foloseşte ce faceţi ? Oamenii-s curioşi să ştie ceva despre noi ? Pînă acum am trăit de bine, de rău, deşi nimănui nu i-a păsat de noi, şi deodată veniţi cu aparatul ăsta de filmat şi toată lumea căpiază, nu mai face ce vrea, minte şi joacă teatru, ca nu cumva să se facă de ruşine în faţa lumii. Ce credeţi, de cîte ori a venit înainte la noi bătrînul Franyó ? Dar acum a venit, las' să se vadă la televizor cîte nu face „Crizantema" pentru oamenii ei ! Şi, vezi bine, dacă el a început cu prefăcătoria, îi cîntă şi Nuóferii în strună ! Femeia se preface, ca şi cum n-ar putea trăi fără să stea de veghe, să care plosca, să spele lenjeria de pat. Iar Sándor nu degeaba-i ţigan, ar smulge şi stelele de pe cer pentru mine. Nu vrea să privească la televizor decît cu mine, coboară cu mine să mă plimbe, şi-mi spune ce vede pe stradă. Şi cum face el, fac şi eu ! Ştiu să şi mint, dacă e nevoie, pentru că fac orice pentru fata mea. Aproape că ne strîngem în braţe de multă iubire, dar între timp fiecare ştie ce-l duce capul pe celălalt. Păi, se poate răbda asta ? Bine, recunosc, şi Nuóferii au nevoie de-un colţişor unde să se retragă, dar încă n-am ajuns acolo ca o locuinţă ca asta să ajungă pe mîna unui ţigan. Acum, bineînţeles, e neglijată, dar dacă ar fi zugrăvită, parchetul raşchetat, baia căptuşită cu faianţă, aranjată, atunci tot ce vedeţi acum ar merita milioane. Nu credeţi ? O să vedeţi îndată, numai să nu vă

umble gura, dar am o ofertă mai bună decît contractul acela de întreţinere în care m-a vîrît bătrînul Franyó, de m-a tras pe sfoară. O avocată îmi oferă exact dublu pentru locuinţă, de două ori cît depunerile Nuóferilor şi, pe lîngă bani, intră şi renovarea totală. A fost pînă acum de cîteva ori pe aici, bineînţeles pe ascuns, ca să n-o amărăsc pe biata mea Mariska. Ştie să gătească, face o ruladă de parcă ar fi făcută de un cofetar de lux. Şi partea cea mai importantă e că nu are copii. Am fi doar noi două, ca şi cum aş avea o a doua fată.

— Numai că aţi semnat şi dumneavoastră contractul de întreţinere.

— L-a văzut avocata. Ca direct interesată, mi-a spus, se teme, nu vrea să se bage, dar nu există contract care să nu poată fi desfăcut.

— Şi pe Nuóferi i-aţi alunga în stradă ?

— Întîi le-aş da înapoi carnetul de economii.

— N-ar fi frumos din partea dumneavoastră.

— Chiar dumneavoastră, care mi-aţi adus beleaua pe cap, vreţi să mă dăscăliţi pe mine ? Mai bine lăsaţi-o să moară în tihnă pe fata mea, care-i harnică, are mîini de aur şi poate că se pricepe ea la trandafiri, dar habar n-a avut niciodată ce înseamnă banul. De cînd mă ştiu, eu i-am drămuit leafa, şi dacă trebuia să cumpărăm ceva, pe mine mă întreba ce să ia, cît şi de cîţi bani. Şi, hodoronc-tronc, veniţi peste noi cu cei cincisprezece mii de forinţi ai dumneavoastră, iar bătrînul Franyó cu depunerile ţiganilor — păi, sărăcuţa de ea, sigur că şi-a pierdut capul ! Ce şi-a zis ? Că în sfîrşit v-a dovedi că şi după ce moare îi poartă de grijă

mamei sale ! Fie, las' să se bucure, eu o las în credința asta, dar îndată ce i-au acoperit sicriul cu pămînt, preiau rezolvarea chestiunii. Și atunci casa asta boierească v-a fi a celui ce plătește mai mult pentru ea. Abia aștept.

— Doar nu doriți moartea fiicei dumneavoastră ? !

— Doresc să aibă liniște și tihnă cît mai trăiește. Ce va fi după aceea, mă privește pe mine, numai să nu vă umble dumneavoastră gura.

— Noi tăcem, numai că tot ce ați vorbit acum are să se transmită la televizor.

— Înainte de înmormîntare ?

— Nu. Ceva mai tîrziu.

— Atunci nu voi mai avea ce să ascund.

— Vă mulțumesc pentru discuția sinceră, zise Áron și întoarse capul spre operator.

Nu mai era nevoie să-i spună nimic. Aprinseră lumina și becul de o sută aruncă brusc o lumină puternică peste bătrînă.

*

Plecînd de la Mikóné îi trimiseră o telegramă lui Nuófer Sándor pe adresa serelor din Budafok. Îl rugau ca a doua zi, după lucru, să-i caute la televiziune.

Nuófer se și prezentă, dar refuză speriat să stea în fața camerei, așa cum îl rugase Áron. De ce nu i s-au adresat neveste-si ? Un om cu carte e oricum mai îndrăzneț cînd e vorba de publicitate. În timpul discuției reieși însă că familia are o nevoie arzătoare de bani. Se mutaseră la Mikóné dintr-o cameră mobilată și fuseseră nevoiți să se aranjeze cumva. Cumpăraseră

niște mobilă veche, deteriorată, dar și-așa rămăseseră datori cu încă 2 500 de forinți.

Cînd Áron îi oferi această sumă, Nuófer acceptă rolul. Singurul bai e, zise el, că nu e pregătit pentru asta, iar pe deasupra e îmbrăcat în haine de lucru. Nu contează, îl liniștiră, e chiar mai bine așa.

*

— Vă rog, stimate Nuófer Sándor, să le spuneți telespectatorilor că îngrijirea bolnavei Mikóné nu înseamnă o povară prea apăsătoare pentru dumneavoastră.

— E destulă treabă cu ea, dar am ținut seama de asta atunci cînd am semnat contractul. Ba mai mult, ca să spun adevărul, nici nu speram ca bolnava să fie atît de răbdătoare. O ajutăm nu numai noi, ne ajută și ea.

— Vă ajută și ea ?

— Da. Îl ajută pe băiețelul nostru, care-i slab la învățătură, iar noi nu avem timp să ne ocupăm de el. În schimb Mariska, deși are dureri, cînd se întoarce copilul de la școală se apucă de făcut lecțiile cu el. De atunci a venit acasă numai cu note bune. Eu nu țin cont cît muncesc, pentru mine copilul e tot. O să fim zdrobiți cînd va trebui să ne despărțim de Mariska ; ce-o să fie după aceea nu știu, nu-mi place să vorbesc despre asta nici cu nevastămea.

— Atunci spuneți-ne nouă. E vorba de Mama ?

— Da, mă rog. Dar asta nu interesează publicul larg.

— Povestiți-ne, totuși, cum vă împăcați cu ea ?

— La început a mers bine. Ce-i drept, noi îi trecem cu vederea metehnele, doar e vorba de o femeie aproape oarbă, și-apoi avem și noi tot interesul să trăim în bună înțelegere. O vreme am izbutit, apoi au venit necazurile.

— De pildă ?

— Mi-e și rușine să le rostesc.

— Dar pe noi ne interesează, domnule Nuófer.

— A început de la mîncare. Nu-i plac decît mîncărurile grele, condimentate, și dulciurile. Dorește gulaș, tocăniță de vacă, vrea șodou dar poate că înțelegeți și dumneavoastră, domnule regizor, că atunci cînd ai în casă un bolnav nu poți găti și într-un fel, și într-altul. Sîntem bucuroși dacă sărmana Mariska poate mînca, acolo, cîteva linguri de griș cu lapte, o cremă de legume, ouă moi. Bineînțeles, și noi mîncăm tot de astea, în schimb bătrîna se așază cu noi, își taie o felie mare de pîine, o unge cu untură, pune sare și, cu o față suferindă, mănîncă pe săturate. Sau, de pildă, trimite să i se aducă conserve și mănîncă sarmalele așa reci cum sînt. Nu-i cad bine, dar nimeni nu se spînzură din supărări atît de mărunte.

— Dar din ce ?

— Nu-s vinovat că toate le fac numai în interesul copilului meu. Dar din felul cum se poartă Mama cu propria-i fată, care-i cu totul înrobită ei, îmi pot da seama ce o să fie cînd va rămîne în casă numai cu fiul meu. Nu ne așteaptă cine știe ce fericire, asta-i sfînt !

— Mama își neglijează fata ?

— Sînt multe de făcut lîngă un om bolnav. Noi plecăm de acasă dimineața și ne întoarcem tocmai seara. Cum vine asta, ca toate treburile să rămînă în seama neveste-mi ? Biata Mariska trebuie spălată, iar asta ar putea-o face și Mama, chiar așa rău cum vede, dar nu, nici nu se atinge de ea. Doar mîncarea de prînz o încălzește, în schimb medicamentele uită să i le dea, pînă și plosca se împute acolo sub pat. Vă rog să mă credeți, nu-și iubește propria fiică !

— Chiar așa de rea e ?

— Nevastă-mea, care a făcut liceul, mi-a explicat că asta nu e răutate, ci ură.

— Ură ? Împotriva cui ?

— După ea, împotriva tuturor care văd. Fii atent, mi-a zis, că bătrîna atacă întotdeauna acolo unde e împotrivirea mai slabă. Acum e la rînd fiică-sa, după ea urmează fiul nostru, el va fi victima. Dacă vrei probe, pînă acum l-a bușit cu piciorul de două ori.

— Nouă ne-a spus că întîmplător.

— Noi știm mai bine. Dealtfel după-masă, cînd copilul nostru se culcă, mai e lumină în bucătărie și bătrîna poate distinge chiar și cu ochii ei cu albeață o făptură omenească.

— De ce nu discuți cu ea ? E în interesul tuturor să lămuriți situația.

— Cît mai trăiește Mariska, nu deschid gura. Îi vorbesc bătrînei frumos, privesc televizorul cu ea, mă plimb cu ea, mențin aparențele. Dacă

ați vedea, ați crede că în fiecare zi e o sărbătoare importantă, și asta îmi cere eforturi supraomenești. Mai ales de cînd purtarea copilului s-a schimbat.

— Ce-ați observat la el ?

— În ultima vreme e parcă altul. Nu-i place să se joace, nu-l auzim rîzînd, e sperios, nu are poftă de mîncare, adoarme greu.

— Tot Mama e de vină și pentru astea ?

— Nevastă-mea pe ea o acuză. Băiatul meu, domnule regizor, nu are nervi tari. Acum doi ani, din cauza notelor proaste a încercat să se sinucidă. La vîrsta de unsprezece ani, ce mai ! E drept, n-a înghițit decît zece aspirine și le-a vomitat imediat, dar l-am dus totuși la un consult neurologic. Acolo ne-au cerut pe cuvînt de onoare să nu-l certăm, mai degrabă să-l lăudăm, să-l răsplătim, pentru că are nevoie de puțină bucurie. De atunci, firește, îl alintăm, dar cine știe ce se va întîmpla în casa aia cînd va rămîne încuiat numai cu Mama ? Sîntem într-o situație îngrozitoare, domnule regizor. Pentru noi, locuința asta e o problemă de viață, dar băiatul mi-e mai scump chiar și decît viața.

— Și ce-ar fi dacă odată s-ar pune problema așa : locuința sau copilul ?

— La asta nu m-am gîndit încă.

— Cum să nu te fi gîndit ? ! Doar despre asta am discutat tot timpul.

— Păi, nu știu. Vă rog să mă credeți, domnule regizor, sînt un om pașnic, liniștit, nu beau niciodată mai mult de-o sticlă de bere, n-am ridicat pînă acum mîna asupra nimănui. Cu fiu-meu e altceva. Dacă e vorba de el, sînt în stare de orice.

— Ce înțelegeți prin asta ?

— Dacă-i face cineva vreun rău copilului, sînt în stare să ucid.

— Adineauri ați spus că pînă acum n-ați ridicat mîna asupra nimănui.

— Dar și cînd o ridic, s-a terminat tot ! Îi crăp țeasta bătrînei cu ce-mi cade sub mînă !

— Sperăm că n-o să aveți motive să faceți așa ceva, domnule Nuófer.

— Păi nici să nu am ! Mai aveți vreo întrebare ?

— Nu.

— Atunci plec, că se închid magazinele. Vreau să cumpăr o tabletă de ciocolată.

— Pentru cine ?

— Pentru Mama, mă rog. Cînd e vorba de copil, omul încearcă și imposibilul.

— Atunci încercați, domnule Nuófer.

*

Brusc, lui J. Nagy i se pierdu orice urmă. Pfaff Irén, care îl văzuse ultima oară, știa doar atîta că s-a internat la clinică, pentru trei zile de examinare. Îl dusese chiar ea pe scriitor, cu mașina ei. I se păruse, ce-i drept, curios că, pe lîngă pijama și papuci, își luase și felurite cărți și reviste de medicină. Dar faptul că vreme de două săptămîni nu dăduse nici un semn de viață îi surprinse și pe alții.

Într-una din zilele de vizită din cea de a doua săptămînă Irén se duse la spital cu un pui fript și o tavă de cartofi cu maioneză, dar doc-

torița Freund îi tăie calea, îi luă puiul fript și tava cu cartofi cu maioneză, și o anunță că J. Nagy nu primește vizite.

La televiziune nu există secrete. În următoarea zi de vizite merse la clinică Jócsik Aranka, ducînd ștrudele cu mere, preparate de ea însăși, în cantitate de o tavă. Ea nu ajunse decît pînă la infirmiera de gardă în după-amiaza aceea, care îi preluă, ce-i drept, ștrudelele, dar n-o lăsă mai departe.

Se află îndată și despre asta. Ba unii mai și turnară un pic de gaz peste foc. Lui Áron îi povestiră că J. Nagy se înbolnăvise anume pentru filmul lui și că își trăiește ultimele zile în clinică. Auzind zvonul, Áron se mobiliză prompt și, înarmat cu magnetofonul, trei litri de vin alb și tot atîta apă minerală, ciocăni la camera de gardă.

Fu primit cu răceală.

— Ați venit degeaba, J. Nagy nu primește vizitatori.

— Aș vrea să aud asta chiar de la el.

— Luați loc, zise Szilvia. Vă fac o cafea și stăm de vorbă.

Șezură, băură cafea și se măsurară unul pe altul cu dușmănie. Doctorița atacă îndată. Îi ceru ritos să nu-l mai folosească pe J. Nagy în filmul documentar ce-l pregăteau, pentru că emoțiile legate de filmare îi șubrezesc sănătatea. Dealtfel scriitorul, deși faptul e neobișnuit pentru vîrsta sa, pînă atunci nu se gîndise niciodată la moarte, adică pînă nu l-au silit să primească rolul în film. De atunci nu se mai gîndește decît la asta și a ajuns în situația paradoxală că exitusul i-a devenit un scop al vieții. Din cauza asta i s-a și urcat tensiunea, în parte pe bază psihică, în parte organică. Abia după cîteva săptămîni de îngrijire s-a reușit să fie adus la nivelul normal, dar paralel cu asta au apărut și tulburări circulatorii. Vorbind în termeni medicali, în a treia și a patra cavitate a toracelui s-a ivit o elevație ST minimală, ceea ce în limbaj profan înseamnă că de la o vreme cardiograma lui J. Nagy indică modificări rău prevestitoare. Dacă acestea nu pot fi îndepărtate, trebuie acceptată posibilitatea unui infarct.

— Bineînțeles, el nu știe despre asta. Pot conta pe discreția dumneavoastră ?

— Fiți liniștită. Eu nu vreau decît să beau un spriț cu el. Szilvia se opuse și la asta. Orice i-ar putea aduce aminte de film, îi strică. Ce-i drept, J. Nagy se internase numai pentru o examinare, dar acceptînd sfatul doctoriței rămăsese acolo în continuare, pentru că se simte oricum ocrotit între acești pereți. Însă pe vechii săi cunoscuți, în care vede un memento al morții, îi ocolește. Așadar el nu primește pe nimeni, ca măsură de autoapărare.

— Cardiograma sa e acum normală ?

— Treaba asta nu merge chiar atît de ușor !

— Atunci vă rog să mă anunțați, o rugă Áron.

— Degeaba v-aș anunța.

— Amintiți-i că am la mine trei sticle de vin și tot atîtea de apă minerală.

— Credeți că pentru atîta își vinde liniștea sufletească ?

— Îl cunosc mai de mult decît dumneavoastră.

Doctorița ieși indignată și se întoarse și mai indignată. Scriitorul trimitea vorbă că îl primește cu dragă inimă pe Áron.

Stătea singur într-un salon de patru paturi, înconjurat de mormane de cărți. Mătură cu mîna un teanc, pentru a elibera un scaun.

— Văd că ai și-un magnetofon.

— Te deranjează dacă-l deschid ?

— Deloc. Dar întîi să bem un șpriț.

*

Bandă sonoră *

— Aș vrea să încep, Áron, prin a-ți spune că-mi cunosc obligația.

— N-am venit să-ți amintesc asta !

— Am ținut doar să precizez. Cu cît mă ocup mai profund de rolul meu, cu atît mai limpede îi văd contururile.

— Atunci e bine. Începusem să cred că te-ai refugiat ca să scapi de mine.

— Dimpotrivă : am venit aici tocmai ca să te ajut. Nu există loc de muncă mai bun pentru țelul nostru decît o clinică. Mă aflu pe mîini atît de bune încît nici că mai scot piciorul afară de aici.

— Vrei să trăiești pe spinarea unei clinici, J. Nagy ? Nu te mai recunosc.

---

* Dialogul acesta — prescurtat — a fost folosit într-o parte mai dinspre sfîrșitul filmului, ca fundal sonor la înmormîntarea lui J. Nagy.

— Nu să trăiesc, ci să mă despart de viață.

— Mai ai timp pentru asta. Aud că ți-a scăzut tensiunea.

— Păi, mi-au dat-o îndărăt, dar starea inimii, slavă Domnului, mi s-a înrăutățit. Ai grijă, nu sufla o vorbă, Szilvia a și uitat că prima oară cînd am fost la ea a explicat cum se descifrează o cardiogramă. Privește cu ochii tăi, uite ultima mea analiză. Se poate vedea clar elevația ST-ului în cavitatea a treia și a patra a toracelui, ceea ce în buna noastră maghiară înseamnă : primul semnal. După aprecierea mea, mai am două-trei săptămîni. Ți-o spun ca să știi cum să-ți împarți timpul.

— Eu aș fi mai bucuros să te vindeci, J. Nagy. Și-așa clocotește toată televiziunea că eu te împing la moarte.

— Minciună. Spune-le că am rămas la clinică pentru că nu pot suporta nici măcar să-i văd în ochi. Acum, cînd în sfîrșit mi-am găsit o muncă potrivită mie, ce să mai caut la mizeria aia de televiziune ? Să rămîn ce-am fost, un curier intern, al propriului talent ? Ce am de ales acolo ? Să mă însor cu Irén ? Sau din nou cu Aranka ? Și să intru în grațiile lui Ularik ? M-am săturat. Spune-le că am pornit spre lumină. Am ieșit din mine, ca din niște papuci scîlciați, ca să trăiesc în sfîrșit numai pentru artă. Aici am tot ce trebuie pentru o treabă temeinică. Masă, locuință, vin, apă minerală, pînă și un medic curant, care dacă n-ai observat încă, are niște sîni exact ca ai lui Marylin Monroe.

— Vrei să spui că doctorița ta cea aspră s-a și încurcat cu tine ?
— Ma bine zis nu-mi refuză acea mică gingășie care stîrnește pofta de creație.
— Te rog să lași de-o parte acum dramele amoroase. Abia m-a lăsat să ajung la tine.
— Las' că se înmoaie ea încet-încet, frățioare. Dacă nu merge altfel, o iau de nevastă.
— Cum văd, ai într-adevăr tot ce-ți trebuie.
— Tot ce trebuie pentru pregătirea teoretică. Însă mai există cîteva probleme practice pe care nu le pot rezolva singur. Primești să mă ajuți ?
— Ce-ți trebuie ?
— Privește în jur. Salonul ăsta de spital va fi studioul nostru. E mare, luminos, ideal, singurul bai e că la parter se află o cameră intensivă plină cu aparatură, instrumente, cu bolnavi aflați în pragul morții. Am fost jos și am cercetat-o. Acolo nu am putea filma.
— Atunci unde ?
— Aici, unde sîntem. Doar că trebuie să aranjăm ca salonul ăsta să fie transformat într-un fel de salon intensiv. Trebuie cîteva aparate și încolo nimic.
— Se face. Altceva mai trebuie ?
— Un telefon.
— Să-ți dea doctorița ta, dacă tot s-a încurcat cu tine.
— Tocmai aici e buba, că e cam geloasă și vrea să mă izoleze de lumea dinafară. Înainte de toate adu-mi mașina de scris de la Irén, iar de la Aranka telefonul. Apoi scoate mașina de scris din cutie, vîră în cutie aparatul telefonic

și lasă-l aici la cușeta portarului pe numele meu. O mașină de scris nu bate la ochi. Așa, dacă se întîmplă ceva, îți pot comunica.
— Cu telefonul se face. Dar cum pătrund la tine ? După cîte am băgat de seamă, Marilyn Monroe nu privește cu ochi buni rolul tău în film.
— Cheam-o aici, vorbesc eu cu ea.
— N-ar fi mai bine să bem întîi ?
— Perfect ! Să bem !
— Hai noroc !
— Noroc !

*

A doua bandă sonoră

— Te rog să ne permiți, Szilvia, ca discuția noastră s-o imprimăm pe bandă.
— Poftim. Nu am secrete față de nimeni. Ce doriți de la mine ?
— Numai aprobarea dumitale. Prietenul meu, acest tînăr regizor, face un film despre mine.
— Știu, însă deocamdată tema filmului nu e presantă, pentru că vrei, nu vrei, eu am să te fac sănătos pe dumneata, J. Nagy.
— Cîndva o să fie presantă.
— Pînă atunci mai e mult ! Și afară de asta, o clinică nu e un teatru.
— Nu ne jucăm de-a teatrul, noi facem un film documentar cu conținut științific. Slujim cu el exact ce slujește și clinica dumitale : progresul științei.
— Așa sună mai frumos. Dar noi aici vindecăm, în timp ce dumneavoastră, dacă nu mă

înșel, vreți să filmați un deces. Nu văd de ce ați ales tocmai așa ceva.

— Pentru că moartea nu are un model, Szilvia. Nu știm despre ea decît că ne așteaptă undeva, dar ne gîndim la ea ca la un salt în beznă. Ajută-ne să creem în locul întunericului lumină. Să arătăm telespectatorilor că moartea e un lucru omenesc, deci poate fi numită cu nume, înțeleasă și imaginată.

— Și care ar fi sarcina mea ?

— Avem nevoie de o femeie frumoasă. Frumusețea dumitale e cașeta în care oferim spectatorilor medicamentul amar pentru ca să-l înghită.

— Degeaba îmi faci curte. Eu sînt doctoriță.

— Tocmai ce ne trebuie. Dumneata joci rolul doctoriței Freund Szilvia, care conduce un bolnav pe ultimul drum.

— Vă atrag atenția din capul locului că în probleme profesionale nu suport contrazicere.

— Vă făgăduim că vă puteți face treaba netulburată. Așa primiți ?

— Pentru chestia asta trebuie să cer aprobarea profesorului.

— Pe dînsul are să-l roage oficial televiziunea. Ai auzit, Áron ?

— Am să rezolv.

— Ești o femeie minunată, Ai să vezi că te va pasiona cînd vom lucra împreună. Îți mulțumesc, Áron. Poți opri magnetofonul.

*

Cînd îl văzu pe regizor, lui Ularik i se lumină fața.

— Bine că te văd, băiețaș ! Sper că ai venit să mă anunți că ați terminat. Toți sînt nerăbdători. Toți mă urgentează pe mine.

— Oho ! mai e pînă atunci !

Fața lui Ularik se întunecă.

— Trebuie să termini odată și treaba asta.

— Atunci ajută-mă.

— Ce ai nevoie să-ți aranjez ?

Se vede că-l urgentau foarte tare, de vreme ce îi făgădui orice. Va vorbi cu profesorul de la clinică. Va obține aprobare pentru filmare. Transformă salonul lui J. Nagy ca să poată efectua tratamente intensive chiar acolo. Ba, se va zbate ca să fie utilat cu cea mai modernă aparatură medicală, numai să termine odată filmul ăsta.

— Mai ai nevoie de ceva ?

— Un mărunțiș. După-masă se deschide expoziția internațională de trandafiri. Trimite acolo un operator. Am nevoie de un material de circa cinci minute și mai am rugămintea ca aceste cinci minute să-mi fie acordate, cînd am să le solicit la emisiunea de Știri programată seara.

— Se face. Pot vedea ceva din film ?

— După ce terminăm.

— După socotelile tale, cînd ?

— Cuvîntul ăsta : *cînd,* nu face parte din socotelile mele.

— Trebuie totuși să le spun ceva șefilor mei !

— Informează-i că J. Nagy are de pe acum tulburări circulatorii.

— Oricum, tot e ceva.

*

Stimate Domnule Profesor,

Mă adresez iar Dvs., întemeiat pe marea Dvs. dragoste față de artă, solicitîndu-vă sprijinul atît de prețios.

Cînd am fost ultima oară la scumpul nostru bolnav, am observat că puterea sa de rezistență e în scădere. Dacă se dovedește că e așa, atunci trebuie să mă pregătesc de filmarea ultimei secvențe. Iată pentru ce vă solicit amabila Dvs colaborare.

Văzînd cît de mult o preocupă pe Mikóné expoziția de trandafiri la care nu a mai putut participa, am izbutit ca televiziunea să facă un scurt reportaj despre ea. Cu acest film, dacă l-ar putea vedea, i-am putea oferi muribundei o ultimă bucurie.

Nu cunosc evoluția bolii doamnei Mikó, totuși îmi imaginez că mai devreme sau mai tîrziu vom ajunge la un punct critic, cînd Dvs, ca medic, veți putea aprecia cît timp va mai putea fi păstrată în viață. Pentru mine ideal ar fi dacă ultimele sale clipe s-ar nimeri seara între opt și opt și jumătate, în răstimpul cînd se transmite buletinul de știri.

Programul acestei emisiuni e întocmit după-masă. Pentru a fi inclusă în emisiune expoziția de trandafiri, trebuie să știu cel tîrziu pînă la șase seara evoluția previzibilă a scumpei noastre bolnave. După ora șase nu se mai pot introduce în program decît evenimente de mare însemnătate din politica externă.

Vă rog așadar, dacă acest moment devine acut să mă înștiințați cel mai tîrziu pînă seara la ora șase la interior 676. Vă solicit această amabilitate nu numai în interesul filmului meu, ci și din convingerea că Mikóné nu va putea pleca mai frumos dintre cei vii.

Aștept amabila Dvs. înștiințare

Cu tot respectul
Korom Áron

*

Stimate domnule regizor !

Am rupt bucățele scrisoarea Dvs. care m-a indignat. Nu suport în casa mea (nici măcar sub forma unei solicitări) jignirea gravă a eticii medicale.

Nu e o scuză nici faptul că sînteți profan ! Trebuie să știți că jurămîntul meu mă obligă să vindec, așadar să prelungesc viața. Prin urmare nu pot fixa termenul morții pacientului meu, nici pentru imaginația Dvs. regizorală, nici pentru emisiunea de știri de seara. Deci cererea Dvs. o consider neavenită.

Ce-i drept, însă, aveți dreptate că, din păcate, starea bietei doamne Mikó a devenit critică. Mă tem că nu are să supraviețuiasacă nici zilei de mîine. Ca sincer sprijinitor al filmului Dvs. vă atrag atenția asupra acestui lucru. Fiți pregătiți dacă vreți să imortalizați desfășurarea dramei. Am anunțat din timp rudele bolnavei.

Cu stimă,
Dr. TISZAI, medic-șef
boli interne

*

Înainte de masă

— Ați venit doar așa, de capul vostru, băieți ?

— Ne-am zis să mai vedem ce faceți.

— Nu domnul doctor v-a anunțat ?

— Nu, nu dînsul. Am avut treabă întîmplător prin apropiere.

— Credeam că dumnealui v-a chemat.

— V-ați înșelat.

— Ceva mai tîrziu, dacă mai sînteți pe-aici, îl puteți întîlni. De la o vreme trece zilnic pe la noi.

Din cînd în cînd vocea părea că i se sufocă. Fața îi rămăsese numai piele și os. Arăta de pe acum ca o mască mortuară. Și totuși, ce spunea suna mai optimist decît rîndul trecut.

— Cum vă simțiți, doamnă ?

— Nu mai mănînc, doar dorm. Sînt epuizată.

— Mai simțiți dureri ?

— Cred că primesc medicamente mai tari, că nu mai simt decît epuizarea asta. Dar parcă mă simt puțin mai ușurată, pentru că atmosfera de-aici, de acasă, e ceva mai bună.

— De cînd ?

— De cîteva zile. Deși, cît m-am plîns, nu ?

— Ce s-a schimbat de atunci ?

— Multe. De exemplu Mama, căreia abia îi păsa de mine, acum se îngrijește să fiu spălată în fiecare dimineață, mă îmbie cu ceai, limonadă, îmi aduce medicamentele, mă ajută să mănînc. Cu opt ani în urmă, cînd a făcut albeața, o mîngîiam spunîndu-i : „Mamă, de-acuma eu voi

fi ochii tăi“. Și, închipuiți-vă, acum și-a adus aminte de asta ! Rîndul trecut mi-a spus : „Tu ești ochii mei, eu am să-ți fiu picioarele. Numai să-mi spui de ce ai nevoie“. Ați mai auzit așa ceva ? Și, partea și mai importantă, nu se mai hîrîie nici cu Nuóferii.

— Asta ați observat-o în ultimele zile ?

— Da. Era și timpul. Ce-i drept, și ei își dau silința s-o îmbuneze. Sándor o îndoapă cu ciocolată cu lapte, iar femeia i-a gătit numai ei, ca să-i facă pe plac, ciorbă de fasole și varză cu costiță afumată. Odată am auzit cum le-a mulțumit : „Asta mi-a plăcut, drăguțo“. Nici cu mine nu vorbește atît de frumos !

— Sper că asta vă liniștește.

— Tocmai la timp, poate că în ultimul minut. Cred că acum a sosit sfîrșitul, dar nu mi-e frică de el.

— Vorbiți serios ?

— Serios.

— Se poate să nu vă fie frică de moarte ? Dacă nu vreți, nu-mi răspundeți.

— Putem vorbi despre ea. Ca să fiu sinceră, mai mult decît moartea mă sperie gîndul că trupul are să-mi fie închis într-un sicriu și apoi se bate capacul în cuie. E singurul lucru neplăcut.

— Ați putea explica de ce ?

— Întotdeauna mi-am dorit să fiu înconjurată de oameni. Ziua cei de la grădinărie, seara, acasă, chemam și doi-trei cunoscuți. E bine să fii cu cineva. Dar după ce bat capacul sicriului peste mine, s-a terminat.

— Cu alte cuvinte simţiţi că cea mai mare pierdere e să nu mai fie nimeni în preajmă ?

— Exact asta vroiam să spun.

— Deci, nu v-ar plăcea să trăiţi singură ?

— Nu mi-ar plăcea. Deşi n-am prea avut multe bucurii din partea oamenilor. Am trăit şase ani cu soţul meu, nici bine, nici rău, dar ţineam unul la altul. În cincizeci şi şase s-a înhăitat în luptele de stradă, venea pe-acasă cu un pistol automat, apoi a fugit peste graniţă. A trimis veste printr-un post de radio străin că a ajuns în America. Nu ştiu cui îi trimitea vestea, pentru că de atunci n-a mai dat nici un semn de viaţă. Apoi a intervenit boala de ochi a Mamei, a trebuit să accept şi asta, ca şi faptul că Nuóferii s-au mutat să locuiască la noi. N-am fost în stare niciodată să schimb ceva. Accept şi ceea ce mă aşteaptă acum. Asta-i răspunsul meu la întrebarea dumneavoastră.

— La care întrebare ?

— Dacă mi-e frică sau nu. V-am spus : nu mi-e frică. Nu e nici o deosebire între felul cum sînt acum şi cum voi fi.

— Totuşi, aţi avut vreo bucurie de care vă amintiţi cu plăcere ?

— Nu-mi amintesc de nimic.

— De exemplu, se vedea după bătrînul Franyó că vă bucuraţi de respect la grădinărie.

— Aşa e. Cînd mai găsesc ei o proastă ca mine ? Mi-au spus că trebuie să termin ce-am început, şi am terminat fain-frumos.

— Nu iubeaţi nici trandafirii ?

— Ce bine că aţi adus vorba. Trandafirii da.

— Vorbiţi-ne ceva despre trandafiri.

— Despre trandafiri ? Ce ?

— Vă rog să uitaţi. Am întrebat o prostie.

— Nu dumneata eşti prostul, ci eu. De cînd mă ştiu m-am ocupat de trandafiri, dar nu ştiu despre ei decît că nu există flori mai frumoase.

— Mulţumesc. Ne ajunge. Vreţi să vă odihniţi ?

— Am obosit. Dacă e nevoie pentru film, mai pot vorbi.

— Dormiţi. Vă deranjează dacă noi doi rămînem aici ?

— Cum o să mă deranjeze ! ?

— Stăm tăcuţi. Dormiţi liniştită.

*

După-masă

Mikóné dormea. Ei se retrăseseră în colţ. Şedeau şi aşteptau. Orele treceau. Nu îndrăzneau nici să vorbească, nici să fumeze. Din cînd în cînd intra Mama, se apleca foarte aproape de fata ei pentru a-i vedea faţa şi ieşea. Pe înserat sosiră acasă Nuóferii. Nu făcură zgomot nici ei, aprinseră lumina doar în bucătărie. Liniştea era deplină. Părea că şi autobuzele circulau mai silenţios, ca să n-o trezească pe cea care dormea.

După o vreme se auzi soneria. Mikóné se trezi. Operatorul se duse să deschidă. Sosise doctorul Tiszai, îmbrăcat în halat alb, aşa cum ieşise din spital. Cîteva minute, cît dură examinarea, îi trimise afară în vestibul.

— Numai de n-am pierde buletinul de ştiri, zise Áron.

— Mai avem douăzeci de minute, îl linişti operatorul, pe al cărui ceas luminau cifrele fosforescente.

Tiszai îi chemă. Se întoarseră în odaie.

— Fiţi pregătiţi, le şopti. Rămîn şi eu aici.

Mikóné nu dormea, dar nu-şi mai putu întoarce faţa spre ei.

— Cine-i aici ? întrebă cu glas stins, abia auzit.

— Cei de la televiziune.

— Chemaţi-i pe Mama şi pe Nuóferi. Să fie toţi aici.

— Imediat, zise Áron. Şi, dacă permiteţi, aduc şi televizorul.

— De ce ? Tot nu mai apuc să văd.

— Poate că e ceva interesant.

— Interesant ? Pentru mine ?

Aduseră aparatul. Îl aşezară pe un scaun, la capătul patului. Pe Mama o conduse în odaie operatorul, o puse să şadă, iar o sculă, o aşeză în altă parte, să nu o acopere pe Mikóné. Nuóferii se opriră în uşă. Femeia avea ochii umezi de lacrimi. Operatorul se retrase în colţ.

— Eşti gata ?

— Poţi începe.

— Atunci dau drumul televizorului, zise Áron şi deschise televizorul.

Ei stăteau în spatele aparatului, aşa că nu puteau şti decît după text ce se vedea pe ecran.

Era încă la inundaţie. Consolidau digurile cu saci cu nisip. Apoi nişte arabi fără locuinţă. Utilaje noi la Uzinele Izzo. Şedinţa Academiei

de Ştiinţe. Şi, în sfîrşit ! De-ar da Dumnezeu să mai apuce !

„Colaboratorii noştri trimişi la faţa locului ne înştiinţează că la Budafok s-a deschis prima expoziţie internaţională de trandafiri şi de ikebana (aranjamente florale)."

Apropiară televizorul cît putură de Mikóné.

— Doamne ! zise ea şi îşi săltă capul. Ochii i se luminaseră aţintiţi asupra ecranului. Doamne, ăştia sîntem noi ! Vă rog să mă ridicaţi un pic. Doctorul o apucă de spate, o ridică, apoi puse la spatele ei cîteva perne.

— Vedeţi şi dumneavoastră ? întrebă Mikóné. Glasul i se limpezise, devenise curat ca fierul cînd se îndepărtează cu şmirghel rugina de pe el. Bătrînul Franyó ! Şi ce de steaguri ! Şi... uite-i ! Uite trandafirii ! Ăsta-i Mefisto, de pe Insula Margareta. Ăsta-i Sevalijé Delbord, din sudul Franţei, un roşu intens, numai că-l arată rău. Ăsta-i un Csárdás, roz, îl face tot Berger în Insula Margareta. Ăla galben e Flamenco. Uite şi Misterium, alb pe dinăuntru, roşu pe dinafară. Vai, dar de ce-l arată aşa de rău, doar ăsta-i canadian, Perla Mării, a fost transformat din galben în roşu bordo, şi ăsta-i mult mai frumos în realitate. Uite Noua Europa, din Bonn, din Germania. Astea toate-s ale suedezilor, şi uite-i acum şi pe ai noştri, Citronella şi Prinţesa Féri. Iar asta-i madam Kántor, zicea că vom participa la concurs cu Lebăda Muribundă, am hotărît împreună, dar cu trandafiri mult mai frumoşi decît cei pe care-i arată. E alb tot buchetul, doar un Tamango roşu în margine, asta eu am gîndit-o, să fie o pată sîngerie, unde

s-a rănit lebăda... Cine a cîştigat ? Nu noi ? Unde-i bătrînul Franyó ? Niciodată n-am văzut pe cel care ia premiul. Cine ştie cum ar fi fost dacă eram şi eu acolo. Gata. S-a sfîrşit. Au arătat foarte prost, dar mi-a făcut totuşi plăcere să văd. Vă mulţumesc, băieţi. Vă mulţumesc, domnule doctor. Mulţumesc, mă simt bine. Mulţumesc, nu am nevoie de nimic.

Doctorul îi făcu o injecţie intravenoasă, dar nu-i mai trimise pe ei afară din odaie. Bolnava stătea cu ochii deschişi. Pledul se tot ridica şi lăsa. Mai trăia, dar parcă pornise undeva, parcă spre stomac, care era umflat, ca al unei femei însărcinate.

Tiszai se aşeză pe un scaun. Aparatul de filmat torcea. Nimeni nu se mişca. Liniştea era deplină. Minutele treceau tot mai încet. Operatorul privi spre Áron, dar el îi făcu semn să nu oprească, să reţină tăcerea asta, oricît ar dura *.

Abia după o lungă aşteptare vorbi Mikóné. Era mai degrabă oftat, decît vorbire :

— Vă rog s-o chemaţi pe Mama.

— Sînt aici, Mariska. Ai nevoie de ceva ?

Nici un răspuns. Doctorul luă pulsul bolnavei. Respira încă, o respiraţie care se mai distingea. Ochii i se deschiseră. Se aţintiră asupra plafonului. Áron se apropie.

* Aici introduseră mai tîrziu filmările făcute la „Crizantema". Le lăsară şi pe acelea fără sonor, oamenii se mişcau fără sunet, ca nişte muţi, vorbeau fără glas, şi în timpul acesta alergau pe ecran nesfîrşitele parcele de trandafiri. Această dublă linişte se îmbina, dînd senzaţia că lumea a amuţit. Secvenţa deveni una dintre cele mai frumoase părţi ale filmului.

— Vă rog, dacă mai aveţi puţină putere, să vă întoarceţi faţa spre Mama.

Mikóné îşi întoarse încet capul, dar într-o direcţie unde nu se afla nimeni.

— E şi Sándor aici ?

— Sînt aici, şopti Nuófer.

— Apuc-o, te rog, pe Mama de mînă.

— Şezi lîngă ea, şopti Áron, şi priveşte spre camera de filmat.

Nu mai îndrăzneau să vorbească decît în şoaptă, ca şi cum un singur cuvînt rostit mai tare i-ar fi putut face rău bolnavei.

Nuófer se aşeză lîngă Mama, luîndu-i mîna în palme.

— Sînteţi împreună ? întrebă Mikóné.

— Sîntem împreună, zise Mama.

— O ţin de mînă pe Mama, zise Nuófer.

— Ne vezi, Mariska ? întrebă Mama.

Nu sosi nici un răspuns. O vreme nu se întîmplă nimic, apoi din bolnavă se smulse un oftat adînc.

— A murit ! gemu Mama.

Doctorul, luînd pulsul femeii, clătină din cap. Nu. Încă nu. Mai trăieşte. Dar Áron îi şi făcu semn operatorului, parcă împins de instinct : acum. Pentru a nu intra în tablou, se strecură de-a lungul peretelui pînă la uşă. Operatorul îl urmă. De acolo Áron se îndreptă spre pat. Merse despărţind, ca un ic, pe madam Nuófer de băieţelul ei, pe Sándor de Mama. Pe acest culoar camera îl urma încet, apoi se opri în imediata apropiere a feţei lui Mikóné.

Instinctul îi funcţiona bine. Doctorul lăsă mîna femeii, se sculă şi dădu din cap de două ori. Se instalase moartea. Nu era nimic înspăimîntător, nimic să stîrnească teama ; se închiseseră doi ochi, un cap căzuse într-o parte, pledul nu se mai ridica şi nu mai cădea. Cineva nu mai exista. Pelicula se opri pe ochii închişi ai moartei ca pe sfîrşitul unei fraze.

*

Înmormîntarea avu loc în după-amiaza unei zile noroase. Din pricina norilor negri ce alunecau foarte jos, oraşul era învăluit într-o întunecime gălbuie. Lumina asta se potrivea ca pentru o slujbă de înmormîntare, nu însă şi pentru filmat.

Se strînsese atîta omenire în faţa capelei încît Áron crezu că nimeriseră greşit. Atîtea rude, atîţia prieteni şi cunoscuţi greu ar fi putut avea Mikóné. Cînd, în sfîrşit, izbutiră să-şi taie drum pînă la capelă, le şi spuse un bătrîn îmbrăcat în veşminte negre :

— Nu cumva aţi greşit ? Aici o înmormîntează pe o slujbaşă de la grădinăria noastră.

— Nu pe Mikóné ?

— Aşa se numeşte.

— Atunci am nimerit bine.

Apariţia lor stîrni o vizibilă tulburare. Bărbaţii, femeile se retraseră mai la o parte, numai copiii îndrăzneau să stea în faţa camerei. Mikóné era protestantă. Tînărul preot, care nu slujise la groapa multor morţi, se emoţionă şi avea trac în faţa camerei. Vocea îi tremura, iar spre sfîrşit mai-mai că i se sugrumă *.

Sicriul aproape că dispăru sub trandafiri. Erau atîtea flori, încît după maşina mortuară umplură o maşină cu buchete şi coroane. Pe Mama, care din pricina voalului de doliu era ca şi oarbă, o conduse pînă la mormînt Áron.

— Faceţi în aşa fel, ca să nu apar în film, îl rugă.

— De ce nu vreţi să fiţi văzută ?

— Pentru că nu pot plînge şi mă vorbesc locatarii.

Într-adevăr, nu plînse nici la oraţia de adio a bătrînului Franyó, nici după aceea, cînd cădeau bulgării de pămînt peste sicriu, cu toate că, auzind bubuiturile, femeile izbucniră în plîns, ba pînă şi bărbaţii vărsară o lacrimă. Obiectivul alunecă de la un cap la altul peste feţe, cu o mişcare lentă, zăbovind pe fiecare o clipă, ca şi cînd ar fi înşirat fiece registru al durerii acestor oameni simpli, apoi cu o mişcare scurtă coborî asupra moviliţei mormîntului.

— Rămîi asupra lui, îi spuse Áron operatorului, care se apropie şi mişcă aparatul în cercuri moi pe deasupra potopului de flori.

Trandafir lîngă trandafir. Între doi trandafiri, pitit al treilea. Apoi mulţi trandafiri, contopin-

* Îşi dădură seama că e inutilizabil. Noroc că la capela alăturată îi făcea cuiva slujbă de înmormîntare un preot catolic cu voce frumoasă. Filmară un minut de acolo. Astfel, protestanta Mikóné avu parte de o înmormîntare catolică, dar cel puţin se putea înţelege oraţia funebră.

du-se unii cu alții. Apoi numai un trandafir. Încă unul. Încă unul. Și încă.

— Gata, îi spuse Áron operatorului. Ce zici, iese ceva ?

— Un rahat, spuse operatorul cel scump la vorbă.

Cînd oamenii începură să se împrăștie, Áron o căută pe Mama. Stătea încă lîngă mormînt, grasă, cu voalul de doliu, singură.

— Sînt cu mașina. Nu vreți să vă ducem acasă ?

— Duceți-mă, vă rog. Cum vedeți, nimeni nu se mai gîndește la mine.

Abia încăpu pe portieră. Tot drumul, de la pornire pînă la sosire, vorbi întruna. Între timp mîncă o chiflă cu parizer învelită într-o hîrtie unsuroasă, pentru că slujba fiind lungă, i se făcuse foame.

Rosti numai cîteva cuvinte despre fata ei.

— Se încredea în oricine, sărăcuța. A murit cum a trăit ; și acum credea numai în ce vroia ea.

Despre cuvîntarea lui nenea Franyó :

— Ce-a mai lăudat-o ! Dar dacă nu l-aș fi întrebat, ar fi sustras ajutorul de înmormîntare.

Despre adunarea de doliu :

— S-au strîns toți cei de la grădinărie. Întîi au stors-o de viață și acum și-au zis că dacă au adus prăpăditele alea de flori sîntem plătiți !

Apoi numai despre Nuóferi :

— I-ați văzut ? Toți în negru. Bine că nu și-au cănit și părul ! Ba au mai și plîns. Păi, cum să nu plîngă ! Țiganul plînge cînd i se-a-bate. Poate că de bucurie, că, de, ei cred c-au sucit-o bine, dar eu, uite, vă pot spune că și-au greșit punct cu punct toate socotelile. Au trecut doar cîteva zile de cînd a murit Mariska și de atunci au încetat să-mi mai spună Mamă dragă, nu mai există decît copilul. Ca să mă înțelegi mai bine : copilașul ăsta nu s-a născut ca să trăiască. Pînă acum s-a și otrăvit o dată, și de atunci nu mai poate exista singur. Vă spun așa, în treacăt : nu am nici un cuvînt rău despre el, dar cînd el învață în odaie, eu ies în bucătărie, iar dacă vine după mine să se joace, mă duc înapoi. Sînt o bătrînă aproape oarbă, mă tîrăsc mută prin casă, cînd îmi spun ei ceva, mă fac că nu aud. Nu pot fi acuzată cu nimic, totuși pînă la urmă nu eu voi desface contractul, ci ei.

Vă mulțumesc că m-ați adus. Mi-ați făcut destule necazuri, dar nu sînteți băieți răi, am să vă chem o dată la masă, la prînz, să zicem așa, cam prin preajma Crăciunului. O să vedeți atunci : vom avea baie, locuința zugrăvită, lemnăria vopsită, și pentru că văd ce flămîngioși sînteți, uite, vă fac sarmale, și tortă de casă. Stefania, avocata, o face foarte bună. Și dacă vreți să faceți un gest frumos, după-masă mă duceți la cimitir. Săraca Mariska, atunci o să fie, în sfîrșit, liniștită. Am ajuns ? Ajutați-mă să cobor. Vai, vedeți, nu-i de nasul meu o mașinuță de asta. Dumnezeu cu voi, băieți. Vă doresc să reușească filmul.

*

A doua zi, la televiziune îl aştepta pe Áron o veste. Ularik vroia să vorbească urgent cu el. Bănui îndată ceva rău. Şi nu greşi.

— În cîte sîntem, băieţaş ? Şefii mei se interesează de zor.

— Să aibă răbdare încă puţin.

— După opinia lor, filmul tău nu mai poate fi aşteptat. Au cerut un raport scris despre el. Aş vrea să-l văd.

— Încă nu e făcut sonorul. Nu am zgomot. Nu am muzică. Aşa cum e, nu spune nimic.

— Nu sînt un începător în meserie. Puneţi cap la cap ce aveţi şi haidem.

Se aşezară toţi trei în sala de proiecţii : Ularik, Áron şi operatorul. Rulară filmul. După care aprinseră lumina şi se lăsă o tăcere lungă. Áron simţi cum i se face pielea ca de găină. Aşa e liniştea dinaintea execuţiei. Ularik îşi aprinse o ţigară ; tăcea, mustăcea. De cînd îl ştiau, nu auziseră de la el un cuvînt recunoscător. Acum însă, după o lungă aşteptare, mormăi ceva.

— Nu-i chiar atît de rău.

Áron avu impresia că nu auzise bine. Urmă o nouă pauză.

— Mă aşteptam la ceva mai de speriat.

După o nouă pauză :

— Ce mai aveţi de adăugat ?

— Pe J. Nagy.

— Şi la el terminaţi tot cu o înmormîntare ?

— Ce pot face ? ! Asta-i subiectul filmului.

— Şi el, sărmanul, din ce-o să moară ?

— După toate semnele va muri de infarct miocardic.

— Aiurea !

— De ce ? Un infarct e mai previzibil decît cancerul.

— Nu te pricepi la aşa ceva. De unde poţi şti ce evoluţie poate avea un infarct ? ! Dacă aveţi noroc, J. Nagy oftează doar o dată, şi gata. Dar pe răposatul taică-meu, fie-i ţărîna uşoară, l-au ţinut o lună în viaţă, cu o inimă artificială sau aşa ceva. Dacă se întîmplă aşa, nu se mai poate prinde filmul vostru în program, că ar sosi puzderie de scrisori cu reclamaţii.

— N-a mai rămas decît o filmare sau două.

— Eu aştept, dar voi riscaţi să vă rămînă filmul în cutie.

— Accept riscul. Simplul fapt că există creaţia, îi şi dă valoare.

— Dacă asta o spune Fellini, mă înclin în faţa lui, dar tu nu eşti deocamdată decît un începător, un regizor aflat la primul său film.

— La început fiecare geniu a fost începător, Ularik.

— E impresionantă încrederea ta, însă nu cred că ai fi în stare nici tu să-i pretinzi lui J. Nagy să facă un stop cardiac numai pentru necesităţile televiziunii.

— J. Nagy crede în ceea ce face.

— Numai că nici el nu-i poate porunci morţii.

— Cine-şi doreşte ceva foarte mult, de obicei reuşeşte.

— Bine. Atunci încearcă-ţi norocul, băieţaş.

*

Seara, cînd în clinică se lăsa liniştea, J. Nagy scotea telefonul ascuns în cutia maşinii de scris,

își chema prietenul și discuta cu el pe săturate. Îi raporta cum mai stă cu sănătatea, apoi îi povestea fel și chip de întîmplări mărunte din clinică. Iar Áron îi vorbea de cunoștințele feminine ale scriitorului, despre bîrfele care circulau în jurul lor și despre ce s-a mai întîmplat la televiziune, printre altele despre vizionarea filmului și discuția ce a urmat. Dar adăugă îndată :

— N-o lua cumva în sensul că te grăbim. Nu pune la inimă ce spune Ularik.

— Exceptînd faptul că ar avea el dreptate.

— Ularik ? Dreptate ? În ce ?

— Mă tem că cu salonul ăsta intensiv mi-am șutat singur un gol.

— Tu ai vrut, J. Nagy !

— Așa e. Dar dacă m-ai vedea cum zac aici, ai da mai multă atenție la ce ți-a spus Ularik despre taică-său.

— Și, mă rog, cum arată un salon intensiv ?

— Vino mîine și-ai să vezi. Tot nu-s eu în apele mele.

— Ce necazuri ai ? Te doare ceva ?

— Simt junghiuri în coșul pieptului. La fel ca acum șase ani.

— Nu mă speria, J. Nagy !

— Sus capul ! Nu te sperii tu dintr-o veste ca asta, frățioare.

— Sînt prietenul tău, și starea ta mă îngrijorează. Sper că nu te îndoiești de asta.

— Noi nu mai sîntem prieteni, Áron. Sîntem numai artiști.

— Una nu exclude pe cealaltă.

— Între noi, problema a stat așa : continuăm să ne bem sprițurile, sau facem în sfîrșit un film cinstit ? Noi am ales filmul. Vino mîine să-ți vezi decorul.

*

Cînd intră, Áron nu mai știa nici unde se află. Înainte era un salon de bolnavi în stilul său, atmosfera sa ; liniștea, ordinea, albul sugerau nu suferințele pricinuite de boală, ci speranța vindecării. Vraja asta era destrămată. Salonul cu patru paturi devenise unul cu două paturi și amintea mai degrabă de sala de comenzi a unei hidrocentrale, atît de înțesat era cu instrumente de măsurat, aparate, monitoare. Într-un colț, o butelie cu oxigen, ca o bombă aeriană.

— Atenție ! Să nu vă împiedicați cumva de cabluri, le spuse J. Nagy.

Era destul de cătrănit. Nu se grăbi să-i întîmpine. Nici nu se sculă din pat, se ridică doar în șezut. Puseră pe masă vinul și apa minerală. N-avea nici chef de băut. Am colea limonada mea, le spuse. Și acum îl vedeau pentru prima oară nebărbierit.

— Vine și Szilvia îndată. Cînd se apleacă să mă examineze cu stetoscopul, uită-te prin tăietura halatului. N-o să-ți pară rău.

— Mulțumesc, J. Nagy.

— E în toane rele, mi-a descoperit telefonul și l-a umflat. Eu zic să-i ceri scuze.

Sosi Szilvia. Dădu din cap glacial, apoi se aplecă peste J. Nagy cu stetoscopul. Áron putu privi destul de îndelung prin tăietura halatului.

Apoi își compuse o mutră spășită și își ceru scuze pentru telefon.

— Vă iert, dar numai pentru că s-a amenajat salonul ăsta. Veșnic ducem lipsă de paturi în salonul intensiv.

— Vă mulțumesc, doamnă doctor. Acum sînteți dispusă să stați de vorbă cu mine ?

— Am aprobare. Doriți să șed, să stau în picioare, sau ce să fac ?

— Cel mai bine ar fi dacă te-ai culca, o sfătui J. Nagy, pentru care primi o palmă blîndă.

Noptiera era plină de flori. (Semn că femeile încă nu renunțaseră la scriitor.) Áron o așeză în fața lor pe doctoriță.

— Pot începe ? întrebă J. Nagy. Dragi telespectatori, acum am să vă prezint pe asistenta profesorului, doctorița Freund Szilvia. Se află aici lîngă mine, deci domniile-voastre puteți vedea laolaltă două dintre personajele principale ale filmului nostru. Unul este bolnavul, în persoana mea, celălalt este dînsa, în calitatea ei de medic. Relația aceasta exprimă din capul locului simplu, limpede și exact ce avem de făcut. Eu, să duc la bun sfîrșit frumușel treaba pe care am acceptat-o, iar dînsa să lupte conștiincios pentru păstrarea mea în viață. Ne vom strădui să nu înspăimîntăm, dar nici să nu plictisim pe cei ce ne urmăresc.

— Mă iertați — interveni Szilvia — dar eu sînt medic, și nu pot lua în considerație nimic altceva decît vindecarea pacientului meu, ceea ce sperăm să urmeze foarte curînd.

— Nădăjduiesc și eu. Dar dacă nu, atunci trebuie să urmezi scenariul nostru nescris.

— Despre ce scenariu vorbiți ? ! Nu sîntem în studio, ci într-un salon de bolnavi.

— La asta mă pricep eu mai bine, Szilvia. Are și agonia dramaturgia sa. Mi se pare că prea sînt multe aparate aici, nu mi-ar plăcea ca tehnica să predomine în drama noastră cu două personaje. Pune-te în situația spectatorilor. Ce-i interesează pe ei ? Nu cuceririle tehnicii, ci cei doi oameni care înfruntă cu mîinile goale pe dușmanii lor nevăzuți.

— Renunțînd la cuceririle științei, nu v-aș face decît un rău.

— Mie personal mi-ai face un bine, Szilvia, dacă m-ai lăsa singur cu moartea.

— Cînd mă voi vedea silită să renunț la luptă, oricum veți rămîne singur. Dar la ce folosește discuția asta ?

— Păi, pentru că, de pildă, mi-a ajuns la ureche un caz, cînd l-au păstrat în viață pe un bolnav timp de o lună pe cale artificială. Nu-mi doresc asta.

— Noi îi spunem reanimare. E necesară în cazuri extreme.

— Ți-ai distruge o muncă de atîtea și-atîtea săptămîni, Szilvia ! Filmul nostru ar rămîne în cutie dacă pe spectatori i-ar apuca frisoanele văzîndu-l.

— Adică eu să-mi restitui diploma ?

— Cunoști bancul ăla cu Kohn, milionarul, care se duce la poliție să se plîngă că nu e lăsat să cerșească ?

— Îl cunosc.

— Atunci de ce nu mă laşi să mor, Szilvia ?
— N-o luaţi în glumă, J. Nagy. Spuneţi-mi, ce vreţi de la mine ?
— Un om trăieşte cît timp e conştient. Hai să cădem la învoială asupra unui lucru : cînd îmi voi pierde conştiinţa, dumneata te retragi frumuşel. Nu mă reanimi, nu mă înfăşori în tubuleţele şi aparatele astea, doresc să-mi pot juca rolul pînă la sfîrşit cu puterile proprii.
— Aşa ceva nu vă pot promite.
— Atunci, ce vrei să faci cu mine ?
— Ce fac cu orice alt bolnav.
— Chiar dacă tabloul e înfiorător ?
— La nevoie, da.
— Adică, mai degrabă să ne rămînă filmul îngropat în cutie ?
— Mai degrabă.
Discuţia se întrerupse aici. Cineva o chemă pe Szilvia.
— Poftim ce-ai făcut cu amorurile tale ! zise Áron cînd rămaseră singuri.
Scriitorul zîmbea sigur de sine.
— Nu-ţi face griji, frăţioare ! Ultimul cuvînt e întotdeauna al muribunzilor !
Dar nu mai apucă să spună cum anume ar suna, căci doctoriţa se şi întoarse. Deschise larg uşa. Intrară doi infirmieri, aducînd o targă. O aşezară jos, apoi îl ridicară şi-l puseră în pat pe bolnavul pe care-l aduseseră ; Szilvia îi luă pulsul şi cu un gest scurt îi scoase pe Áron şi pe operator din salon.
— Mîine la zece şi jumătate fix să fiţi aici ! le spuse J. Nagy.

Szilvia, în mînă cu stetoscopul, se aplecă deasupra bolnavului. Áron mai apucă să arunce o privire de adio spre sînii ei afurisit de frumoşi.

*

J. Nagy muri a doua zi, după-masă, exact aşa cum îşi dorise ; ca în filme, spectaculos, fără vreo intervenţie medicală sau vreo imagine înspăimîntătoare. El avu totuşi ultimul cuvînt.
Ceasul cînd a murit putea fi numai presupus, pentru că în momentul instalării decesului nu se afla nimeni lîngă el. Szilvia era ocupată cu bolnavul de alături, iar Áron şi operatorul se întorseseră la televiziune. Toţi erau absolut convinşi că scriitorul doarme liniştit.
Áron află despre cele întîmplate abia seara, cînd doctoriţa Freund îi telefonă, cu o voce tremurînd de disperare şi furie :
— Ai dumneata curajul să spui că n-aţi observat nimic ?
— Ce trebuia să observăm ?
— Parcă dumneata nu ştii ! Dumneata eşti un ucigaş ordinar !
Şi trînti receptorul în furcă.
Era destul de tîrziu, dar Áron alergă la televiziune. Se simţea atît de răscolit, încît nu îndrăzni să se aşeze la volan. Luă un taxi, ceru cheia laboratorului, căută bobina, apoi intră în camera de montaj. Rulă de două ori pelicula, apoi rămase cu ochii căscaţi la ecranul întunecat. Acum bineînţeles imaginea căpăta alt sens, dar căută zadarnic, nu izbuti să găsească acea bucată de peliculă care l-ar fi putut pune pe

gînduri. Nicăieri nici o urmă că în trupul acesta gras s-ar dizolva chiar atunci șaptezeci de somnifere.

E adevărat că scriitorul, la zece și jumătate cînd merseseră la el, arăta nedormit. Le și spusese că n-a dormit toată noaptea. Și dealtfel știau ce prost doarme. Nimeni nu se putea însă lega de ei pentru asta. Și-apoi, obținuseră și aprobare, chiar de la doctoriță, să filmeze.

— Bine că ați venit, le spusese Szilvia ridicînd capul de lîngă patul bolnavului proaspăt adus. Distrageți-i cumva atenția, ne urmărește fiecare mișcare.

Abia atunci se apucaseră de treabă, fără a bănui ceva, cu conștiința curată. Ba nu ! nici măcar atunci ! Întîi îi propuseseră scriitorului să doarmă bine, să amîne pe mîine filmarea.

— Rămîneți, le spusese J. Nagy. Așezați în așa fel camera încît să prindeți și paravanul ăsta în imagine.

Nici un indiciu că discuția asta se va termina cu moartea unui om.

— Înregistrare, filmăm ! zise Áron și începuseră treaba.

*

Patul scriitorului era despărțit de cel al vecinului prin acel paravan. Bolnavul însuși abia putea fi zărit, pentru că era punctul de pornire și final al unei mulțimi de aparate de măsurat, instrumente, țevi și cabluri. Zăcea întins, fără cunoștință, fiece semn de viață al organismului său fiind recepționat și comunicat de punctele și dungile luminoase de pe ecran. Pe cap avea un

fel de șapcă asemănătoare unei măști, în nări i se introducea oxigen pe două țevi de cauciuc, pe brațe avea prinse perfuzii, sub cot manșeta tensiometrului, la încheieturile mîinilor și la glezne electrozi. Lîngă pat ședea atentă o soră medicală, în timp ce doctorița urmărea aparatele. Era liniște, numai bolnavul respira greu.

— Din cauza celuilalt n-ai putut dormi ? întrebă Áron arătînd înspre bolnavul de dincolo de paravan.

— N-a dormit nimeni. Era inconștient cînd l-au adus, dar l-au readus la simțiri de mai multe ori. O dată s-a rugat să-l lase să moară, dar ăstora zadarnic le vorbești. Și eu i-am ținut pumnii, doar-doar o muri, că nu-mi mai puteam dezlipi ochii de la el. Parcă-ți vezi viitorul.

— Cine e ?

— Un bolnav fără nume. Salvarea l-a cules de pe stradă, fără buletin, fără bani, beat pulbere. De cîte ori își revenea, voma. Era o duhoare ca într-o cîrciumă ordinară.

— N-ar fi cazul să ne oprim, J. Nagy ? Mai bine odihnește-te.

— Nu. Continuăm. Cel mult te rog ca, dacă s-ar întîmpla să adorm, să nu mă treziți.

— Cum o să te trezim ? ! Zău dacă pricep de ce te cramponezi pentru discuția asta. S-a întîmplat ceva ce ar putea fi prins în filmul nostru ?

— Păi, nu s-a întîmplat decît că de cînd joc rolul ăsta sînt pentru prima oară speriat. Întotdeauna am tratat viața cu ușurință și sper că și de despărțit mă voi despărți ușor de ea,

cam așa cum m-am despărțit de amorurile mele. Dar abia acum mi-am dat seama că poate să fie și altfel.

— Te-ai speriat din pricina bolnavului fără identitate ?

— Da, a lui. Ai un prieten hodorog, frățioare ! Paravanul ăsta l-au pus abia în zori, pînă atunci am putut cerceta toate în amănunt. Mi-am zis, ce-ți pasă de el, ăsta-i un alt om, dar degeaba. Nu există altul, din moment ce ai aceeași soartă. Care-i deosebirea ? Distanța asta de-un lung de braț dintre paturile noastre. Egal cu nimic. Și eu m-aș fi putut alege cu o moarte clinică dintr-o beție.

— Bine, dar l-au readus în simțiri. Nici asta nu te-a liniștit ?

— Nu. Deși am citit toată literatura de specialitate ce mi-a picat în mînă, dar una-i să citești și alta să vezi. I-au deschis o venă. Au vîrît în ea un aparat microscopic pe un cablu cît firul de păr, în sus prin braț, și de acolo mai departe, pînă în cavitatea inimii. De atunci e înăuntrul ei și face să funcționeze inima cu impulsuri electrice. Stam și mă holbam la Szilvia ce elegant introduce acea cîrjă în inima care se oprise. „Ascultă, călău fermecător — i-am zis — și cu mine ai de gînd să faci treaba asta ?" „Dumneata nu mă tutui, mai bine dormi", mi-a zis și a pus să se aducă paravanul ăsta. Ce face acum ?

— Șade. Atît.

— Șade și așteaptă să ne poată strica filmul. Dar n-are decît să aștepte, nu pupă ea așa ceva de la mine.

— Nu te mai frămînta cu gînduri din astea. J. Nagy !

— Am investit o grămadă de bani în film, alerg după banii mei. Ia imaginează-ți că paravanul nu stă acolo, ci aici, și că Szilvia ar ședea lîngă patul meu. Ca regizor, ce-ai face cu mine ? Spectatorul nu dorește un trup neputincios, ci un personaj ce simte și gîndește, care privește camera de filmare, cum fac eu acum, și care vorbește articulat, inteligibil.

— Sperăm că așa va fi.

— Du-te dracului cu speranțele tale ! Trebuie s-o luăm înaintea evenimentelor. Cu alte cuvinte, acum am avea nevoie de o idee regizorală bună.

— Eu nu-s stăpînul vieții și morții, J. Nagy.

— Mai bine recunoaște că nu-ți dă nimic prin cap.

— Ce să-mi dea ? Tu te-ai internat la clinică, tu i-ai cerut mîna Szilviei ăsteia cu sîni frumoși, pentru tine am amenajat salonul ăsta intensiv ! Acum n-ai decît să-ți înghiți ce-ai făcut, iar dacă nu știi un lucru mai deștept, atunci pune-te pe dormit.

— Ba știu. În zori, cînd eram frînt rău, am descoperit unica soluție.

— Sînt curios s-o aud.

— Treabă dublă, dar merită. Fii atent, frățioare. N-am să mor o dată, ci de două ori. Ce te holbezi așa ? E simplu ca bună ziua. Uite, chiar acum îți joc o agonie atît de grozavă, de și Ularik o să fie mulțumit. Iar mai încolo, cînd o fi cazul, o poți filma și pe cea adevărată. O să ai

două morți și ți-o montezi pe cea care iese mai bine.

— Nu-i o treabă cinstită, J. Nagy. Nu uita că facem un film documentar.

— Ca să rămînă la cutie ? Ar fi păcat.

— Chiar tu ai spus cîndva să nu umblu cu cioara vopsită, ci să filmez realitatea.

— Hai, facem pariu că prima mea moarte va fi mai bună decît cea adevărată ?

— În fond nu ne costă nimic și, dacă tot ne-am ambalat, să încercăm. Partea proastă-i că tu ești scriitor, iar aici ar trebui un actor bun.

— Nu te teme, frățioare. Oricum, n-aș putea să fac pe actorul, niciodată n-am fost în stare să rostesc ce nu cred. Din fericire m-am gîndit că moartea e tot atît de aproape de mine ca și tine.

— Te doare ceva ?

— Acum, întîmplător, nimic.

— Atunci ar trebui totuși să minți, din moment ce, în afară de somn, nu suferi de nimic.

— Ajunge și atîta. Să pornim de la somnolență, căreia hai să-i zicem pericol de moarte. Pe deasupra, toată viața am dus-o prost cu dormitul.

— Știu.

— Ce-ar mai trebui ? Hai să pornim de la ideea că m-am otrăvit.

— Nu înțeleg. Ce-ai înghițit, J. Nagy ?

— Cel mai simplu lucru : somnifere. Mi-e foarte la îndemînă aici. Gîndește-te. Sora îmi pune seară de seară două tablete pe noptieră. O doză mortală e formată din șaizeci de tablete. Să presupunem că am fost în stare să renunț la somn, în interesul filmului nostru. Și să presupunem că am și înghițit cele șaizeci de tablete. Și să mai presupunem că asta s-a întîmplat nu de mult, să spunem cu un ceas înainte de sosirea voastră. Deci, privește-mă ca pe un om care mai are de trăit cel mult un sfert de ceas. Nu ne deranjează nimeni. Nu mă vede nici Szilvia, și nici nu mă aude, ocupată cum e cu bolnavul de alături. Ce se mai întîmplă acolo ?

— O văd pe doctoriță și pe doi bărbați cu halate albe.

— Excelent. Ăsta-i consiliu, deci a izbutit să-i facă marți pe doctori. Apucă-te de treabă. Un scriitor dă ortul popii — varianta întîi.

— Cum să încep ?

— Pune-mi întrebări.

— Ce să întreb ?

— Indiferent. Orice-am vorbi, va apărea pe ecran în chenar de doliu. Hai să filmăm scena, cît timp durează consiliul.

— Bine. Moartea lui J. Nagy. Versiunea întîia. Începem filmarea.

•

— Îți transmit salutări, J. Nagy, în numele telespectatorilor. Ne aflăm în salonul de clinică în care zaci la pat destul de demult. Aș începe cu o întrebare : cum te simți ?

— Așa și-așa, nici bine, nici rău. Medicii susțin că inima îmi funcționează tot mai prost.

— Starea generală ?

— Mintea mi-e limpede, doar că mi-e somn, membrele mi s-au îngreunat, limba mi se mișcă greu.

— Să cer să-ţi facă o cafea ?

— Nu mai am mult de trăit. Să nu pierdem timpul.

— Atunci să rămînem la timp. Noi, ceilalţi, ne gîndim în ani, în decenii. Ar fi interesant de ştiut ce anume simte un om care nu mai are de trăit decît cîteva minute.

— Nu-i chiar atît de îngrozitor. Poţi să-ţi drămuieşti bine şi zece minute, după cum îţi poţi drămui prost treizeci şi cinci de ani. Faţă de voi sînt în avantaj, pentru că oricum eu nu mai am cum să-mi stric viaţa.

— Acum scriitorul spiritual merită laude, însă cei ce vor vedea filmul acesta sînt curioşi de altceva, nu de umorul tău.

— Asta nu-i umor, ci mai degrabă umor de spînzurătoare.

— Mă rog, totuna-i, numai s-o trecem pe serios. Povesteşte-ne ce ai face cu timpul care ţi-a mai rămas.

— Înainte de orice aş bea, simt că începe să mi se usuce gîtlejul.

Bău o înghiţitură de limonadă.

— Mi-a făcut bine, zise satisfăcut. Ce-aş mai face ? Dacă aş fi fumător, mi-aş aprinde o ultimă ţigară. Dacă aş fi un scriitor mai mare, aş rosti un discurs către omenire. Iar dacă aş mai fi bărbat, şi aş putea fi numai eu cu Szilvia, aş trage-o în pat lîngă mine, cu speranţa că mi se mai ridică trandafirul.

Operatorul izbucni în rîs. Cineva le făcu „ssst" de după paravan. Áron se înfurie.

— Tu mă zoreşti şi între timp debitezi nişte măgării pe care ştii bine că tot le taie Ularik din film.

— Rău ar face ! Încă nu s-a scris nicăieri că sîntem impotenţi în pragul morţii. E o temă importantă, frăţioare.

— Dar asta n-o putem rezolva acum, aşa că hai să discutăm despre altceva şi mai ales pe alt ton. Care-i cea mai frumoasă amintire pe care o ai, J. Nagy ?

— Femeile.

— Şi cea mai urîtă ?

— Tot femeile.

— Las-o baltă ! Dacă mai continui aşa, o să-ţi includă agonia în programul de An Nou al cabaretului.

— Cum e întrebarea, aşa-i şi răspunsul. Găseşte vreuna mai isteaţă.

— Atunci mărturiseşte-ne : ţi-ar fi frică dacă peste cîteva minute ar trebui să mori ? Te rog să nu-mi răspunzi în doi peri.

— Iar tu nu mă tot condiţiona, că-mi ies din rol. Consideră că somniferele încep să mi se urce la cap.

— Fie cum vrei. Aşadar te intreb, de data asta fără să te condiţionez, n-ai vrea să-ţi facă doctoriţa o spălătură stomacală ?

— Nu.

— Înseamnă că nu ţi-e frică ?

— Nu.

— Ai putea să explici de ce ? M-ar interesa şi pe mine, i-ar interesa şi pe spectatori, toţi ne temem de moarte.

— În schimb eu, în timp ce mă pregăteam pentru filmul nostru, am avut vreme să mă gîndesc. Fiece minut al nostru aparţine morţii. Fiece ceas, fiece zi sînt ale ei, doar un lucru nu ştim : pe cine-l alege din atîţia. De asta ne temem de ea, dragi telespectatori, însă eu am păcălit-o. Am să adorm îndată, la fel ca şi altădată, cînd seara lăsam cartea din mînă, stingeam lampa şi-mi închideam ochii. Peste cîteva minute am să repet acest eveniment zilnic, cu alte cuvinte am scăpat printre degetele morţii. Pentru prima oară în viaţa mea sînt liber.

— Ei, slavă domnului ! În sfîrşit puţină filozofie. Nenorocirea e că ţi-a slăbit vocea.

— Am obosit vorbind. Ţine microfonul mai aproape şi întreabă-mă.

— Te întreb, J. Nagy, merită această scurtă libertate, cînd ştii că nu te mai trezeşti niciodată ?

— Şi ce-i cu asta ? Ce-i dacă n-am să mai văd salonul ăsta de clinică, pe bolnavul fără identitate de alături, pe Ularik, pe Aranka, pe Irén ? Şi ce pierde universul ? Un scriitor de mîna a doua şi un film educativ despre poluarea aerului. În schimb primeşte acest film în care un artist, pentru prima oară de la ridicarea omenirii, smulge vălul secretelor temute ale morţii. Recunoaşte că stăm bine. M-ai întrebat dacă mi-e frică. Numai cel ce are de pierdut ceva se teme.

— Uiţi totuşi ceva, J. Nagy. Deosebirea dintre *a fi* şi *a nu fi.*

— Ai dreptate.

— Atunci vorbeşte despre asta. Pe noi ne interesează ceea ce dispare din tine.

— Mai ştii puţină matematică ? J. Nagy minus J. Nagy e egal cu zero. Or, despre nimic, nu e de spus nimic.

— O încurci, vorbeşti aiurea, tragi de timp, cînd ştii că-i atît de preţios ! Nu te întreb despre nimic, ci despre dispariţie. Se spune că şi animalele îşi presimt moartea şi se ascund cînd simt apropierea ei. Întrebarea mea e : ce se petrece în tine cu cîteva minute înainte de a dispărea ? Cercetează-te şi comunică-ne ce constaţi.

— Ce anume constat ? Că vocea ta parcă vine mai de departe.

— Vorbeşte despre tine, nu despre vocea mea.

— Nu observ nimic deosebit.

— Adună-ţi minţile, J. Nagy, acuşi-acuşi se termină filmul. A sosit clipa ta cea mare. Concentrează-te.

— La ce naiba să mă concentrez ?

— De pildă, dacă în situaţia asta critică eşti împreună cu tine însuţi.

— Da, sînt cu mine însumi.

— Această coexistenţă e armonică, sau dramatică ? Potolită sau explozivă ? Vorbeşte.

— În caz că mă întrebi dacă simt vreo tensiune, te înşeli. Ies tiptil pe o uşă, asta-i tot.

— Te porţi de parcă te-ai pregăti să prăjeşti fleică.

— În fond n-ar fi rău să-mi prăjesc o fleică.

— Să-ţi fie ruşine. E tot ce poţi oferi în cel mai fierbinte punct al rolului tău ? Îţi aduc la

cunoştinţă că partea asta voi fi nevoit s-o tai din film.

— De ce ? Cred că mor foarte frumos.

— Dar cît de plictisitor, J. Nagy ! Spectatorul se emoţionează cînd dispare o valoare. Măcar de-ai lupta ! Pînă şi o muscă se zbate înainte de a-şi da duhul. Repede, J. Nagy ! Îţi cer acest conflict !

— Iar eu îţi pot oferi asta.

— E un fleac. M-ai dezamăgit. Dacă nu mai ai de spus nimic, cel puţin ia-ţi adio frumos.

— De la cine ?

— De la lume.

— Începe să mă doboare somnul, Áron.

— Nu mă interesează. Fără asta nu e un film. Cînd moare cineva, spectatorul e curios să-i audă ultimele cuvinte.

— Nu-mi dă nimic prin cap, Áron. E gol.

— Căzneşte-te.

— Mi se lipesc ochii.

— Trebuie !

— Dacă ţii morţiş, uite, slobod un vînt. Întotdeauna m-am priceput să trag pîrţuri mai bine decît să scriu.

— Iarăşi o aiureală ! Hai s-o lăsăm baltă, dacă nu eşti în stare să găseşti ceva mai bun. Nu-l interesează pe telespectator cît de bine ştii tu să te beşi.

— Normal. Poţi tăia din film ce-am spus despre asta. Unde-am rămas ?

— Stimaţii telespectatori ar dori să audă cuvintele de adio ale scriitorului care se luptă cu moartea.

— Nu-mi vine în minte nimic.

— Impune-ţi, J. Nagy ! De săptămîni întregi te preocupă ideea morţii.

— O idee are valoare numai în funcţie de situaţie. Ideea care atunci îmi părea importantă, acum e mai goală ca un balon de săpun.

— Nu-ţi trece prin cap nici o frază ca lumea ?

— Tot ce mi se părea că ştiu pînă acum, nu mai are valoare.

— Atunci improvizează.

— Mai degrabă mi-aş lua adio de la tine. Servus Áron, îţi doresc să mai faci multe filme !

— Nu mă impresionezi ! Chiar tu ai spus odată că sîntem profesionişti.

— Şi un profesionist poate fi somnoros !

— Nu ţine nici un pretext. Munceşte. Trebuie să le oferim ceva telespectatorilor.

— Toată viaţa mea a fost o permanentă bătaie de cap. Lăsaţi-mă cel puţin să mor liniştit.

— Numai băcanii mor liniştiţi, cu deosebirea că la ei nu trimite televiziunea echipă de filmare. Tu eşti un scriitor pe care-l admiră telespectatorii şi aşteaptă de la tine cîteva cuvinte de adio frumoase.

— De unde să le iau ? Din burtă ? Să mint ceva ? Nu mai am energie.

— Spune ce vrei, numai să fie frumos. Frumuseţea e artă şi arta nu poate fi minciună.

— Orice artă e minciună, Áron.

— Dar o minciună în care poţi crede.

— Să crezi ? În ce ? În veşnicul compromis ?

— Asta retrage-o. Imediat.

— N-o retrag.

— Atunci am terminat cu filmul nostru.

— Nu mă interesează. Am încheiat. Aş dormi, Áron.

— Nu mă nenoroci. Fă un ultim efort şi vorbeşte mai clar. Un scriitor nu poate muri aşa !

— Ba uite că poate.

— Somnoros cum eşti, te părăseşte memoria, dar am să ţi-o împrospătez eu. Nu numai că ai acceptat rolul ăsta, dar te-ai şi pregătit săptămîni întregi pentru el. Şi acum, în ultima clipă, nu mai crezi în ce faci ?

— Ba cred. E prima treabă din viaţa mea la care n-a trebuit să mint.

— Asta iar o spui numai din infatuare.

— Ai răbdare. Odată ai să-ţi dai seama şi tu. Singurul lucru sincer din lume e moartea.

— În sfîrşit !... Ai adus-o frumos, vezi ? N-ai putea să mai storci ceva din chestia asta ?

— Nu.

— Păcat ; dar, oricum, e mai bine decît nimic. Aşadar, astea ar fi cuvintele tale de adio. Te rog să le mai rosteşti o dată, dar mai inteligibil.

— Ce ? întrebă fără vlagă scriitorul.

— Ce-ai spus adineauri. Dar nu clipi, nu moţăi, priveşte la obiectivul camerei. Ce s-a-ntîmplat ? Ai uitat ? Ziceai că singurul lucru sincer din lume e moartea. Repetă după mine. Cu ochii deschişi, dacă se poate.

Scriitorul tăcea.

— Deschide gura, J. Nagy ! Geme asta, apoi fă ce vrei !

Nu sosi nici acum vreun răspuns.

Operatorul se apropie de pat.

— Mă, ăsta a adormit, îi spuse regizorului.

Se apropie şi Áron şi privi.

— Frumoasă treabă ! oftă. Nici prăpădita aia de frază nu se va putea înţelege ?

— Ba, parcă da.

Toate acestea scriitorul nu le mai auzea, doborît de somn. Acum, lui Áron aproape că-i era milă de el. Păcat că l-a chinuit. Ce-i puteau pretinde ? N-a dormit toată noaptea, săracul. Acum i se aşternuse tihna oamenilor graşi pe faţa care pînă mai adineauri arăta atît de obosită. În colţul gurii i se ivise un zîmbet, ca şi cum i-ar mai fi venit ceva în minte, o ultimă poantă, pe care n-a mai rostit-o.

Îi făcu semn operatorului. Aceasta era ultima secvenţă cu scriitorul, în care el se vedea dormind liniştit, în fundal cu paravanul, cu florile şi paharul de limonadă pe noptieră.

Apoi — cu grijă, să nu facă gălăgie — începură să-şi strîngă lucrurile.

*

— Repede, aparatul de respirat ! îi zise Szilvia sorei medicale, care aducea pe o măsuţă cu rotile un nou aparat la patul bolnavului.

Áron şi operatorul se opriră. Dealtfel nici nu puteau pleca. Trebuiră să vadă pînă la sfîrşit cum îi vîră încet în gură bolnavului o ţeavă cu o mică lămpiţă în capăt, în jos pe canalul respirator, pînă în plămîn. Cine ştie la ce foloseşte ? ! Dacă-i spune „Respirator“, poate că îl va ajuta să respire pe bolnavul ăsta anonim, a cărui faţă abia se mai poate deosebi de faţa pernei. J. Nagy precis că ar şti. Dar bine că doarme. Iar l-ar irita.

— Funcţionează ? întrebă sora.

— Excelent, zise Szilvia. Abia acum îi observă pe cei de la televiziune. Dumneavoastră ce aşteptaţi ?

— J. Nagy a adormit. Ne-a rugat să nu-l trezim.

— Mai bine că doarme ! zise doctoriţa fără a-şi ridica ochii de pe bolnavul lipsit de identitate. Cel puţin nu se uită la noi.

Se dădu la o parte. În sfîrşit putură ieşi. Putură răsufla în voie. Coborîră repede treptele. Se urcară în maşină. Merseră înapoi la televiziune.

— Ce părere ai ? întrebă pe drum Áron.

— Azi n-a fost în formă, zise operatorul.

— Am spus din capul locului că pentru treaba asta ne trebuie un actor, nu un scriitor.

— Mă rog, asta e, conchise operatorul.

Sosiră. Áron duse bobina sus în laborator. Scrise pe ea : „Urgent !" deşi încă nu ştia că e ultima bobină a filmului său.

*

Televiziunea îl consideră pe J. Nagy drept un mort al ei.

— A murit eroic — zise Ularik în cuvîntarea sa de doliu — la datorie. Amintirea lui va rămîne veşnică în inima telespectatorilor.

În jurul sicriului, aşa cum se potrivea unui J. Nagy, se strînseseră o mulţime de femei frumoase. Korom Áron nu era de găsit. Prietenii

săi, gîndindu-se la atmosfera generală, îl sfătuiseră să nu se arate la înmormîntare.

*

Expoziţie de trandafiri *

Televiziunea şi-a inclus în program un film sumbru, apăsător, care însă invită în totalitatea lui la meditaţie. Creatorii filmului şi-au propus să ofere telespectatorilor o scurtă privire în acea împărăţie de unde, cum îndeobşte se spune, călătorul nu se mai întoarce.

Cele trei personaje centrale, pe care le putem însoţi pînă la sfîrşit pe ultimul lor drum, de pe patul de suferinţă pînă la mormînt, ne-au oferit o realizare deosebită. A făcut faţă bine şi Korom Áron, cu toate că noutatea temei depăşeşte pe alocuri posibilităţile unui regizor aflat la primul său film.

Merită o laudă specială televiziunea, pentru faptul că a creat posibilitatea rulării acestui film. Prin intermediul camerei, am putut viziona acasă adîncul oceanelor, ascensiunea Himalaiei, tainele pădurilor virgine, cu alte cuvinte : misterele s-au dezvăluit înţelegerii. Omul contemporan cunoaşte infinit mai mult decît înaintaşii săi. „Numai moartea nu are model" — spune unul dintre personajele filmului. Iată golul pe care l-au umplut autorii „Expoziţiei de trandafiri". Telespectatorilor mai pretenţioşi, care doresc nu numai să se distreze ci şi să tragă învăţăminte, li s-a oferit prilejul să petreacă un ceas memorabil în faţa micului ecran.

* Cronică apărută în presa de dimineaţă.

Reportajul filmat ce i-a urmat — „O vizită la un morar de 95 de ani“ — s-a dovedit a fi un contrapunct emoţionant. Am avut ocazia să învăţăm de la acest bătrîn jovial, care lucrează încă şi azi activ, că se poate nu numai muri ci, ducînd un trai sănătos, ferindu-ne de excese şi pasiuni dăunătoare, ne putem prelungi viaţa, acest bun atît de minunat şi drag tuturor.

CUPRINS

SITUAŢII

PORTRETE

TABLOURI DE ISTORIE

ASOCIAŢII

VARIAŢIUNI

LOCURI COMUNE

INFORMAŢII

JOCUL POSIBILITĂŢILOR

PILDE

Lector : DENISA COMĂNESCU
Tehnoredactor : V. E. UNGUREANU

Bun de tipar : 28.05.1982. Coli tipar 13.

Comanda nr. 10 604
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1, București
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

